14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

AIZSARGU NAMS

1936. GADS

3. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums — Aizsargu nams.

Žurnāls „AIZSARGS“ iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs“, pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

3. (153.)
BURTNĪCA
15. MARTS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Pienākums nebeidzas nekad.

Pulkvedis Oskars Kalpaks

Ģenerālis Jānis Balodis

šogad 20. februārī atskatījās uz 55 mūža gadiem, no kuŗiem, savu spēku briedumu sasniedzis un sākdams savas vīra gaitas, viņš lielo tiesu atdevis latviešu tautai un Latvijas zemei, tai uzticīgi kalpodams no mūsu patstāvības pašiem pirmajiem mirkļiem un tagad, kopā ar Ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani, stāvēdams viņas vadošā priekšgalā.

Tauta ģenerāli Balodi sākusi saukt par balto ģenerāli. Šajos vārdos viņa ir ielikusi tās labās domas un siltās jūtas, kādā nozīmē par balto krāsu dzied latvju dainas:

„Saulīt, baltā māmuliņa,
Parādies ganiņam,
Ganiņam grūtas dienas,
Tas saulītes neredzēja."

Jo ģenerālim Balodim nedalīti pieder šīs latviešu tautas labās domas un siltās jūtas. Un tās izsaka vairāk, nekā pateicību par atbrīvoto zemi un par atdotām tiesībām. Uzvara kaŗa laukā var būt arī laime, kas var klēpī iekrist cilvēkam, ko tauta nekad nemīlēs. Ģenerālis Balodis bieži mēdz sacīt, ka arī viņa panākumi ir — laime. Jā, arī laime ir viņam smaidījusi. Bet vēl vairāk šo laimi viņš pats ir pratis kalt. Ar savu ideālisma pilno ticību; ar savu sirsnīgo vienkāršību, kas liktenīgos brīžos pārvēršas draudzībā; ar nesalaužamo uzticību tautas nākotnes mērķiem, ar saudzīgo rūpību par viņam uzticētām kaŗavīru dzīvībām un ar savu latvisko sirdsskaidrību un gudrību viņš ir pratis latviešu zobena spēku darīt daudzkārt stiprāku un varenāku. Tā nav laime, tā ir Dieva dota dāvana — liela, no tautas dzīvības viedokļa liktenīgi svarīga dāvana. Un tā bija, kas mums deva iespēju tik spīdoši uzvarēt visos kauju laukos. Kā saka brīvības cīņu valdības galva, Latvijas pirmais Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis: Ģenerālis Balodis bija viens no pirmajiem, kas iestājās mūsu jaunās armijas cīnītāju rindās. Viņš nešaubījās un ticēja latvju tautas uzvarai un šī lielā ticība deva viņam ārkārtīgu morālisku spēku, kuŗa liesmās sildījās visi tie, kas bija padoti viņa vadībai. Kā uzmanīgs un saprātīgs armijas audzinātājs ģenerālis Balodis nekad nava meties nekādos nepārredzamos pasākumos, jo viņš zināja, ka Latvijas kaŗotāju rindas lielas nevar būt un tādēļ saudzējams ikviens kareivis. Savu sajūsmu viņš apbrīnojamā kārtā prata iedvest arī saviem palīgiem un visiem viņam padotiem kareivjiem, ar to divkāršodams mūsu armijas spēkus un cīņas garu."

Ģenerālis Jānis Balodis.

Bet daudzreiz arī apdāvinātība vien nespēj vest pie iecerētās uzvaras. Un arī pie ģenerāļa Baloža līdzās dabas dotai intelektuālai apdāvinātībai vēl redzam viņa valdzinošo raksturu un to gandrīz neformulējamo garīgo īpašību, ko viens no viņa kaŗavīriem nosaucis par — gudro sirdi. Diezin, vai šim raksturam un šai gudrai sirdij nepiederēs lauvas tiesa no ģenerāļa Baloža milzīgiem panākumiem, kuŗus viņš visus atdevis savai tautai, pats palikdams tikai savas tautas uzticīgais kaŗavīrs, pasaulīgās mantas neuzskatīdams par viņam nolemto daļu.

Ģenerāļa laipnā sirds gudra kļuvusi, pārbagātos pieredzējumos un pārdzīvojumos. Bet viņa raksturs izplaucis viņa ģimenē, kuŗas laimīgā atmosfaira nākošo Latvijas armijas virspavēlnieku un ievērojamo valstsvīru noskaņo saticībai un draudzībai. Ielūkojaties ģenerāļa māmuļas latviski skaidrajā sejā un jums atklāsies ģenerāļa valdzinošā rakstura burvība. Bet sapņi par kaŗavīra nākotni izauguši ģenerāļa dzimtenē Trikātē, kas kādreiz piederēja pie Tālavas zemes novada un kur valdīja latvju virsaitis Tālivaldis. Jaukās Abulas līčos, kas pilni teiku par tālavie-

šu sensenām cīņām, bērnībā sapņoja mīļas mātes izaudzinātais Trikātes draudzes skolnieks, nākošais savas Tēvzemes atbrīvotājs. Un laimīgā kārtā arī draudzes skolā atmosfaira ir labvēlīga krietniem nodomiem un cēliem mērķiem, jo skolotājs Mūrnieks nākošam valstsvīram un karavadonim ir visādi palīdzīgs un draudzīgi pavada viņu uz Viļņas karaskolu.

Kāda laipna vara ar savu brīnišķo spēku gādā, lai skaistās dotības, ko izauklējusi Vidzemes daba, mīļā ģimene un krietnā skola, kādreiz mūžā labu darītu savai tautai. Jo nekad nav pārtrūkušas nākošā karavīra saites ar dzimteni, ar savu tautu. No Viļņas karaskolas kādā atvaļinājumā uz mājām braukdams, karaskolas audzēknis Jānis Balodis, kopā ar citiem jaunekļiem, Daugavpils stacijā staigā pa peronu un viņiem klāt pienāk vecāks virsnieks ar kuplu bārdu. Viņš tos skubina mīlēt dzimteni un šķiroties saka: „Lai būtu jūs kur būdami, lai klājas jums kā klādamies, nekad nekaunaties atzīties, ka esat latvieši.“ Tas bija liesmainā Auseklā draugs, Lāčplēša teikas autors Andrejs Pumpurs. Šī iesvētīšana latviešu patriotismā ir izšķiroša visam ģenerāļa Baloža mūžam un nekad viņš nav aizmirsis, ka viņš ir latvietis, jo latvietība ir viņa dabas dziļākā būtība: vienkāršība, sirsnība, skaidrība, vīrišķīga drosme, uzticība.

Un kad 1918. gada rudenī sākas latviešu pirmo brīvprātīgo karavīru pulcēšanās, lai ietu cīņā pret jaunās valsts ienaidniekiem, tad kapteinis Jānis Balodis ir viens no pašiem pirmajiem starp viņiem. No šī brīža viņš paliek liktenīgi saistīts ar savu tautu un armiju kā savas brigādes un frontes komandieris, kā armijas virspavēlnieks, kara ministrs un kā ievērojams valstsvīrs.

Līdzīgi viņa pirmajiem karavīriem — kalpakiešiem novēlēsim mūsu ģenerālim spēku un veselību, un ilgus gaiša darba un spožu panākumu pilnus gadus par svētību latviešu tautai un mūsu Tēvzemei.

A. Bērziņš,
iekšlietu viceministrs.

Aizsargu organizācijas gada svētkos

Ir atkal pagājis viens gads aizsargu organizācijas dzīvē un darbā. Viens gads, kurā aizsargi ir varējuši apliecināt valsts vadībai un visai latviešu sabiedrībai savu uzticību tiem ideāliem, kas ir tikuši likti pamatos Latvijas valstij viņas pirmajās dienās un ar kuriem aizsargi ir uzsākuši, kopā ar mūsu varonīgo atbrīvošanas cīņu armiju, savas darba gaitas.

Ja paraugāmies aizsargu organizācijas darbā un dzīvē pēc lielajiem 15. maija notikumiem, tad redzam, ka aizsargu loma tagad ir kļuvusi citādāka un arī pienākumi un atbildība aizsargu organizācijas locekļiem ir lielāka, kā tas bija agrāk. Jaunais laiks, kurā mēs dzīvojam, uzliek katram vienam pilsonim pienākumu izprast pareizi šī jaunā laika saturu un ar savu dzīvi un darbu būt piepalīdzīgam

Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un pārējie valdības locekļi ģenerāļa J. Baloža goda dienā.

Ģenerāli J. Balodi viņa goda dienā sveic armijas komandieris ģen. Kr. Berķis un vecākie virsnieki.

musi, bet dzīvo vai nu no vēstures grāmatām, kuŗas vēl pilnīgi nav spējušas dot saprotami un pārliecinoši šo laiku vēsturisko nozīmi, jeb dzīvo no bijušo kaŗa dalībnieku atceres.

Ieejot jaunajā darba gadā, aizsargu saimes locekļi, komandieŗi, aizsardzes un aizsargi var būt priecīgi un lepni par veikto, jo viss, kas ir darīts iepriekšējā un citos gados aizsargu organizācijā, ir darīts, vadoties no labākās pienākuma apziņas un dziļākās Tēvuzemes mīlestības.

Sargājot mieru, drošību un kārtību zemē, palīdzot līdzpilsoņiem tad, kad viņiem aizsargu palīdzība ir vajadzīga, nopietni gatavojoties valsts aizsardzības darbam, aizsargi turpina iet pa to ceļu, ko viņiem ir nospraudušas latviešu tautas vajadzības un mūsu kopējie pienākumi. Arī aizsardzes, palīdzēdamas aizsargiem, gan līdzekļu vākšanas, gan kultūrālā, gan sanitārā un saimnieciskā laukā, iepriekšējā gadā ir veikušas lielus uzdevumus. Ja atceramies gadus desmit atpakaļ, kad sāka dibināties aizsardžu pulciņi, toreizējos aizspriedumus pat no aizsargu vidus, tad tagad droši mēs varam sacīt, ka katra aizsargu vienība uzskata aizsardzes par neatvietojamiem palīgiem kopējā darbā.

Novēlot sekmju un veiksmju pilnu nākamo darba gadu, no sirds gribētos redzēt, lai katrs aizsargu organizācijas dalībnieks augsti tur savas organizācijas cieņu un godu, lai apzinās, ka katrs aizsargs un katra aizsarga krietnais darbs ceļ ne tikai viņa personīgo vērtību savā apkārtnē, bet ceļ arī visas organizācijas vērtību; lai katrs aizsargs apzinās, ka viņam ir dāvāta lielāka uzticība, ka viņš uzņēmies lielāku pienākumu, nekā tas būtu vajadzīgs parastajā dzīvē. Bet saņemot lielāko uzticību un uzņemoties lielākos pienākumus, lai tad nu arī šo uzticību aizsargi top cienīgi valkāt un savus pienākumus pildīt. Tad aizsargu organizācija vienmēr būs un paliks stiprs balsts mūsu valstij visos dzīves apstākļos. Tad aizsargi būs cienīts savas tautas un savas valsts loceklis, kurš nekad nenomaldīsies no sākumā spraustā mērķa: visu par Latviju!

šī laika augšanai pretim tai pilnībai, uz kuŗu ved šī laikmeta nesējs un vadītājs — mūsu tautas Vadonis.

Ka aizsargi šo savu jauno uzdevumu ir pareizi izpratuši un arī sabiedrība ir pareizi novērtējusi aizsargu organizācijas lielo nozīmi, liecina tas fakts, ka aizsargu dzīve mūsu pulkos un lauku nodaļās tiek daudz plašāk atbalstīta, nekā tas bija polītisko partiju laikos. Dažās pulku vienībās gada apgrozījums ir virāk kā divkāršojies. Arī kultūrālā dzīvē aizsargu organizācija, vadoties no aizsargu štāba norādījumiem, ir uzrādījusi iepriekšējā gadā daudz labākas sekmes nekā agrāk, atsviežot nevajadzīgos viegla žanra izrīkojumus un dažādās zaļumballes un dodot priekšroku nopietnākiem sarīkojumiem un priekšlasījumiem ar patriotiski audzinošu raksturu.

Ar katru gadu vairāk aizsargu organizācija piegriežas arī vienai citai, ļoti cildenai parašai, proti: mūsu varonīgo cīņu godināšanai un atceres sarīkošanai. Tā tas ikgadus ir noticis ar Kalpaka bataljona vēsturisko gaitu atceres sarīkojumiem, kas ne tikai pašiem aizsargiem neļauj aizmirst tās gaitas, kuŗām cauri ir gājusi mūsu varonīgā armija, nesdama uz savu šauteņu durkļiem Latvijai brīvību, bet tādi atceres vakari ir arī par lielu svētību jaunai paaudzei, kuŗa pati cīņas gaitās dalību nav ņē-

Dr. phil. J. Students

Tauta, tās vadonis un valsts

1. Tautas ideja.

Tagadējais laikmets visā pasaules vēsturē aicināt aicina domāt, spriest un runāt par tādiem jautājumiem kā tauta, viņas vadonis un valsts. Diezin vai agrāko laiku vēsture spēs uzrādīt cilvēces vēsturiskā gājiena posmus, kur tautas, to vadoņi un valstis parādītos tik spilgtos apstākļos kā tagad. Tamdēļ ikvienam savas tautas dēlam un meitai jābūt skaidrībā par to, kas ir tauta, kā jāizprot tās vadonis un kāda jēga valstij. Tikai tad, kad šais jautājumos ir daudzmaz skaidras zināšanas, iespējama sekmīga darbība savā valstī par godu savai tautai. Arī mūsu uzdevums būtu te apcerēt tautas, tās vadoņa un valsts ideju. Pirmajā rakstā mēģināsim iztirzāt tautas ideju.

Vispirms tomēr varētu rasties jautājums: kādēļ runāt par idejām? Vai labāk nevajadzētu idejas vārdu atmest? — Jāatbild, ka runājot par kādas lietas ideju, uzmanība jāpievērš šās lietas būtībai, cēlonim un mērķim. Bet tas ļoti svarīgs apstāklis.

Vārds ideja nav tukša skaņa, bet jēdziens ar visai svarīgu nozīmi. Jau Platons — ideju mācības un ideālistiskā pasaules uzskata nodibinātājs — māca, ka ikvienai lietai un ikkatrai parādībai ir sava ideja, kas norāda uz mūžīgo, pastāvīgo, nemainīgo. Ideja pēc Platona ir lietu un parādību nemainīgs princips kas paliek viens un tas pats visās lietu maiņās. Saskaņā ar Platona ideju mācību nevar teikt, ka viss ir mainīgs: ir kaut kas pasaulē un sevišķi cilvēka garīgajā dzīvē arī nemainīgs, glabājot sevī mūžīgas un absolūtas vērtības. Šis mūžīgais slēpjas idejās. Idejas ir mūžīgo un nepārejošo vērtību glabātājas un sargātājas. Ģēte idejas sauc par lietu mātēm. Ar to viņš, tāpat kā Platons, vēlas teikt, ka idejas ir lietu cēlonis un reizē arī mērķis. Un ja mēs šeit runāsim par tautas ideju, mēģināsim saprast tautas būtību, viņas pakāpenisku attīstību un centienus. Kā liekas, tautas centieni un to neatlaidīga piepildīšana vislabāk izteic viņas ideju. Lai labāk saprastu tautas centienus, jāzina viņas pamatelementi, viņas pirmšūniņas.

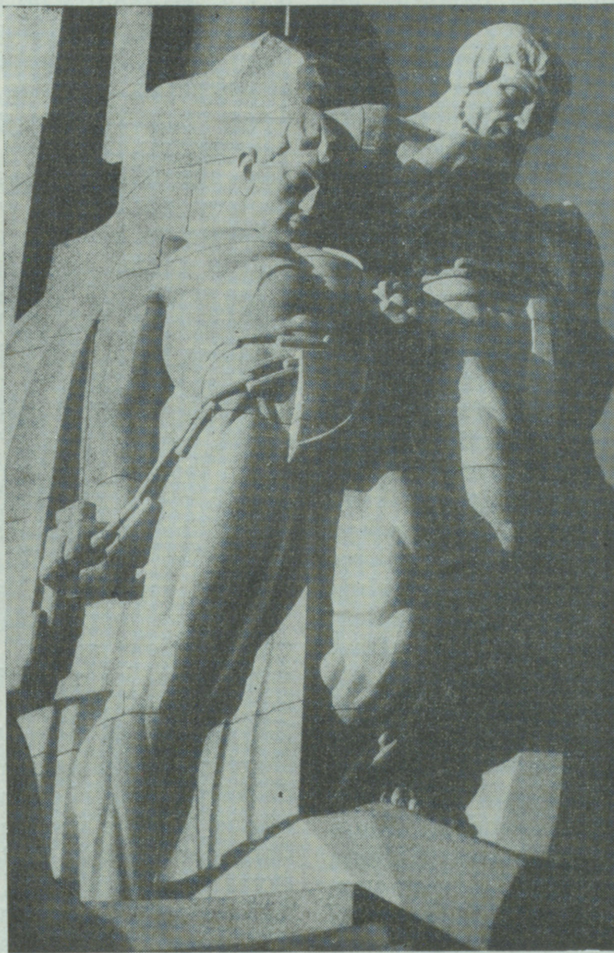
Par tautas pirmšūniņu uzlūkojama ģimene, kas paplašinātā formā parādās kā dzimta, bet dzimtas paaudžu rinda izveido cilti. Gājiens no ģimenes uz cilti caur dzimtu ir tautas socioloģiskais attīstības ceļš. Kur un kā tauta rodas, tas ir jautājums, uz ko grūti atbildēt. Ar tautu resp. tautām mēs sastopamies jau kā ar vēsturiski dotu parādību, kas vēl neko neliecina par viņu izcelšanos. Visvairāk pamats domāt, ka tautu izcelšanās fakts neškiŗami saistīts ar radniecīgu ģimeņu sakušanu dzimtās, kas, vairodamās, kopēju materiālu un garīgu interešu spiestas un ierosinātas, nošķīrās savos ģeografiskajos apstākļos un ar laiku kļuva īpatnējas kā ķermeņa formā, tā arī raksturā. Geografiskajiem apstākļiem tautas īpatnību veidošanās gaitā liela nozīme. Tie stiprā mērā noteic arī rasi kā tautas bioloģisko īpatnību nesēju. Vai cilvēces dzīves sākumā uz zemes bijusi tikai viena tauta vai vairākas, to nezinām; neapšaubāms tikai tas, ka pirmajiem cilvēkiem vairojoties, eksistences cīņā radās nepieciešamība meklēt jaunas — arvien izdevīgākas — vietas un tā ar laiku tais cilvēkos, kuŗu senči, varbūt, bija antropoloģiski un psīchiski radniecīgi, radās lielākas vai mazākas gan iekšējas, gan ārējas līdzīgas īpašības. Ja gribētu atbildēt, kādēļ cilvēki tik dažādi rases un rakstura ziņā, izskaidrojumu šai parādībai vajadzētu meklēt ģeografiski-klimatiskajos apstākļos, kas, kā zināms, ir ļoti dažādi, un tāpat, no otras puses, vajadzētu raudzīties arī cilvēku īpatnējās psīchiskajās izšķirībās, kas jau līdz ar dzimšanu dotas un pa daļai neatkarīgas no ārējo apstākļu ietekmes. Tamdēļ nevien rases atšķiŗas viena no otras, bet liela dažādība ir arī tautās un pat atsevišķos cilvēkos. Tā iznāk, ka par atsevišķu cilvēku savādībām var runāt tāpat kā par tautu un rasu īpatnībām.

Ņemot tautu jau kā vēsturē dotu un pazīstamu parādību, rodas jautājums, kādēļ vienas un tās pašas tautas locekļi turas kopā un dažkārt — pat ļoti cieši. Kur meklējams izskaidrojums tautas locekļu kopībai? Ir taču zināms, ka tautas locekļi svešā valstī, blakām šās valsts galvenajai tautai, ir viens ar otru ciešāk saistīti nekā ar valdošās tautas locekļiem. Tā, piem., agrākajā Krievijā latvieši vairāk turējās kopā un nesaistījās tikdaudz ne ar krieviem, ne citām tautām; tāpat tas bija ar čechiem, ungāriem u. c. tautām agrākajā Austrijā, un tas pats vērojams minoritātēs mūslaiku valstīs. Nekad vēsturē nav bijis tā, ka zināma tauta visā visumā ciešāk saistītos ar kādu citu tautu un tai pašā laikā mazāk ievērotu pati savas intereses un savu locekļu kopējās saistības, bet ja kādreiz tas noticis, tūdaļ sācies šās tautas iziršanas process. Kā šo faktu izskaidrot? Izskaidrojums meklējams tai ļoti svarīgajā apstāklī, ko sauc par asinsradniecību. Tautas dēlus un meitas vieno asinsradniecība. Asinsradniecības pamats ir kopējā (bioloģiskā) izcelšanās, bet šās izcelšanās pirmsakne ir ģimene. Tamdēļ tautas locekļu savstarpējās saites vislabāk var saprast, vērojot vienas ģimenes locekļu saistību. Te saistība izpaužas vīrieša un sievietes mīlestībā, kas, rodoties bērniem, pāriet arī mīlestībā pret pēdējiem. Bērniem savukārt ir mīlestība vienam pret otru un visiem kopā mīlestība pret vecākiem. Viegli saprotams, ka vistuvākā asinsradniecība ir starp vecākiem un bērniem. Tā ģimenes locekļus saista vienā nedalāmā organiskā vienībā. Šo apstākli jau ļoti labi apzinājās dažas tautas senatnē, un tamdēļ it īpaši starp valdnieku ģimeņu locekļiem, piem., brāli un māsu (kā bija, piem., Ptolemaju valdnieku namā senajā Ēģiptē) bieži vien nodibinājās jaunas ģimenes. Nolūks te visnotaļ viens un tas pats, proti, pasargāt ģimeņu saites un līdz ar to dzimtas un ciltis no iziršanas. Ar vienas un tās pašas ģimenes locekļu vai tuvu radinieku laulībām gan tas neizdevās, bet tomēr principā nolūks bija skaidrs, proti, saglabāt asinsradniecības saites. Asinsradniecība vispirms ir ģimenes locekļu dabiskais, t. i. bioloģiskais tuvums. Ja vecāki mīl savus bērnus un bērni pieķeŗas saviem vecākiem, tas vispirms izskaidrojams ar tuvo bioloģisko radniecību. Pietiek tikai iedomāties mātes saites ar bērnu, lai to saprastu: māte taču zināmu laiku bērnu iznēsā savā ķermenī un baro ar savu krūti. Vai tas nav fizikālais tuvums? Un ja bērna dzīvības dīgļa pirmsākumu rada tēva un mātes dzimumšūniņu sakušana, vai tas vēl vairāk neapstiprina vecāku un bērnu bioloģiskās saites, kas izveido viņu asinsradniecību? Tamdēļ arī runā par vienām asinīm, kas rit ģimenes locekļu dzīslās, un kas galu galā ir radniecīgas vienas dzimtas, veselas cilts un, beidzot, visas tautas, kā vienas bioloģiski tuvas saimes, locekļiem. Šās asinsradniecības saites vērojot, nav grūti saprast, kādēļ mūsu dienās rodas nevien liela interese par tautu bioloģisko tīrību, bet arī prasība pēc tīrajām rasēm. Šī interese un prasība gan nav jauna. Jau tautu attīstības psīcholoģija māca, ka pat prīmitīvās tautās dažkārt ir neapmierinātība, ja kāds no viņu locekļiem ņem sievu no citas tautas vai pat tās pašas tautas atsevišķas cilts. Senlaiku kultūrtautās, šo tautu ziedu laikmetā, tas gandrīz vai pavisam nebija parasts. Kā zināms, grieķi citus uzlūkoja par barbariem, un kad Aleksandrs Lielais, sekmīgākas iekaŗošanas nodomu reālizēšanā, saviem kaŗavīriem atļāva ņemt sievas no iekaŗotiem apgabaliem un sāka tur nometināt grieķus, viņa skolotājs Aristotels tam sīvi pretojās, uzskatīdams šādu soli par grieķiem necienīgu, un, starp citu, tepat meklējams lielo nesaskaņu cēlonis starp ģeniālo filozofu un ģeniālo kaŗavadoni. Ne bez pamata var apgalvot, ka Aleksandra Lielā traģēdija (tai pašā laikā nebeidzot apbrīnot viņa panākumus kaŗagājienos) pa daļai izskaidrojama ar viņa pieminēto soli, un arī viņš pats, kā zināms, ņēma

par sievu persiešu princesi, saceldams pret sevi grieķu īgnumu. Tas pats sakāms par Jūlija Cēzara pēcteci Antoniju Romas valstī: pēc romiešu svētajām tautas parašām Romas valstsvīram gan bija atļauts turēt mīļākās, bet viņš nedrīkstēja ņemt likumīgu sievu no cittautībniecēm. Jūlijs Cēzars, būdams nevien ģeniāls karavadonis un valstsvīrs, bet arī dziļdomīgs filozofs, to nedarīja: Kleopatra gan bija viņa mīļākā, bet nekļuva par viņa sievu. Pēc Cēzara nāves Antonijs stājās viņa vietā, ja tā varētu izteikties, nevien valsts, bet arī mīlestības lietās un šeit izdarīja liktenīgu kļūdu, ņemdams sev par oficiālu sievu Kleopatru un padarīdams to par Romas ķeizarieni. Tūdaļ visa Romas tauta pret viņu nostājās un, zaudēdams tautā atbalstu, Antonijs vairs arī nespēja būt stiprs karavīrs. Šādi un līdzīgi vēstures piemēri rāda, ka tautās uz asinsradniecības pamata izveidojas tieksme uzglabāt tīru rasi, kā mēdz teikt, bioloģisko pūru, un šis pūrs ir ļoti vērtīgs. Tauta, kas to nekrāj, nesargā un neglabā, agri vai vēlu pakļauta iznīcībai. Vai nu šī iznīcība parādās faktiskā izmiršanā vai sakušanā ar citām tautām, tas nav tik svarīgi. Nopietna lieta tikai tā, ka tauta, nesargādama savu bioloģisko mantu, iznīkst. Lūk, kamdēļ mūsu dienās ar jaunu svaigumu modusies interese par tautu bioloģisko tīrību, un mācība par rases higiēnu, kam licis pamatus F. Goltens pag. gadsimteņa otrajā pusē, iegūst arvien vairāk piekritēju un sekotāju, it sevišķi Vācijā. Kamēr tīro rasu kultivēšanas pretinieki aizrāda uz to, ka bioloģiska tautu tīrība nav absolūti iespējama un ka ģeniālie cilvēki parasti nes sevī jauktas asinis, tikmēr pieminētās mācības aizstāvji, piem., H. Ginters u. c. atbild, ka rasu tīrīšana nav pagātnes fakts, bet tagadnes un nākotnes uzdevums, pie kam nākotne rādīšot, ka no bioloģiskā ziņā tīrajām tautām nākšot daudz vairāk ģeniālu cilvēku. Šai strīdū te gan neiesim un to arī nevaram izšķirt, bet tikai piemetināsim, ka jau tas apstāklis vien, ka ikviena tauta sargā sevi kā bioloģisku vienību, liecina par asinsradniecības nozīmi, kam pirmsākumi, kā redzējām, meklējami ģimenē kā tautas organisma šūniņā. Tik ilgi, kamēr tautas šo šūniņu uztur, glabā un sargā, viņas kopj to arī dzimtās un ciltīs, kur viscaur kā sarkans pavediens stiepjas asinsradniecības saite. Tamdēļ nevien pareizi, bet arī skaisti tautu saukt par vienu saimi, kam kopējas bioloģiskās izcelšanās saknes. Kamēr šās saknes tauta kopj un sargā, tikmēr tā ir uz drošiem dabiskiem pamatiem. Sajaukšanās ar citām tautām vienmēr vienas tautas eksistencei liktenīga. Piem., senajiem romiešiem liktenīga kļuva sajaukšanās ar ģermāņiem, kas vispirms sākās ar ģermāņu uzņemšanu savā vidū un vēlāk izpaudās bioloģiskās saistībās. Senprūši gandrīz vai neticamā kārtā sajaucās ar vāciešiem un leišiem. Tas pats notika ar īpatnējo etrusku tautu. Ļoti stipra bioloģiskā ziņā ir ķīniešu tauta, kam pēc lietpratēju atzinuma esot vai visspilgtāk izkopta ģimenes apziņa. Tamdēļ ķīniešiem aiz muguras ir ļoti bagāta kultūra un nevienam nav pietiekoša pamata apgalvot, ka ķīniešiem vairs nevarētu būt spožas nākotnes, ja tikai viņiem rastos vadonis, kas tos apvieno, audzina un vada. Tāpat rases tīrības ziņā gandrīz vai priekšzīmes cienīgi ir žīdi, un taisni tamdēļ, ka viņi ir pietiekoši stipri, lai nesajauktos ar citām tautām, tie tagad ir tikpat tipiski un izturīgi kā agrāk. Pašiem par sevi mums, latviešiem, jāsaka, ka mūsu bioloģiskais stiprums, starp citu, būs atkarīgs arī no tam, cik mēs savu ģimeņu nodibināšanā būsim brīvi no saistībām ar citām tautām. Latvietis, saistīdamies ģimenes dzīvē ar cittautībnieci, jau līdz ar to ir saistījies ar svešām asinīm, un viņa bērnu dzīslās jau rit arī citas asinis. Bet vai tāds bērns var izaugt par īstu latvieti un vai to maz iespējams audzināt latviskā garā? Šo jautādami un teikdami nevienam savas tautas brālim, kam ģimenes saistība ar citas tautas individu, nedomājam pārmest, jo kas bijis, tas par nenotikušu nav padarāms, bet turpmāk gan — jaunu ģimeņu dibināšanā — ja gribam būt latviska bioloģiskā pūra nesēji un vairotāji, mums jābūt uzmanīgākiem. Ja reiz latvietis, tad latvietis! Nav tiesa, ka „mīlestība iet pāri visiem likumiem". Augstāk par mīlestību kā kaislību izpausmi stāv pienākums pret savu tautu. Mīlestībā pašā par sevi ir zināms aklums un lai to no akluma pasargātu, tā jāapgaro ar prāta un tikumiskās apziņas gaismas palīdzību. Ir tiesa, ka nevar mīlēt pēc prāta pavēles, bet tikpat skaidrs, ka, klausot jūtu ierosinājumam, kas dažkārt ātri pārejošs, taču nevar skriet pakaļ cittautībniekam un atstāt novārtā pienākumus pret savu tautu, kā tas dažkārt notiek! Neviens citas tautas loceklis, kaut arī diez kā gribētu, nespēj pilnīgi iekļauties svešas tautas saimē. Ikvienai tautai ir savas bioloģiskas īpatnības, un tamdēļ tautas idejas problēma risināma un skaidrojama, vispirms ņemot vērā tautas locekļu dabiskās saistības. Kur vienas tautas locekļiem ir cieša bioloģiska kopība, kam pamatos asinsradniecība, tur tauta iet savas idejas pildīšanas virzienā, un viņas locekļi sevi apzinās vienai saimei piederīgus.

Asinsradniecība tomēr ir tikai viena sakne tautas kopībai. Otra sakne ne mazāk svarīga, un tā ir nacionālā apziņa. Vai nu teiktu, ka nacionālā apziņa izaug no asinsradniecības, vai arī tai atzītu pilnīgi patstāvīgu pamatu, — vienalga, nacionālai apziņai ir neatsverama nozīme tautas attīstības gājienā uz arvien lielāku pilnību. Nacionālā apziņa ir tautas attīstības kultūrālais, kamēr asinsradniecība — dabiskais pamats. Abi šie pamati vienādi nepieciešami un svarīgi, pie kam tie cieši saistīti: nacionālās apziņas nevar būt bez bioloģiskajām, t. i. asinsradniecības saitēm, bet pēdējās vien pašas par sevi, nebūtu pietiekošas tautas garīgajā augšanā. Tautai jābūt nevien fiziski, bet arī kultūrāli stiprai. Jāvairojas ne tikai miesīgi, bet arī garīgi. Garīgi attīstīties spējīgas tautas paceļas no fiziskā — kultūras stāvoklī. Šis kultūras stāvoklis ir reizē nacionālās apziņas stāvoklis. Dažādu tautu attīstība liecina, ka tautām ilgi jāmācās, lai tās kļūtu par nācijām. Kaut gan tauta nav gluži tik dabiska būte kā rase, tomēr reizē arī ne tik kultūrāla kā nācija. Tauta atrodas it kā vidū starp rasi un nāciju. Tauta var kļūt nācija, bet vienmēr tas nenotiek. Tauta, ja tā nav kļuvusi par nāciju, nes sevī vairāk vēl no dzīvnieciskā, bioloģiskā. Tauta ir faktiskais bioloģiski radies nācijas iespējamais pamats. Tautas vieta izceļas pēc tās faktiskā stāvokļa tautu kopumā; nācija, turpretim, liek sevi manīt savos kultūrālajos sasniegumos, kultūras kopumā. Nācija ir vienas tautas locekļu savas īpatnējās kultūras noteikta kopība. Ja tauta uzrāda kopēju izcelšanos asinsradniecības ziņā, nācija (no lat. nātio, natus, dzimšana) liecina par tautas pacelšanos tai stāvoklī, kad tā sāk apzināties savu kopējo

un īpatnējo kultūru ar sasniegumiem mākslā, zinātnē, filozofijā, reliģijā, politikā, audzināšanā, amatniecībā u. t. j. pr. Nācija ir pēdējā reālā tautas locekļu kopība, kas pakāpeniski pāriet brīvā sabiedrībā un kultūras kopībā. Ja tauta vēl nav pacēlusies līdz nācijas līmenim, viņas locekļus saista lielāko tiesu tikai kopības apziņa, ko noteic eksistences dziņa un asinsradniecība. Turpretim izveidodamās nacionālajā apziņā, tauta rada arvien bagātākas kultūras vērtības un izpaužas brīvu sabiedrību grupās. Pie tam zīmīgi, ka jo mazākas nācijas, jo lielāks to kopības ..ēks. Piem., tādas mazas nācijas, kā Šveice, parādās kā reālas kopības; turpretim tādas lielas, kā Ziemeļamerikas savienotās valstis, būtu salīdzināmas ar pasaules pilsētu. Pirmo, runājot sociologa F. Tenniesa vārdiem, varētu uzlūkot kā būtības gribas (Wesenswille), otru kā prāta gribas (Vernunftwille) noteiktu. Saprotams, ka tautai, kaut arī tā jau paceļas nācijas stāvoklī, ir labāk, ja tās locekļi nezaudē šo būtības gribu, kas viņus saista kopā. Tikai tad nācija ir kā viena saime. Vēsturē var gan nākt daudz pārbaudījuma brīžu, kas tautai liek šķēršļus kļūt par nāciju, vai arī, jā tauta reiz nācija kļuvusi, tomēr tai nereti no jauna jāpārdzīvo grūtumi, kas viņu draud noraut nebrīvības stāvoklī. Tā tas bija ar mums, latviešiem: pag. gadsimteņa otrajā pusē — garīgās atmodas laikmetā — mūsu tautu, pateicoties toreizējiem tās iedvesmotājiem, jau stipri vien pārņēma nacionālā apziņa, kas diezgan stipri aptumšojās šā gadsimteņa sākumā, bet sāka no jauna skaidroties pasaules kaŗa laikā (sevišķi strēlnieku bataljonu formēšanās un cīņu posmā), līdz radās lieli traucējumi vācu okupācijas un lieliniecisma periodā, kam sekoja spēcīga sajūsma atbrīvošanas kaŗa laikā un pirmajos miera gados, ko pārtrauca polītisko partiju ķildas, līdz beidzot nāca visdiženākā nacionālā atdzimšana 1934. g. maijā. Kā redzams, latviešu tauta pārdzīvojusi dažādus posmus un vienmēr nav glabājusi sevī skaidru nacionālu apziņu. Nacionālās apziņas dīgļi neapšaubāmi viņā mituši, bet brīžiem nākuši nelabvēlīgi apstākļi un radījuši šķēršļus šo dīgļu attīstībā par veselīgu, dzīves spējīgu stādu. Beidzot tomēr visiem šiem pārbaudījumiem jāatzīst daļa svētības. Bez grūtumiem arī visa tauta, tāpat kā atsevišķs cilvēks, nav spējīga pacelties kultūras un brīvības apziņā. Tepat meklējams izskaidrojums nacionāli noskaņotas tautas nozīmei ikviena sava atsevišķa locekļa dzīvē. Ne mirkli nav iemesla šaubīties, ka neviens atsevišķs tautas loceklis nevar izveidoties savu individuālo dzīves mērķu pildīšanas virzienā, ja viņš neatrodas savas tautas aizsardzībā. Tā ir milzīga un ne ar ko neatsveŗama tautas nozīme cilvēka dzīvē. Šī ir ļoti svarīga vieta cilvēka un tautas attiecībās, bet daudzi, pat vēl tagadējās dienās, diemžēl, to nesaprot. Kaut gan šo neapzinīgo cilvēku, jo dienas, jo kļūst arvien mazāk, tomēr daudz vēl neskaidrību, nevērības un nedrošības. Ir vēl starp latviešiem tādi mūsu tautas brāļi, kas domā, ka viņi var dzīvot arī kā citu tautu locekļi un citu valstu pavalstnieki, un tāpat piepildīt savu dzīves mērķi. Tā ir — ja neteiktu vairāk — neattaisnojama vientiesība un lētticība. Kā apzinīgs latvietis tā drīkstētu domāt! Vai tad viņam nav citu — augstāku — mērķu, kā tikai savas dzīvības vilkšana un uzturēšana? Vai viņam nav nekādu pienākumu pret savu tautu? Vai tad viņš nav tas, kas viņš ir, pateicoties savai tautai? Te lieki atbildēt. Paši jautājumi jau satur atbildi. Nekad nevajaga aizmirst, ka ja kāds tautas loceklis, šādu vai tādu iemeslu dēļ, pametis savu tautu un kaut ko vērtīgu pastrādājis citā tautā, pie kam šai svešajā tautā arī paliek, pēdējā viņu — sevišķi viņa darbus — uzlūko kā savu ieguvumu. Ir mums zināmi vairāki pazīstami latvieši (viņu vārdus te neminēsim), kas guvuši ievērojamas sekmes mākslā un zinātnē vēl pirms mūsu valsts nodibināšanās, un attiecīgās vēsturēs vai enciklopēdijās viņi ar saviem darbiem nav uzlūkoti par latviešiem, bet gan par krieviem, vāciešiem, somiem un tml. Izliekas pavisam neticami, bet tā ir. Tamdēļ nav jābrīnās, ka ir pazīstami cilvēki pasaules vēsturē dažādās nozarēs, ko viena tauta uzlūko par savu dēlu, kamēr cita to pataisa par savu īpašumu. Šie fakti liecina, cik liela nozīme ikvienas tautas dzīvē ir viņas locekļu nacionālajai apziņai, t. i. ikviena tautas locekļa apziņai, ka tu piederi savai tautai, un esi vienots ar viņu kopējā valodā, izcelšanās saknē, asinsradniecībā, paražās, reliģijā, eksistences liktenos u. c. centienos. Bez pārspīlējuma var teikt, ka ikviens, kas atstāj savu tautu, viņai kā šās tautas dēls ir zudis un, varbūt, ir zudis arī visai cilvēcei. Nevar būt smagāka, kauna pilna nozieguma kā savas tautas pamešana un savas tautības noliegšana. Ir tiesa, ka ja tautai uznāk grūtas dienas, bailīgie dreb visās miesās, un savu dzīvību uzlūkodami par gal-

Ķēžu rāvēji,
Brīvības pieminekļa fragments.

veno, domā tikai par savu ādu. Tie ir dažādi spekulanti, dezertieŗi, ierāvēji. Viņiem vienalga, kas ar tautu notiek, kad tikai viņu āda vesela. Šādiem nožēlojamiem individiem nav gribas par to padomāt, ka tāpat visur, kur visai tautai ies slikti, un kur valsts būs eksistences briesmās, arī viņu savtīgie nolūki nepiepildīsies un agri vai vēlu viņi saņems atmaksu, kas žēlastības nepazīs. Cilvēks, kas pametis savu tautu un valsti, nav vairāk nekas kā nožēlojams klaidonis zemes virsū. Ikviens, kas ir aizmirsis vai kūtruma un nevīžības dēļ nav spējīgs domāt par savu tautu, un tautas nozīmi atsevišķu cilvēku dzīvē, ir tikai kā citu traucētājs un citiem apzinīgs vai neapzinīgs šķēršļu licējs. Uz viņu nevar paļauties un tam neko nevar uzticēt, jo viņš par lēču virumu ikvienam pasaules klaidonim vai spiegam spējīgs pārdot savu patiesību un izdarīt savus Jūdāsa pakalpojumus. Jo vairāk tautā šādu subjektu, jo tautai tas bīstamāk. Lūk, te atklājas nacionāli - valstiskās audzināšanas svētīgais uzdevums, ko var izteikt vārdos, ka tautai savas eksistences un tautas vēsturiskās misijas pildīšanas nolūkos jāpieliek visas attaisnojamās pūles pārliecības veicināšanā, ka atsevišķa tautas locekļa dzīve krīt un ceļas līdz ar viņa valsti. Starp latviešiem nedrīkstētu būt neviena, kas to neapzinātos un nesaprastu. Iedomāsimies, ka pazaudētu savu brīvību. Ko īsti mēs iespētu? Kur un kā mēs sevi izglītotu, audzinātu, attīstītu savas nacionālās īpatnības? Vai tas būtu iespējams citā tautā, paliekot par tās locekļiem? Te gandrīz nav ko atbildēt, un pats jautājums jau izliekas grēcīgs. Ja arī kāda tauta mūs padarītu par saviem locekļiem, tā nekad mums neļautu tālāk attīstīties, jo rūpētos vispirms tikai par sevi, bet mūs nospiestu vergu stāvoklī gluži tāpat, kā tas jau agrākajos laikos ar mūsu senčiem noticis. Ja kāds to netic, lai pamēģina tagad atrast darbu citā valstī. Ja viņu par šādu mēģinājumu attiecīgā valsts neizraidīs, katrā ziņā viņu uzlūkos vai par izdzītu no savas tautas, vai arī par lēttICīgu darba meklētāju, vai pat par prātā jukušu cilvēku. Sevišķi tagad, kur sakarā ar saspīlētiem politiski-ekonomiskajiem apstākļiem viena tauta gandrīz pilnīgi noslēgusies no otras, — nekāda glābiņa meklēšana citā tautā nav iespējama, un nevienu (izņemot, varbūt, spiegus un nodevējus), neviena cita tauta arī nekad neglābs. To der iegaumēt ikvienam skeptiķim, nevērīgam un neapzinīgam tautas loceklim. Bez savas tautas palīdzības un atbalsta neviens pilsonis savā godīgajā darbā nevar tikt uz priekšu un uz augšu celties. Internacionālisma sludinātāji gan saka taisni pretējo, bet tamdēļ jau viņi ir nacionālisma pretinieki. Var jau būt, ka viens otrs, atmezdams savai tautai un valstij ar roku, meklē laimi citās zemēs un kaut ko arī iegūst. bet mums jāzina. ka šī viņa laime īstenībā ir dažādu personīgu, savtīgu labumu meklēšana un tai nav it nekādas augstākas vērtības. Tamdēļ nevienam apzinīgam un īstam savas tautas dēlam nav jāizdzēš no savas pārliecības doma par tautas lomu viņa individuālajā dzīvē un nav jābeidz nest sevī pateicība par to svētību, ko tauta viņa labā nesusi un darījusi. Neviens, — kaut arī tas būtu visģeniālākais cilvēks, — sava darba un dzīves sasniegumos nav bijis neatkarīgs no savas tautas. Tiesa: šo cilvēku sasniegums kļūst par visas cilvēces īpašumu, bet vispirms viņu garīgais pūrs pieder viņu tautai, viņu valstij. Mēs neviens nesamierināsimies, ja, piem., Kronvaldu, Blaumani u. c. dižos mūsu tautas dēlus cita tauta gribētu uzlūkot par savu auklējumu, par sava iespaida produktu; tāpat vācieši nevienam neatdos Ģēti, Bismarku; krievi — Suvorovu, Tolstoju u. t. j. pr. Gara milžu sasniegumus gan tā vai citādi izmanto visa cilvēce, bet pēc savas izcelšanās un tapšanas tie ir nacionāli, un neviena tauta nebeigs lepoties ar tiem saviem dēliem, kas nākuši no viņas klēpja un savos sasniegumos vispirms cēluši viņas godu, cieņu, slavu. Vēl tālāk: lielie tautas gari ceļ un rāda pasaulei savas tautas īpatnības. Vai tas būtu rakstnieks, mākslinieks, valstsvīrs, filozofs, audzinātājs, amatnieks u. t. t., — ikkatrs no viņiem savā darbā izteic savas tautas ilgas, vēlējumus, centienus, raksturu. Nav tāda ģenija, kas spētu pārkāpt savai tautai pāri un atsvešināties no viņas īpatnībām. Tas nav arī vajadzīgs, un ja to nevar garīgi ļoti apdāvināti, tas ne tik neiespējams caurmēra cilvēkiem. Tā tad, pats cilvēka stāvoklis un viņa piederība savai tautai nepārprotami norāda, ka viņam jādarbojas savas tautas rakstura un īpatnību virzienā. Taisni ar šo soli viņš sevišķi sekmē savas tautas vēsturisko misiju. Ikviena tauta otrā jau arī tiecas ievērot taisni īpatnējo, nacionālo, un jo vairāk kāda tauta spēj piegriezt uzmanības savai sejai, jo vairāk viņa kļūst nocionāla un gūst ievērību citu tautu acīs. Savu īpatnību, savu nacionālo vērtību gaismā celšana tautu padara par dzīves spējīgu, patstāvīgu, kurpretim aizņemšanās no citām tautām un viņu īpatnību kopēšana var novest nevien pie savu īpatnību aizmiršanas, bet arī savas patstāvības zaudēšanas. Tautas dzīvības spēja sakņojas nevien viņas politiskajā un saimnieciskajā stiprumā, bet varbūt vēl vairāk viņas nacionālā īpatnību celšanā, veidošanā, glabāšanā un sargāšanā. Ja mani cittautībnieks aizkaŗ kā latvieti, viņš vispirms aizvaino mani kā nacionālās pašapziņas nesēju un, varbūt, tikai pēc tam kā cilvēku. Tamdēļ nav brīnums, ka tauta viņas nacionālā pašlepnuma un goda aizskaršanu nekad neaizmirst un apvainotājam savu soli dažkārt nākās rūgti nožēlot. Tā iznāk, ka ikvienas tautas loceklis vispirms elpo savas tautas gaisu, un, darbodamies savu tautas brāļu vidū, viņš, sildīdamies savas tautas paspārnē, ir lielāks vai mazāks līdzdalībnieks visas savas tautas vēsturiskā uzdevuma un aicinājuma pildīšanā. Tautas vēsturiskais uzdevums ir visu savu īpatnību izvēršana līdz neaprobežotai pilnībai. Attīstīt savas īpatnējās dabas dotās labās dāvanas un atstāt aiz sevis redzamas pēdas pasaules vēsturē, tā ir tautas misija dzīvē virs zemes. Tas ir dievišķs, mūžīgs uzdevums. Tā ir tautas ideja, kā virzienā tauta var celties, tikai ejot nacionālisma, var teikt, arī tautiskuma ceļu. Garīgi attīstīties spējīga tauta vienmēr mainās uz augšu un iet uz priekšu savas nacionālās īpatnības izkopdama. Tas ir tautas attīstības negrozāmais likums, tautas idejiskās vēsturiskās gaitas pamats. Lielu uzdevumu glabātāja tauta nekad nepaliek tikai vienkāršas bioloģiskas eksistences stāvoklī, bet, nacionālās apgarotības apdvesta, aug bagātīgā kultūrālā darbībā. Tautas masas apgarotība nekur nav tik liela, kā uz nacionālajiem pamatiem. Tautu, kas nonākusi nacionālās apziņas un nacionālās radīšanas stāvoklī, nevar pazemot, jo viņai ir pietiekoši spēju un līdzekļu, lai pasargātu, uzturētu un veicinātu savu brīvību un godu.

A. Kroders

Trešais marts

„Šai naktī drausmīgā un postā,
Kur tautai uzticīgs tik rets,
Še, latvju zemes pēd'jā ostā,
Vēl gaisā viņas flagu redz.
Jums, uzticīgie, spars ir būra,
Un pēd'jo cīnītāju prieks,
Aiz jums kauc putojoša jūra,
Bet priekšā nakts un ienaidnieks.
Ed. Virza.

Kā smagā akmenī dzejnieks cirtis šo drūmo ainu. Bet tāda bija valsts pirmo dienu tiešamība. Varbūt neviens cits līdz šim nav vēl tik aptveroši un skaidri, tik nesaudzīgi un patiesi attēlojis 1918. gada beigu un 1919. gada sākuma situāciju, kā Virza šajā dzejā, kas bija iespiesta „Latvijas Sarga" pirmā numurā, 1919. gada janvārī, kad nedaudzi rakstnieki un žurnālisti, līdzi valdībai un pirmiem brīvprātīgiem karavīriem - kalpakiešiem, atkāpās līdz Kurzemei un Liepājā sāka izdot Tēvzemes aizsargāšanai dibināto laikrakstu.

Jo kāda tad bija šī situācija?

Pasaules karš, ar neskaitāmiem mūsu tautas dzīvā spēka upuriem, bet nezināmu nākotni; krievu armijas sabrukums un 1917. g. revolūcija ar liberāli-sociālistisko Kerenska valdību un „slaveno" Miļukova frazi, ka tad arī samojediem jādod autonomija, ja latvieši to prasa; draudošā komūnistu - lielinieku opozicija šai valdībai un lielinieku varas nodibināšanās 1917. gada rudenī; latvju nacionālo sapņu pamošanās un neatkarīgas valsts idejas izveidošanās Nacionālā padomē un Latvju Kareivju nacionālā savienībā; šīs lielinieciskās varas izplešanās tieksme ar vispasaules revolūcijas ideju un lieliniecisma varas ieskaņām Latvijas ziemeļos, mūsu zemes dienvidiem un galvas pilsētai atrodoties vācu okupācijas gūstā, kurā pēc tam krita arī Ziemeļlatvija; vācu armijas sabrukums, Sabiedroto lielvalstu uzvara rietumu frontē, bet vācu sakautai armijai uzdotais pienākums sargāt Baltijas zemes pret lieliniecisma iebrukumu; vācu zaldātu padomju draudzēšanās ar iebrūkošiem lieliniekiem un sarkanās armijas tīša ielaišana Latvijā, kādu polītiku protežēja arī Vinniga un ģenerāļa fon der Golca vācu vara, kas bija atstāta Latvijā it kā cīņai pret uzbrūkošo sarkano armiju.

Tāda bija starptautiskā situācija, kurā Latvija bija līdz galam līdzi ierauta. Tikai skaidri domājošiem un apstākļus labi pārredzošiem latviešiem bija zināms, kurp tagad pagriežas mūsu Tēvzemes likteņi. Tauta bija nogurusi, apatiska, kara mainīgo laimi un varu maiņas daudzreiz piedzīvojusi un iedzīta vislielākā neziņā. Bet acu priekšā viņa redzēja ienīstos fon der Golca karapulkus, protams, nespēdama izprast, kādēļ tie mūsu zemē atstāti. Daudzi latvieši bija ar mieru pieņemt jebkādu varu, kaut tikai vācu okupācijas varas karaspēks atstātu mūsu zemi. „Pēc vācu okupācijas varētu vēlēties kaut vai elli," toreiz teica kāds pazīstams Kurzemes sabiedrisks darbinieks. Un tādēļ netrūka piekritēju arī lieliniekiem. Bet latvieši paši pārdzīvoja smagu nacionālu nelaimi, jo viņu bruņotais spēks — latviešu strēlnieki, bija aizgājuši uz Krieviju, sabiedrojušies ar lieliniekiem un tagad paši uzbruka jaunnodibinātai valstij, lai to sakautu par labu lieliniecismam.

Šajā neziņas tumsā un tautas noguruma nespēkā tika pasludināta Latvija kā neatkarīga valsts.

„Kur vīri tie, kas viņai tic?" tā izmisis sauca latviešu dzejnieks. Brīvprātīgo karavīru bija tik maz, bet iebrūkošā ienaidnieka pārspēks tik milzīgi liels, kuram pie tam vēl palīdzēja tie, kas bija atstāti mūsu zemē, lai būtu palīdzīgi Latvijas nacionālās armijas pirmām brīvprātīgām vienībām.

Kā trakojošā jūrā tika svaidīts jaunās valsts kuģis. Vai viņa bojā aiziešana nav tikpat kā skaidra? Jo kas viņu glābs, kas viņu izvedīs krastā, kad „apkārt nakts un ienaidnieks"?

Tad izmisuma pilnu cīņu iesāka Latvijas pirmais Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis, starojošas ticības un nesalaužama spēka pilns. Viņš aizrāva citus līdzi, un radās pirmie vīri, kas šajā chaosā apņēmās zvērēt Latvijai kā brīvai, neatkarīgai valstij.

Un ap pacelto sarkanbalto karogu sāka pulcēties pirmie brīvprātīgie karavīri. Par spīti karātavām, ko Latvijas pilsētās cēla vāci, tās okupējot; par spīti vācu intrigām tagad, kad kaujas laukā viņi bija satriekti, bet atriebības naida pilni; par spīti neziņai un tumsai un par spīti visas tautas bezgala nogurumam karā, revolūcijā un bēgļu smagajās gaitās nāca latvieši, kas ņēma rokā zobenu un apsolījās klausīt katrai pavēlei, kādu dos jaunās valsts un pirmo karaspēka vienību vadoņi.

Atmodās brīvības ilgas, skaidri iedegās Auseklа sapņi, kā no tāla tāluma atdūca Viestura un Nameja zobenu šķindas un sacēlās latvieša spīts, kas kvēloja kā liesma. Šīm skaistām jūtām skaidru ceļu rādīja pirmās valdības galva. Mazs bija šis pulks skaitā, bet varens un liels savā idejā un savā garā. Tā bija pēc gadsimtu atkarības tumsas atmodusies Tēvzemes mīlestība, kas neprasīja pēc upura dārguma, pēc pienākuma grūtuma, bet atdeva visu, lai brīva būtu tauta. Tik lielas jūtas tajā laikā varēja mosties tikai nedaudzu krūtīs. Tās bija par daudz komplicētas, par daudz dziļas, lai viņas tik ātri varētu pārņemt visu tautu. Tāds mūžam bijis tautu atbrīvošanās ceļš, — dažu simtu un tūkstošu varonība, ziedošanās un ideālisms paceļ brīvības karogu un uzvarošo zobenu, met tautā gaišus sapņus un kvēlas idejas, kas pamazām iededzina tautu un aizrauj. Un citāds nevarēja būt mūsu ceļš. Tikai laimīgi mēs esam, ka mums bija šie pirmie simti, kas 1918. gada rudenī pulcējās Rīgas Latviešu biedrībā un cits citam sauca: „Mums pienācis laiks ņemt zobenu rokā un uzvarēt vai mirt par Tēvzemi!"

Un laimīgi mēs esam, ka šiem simtiem priekšgalā stājās vadoņi ar kvēlu ticību, gaišu prātu un nesalaužamu gribu: Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis, kas droši vadīja jauno valsti neprātīgi sabangotā pasaules notikumu jūrā, un karavīru pavēlnieks pulkvedis Jānis Balodis, kas tik lieliski prata vadīt pirmos brīvprātīgos pulkus un vēlāk visu Latvijas armiju, būdams armijas virspavēlnieks. Un ar savas ticības spēku, ar savu ideālismu viņi uzvarēja kopā ar tiem, kas līdzi viņiem izgāja cīņā par latviešu tautas tiesībām un laimi.

Kad ienaidnieka pārspēks uzmācās un nodevība apkārt glūnēja, tad šie pirmie brīvprātīgie nepagura

un nekrita izmisumā, bet ar kaujām atkāpās līdz Ventas krastiem, bēgdami uzvaras gribā un savu zobenu mirdzošos galos redzēdami brīvības sauli gaiši mirdzam, redzēdami ziedošās latviešu sētas un laimīgu tautu, kas mierā kopj savas druvas un ceļ kultūru. Šis mērķis viņus kā spārnos nesa. Un Ventas krastos pirmo brīvprātīgo pulks sāka arvien lielāks augt. Jau līdzi ticībai un ideālisma pilnai dedzībai auga arī spēks, kaujās norūdīdamies. Un tad nāca pirmo brīvprātīgo pavēlnieka un vadoņa pulkveža Kalpaka vēsturiskā pavēle — sākt vispārēju uzbrukumu. Venta savu uzdevumu bija izpildījusi. Nu viņa bija jāatstāj, lai kalpakieši dotos atpakaļ uz Lielupes, Daugavas un Gaujas krastiem. Un 3. marta rītā pulkvedis Kalpaks pie Lēnām sapulcē savu bataljonu, kurš pārceļas pāri Ventai un iesāk savu vēsturisko uzbrukumu, kurš tad vairs neapstājās, līdz atbrīvota bija visa Latvija.

Uzbrukuma ceturtā dienā, 6. martā, kalpakiešiem saule uzlēc blāvi asiņaina, jo šajā dienā viņiem kaujas laukā jāzaudē savs, visu mīļotais pavēlnieks pulkvedis Oskars Kalpaks. Viņš krita varoņa nāvē pie Airītēm, dodoties uzbrukumā pret ienaidnieku. Līdz ar viņu turpat krita arī Studentu rotas komandieris kapteinis Grundmanis, jātnieku nodaļas virsleitnants Krievs un artilerijas leitnants Šrinders. Bet smagās sāpes vēl kvēlāku iededzināja uzvaras gribu un kalpakiešu priekšgalā stājās Neatkarības rotas komandieris kopvedis Balodis, kurš, izturējis simtus pārbaudījumus un pārdabiskas grūtības, veda savus karavīrus no uzvaras uz uzvaru, līdz atbrīvota bija Kurzeme, Rīga, Vidzeme un, visbeidzot, arī Latgale.

Ikgadus trešais marts tiek svinēts kā kalpakiešu svētku diena. Lai šajās svētku dienās mācās nākošie karavīri, kā vajaga Tēvzemi mīlēt, kā vajaga ziedoties, lai mūžam brīva būtu latviešu tauta un Latvijas valstī lai latvietis būtu kungs un savas laimes kalējs.

Un taisni tagad kalpakiešu svētki gūst pilnskanību, kad 15. maijs ir piepildījis sapņus, kas tik gaiši staroja kalpakiešu sirdīs, ir piepildījis mērķus, par kuriem atdotas daudzas dārgas dzīvības, kuras nu ir izpirktas ar skaidro, latvisko garu, kāds tagad valda mūsu valstī un gaišiem ideāliem, kuri vienmēr tālāk ved mūsu tautu.

Lai kalpakiešu svētki ir visas tautas svētki, jo tautas laimei un labklājībai viņi zvērēja 1919. gadā, tautas laimei un labklājībai viņi atdeva visu, kas tiem bija dārgs.

No kalpakiešiem — pirmiem Latvijas armijas brīvprātīgiem karavīriem — kaujās un uzvarās izauga mūsu nacionālā armija, vēlāk cīņās savienojoties ar ziemeļniekiem, ar partizāņiem; līdzi šiem brīvprātīgiem kaujās līdzī gāja visa tauta, darīdama mūsu armiju spēcīgu un uzvarošu. Tādēļ kalpakiešu svētki ir arī mūsu armijas svētki.

Bet visgalvenā kārtā lai tie būtu jaunatnes svētki. Jo jauni toreiz bija arī kalpakieši. Un jaunība allaž ļaujas visam, kas cēls un liels. Kalpakiešu svētku dienās lai viņa mācās mīlēt Tēvzemi, lai mācās saprast, ka bez Tēvzemes laimes un labklājības nebūs neviena latvieša laimes.

Tas ir kalpakiešu svētku dienu, tas ir 3. marta dziļais saturs.

E. Blanks.

XIX gadu simta latviešu garīgie vadoņi

Kronvalda Atis

Kronvalda Atis atdala sešdesmito gadu latviešu uzmodināto zemnieku sociālo kustību lielā Krišjāņa Valdemāra vadībā no stiprās latviešu jaunās intelliģences nacionālās kustības, par kuras vadoni viņš arī paliek. Tas, ko mēs saucam par latvju tautisko kustību — latvietības vai jaunlatvietības cīņas laikmetu, patiesībā, tikai sākās ar Kronvalda Ati un septiņdesmitajiem gadiem. Krišjāņa Valdemāra laikmets, sākot no „latviešu vakariem" līdz Kronvaldam, bija latviešu zemnieku sociālās cīņas laiks, kad lika pirmos saimnieciskos un tiesiskos pamatus latvju nacionāliem centieniem. Krišjānis Valdemārs bija pamats, ievads un priekšspēlē latvju tautiskai kustībai, viņa pati savā ideālu spožumā un izteiksmes skaidrībā nāca ar Kronvalda Ati. Pēdējais šo otro tautiskā laikmeta posmu izsaka tikpat pilnīgi un to atspoguļo savā personībā, cik lieliski pirmo izteic Krišjānis Valdemārs. Tautiskā kustība tālākā gaitā un viņas darbinieki kā pirms, tā pēc viņiem, griežas ap šiem diviem ugunsstabiem latvju kultūras vēsturē, te tuvodamies vairāk vienam, te otram no viņiem. Krišjānis Valdemārs un Kronvalda Atis ir kā divi Latvijas dārgakmeņa gabali, kuri sevī satur visus vērtīgos elementus, kas atrodami Latvijas sadzīvē pagājušā gadu simta otrajā pusē. Pie šiem vīriem vajaga iet mācīties latvju sabiedriskās domas un sadzīves attīstības vēsturi. Viņi dod izskaidrojumu un attaisnojumu savam laikmetam.

Krišjāņa Valdemāra būtne ir sociālā dzīvē, tautsaimnieciskajā materiālismā un prakticismā. Kronvalda Atis, turpretim, šo pasauli absolūti nepazīst. Kronvalda stiprā puse ir nacionālā un ētiskā. Viņš elpo garīgās kultūras kalnu gaisu. Šo ideālu sasniegumu Kronvalds meklē nacionālā skolā. Valdemāram latvietība bija galvenām kārtām latvju tautas saimnieciskā patstāvība. Kronvaldam latvju tautas garīgā attīstība nacionālā virzienā ir mērķis, kuram viņš ziedo visu savu mūžu, dedzīgo sirdi un fanātisko ticību latvju tautas nākotnei. Valdemārs ir liels tautas masu vadonis, vārda plašākā nozīmē. Kronvalds — ideologs un pravietis. Valdemārs — nosvērts, apzinīgs reālpolītisks taktiķis un diplomāts, kas smalki pazīst visas savu draugu un ienaidnieku īpašības. Kronvalds — nacionālists, ideālists, kas savai idejai neatzīst laika un telpas, bet kā liels mākslinieks intuitīvi rada tālus nacionāli - kultūrālus un polītiskus ideālus. Valdemārs dzīvo reālā šaidienā, Kronvalds — tautas ideālā nākotnē. „Mēs tik tieši neizšķiram

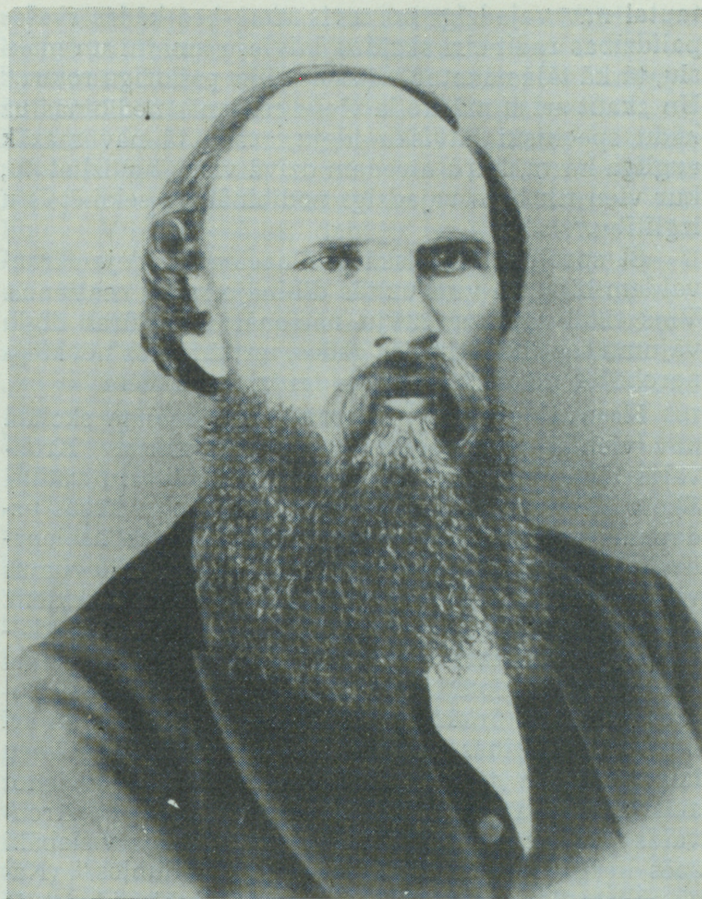
tautu likteni un darâm iespaidu uz viņu domâm un gribu tikai vēl trešā un ceturtā paaudzē, daudzreiz pat vēl vēlāk," saka Kronvalds. Valdemārs saņēma ierosinājumus no apgaismības gadu simta atspīduma Baltijā — Garliba Merķeļa un pēcreformu Krievijas, Kronvalds — no Vakareiropas tautu nacionālās neatkarības cīņām. Ar neatlaidīgo cīņu pret Baltijas muižniekiem un par latvju zemnieku un augošās pilsonības interesēm, Valdemārs palika viņu domu izteicējs gadu desmitus. Cīņa par nacionālām skolām un latvju nacionālās kultūras interesēm padarīja Kronvaldu par latvju jaunās intelliģences — skolotāju, studentu, rakstnieku u. c. idejisko vadoni.

Sešdesmito gadu nenoteiktā latvietība Kronvalda Atī dabū jaunu apskaidrojumu un dziļākus ideoloģiskus pamatus. Tautiskā kustība arvien vairāk zaudē savu sociālo raksturu un pieņem nacionālās kustības veidu. Valdemāra lozungs: „nauda, nauda un nauda !", kas viņu noveda tautsaimnieciskā kosmopolītībā, Kronvaldu vairs neapmierina. Kronvalds liek pirmā vietā ētiskos ideālus — krietnus tikumus. „Mēs nemīlam krietnus tikumus," saka Kronvalds, „jo mūsu vienīgās rūpes no vergu ķēdēm atlaistiem ir: gaļa, gaļa, nauda, nauda ! . ." — „Ja esam izsargāti no sekļas kosmopolītības, t. i. no tādām domām, kas saka: kas sevi saucas par kosmopolītu, tam tūliņ pielīpot daudzmaz no Humboldta slavas un tāds cilvēka bērns strādāšot par labu visām tautām, atsacīdamies no savas tautas, tad mums jāatzīst, ka mūsu darbs nav vis spēka un laika izšķiešana, bet tas mudina izlietot pašus maziņos spēkus tautai par labu."

Kronvalds bieži uzsveŗ verdzības gara iespaidu mūsu tautā un ar savu ideālismu to grib šķīstīt. „Es esmu priecīgs par to," raksta Kronvalds. „Jo, lai arī mēs kristum šai kaŗā, tomēr pati lieta nekritīs. Un mums, tagadējiem, krītot, izaugs jo spēcīgi kaŗotāji, kas latviešu vārdam atdos piederošo godu un slavu . . . Tādā kaŗā ir kāvušies tie viskrietnākie cilvēki, kas šai pasaulē dzīvojuši. Kritīs arī no latviešiem daudzi. Un ātrāk tiešām neiegūsim mēs itnekā, kamēr nebūs upuŗu skaits piepildīts, iekams nebūsim kaŗodami uzvarējuši. Vēl daža paaudze izmirs, iekams verdzības gars sāks pavisam izzust, iekams latvieši atģidīs, ka viņu cilts ir viena no vecākām Eiropas ciltīm un ka, uz pašu kājām stāvot, mums vajaga parādīt, cik lielu bezdievību un negantību pastrādājuši tie, kas mums uzkŗāvuši verdzību."

Pēc Kronvalda dziļākās pārliecības, mūsu tauta atkal celsies augšā, tāpat kā Latvijas gaismas pils tautas teikā. Ceļš uz to ved caur nacionālu izglītību, latvju valodas kopšanu un Tēvijas mīlestību, jeb patriotismu. „Jūs zināt," raksta Kronvalds B. Dīriķim pēc pamata akmens likšanas Rīgas latviešu biedrības namam, „kādu ticību un cerību es turu uz savu tautu. Šinī ticībā un cerībā Jūs mani ļoti apstiprinājuši. No mūsu tautas labklāšanās es nevaru atšķirt viņas valodas uzplaukšanu. Esmu pārliecinājies, ka tie, kuŗi brēc, ka ar vācu valodu vien iespējama apgaismošana, ka tie bļaustās vai nu bērnu prātā, vai ar lapsas gudrību latviešus gribēdami pavest uz iznīkšanas ceļa."

Cīņai par nacionālu izglītību un latvju valodas izkopšanu Kronvalds arī ziedo savus spēkus. Skolu pārvācošana Kronvalda laikā bija pilnos ziedos. Kā

Kronvalda Atis.

patriots un kā paidagogs viņš saprata ļaunumu, kas ceļas tautai no izglītības svešā valodā. Kronvalds pieteica kaŗu vācu skolai un pacēla katēgorisku prasību par latvju valodas un nacionālās skolas tiesībām.

„Mums jāstrādā tautiskā garā," raksta Kronvalds savā ievērojamā brošūrā „Tautiskie centieni", „jāturas cieši pie prasības pēc nacionālām skolām un par latviešu valodas pienācīgu ievērošanu latviešu un attiecīgās nelatviešu skolās. Jo ne tikai tamdēļ mēs uzsveŗam latviešu valodas vajadzību augstākās un zemākās latviešu un nelatviešu skolās, ka mēs varbūt neapsvērtum vācu, krievu un citu valodu svaru, kuŗas vajadzīgas prast katram, kas grib sasniegt izglītības augstāku pakāpienu, bet mēs tomēr nevaram vieglprātīgi no acīm izlaist to, cik nepieciešami vajadzīga un ļoti svarīga ir latviešu valoda latviešu tautai un visiem tiem, kas reālā kārtā grib nodoties cīņās civīlizācijas darbā."

Licis nacionālo principu savas darbības pamatā, Kronvalda Atis to noved līdz galam, lai arī cik neticamas un neiespējamas tais laikos izlikās tā konsekvences. Viņš prasa ne tikai vien zemākās, bet arī augstākas nacionālas skolas: „Pats par sevi saprotams, ka mēs mācītie latvieši cenšamies arī par augstākām nacionālām skolām."

Latvietības pretinieki, cīņā pret tautisko kustību, pārspīlēja viņas prasības, lai tās diskreditētu un denuncētu. Nacionālās skolas prasību viņi iztulkoja par patstāvīgas, nošķirtas latvju nacionālas kultūras nodibināšanas mēģinājumu, kas tais laikos, kad nebija pat labas latviešu ābeces, izlikās vairāk kā pārdroši. Uz to Kronvalds aizrāda, „ka tagad latviešu

tautai nav vajadzīgs no sevis vien, bez kādas svešas palīdzības radīt tīri skaidru latviešu zinātni un mākslu, tā kā tālā nākotnē viņai netrūks palīdzīgu roku...“ Un „kaut arī šī mācīto latviešu censanās nedibinās uz kādu specifiski latvisku ideju, taču tā nav mazāk auglīga kā tā, kuŗu atrodam dzīvē visur tur izlietotu, kur vien tik bijis vajadzīgs nodibināt un sekmēt īstu izglītību.“

Šī specifiski latviskā jeb nacionālā ideja Kronvaldam bija, un viņš uz tās dibināja savus centienus. Viņš tikai saprata latvju nacionālās kultūras dīgļu vājumu septiņdesmitajos gados, un tādēļ tos nevarēja norobežot no veco kultūras tautu iespaidiem.

Kronvalda cīņa par latviešu nacionālām skolām nav vienīgi paidagoģisku motīvu izsaukta. Kronvalds cīnās par tām tālāku nacionālu ideālu vadīts. Skola Kronvalda apziņā bija gaismas pils, kuŗas uzdevums pacelt latvju tautu uz patstāvīgas nacionālās kultūras attīstības ceļa. Audzināšanas uzdevumus viņš nekad nešķiŗ no tautas nacionāliem mērķiem. Kronvalds - paidagogs tai pašā laikā arī Kronvalds - patriots. Šai ziņā viņš radikāli atšķiŗas no pirmā lielā latvju skolotāju audzinātāja J. Cimzes tēva, kuŗam piekritusi ārkārtēja loma latvju izglītības un arī tautiskās kustības vēsturē, bet kuŗš, būdams vācu muižnieku un garīdznieku atkarībā, varēja savienot audzināšanu ar skolotāju pārvācošanu, jeb, kā Kronvalds par viņu saka: „Pats Cimzes kungs vislabāki spēs liecināt, kādēļ tam jābrien tādos dubļos.“ Nacionālists Kronvalds nevarēja „tādos dubļos“ brist, jo viņa paidagoģiskā darbība bija ziedota latvju nacionālās kultūras un īpatnības attīstībai.

Kronvalda Atis ar lielu sparu un panākumiem turpināja Juŗa Alunāna sekmīgi uzsākto latvju valodas tīrīšanu „no svešām grabažām“ un tās attīstīšanu. Viņa darbība latvju valodas izkopšanā, līdzīgi tā paidagoģiskai darbībai, saistās ar latvju tautas tālākiem nacionāliem mērķiem. Kronvalda Atis kaislīgi uztveŗ Juŗa Alunāna izteikto leišu - latviešu brālības un viņu kopējās vēstures ideju un to drošsirdīgi noved līdz pēdējai konsekvencei. Šī doma ir centrālā Kronvalda Ata nacionāli - polītiskā dzīves uzskatā, ap to vērpjas viņa darbība visās nozarēs un šo ideju viņš grib piepildīt. Leišu - latviešu kopējās asins radniecības ideja Alunānam paliek dīglī, Kronvalds, turpretim, no šīs atziņas taisa drošu slēdzienu par latvietības uzdevumiem tagadnē un nākotnē.

„Latviešu ciltis,“ raksta Kronvalds Cēsvaines mācītājam R. Auniņam 1873. g., „pamazām sāk cita uz citu lūkoties. Pēc vēstures lēmuma šīm dažādām ciltīm pamazām jācīnās vispārīgi savienoties. Paredzams, ka Vidzemes un Kurzemes latviešiem nolemta priekšroka literātūras laukā. Tamdēļ mums pienākas gādāt par tādu pārlabotu ortografiju, ka atpakaļ palikušās ciltis viegli varētu iedraudzēties ar mūsu rakstiem skolā un dzīvē. Vajaga salīdzināt vecprūšu - krievu - leišu ortografiju ar inflantiešu un mūsu pašu rakstību... Mums jālūko uz skolām un jauno paaudzi, uz latvju dažādām ciltīm, kuŗām nolemts atkal savienoties par vienu tautu pēc ilgiem, grūtiem saskaldīšanās laikiem.“

Vēstulē Fr. Brīvzemniekam 1872. g. Kronvalds raksta: „Lokālpatriotisma jeb vietējā patriotisma vietā vajaga iestāties dabīgam patriotismam. Cilšu samaņas vietā jāizaudzina tautas samaņa.. Tad zinās kurzemnieks, vidzemnieks, vitebskietis, leitis un t. pr., ka visi kopā esam latviešu tauta. Un tiklīdz kā šāda apziņa daudz maz skaidri un spēcīgi modīsies mūsu tautas izdailēto dēlu krūtīs, tad latvju tautas jaukais liktenis sāks piepildīties, tad šī tauta pierādīs dzīviem darbiem, cik tuva radiniece viņa senajai grieķu tautai.“

Vēstulē B. Dīriķim Kronvalds tai pašā gadā raksta: „Vietējā patriotisma vietā mums jāizaudzina vispārīgais patriotisms, kas sniedzas pāri visām latvju tautas ciltīm, pār kurzemniekiem, inflantiešiem un leišiem, jo šo cilšu zeme ir Latvija, nevis Baltija, nevis kāds gabaliņš no Baltijas.“

Cenzūras apstākļi Kronvaldam neļāva atklātībā rakstīt par latvju vispārīgo patriotismu, tādēļ viņš atkārto šīs domas saviem draugiem slēgtās vēstulēs. Tikai viens raksts par „Tēvzemes mīlestību“ parādījās atklātībā pēc Kronvalda nāves. Tanī viņš mēģina dot savu nacionālo uzskatu apvienojumu un sava patriotisma pamatojumu.

„Mūsu Tēvu zeme,“ raksta Kronvalds, nesniedzas tiktāl vien, cik tālu tagadējie latvieši mīt. Viss tas zemes plašums, kuŗu jau mūsu tēvu sviedri un asinis apslacījuši, pirms vēlāki laiki to saskaldīja sīkās daļās, ir mūsu Tēvu zeme“... Mēs gan nevaram lepoties ar tādiem vēstures darbiem, kas zīmējas uz varenu kultūras valstību sacelšanu un citu tautu valšķu sagāšanu un iznīcināšanu. Jā, mēs turpretim ar skumju pilnu sirdi mācāmies no vēstures, ka mūsu tautai ilgi kalpošanu laiki kamiešus smagi un grūti nospieduši. Arī še mācāmies vispirms sargāties no aplamas lepošanās. Bet ja uz mūsu sentēvu laikiem skatāmies, ja arī pie vēstures, tāpat kā pie ģeografijas, neatšķiŗam tos, kas mūsu tuvākie radnieki, tad atliek tomēr diezgan daudz ko mācīties un apbrīnot.

Ja tad nu savai jaunai audzei gribam Tēvijas mīlestību caur vēsturi iedēstīt, tad viņai jāmācās skaidri un patiesīgi, kāda mūsu tauta bijusi sentēvu laikos, jaunai audzei jāaizrāda, ka toreiz vaļības laikos visa latviešu tauta pratusi cienīt tautas visdārgākās mantas, ka viņos senos laikos tautu dēli un sirmgalvji, meitas un mātes dzīvi un dziļi sajuta visas tautas likteni, ka mūsu kareivji cīnījušies pret varmākām par savu vaļību, ticību un tautību, ka tie nav nevienu sprīdi zemes atdevuši uzvarētājiem, pirms to nebija savām karstām asinīm priekš vēlāko laiku darbiem svaidījuši... Bet arī tas nav slēpjams, ko tie aizgājušie laiki mums atnesuši. Bet cik sāpīgi kļūst tautieša sirds aizgrābtība, kad lūkojam uz tautas dēlu tikumiem. Te vēl nav īsā brīdī nedz sentēvu brīvestības gars, nedz viņu krietnie tikumi atspirguši, atdzīvināti, nedz vēl priekš tagadējiem laikiem diezgan spēcināti... Kas saviem bērniem māca savu tautu mīlēt pēc bijušiem un tagadējiem laikiem, tas viņus pieved pie īstā Tēvu zemes mīlestības avota.“

Tēvzemes mīlestību Kronvalds ieteic veicināt arī ar latvju valodu, jo „mums ir skaidra un svēta valoda, kuŗa vēl pēc daudz gadu tūkstošiem savā jaunības vaigā, jaunības spēkā liecību dod par mūsu sentēvu pirmo šūpuli, aizrāda seno latviešu spēcīgu un jautru gara darbošanos, viņai netrūks ne smalkuma, ne dziļuma, nedz bagātības, nedz veiklī-

bas." Patriotismu veicinot arī tēvu tēvu krietnās ierašas, no kuŗām gan daudzas gājušas verdzības laikā bojā. Tāpat kopības un latvju tautas krietnāko dēlu godā turēšana esot labs līdzeklis veicināt Tēvzemes mīlestību. Mums vajagot celt jo skaidrā gaismā senos varoņus, kā Maŗģeri, Viesturu, Namiezi u. c., lai „atskan viņi kā pērkoņa rūciens".

Kronvalda Atis piemin divus avotus, kas norāda, kādos iespaidos viņš stāvējis. Pirmkārt, viņš atkārto „Pēterburgas Avīzes" vārdus: „Atgādinies tu mana latviešu - leišu tauta, ka tu tā vecākā no visām dzīvām tautām, kas no Indijas saknes uz Eiropu ienākušas." Otrkārt, Kronvalds citē sekojošos Fichtes vārdus: „Starp tiem sevišķiem un īpašiem līdzekļiem, caur kuŗiem var tautas garu atkal spēcināt, būtu tas jo spēcīgs, ja mums dedzīga vēsture par tiem laikiem, kur tautai bija vienība, vara un diženība. Šādai grāmatai vajadzētu būt īstai tautas grāmatai. Tādai vēstures grāmatai nebūtu vis kronikas vīzē jāskaita darbi un atgadījumi, bet tai vajadzētu mūs dīvaini aizgrābt un viegli un nemanot mūs iecelt pašos senos laikos, tā kā mēs šķistos ar sentēviem līdzejot un stāvot... bet nevis caur tādu bērnišķīgu un vieglu sacerējumu, kā to vēsturīgi romāni darījuši, bet caur patiesības izsacījumu.".

Redzams, ka Kronvalda Atis saviem uzskatiem par latvju - leišu vēsturi un par mūsu tautas ģenialitāti, kas varētu līdzināties seniem griekiem, ja tautas attīstību nebūtu traucējuši varmācīgie iekarotāji, ierosmi dabūjis sešdesmito gadu darbiniekos, galvenām kārtām, no Jura Alunāna un „Pēterburgas Avīzēm". Šo ideālo ieskatu Kronvalda Atis no vēsturiskās atziņas pārvērš par nākotnes ticību un atstāj to kā mantojumu diviem gadu desmitiem — septindesmitiem un astoņdesmitiem gadiem. Lai cik šis ieskats saskanēja ar vēsturisko un etnografisko patiesību, tas nebija no liela svara, galvenais — no viņas smēlās jaunus pēkus un lielu ticību latvju tautas nākotnei. Pieminētās vēstules B. Dīrikim un Fr. Brīvzemniekam par latvju cilšu apvienošanos Kronvalda Atis raksta 1872. gadā Vācijā, Vildbādē, zem vācu valstu apvienošanās tieša iespaida. „Vācu zeme," viņš saka, „nupat sludina ugunīgiem vārdiem, ko īsta Tēvzemes mīlestība iespēj." Kronvalda nacionālais gars kaislīgi uztveŗ Vācijas apvienošanās un patriotisma nozīmi, un viņš ar aizrautību to pašu sludina latvju ciltīm. Kronvalda Atim Latvija vairs nav sešdesmito gadu feodālā Baltija, vai arī kāds „gabaliņš no Baltijas", Latviju Kronvalds saprot kā visu apvienoto latvju cilšu zemi, kā nacionālu Latviju. Šai nacionālā apvienībā Kronvalds grib saistīt arī Lietuvu, kas no viņa nacionālās kultūras viedokļa nav maldīgas domas, ja neievērotu viņa uzskatus par kopējo latvju - leišu vēsturi un abu tautu asins brālību. Viņš priecājas, dabūjis no Fr. Brīvzemnieka Maskavā ziņas, ka tur leišu pulciņš augot un latvieši ar viņiem draudzējoties. Arī Pēterburgā latvju studenti draudzējās ar leišiem. „Mums jārūpējas visiem spēkiem," raksta Kronvalds vēstulē Brīvzemniekam, „ka savienotos latvju tautas dzīvie locekļi, kas tagad cits no cita pretdabīgi atšķirti." Kronvalda domu par latvju cilšu apvienošanu daudzi pārprata polītiskā nozīmē kā liellatvietību. Par to K. Kundziņš raksta: „Pretinieki to (latviešu cilšu apvienošanu) nolika par liellatvietību polītiskā ziņā. Lai gan Kronvaldam tā bija tikai karsta iedomāšanās vēsturē, nepolītiska vēlēšanās valodā un rakstniecībā vienot atšķirtās ciltis, kas citkārt piederēja kopā. Bet apziņas spēks izplatījās no šīm domām, sevišķi latviešu studentos."

Cik tālu šis „apziņas spēks izplatījās no šīm domām, sevišķi studentos" un kādā ceļā šo Kronvalda ģeniālo intuiciju uztvēra latvju studenti, ja ievērojam tā laika cenzūras spaidus, kad par vispārīgo latvju patriotismu jeb liellatvietību nevarēja atklātībā rakstīt, tas mūsu paaudzei grūti uzminams. Uz jautājumu, kādos faktos izpaudās šis apziņas spēks, Kronvalda biografs un tautiskās kustības līdzcīnītājs mācītājs K. Kundziņš man atbildēja: „Nezinu minēt nekādus konkrētus faktus. Pēc manām domām šis „apziņas spēks" būtu ņemams kā sēklas grauds, kas kritis zemē un sāk dīgt un izplatīties. Par „liellatvietību" polītiskā ziņā tā laika apstākļos mums nācās grūti iedomāties. Kādreiz aizraujoties, varbūt, izmeta tai ziņā kādus vārdus. Bet mūsu pretinieki, gribēdami mūs kompromitēt pie tā laika valdības, gan „Liellatviju" iegrieza mūsu birkā. Un tā mums atgadījās šo jautājumu dažreiz pārrunāt. Īstenībā mūs toreiz apstaroja idejiskais spēks, kultūrāli saprasties un vienoties — valodā un rakstniecībā — ar atšķirtajām radu ciltīm, ļaujot laika gājienam un notikumiem atrast un noteikt ceļu polītiskā ziņā. Tāpat kā sēkla, izdīgusi un izaugusi stiebrā, pati atrod un patur savu vietiņu, kur gatavoties un izplēsties. No polītiskā „separātisma" mums tolaik vajadzēja ļoti sargāties, lai spētu kaut cik kopt un stiprināt savu nacionālo apziņu un darbību."

Spriežot no Kronvalda citiem rakstiem, tikai to var teikt, ka apzinīga nacionāli - polītiskā liellatvietības doma, tā viņam nav bijusi. Viņš pats raksta, lai gan pirms 1871.—1872. g.g., ka „mēs nenodarbojamies pasauli grozīt, gribēdami sagāzt pastāvošās valstis un jaunas celt to vietā". Tāpat viņš daudzreiz atkārto jau sešdesmitos gados un agrāk vispār pieņemto naīvo atziņu, ka „Krievijas paspārnē nekas mūs neiznīcinās, ja mums pašiem netrūks spēka, jo dienas stiprinās šo pārliecināšanos," ka „stiprāks sargs mums nevarētu būt kā Krievijas spēcīgā roka, no kuŗas daudziem jābīstas, bet nevis latviešiem, jo tā mūs sargā."

Zinot fanātismu, ar kādu Kronvalds uzņēma latvju nacionālisma ideju, viņa lielo ticību latvju tautai

Kronvalda Ata rokraksts.

(„mums ir drošība, ka spēsim atjaunoties"), viņa iespaidus Vācijā un no Fichtes, liekas, nevar teikt, ka tā Kronvaldam būtu bijusi tikai „karsta iedomāšanās vēsturē, nepolītiska vēlēšanās valodā un rakstniecībā vienot atšķirtās ciltis". Kronvalds nekā nedarīja nedomājis par tautības garu. Kronvalda idejas un darbība nav bez disciplīnas un bez sintezes. Tās ir apzinīgi vai neapzinīgi sakausētas nacionālās uguns liesmās, kas bija pārņēmušas visu Vakareiropu. Drīzāk jādomā, ka tā bija skaidri neapzināta nacionāla intuicija, kas viņa temperāmenta pilno dvēseli nesa pretim lielai latvju cilšu apvienošanas idejai — liellatvietībai. Uz Kronvaldu pašu visvairāk zīmējami viņa teiktie vārdi par Solonu: „. . . viņš meklēja ceļu, pa kuŗu savu mazo, mīļo tēviju tas varētu izvest cauri draudošām vētrām un sagatavot uz laimīgu nākotni. kuŗu tas sajuta tai nolemtu." Ne bez pamata vācieši rakstīja, ka Kronvalds bijis ģeniāls sapņotājs, kas gribējis latvju tautu kā brīnumputnu fēniksu pacelt no laika un darba pelniem. Kronvalds, labāk kā jebkuŗš no tautiskāskustības vadoņiem, vairāk sajuta, kā apzinājās savas tautas nākotni. Viņa pasaule ir nacionālā kaislība, nacionālais Eross un stiche.

Kronvalda nacionālais instinkts bija spēcīgāks par sešdesmito un septiņdesmito gadu apzinīgo reālpolītiku, un tādēļ viņa ideāli sniedzās tālāki par pēdējo polītiku. Kronvalda sajūsmas straujums to nesa pāri citu tautisko darbinieku apzinīgiem, mēreniem soļiem. „Kronvalds šajos (tautības) jautājumos gāja vienmēr ar cerībām tālāk par citiem," raksta Kaudzītes Matīss. Īsto Kronvaldu mēs redzam orātora tribīnē. „Tādos brīžos," saka Kaudzītes Matīss, „viņam sejs sāka starot, acis brīnišķi spīdēt un daža asara noritēja." Vecais hofrāts B. Dīriķis ir daudz strīpojis Kronvalda rakstos un dažus rakstus pat pavisam nav uzņēmis. Viņš bija par strauju un par neapdomīgu tais laikos. „Mums vajaga dabūt virsroku bez žēlastības, prātīgi un mierīgi turoties," raksta Kronvalds, bet pats viņš vismazāk varēja sevi savaldīt un būt „prātīgs un mierīgs". Viņš nav taktiķis, bet atdevies lielas idejas varai, ļaujas sevi tai nest.

Kad B. Dīriķis, pirms „Baltijas Vēstneša" izdošanas, aizbrauc uz Tērbatu pie Kronvalda un vaicā to: „Ko tu saki, vai latviešu tauta pastāvēs, un vai ir vērts turpināt „Pēterburgas Avīžu" gaitu?" — Kronvalds viņam atbild: „Ko tur vēl šaubīties? Tā tauta ir mūžīga."

„Pārliecība, ka mēs varam gan savas tautas attīstīšanos pašķirt," saka Kronvalds vēstulē Gailītim - Gaidulim, „manim visgrūtākos dzīves brīžos par atbalstu derējusi. Ja viņas man trūktu, tad es to nemaz neuzdrīkstētos, sava paša un tautas likteni kopā saistīt."

Kronvalds kā ideologs vislielāko iespaidu atstāja uz septiņdesmito gadu latvju jauno intelliģenci: skolotājiem, studentiem, dzejniekiem, sabiedriskiem darbiniekiem. Viņš tautiskai kustībai lika ideoloģiskos pamatus, no Kronvalda nacionālās sajūsmas smēla vēl ilgi pēc viņa nāves.

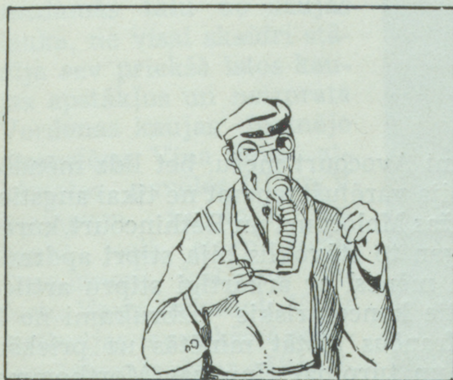
Kronvalda Atis dzimis 1837. gada 15. aprīlī Lejaskurzemē, Durbes draudzes Mazkrotes Vidus muižiņā. Pirmo izglītību baudījis Krotē, vēlāk Mazlāņos un Durbes Springera privātskolā. Durbes mācītājs Dr. H. E. Katerfelds pieņēma trīspadsmit gadus veco Kronvaldu par audžu dēlu un palīdzēja viņam tālāk izglītoties. No Durbes Kronvalds pāriet uz Liepājas apriņķa skolu. No turienes 1856. g. viņš aizbrauc uz Lietuvu par mājskolotāju pie Dr. Pfeffera. Dzīve Lietuvā, bez šaubām, būs atstājusi savu iespaidu uz Kronvalda nacionāliem un vēsturiskiem uzskatiem. 1859. g. Kronvalds kopā ar saviem audzēkņiem aizbrauca uz Berlīni un pierakstījās medicīnas nodaļā. Lai gan Berlīnē viņam bija lemts uzturēties tikai pusgadu, šis laiks tomēr atstāja lielu iespaidu uz Kronvaldu, kā viņš pats to vēlāk izteicies. Liberālais un nācionālais virziens vācu studentos nevarēja palikt bez iespaida uz jauno jūtīgo Kronvaldu. Še viņš iepazinās arī ar Andrēju Spāģi. No Berlīnes Kronvalds pārbrauca atkal Durbē par mājskolotāju. Še 1863. un 1864. g.g. Kronvalds sāka jau pulcināt apkārtnes skolotājus uz mazām sapulcēm — konferencēm, lai tie papildinātos izglītībā un paceltu skolas lietu. 1865. g. Kronvalds iestājās Tērbatas augstskolas paidagoģiskos kursos, pēc diviem gadiem tos pabeidza un palika par skolotāju Tērbatas skolotāju sēminārā. Ar „Latviešu Avīžu" redaktora mācītāja Šulca starpniecību Kronvalds iestājās 1863. g. latviešu literāriskā biedrībā un nosūtīja dažus rakstus „Latviešu Avīzēm". Šai laikā starp „Latviešu Avīzēm" un „Pēterburgas Avīzēm" bija pilnā spēkā asas polemikas un Kronvalds drīz vien nostājās pēdējo pusē, pārtraukdams sakarus ar „Latviešu Avīzēm". Kronvalds stājās sakaros ar Vidzemes skolotājiem un ieteica dibināt speciālu skolas avīzi. No Kronvalda Tērbatas dzīves laikiem (1865.—1873. g.) vēl atzīmējams, ka pēc viņa paša atzīšanās, ap 1866. g. viņš pārcietis lielu dvēseles krizi un izglābies „no morāliskā bezdibena" domādams par savu līgavu un karsti mīlēto latvju tautu. 1868. g. Kronvalds sāk rakstīt mācītāja Braunšveiga „Draugā un Biedrī". Tur iespiesti arī daži viņa dzejoļi. 1869. g. notiek Vidzemes skolotāju sapulces Turaidā, kurās Kronvalds ir dvēsele un vadonis. Par uzstāšanos šais sapulcēs, viņš nāk krievu slepenpolicijas aizdomās. Viņš ņem dzīvu dalību jaunajā „Baltijas Vēstnesī", raksta tam par skolu, valodas, ortografijas u. c. tautības jautājumiem. Tērbatā 1870. g. viņš atkal atjauno latviešu studentu vakarus. Lai gan savā jaunībā Kronvalds vāji pārvaldīja latvju valodu un arī vēlāk rakstīt viņam nebija viegli, Kronvalds bija veikls polemiķis un sevišķi ievērojams orātors. Viņa runas atstājušas klausītājos milzīgu iespaidu. Pirmos vispārīgos latvju dziesmu svētkos un abās vispārīgās latvju skolotāju konferencēs (1873. un 1874. g.g.) Kronvalds bija tautas varonis. Viņa jūsmīgās runas aizrāva svētku dalībniekus. Dziesmu svētkos Kronvalds iepazinās ar Ausekli, uz kuŗu tas atstājis lielu iespaidu. Kronvalds izcīnīja vairākas polemikas pret latvju patstāvības pretiniekiem. Ievērojamākā ir viņa brošūra „Nationale Bestrebungen" 1872. g. („Tautiskie centieni"), kuŗu tas sarakstīja, atbildot uz kādu rakstu avīzē „Zeitung f. Stadt und Land". 1873. g. viņš pāriet uz Vecpiebalgas draudzes skolu par skolotāju. Še Kronvalds 1875. g. 17. februārī nomira 38 gadu vecumā. Viņu apglabāja Vecpiebalgā, kur 1893. gadā uz viņa kapa Rīgas latviešu biedrība uzcēla pieminekli.

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļa, laukumos u. t. t.

Pulkvedis J. Ozols.

9. TABULA.

Nepareizi.

Atrasties bojātā gāzmaskā.

Pilnīgi nodoties likteņa varā.

Tikai rūpēties par sevi.

Klausīties dažādās tenkās.

Kaujas laukā sejsegu vai respirātoru var cauršaut ar lodi, sabojāt ar šķēpeļu un aizdedzinošu (fosfora) daļiņu iedarbību. Bojātās daļas ir nekavējoši jāapmaina. Ja apmaiņai nav rezerves daļu, tad bojājumi jāmēģina izlabot ar pie rokas esošiem līdzekļiem. Piem., caursšautu respirātoru var aizblīvēt ar maizes mīkstumu, māliem, zemi u. t. t. Gaisa ieplūšanu caur bojātu sejsegu var novērst, piespiežot sejsegu bojājuma vietā pie sejas, aizliekot priekšā saslapinātu marli u. t. t. Ja arī šādā ceļā bojājumu nav iespējams likvidēt, tad vienkārši bojātā maskas daļa ir jāatmet un jāizmanto veselās gāzmaskas daļas. Tā, piem., bojātu respirātoru var atvietot ar melnzemi, noņemot respirātoru, iepildot šļūtenī melnzemi un elpojot caur pēdējo. Tikai melnzemes kārta jāņem tik bieza, lai par daudz neapgrūtinātu elpošanu. Ja sabojāts sejsegs, noņem sejsegu, ieņem respirātora kakliņu mutē, aizspiež degunu un elpo caur respirātoru. Tikai ieelpošanas vārstenis iepriekš jāizņem, jo citādi pie izelpošanas gaiss no respirātora netiks ārā.

Katram jābūt sagatavotam pašaizsardzībai pret ķīmiskām kaujas vielām, uz ātru palīdzību nedrīkst cerēt. Ģimenes cilvēkiem jādomā ne tikai par sevis, bet arī savu tuvinieku aizsardzību. Neviens nevar un nedrīkst aizbildināties ar līdzekļu trūkumu, jo ar vienkāršākiem līdzekļiem var aizsargāties. Tikai nav jābūt kūtram un jāapmeklē kursi un priekšlasījumi, kur sagatavo aizsardzībai pret ķīmisko uzbrukumu. Padošanās likteņa varai ir noziegums ne tikai pret ģimeni, bet arī pret Tēviju.

Arī kustoņu aizsardzībai jāierīko gāzdrošas telpas, noblīvējot staļļos un kūtīs logus, durvis, sienas un griestus pret gāzmākoņu ieplūšanu. Ja ķīmiskais uzbrukums pārsteidz ceļā, tad, domājot par sevi, jādomā arī par darba biedri. Ja nav citu aizsardzības līdzekļu, tad aizsardzībai var izmantot arī saslapinātu auzu tarbu, deķus u. t. t.

Dažādas tenkas tikai veicina ienaidnieka uzbrukumu. Bieži vien ienaidnieka aģenti tīšām izplata pārspīlētas ziņas par dažādu kaujas vielu iedarbību, kas saceļ uztraukumu publikā un rada pāniku uzbrukuma laikā. Pūlī sacelta pānika bieži vien radīs daudz lielākus zaudējumus, nekā pats uzbrukums. Tikai noklausoties lietpratēju paskaidrojumos, būsim skaidrībā par uzbrukuma iespējamībām un pasargāsimies no nevajadzīga uztraukuma. Ne tikai tenku izplatīšana, bet arī uzklausīšana ir noziegums pret valsti.

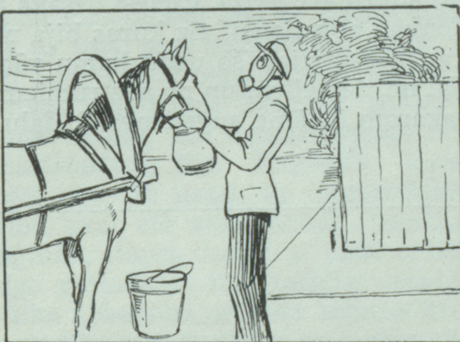
Pareizi.

Bojātās gāzmaskas daļas atbrīvot vai apmainīt.

Aizsardzībai pielietot visus pie rokas esošus līdzekļus.

Rūpēties par savu kaujas un darba biedri.

Apmeklēt kursus, priekšlasījumus un t. t. un sagatavoties aizsardzībai.

MILITĀRĀ DAĻA

Pulkvedis M. Jeske.

Verdenas kauja

II.

Jau februāŗa beigās vācieši sāka nojaust, ka viņu mēģinājumiem izlauzties līdz Verdenai ar straujų uzbrukumu nebūs cerēto panākumu, jo pēdējās dienās franču pretestība sāka pieaugt: pēdējie jau bija attapušies no pirmo uzbrukuma dienu apjukuma. Lai varētu turpināt plānveidīgu uzbrukumu apmēram 10 klm. šaurā joslā starp Māsas upi un fortu Douaumont, bija nepieciešams vispirms ieņemt austrumos fortu Vaux, kurš atrazdamies uz plašu apkārtni pārvaldošās augstienes, varēja ļoti labi flankēt vācu kaŗaspēku, kas uzbruktu uz R. no šī forta; tāpat nebija iespējams turpināt uzbrukumu uz A. no Māsas upes pieguļošā apvidū, jo to ar flankējošu uguni apšaudīja franču baterijas, kas ieņēma pozicijas Māsas upes kreisā krastā.

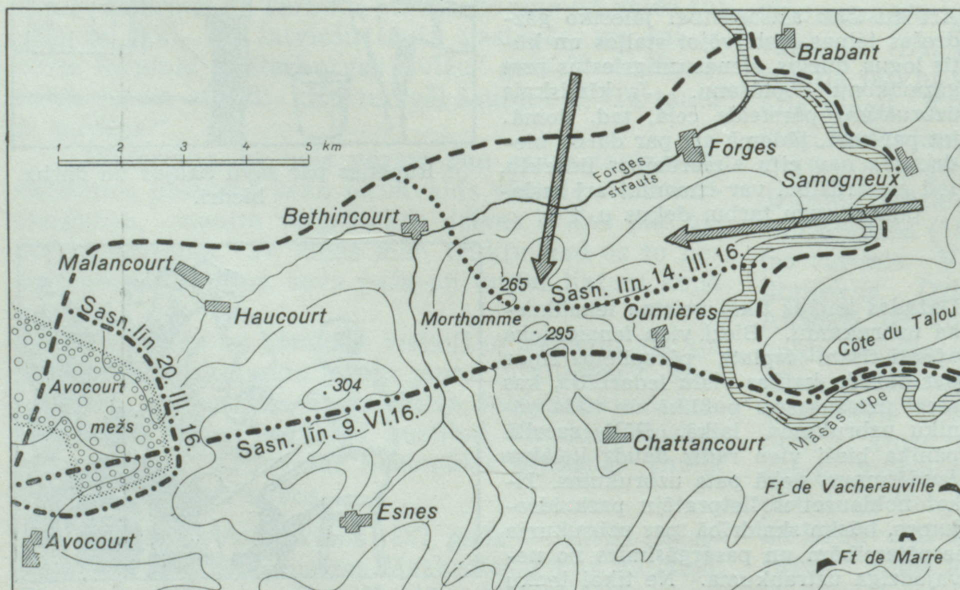
Minētais apstāklis piespieda vāciešus paplašināt uzbrukuma fronti, austrumos līdz fortam Vaux ieskaitot, bet Māsas upes R. krastā līdz Avocourt mežam ieskaitot.

Visu marta mēnesi vācieši neatlaidīgi centās iegūt franču pozicijas uz priekšu izbīdītos spārnus, bet franči no savas puses atkal mēģināja atgūt Douaumont fortu, kurš jūtami iespiedās franču pozicijās un noderēja vāciešiem kā novērošanas punkts un labs patvērums no franču artilerijas.

6. martā Māsas upes kreisā krastā, pabalstīti ar ļoti stipru artileriju, vācieši uzsāka uzbrukumu Mort-Homme augstienei, aiz kuŗas bija novietotas daudzas franču baterijas; šo uzbrukumu vācieši veda vienlaicīgi no ziemeļiem un no austrumiem un līdz 14. marta vakaram ieņēma augstienes Z. daļu. 20. martā vāciešiem izdevās ieņemt Avocourt mežu, bet līdz mēneša beigām tie vēl nebija varējuši ieņemt ne tikai augstieni 304, bet pat sādžas Molocourt un Béthincourt, kuŗas vēl turējās, kaut gan to stāvoklis bija stipri apdraudēts. Tikai aprīļa mēnesī ar ārkārtīgi stipru artilerijas pabalstu vestie koncentriskie uzbrukumi no 3 pusēm piespieda frančus atstāt minētās uz priekšu izbīdītās pozicijas un turpināt cīņu par Morthomme un 304. augstienes noturēšanu. Līdz 9. jūnijam vāciešiem tomēr izdevās galīgi ieņemt minētās valdošās augstienes, bet tālāk uz priekšu viņi tomēr netika (sk. schēmu Nr. 2).

Šajās gandrīz 3 mēnešu ilgās kaujās uz Māsas upes kreisā krasta franči un vācieši cieta ļoti lielus zaudējumus, bet pateicoties vācu artilerijas lielam pārsvaram, šie zaudējumi bija daudz lielāki franču, nekā vācu pusē un, ja ticēt ģen. Falkenhayn'a pievestiem datiem, to attiecība bija kā 2:5. Sevišķi lielus upuŗus bija prasījušas Morthomme un 304. augstienes, kuŗas šinī ziņā gandrīz varēja sacensties ar forta Douaumont un forta Vaux rajonu, kur nebij nevienas pēdas zemes, kas nebūtu slacināta ar ievainoto un kritušo vācu un franču varoņu asinīm un kur katrs kv. metrs zemes tika vairākkārtīgi no artilerijas šāviņiem izvandīts.

Tagad piegriezīsimies Māsas upes labajam krastam un vispirmā kārtā kaujām forta Vaux rajonā, kuŗu nolūks no vācu puses bija šī forta un viņa augstienes ieņemšana, lai pēc tam varētu turpināt uzbrukumu uz dienvidiem un ieņemt pakāpeniski Fleury augstieni un fortus Souville, Belleville un St. Michel, kas dotu iespēju pārvaldīt visu apvidu līdz pat Verdenai.

Schēma Nr. 2.

Vācu armijas vadība jau februāŗa mēneša baigās pēc franču aizstāvēšanās poziciju atvilkšanas no Wöevre līdzenuma, apzinoties forta Vaux nozīmes svarīgumu, 26. februārī pavēlēja V. R. Korpusam ieņemt fortu Vaux jau tanī pašā dienā. Acīm redzot, vācu pēdējo dienu panākumi, it sevišķi forta Douaumont ieņemšana bez kaujas, bija devuši tiem cerības viegli tikt galā arī ar fortu Vaux. Minēto armijas pavēli V. A. K. mēģina izpildīt 2. martā, bet bez panākumiem, jo neskatoties uz stipru artilerijas koncentrāciju un veselas dienas šaušanu, vācu kājnieki netika uz priekšu, galvenām kārtām franču artilerijas pretsagatavošanās uguns dēļ, kas nodarīja tiem lielus zaudējumus vēl pirms uzbrukuma sākuma,

bet franču artilerijas ļoti spēcīgā sprostuguns uzbrukuma laikā.

Vācu armijas vadība, atrazdamās tālu no kaujas lauka, ne visai skaidri stādīja sev priekšā īstos kaujas apstākļus un neizprata Verdenas kaujas īpatnējo atmosfēru. Viņa deva atkārtotas pavēles III un V korpusam turpināt uzbrukt joslā starp fortu Douaumont izslēdzot un fortu Vaux ieskaitot. Vācu artilerijas iepriekšējā sagatavošanas šaušana sākās 7. martā ne tikai pret tiešiem uzbrukuma mērķiem, bet lielā mērā arī pret franču artileriju. Sīvās kaujās, kas noritēja 8. un 9. martā, vāciešiem izdevās dažās vietās drusku pavirztīties uz priekšu, sastopot visur stipru franču pretestību, kuŗa izpaudās sīvā apvidus aizstāvēšanā ar uguni un straujiem nelieliem prettriecieniem, kas bieži noveda pie vācu uz laiku ieņemto punktu zaudēšanas. Gala iznākumā vācieši sasniedza Vaux sādžu, piekļuva pavisam klāt fortam Vaux, bet pašā fortā nevarēja iekļūt, pie kam šinī sakarībā notika liels pārpratums: uzbrūkošā pulka štābā pienāk ziņojums, ka forts Vaux esot vāciešu rokās, jo uz forta esot redzēts plīvojamies vācu karogs; uz šī nepārbaudītā ziņojuma pamata vācu augstākā vadība pasludina visai pasaulei par forta Vaux ieņemšanu, pie kam pat diezgan precīzi norādot vienības, kas to esot ieņēmušas ar strauju uzbrukumu nakts kaujā; lai izkļūtu no nepatīkamā stāvokļa, vēlāk tai bija jāizgudro nekad nenotikušais franču pretuzbrukums, lai attaisnotu forta Vaux atrašanos franču rokās. Nākošā dienā vācieši lielā steigā atkārtoja uzbrukumu fortam Vaux, bet bez panākumiem. Šo faktu franči plaši izmantoja, lai diskrēditētu vācu oficiālo ziņojumu ticamību; arī pašu vācu armijā un tautā šis gadījums atstāja nelabvēlīgu iespaidu, modinot šaubas par pārējo oficiālo ziņu pareizību.

Gandrīz veselu 3 mēnešu laikā forts Vaux turpināja pretoties vācu uzbrukumiem, saņemot ikdienas neskaitāmus smagās un sevišķi smagās artilerijas šāviņus; pēc ārējā izskata forta tuvākā apkārtne atgādināja kādu dabas katastrofu piemeklētu zemes stūrīti un radīja tādu iespaidu, it kā tanī vairs nebūtu nevienas dzīvas būtnes; īstenībā tas tā nebija, jo forta betonētās būves gandrīz visas izturēja vissmagākās artilerijas šāviņus un noderēja forta garnizonam par teicamu patvērumu no vācu šāviņiem, bet forta novērošanas torņi nodrošināja tam labu novērošanu; vācu uzbrukuma gadījumā franču garnizons varēja paspēt ieņemt forta virsbūvē pozicijas šāviņu bedrēs, pateicoties kavēkļiem, kas gan bija stipri cietuši no vācu artilerijas, bet tomēr savu uzdevumu pa daļai vēl pildīja.

Vedot uzbrukumu ar 5 divīzijām uz daudz plašākas frontes, nekā agrāk, vāciešiem tomēr izdevās

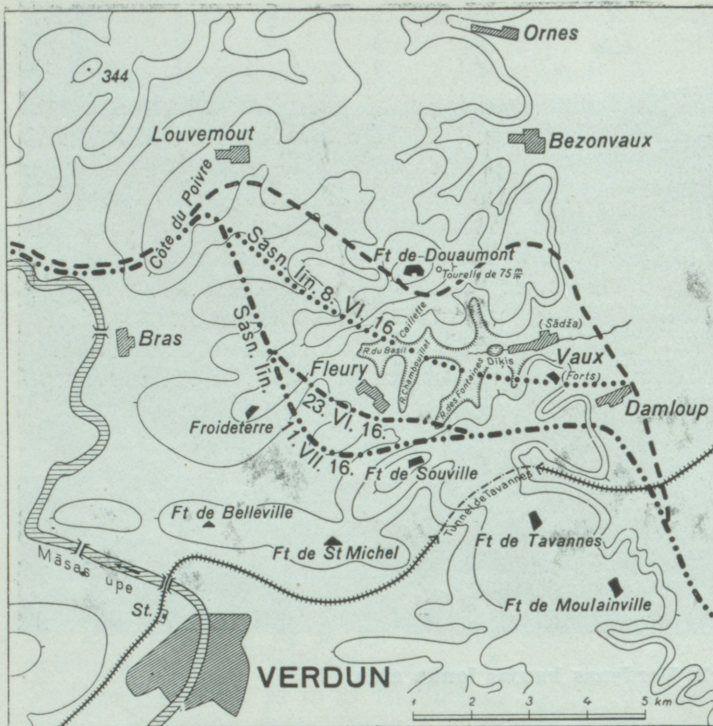

Lielā Verdenas kaujas lauka aina.

1. jūnija vakarā ielenkt fortu Vaux no trim pusēm un ieņemt tā virsbūvi; franči turpināja pretoties forta iekšienē vēl veselu nedēļu, un tikai tad, kad tas bija pilnīgi ielenkts un kad izsīka dzeŗamais ūdens un forta aizstāvji nebija vairāku dienu laikā vairs dabūjuši nevienas lāsītes ūdens, kad sazināšanās ar savējiem bija pārtraukta un zuda pēdējā cerība uz palīdzību no ārienes, forta komandants, majors Raynal's, beidzot padevās, pie kam vācu gūstā krita apmēram 500 cilvēku (pēc vācu avotiem ap 700). Šinī forta aizstāvēšanā franči izrādīja ļoti sīvu pretošanos, aizstāvot katru apakšzemes eju ar ložmetēju, šauteņu un rokas granātu palīdzību, radot pakāpeniskus aizsprostojumus apakšzemes ejās ar smilšu maisu palīdzību, cīnoties ne tikai pret ienaidnieka lodēm un granātām, bet arī pret smacējošām gāzēm un nepanesamiem sanitāriem apstākļiem šaurajās, slikti vēdināmās apakšzemes telpās, kur atradās visādi netīrumi un pat pussatrūdējuši līķi. Kaŗavīru mokas ūdens trūkuma dēļ bija tik lielas, ka daudzi laizīja forta mūŗus, cerībā kaut cik atsvaidzināt izkaltušo muti; citi pat mēģināja slāpes dzesēt ar pašu urinu... Par savu varonīgo pretošanos līdz pēdējai iespējai, majors Raynal's tika apbalvots ar goda leģiona krustu, par ko franču vadība tam paziņoja pa radio; vācu augstākā vadība viņam izteica savu atzinību un pats kroņprincis izrādīja viņam lielu laipnību. Pat gūstā būdams majors Raynal's negrib atzīt sevi par uzvarētu un uz kāda vācu ģenerāļa mierinošiem vārdiem, ka gūstā krišana neesot nekāds kauns, ja pienākums izpildīts līdz pēdējai iespējai, šis varonīgais virsnieks atbild, ka viņu neesot uzvarējuši vācieši, bet gan ūdens trūkums.

Augšā minētā epizode par forta Vaux aizstāvēšanu mums lieku reizi liecina, ko var veikt kaŗaspēks, kas tic saviem spēkiem, gatavs cīnīties līdz pēdējam, nerēķinoties ne ar kādām grūtībām, nedz briesmām, un kuŗu vada ar teicamām kaŗaspēka vadoņa rakstura īpašībām apveltīts priekšnieks.

Tagad piegriezīsimies notikumiem frontes daļā, kas atrodas forta Douaumont priekšā.

Schēma Nr. 3.

Pēc forta Douaumont ieņemšanas vācieši no sakuma nepiegrieza sevišķu vērību forta aizstāvēšanas noorganizēšanai, jo viņi vēl bija lielā mērā zem uzvaras iespaida un negribēja ticēt, ka viņiem nāksies nopietni aizstāvēt pašu fortu no franču tiešiem uzbrukumiem. Marta un aprīļa mēnesī vācieši izmantoja fortu galvenām kārtām kā teicamu novērošanas punktu, kā paslēptuvi savām rezervēm un kā municijas un inženieŗu mantu noliktavu. Lai tomēr pasargātu fortu no varbūtējiem franču nejaušiem iebrukumiem, vācieši centās savas priekšējās līnijas forta dienvidos pabīdīt vairāk uz priekšu; tādēļ arī vācieši šeit bieži izdarīja nelielus uzbrukumus, pabalstītus ar ļoti spēcīgu artileriju; tādos gadījumos Douaumont fortā vienmēr atrada patvērumu kaŗaspēka daļas, kas devās uz fronti vai nāca atpakaļ; bez tam ļoti daudzas darbu komandas arī tur atrada patvērumu un atpūtu. Tādā kārtā gandrīz katru nakti fortam gāja cauri kāds tūkstots cilvēku; dažreiz tur novietoja pat veselus bataljonus atpūtā. Ņemot vērā, ka fortam no sākuma nebija pastāvīga komandanta, tur valdīja liela nekārtība, kas vēlāk bija par iemeslu drausmīgam notikumam: aiz neuzmanības notika sprādziens municijas noliktavā, kas prasīja 620 dzīvības un 1800 ievainoto. Šim notikumam varēja būt daudz ļaunākas sekas, ja franči to būtu pamanījuši un atklājuši stipru artilerijas uguni pa fortu: tādā gadījumā vāciešiem nebūtu izdevies ne tikai dažu dienu laikā izglābt ievainotos un novākt kritušos, bet tie nebūtu paspējuši arī noorganizēt forta aizstāvēšanos.

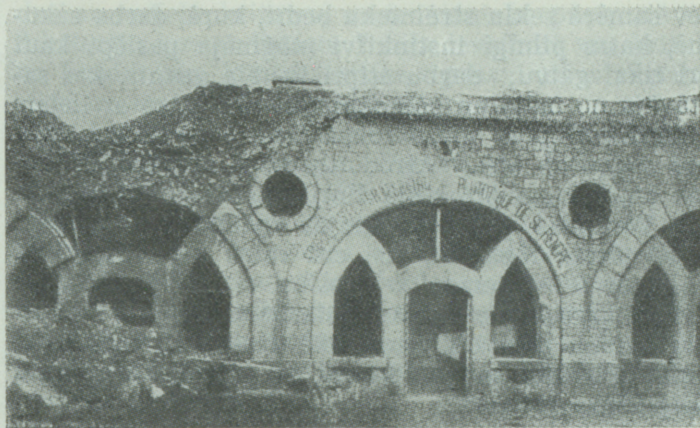
Marta mēnesī franči cenšas par katru cenu noturēties uz Douaumont augstienes D. nogāzes, nemēģinot atgūt zaudēto fortu. Aprīļa mēneša sākumā vācieši izdarīja lielāka vēriena uzbrukumu un tiem izdevās pārraut fronti šinī rajonā un pavirzīties pat līdz Bazil gŗavai, bet ģenerālis Mangin's ar savu tikko pienākušo 5. divīziju pārgāja straujā pretuzbrukumā un atgūva visu pazaudēto apvidu. Šinī pretuzbrukumā franči cieta mazākus zaudējumus, nekā iepriekšējā divīzija pasīvi aizstāvoties, kas pamudināja frančus sākt gatavoties plašāka mēroga uzbrukumiem. Vienā tādā uzbrukumā, kas notika 22. maijā, franči pat nonāca līdz Douaumont fortam, ieņēma forta virsbūves vienu daļu ar nelielu kaŗaspēka daļu, kuŗa tur noturējās vairākas dienas, neļaujot vāciešiem pāriet pretuzbrukumā forta tuvākā apkaimē un nodarot tiem lielus zaudējumus ar flankējošu ložmetēju uguni; galu galā vāciešiem, pēc tam, kad bija nelielā attālumā uzstādījuši smagos mīnumetējus, izdevās piespiest ielenktos frančus padoties; 170 kareivju, 7 ložmetēji, no kuŗiem 5 nelietojami, krita vācu rokās. Pēc šī franču uzbrukuma mēģinājuma vācieši piegrieza lielāku vērību forta aizstāvēšanai, nozīmēja pastāvīgu garnizonu un komandantu, kuŗš tad arī ieveda stingru kārtību un uzsāka forta nopietnu noorganizēšanu aizstāvēšanai.

Mēs sīkāki apstājāmies pie forta Douaumont tādēļ, lai noskaidrotu tā lomu kaujās, kas noritēja forta tuvākā apkaimē; no augšā minētā mēs redzam, ka pašam fortam uz kaujas gaitu bija tikai blakus iespaids, bet ka tam piemita galvenām kārtām zināms pievilkšanas spēks no tīri psīcholoģiska viedokļa. Mēs apstājāmies sīkāki pie šīs frontes daļas arī tādēļ, ka mūsu nodomā bija sniegt cienījamiem lasītājiem personīgos iespaidus par apstākļiem, kādi valdīja šinī Verdenas frontes daļā marta mēnesī un aprīļa mēneša sākumā, kad mums bija izdevība piedalīties kaujās XXI. franču armijas korpusa sastāvā. Mēs atļaujamies savus pieredzējumus atstāstīt kronoloģiskā kārtībā, sākot no tā brīža, kad februāŗa mēneša beigās mūsu korpusu, kas līdz tam ieņēma pozicijas Francijas frontes rietumu daļā, nomainīja citas kaŗaspēka daļas, un tās atradās atpūtā Somme rajonā. Vācu uzbrukums Verdenai piespieda franču valdību steidzoši vārsviest šo korpusu uz Bar-le-Duc rajonu Verdenas tuvākā aizmugurē. No šejienes marta pirmajās dienās mūsu korpusa daļas, starp tām arī mūsu 149. k. pulku, atsevišķiem bataljoniem naktī pārsvieda automobiļos pa „Svēto ceļu" līdz Verdenai. Mūsu bataljons, gaismai austot, ieradās Dugny forta rajonā, kur mēs saņēmām vācu tālšāvējas artilerijas pirmos sveicienus. Acīmredzot, gaisa izlūkošanas vai citādā ceļā, vāciešiem bija zināms šis kaŗaspēka pievešanas gala punkts, kādēļ arī saprotama viņu neatlaidīgā traucējošās uguns vešana pa šo ceļa posmu. Lai izvairītos no minētās artilerijas uguns, mūsu bataljonu izsēdināja vēl pirms gala mērķa sasniegšanas un kājām novirzīja pa atklātu lauku līdz Māsas kanālim, kur mums ierādīja kā pagaidu novietošanos dažas jumtiem segtas liellaivas, lai mēs tur varētu atpūsties pirms došanās uz fronti. Jau pa ceļam, sākot no Bar-le-Duc, mēs bijām satrauktā garastāvoklī; savāda, baiga sajūta pārņēma mūs tuvojoties it kā kādam vulkānam, kuŗa apakšzemes grūdieni ar katru nobraukto kilometru tapa arvien labāk sadzirdami un debess apvārksnis Verdenas virzienā, pateicoties nakts tumsai, arvien vairāk līdzinājās it kā no kādas liesmām pārņemtas lielākas apdzīvotas vietas radītai blāzmai. Šeit, Dugny forta rajonā, kur mēs atradāmies vairs tikai kādos 15 kilometros no frontes, minētā baigā izjūta vēl pastiprinājās. Šad tad augstu virs mūsu galvām parādījās vācu izlūku lidmašīnas, bet tās neuzdrošinājās lidot pārāk tālu

franču frontes aizmugurē, baidīdamās no franču iznīcinātāju uzbrukumiem. Franču gaisa novērošanas baloni bija norindojušies diezgan lielā skaitā gar visu Verdenas fronti, bet tiem arī nācās būt ļoti piesardzīgiem, jo vācu iznīcinātāji bieži vien tos aizdedzināja, vai piespieda nolaisties.

Tanī pašā dienā, pēcpusdienā, mūsu bataljons saņēma pavēli doties uz fronti. Mēs bez kādiem ievērojamiem starpgadījumiem, vēl pirms tumsas iestāšanās, nonācām līdz gravai, kas atrodas Tavannes tuneļa D. galā, un tur novietojamies, gaidot turpmākus rīkojumus. Pa ceļam jau varējām vērot, ka vācu artilerija sistēmatiski apšaudīja kādas kazarmām līdzīgas ēkas forta St. Michel rajonā. Tuvojoties Tavannes tunelim, artilerijas uguns kļuva daudz intensīvāka; drīz vien mūsu pagaidu novietojumā krita daži smagās artilerijas šāviņi, kas mūsu bataljonam nodarīja samērā nelielus zaudējumus; starp ievainotiem bija arī viens mūsu rotas virsnieks. Pēc pusnakts mūsu bataljons saņēma pavēli doties tālāk uz fronti Douaumont forta rajonā. Mūsu rota gāja bataljona galvā, kolonnā pa vienam, jo vietām bija jāiet pa šauriem ceļiem; tāda gājiena iekārta arī likās piemērotāka, lai ciestu mazākus zaudējumus no vācu artilerijas. Kad mēs, ejot pa ieleju, kuŗu vēlāk dēvēja par „nāves ieleju", atradāmies netālu no dīķa, kas atradās rietumos no Vaux sādžas, nelaimīgā kārtā viens vācu šāviņš krita mūsu rotas pēdējās rindās un kā sekas tam bija mūsu rotas 1 virsnieka un kādu 15 kareivju ievainošana, pie kam šis virsnieks vēlāk mira no dabūtiem ievainojumiem. Arī aiz mums sekojošā rotā ar to pašu šāviņu ievainoja 2 virsniekus un dažus kareivjus. Kā vēlāk noskaidrojās, tad šinī ielejā, kur nebija iespējams noiet no ceļa, pateicoties šāviņu radītām bedrēm un sagāztiem kokiem, vācu artilerija izdarīja sistēmatisku aizliedzošu šaušanu. Augšā minētā šāviņa sekas bija vēl tās, ka mūsu rotai sekojošās vienības no mums atrāvās un sāka pa tumsu maldīties un tikai dienai austot varēja sasniegt savu gala mērķi.

Mūsu rota bija nozīmēta kāda cita pulka priekšējās līnijas pastiprināšanai, kādēļ, atstājot pagaidām rotu D. A. no Caillette meža, devāmies uz šī pulka komandieŗa komandpunktu, kas atradās kādā nelielā mājiņā uz Douaumont augstienes D. A. nogāzes, no kurienes varēja ļoti labi saredzēt fortu Vaux un pieejas tam no Z. puses; Taisni tanī brīdī, kad nonācām minētā komandpunkta tuvumā, mums bija dota reta izdevība redzēt, no apm. 2—3 km liela attāluma, vācu uzbrukumu fortam Vaux. Skaidri varēja saredzēt vācu strēlnieku biezās, pakāpeniskās ķēdes, kas strauji devās uz priekšu pa nogāzi uz augšu, kamēr pats forts bija ietīts dūmos un putekļos, ko radīja pa fortu koncentrētā vācu artilerijas uguns. Pēc dažām minūtēm vācu strēlnieku ķēdes pieplaka pie zemes un vairs nevirzījās uz priekšu; tās, acīmredzot, bija apturētas no franču ložmetēju un šauteņu uguns un pa daļai arī no franču artilerijas sprostuguns, kaut gan pēdējās sekmīgo iedarbību tur traucēja pārāk stāvā pretējā nogāze, kas radīja neķerlauku vieglai artilerijai.

Forta Vaux galvenā ieeja.

Ziņneši pie forta Vaux.

Nonākot pulka komandieŗa komandpunktā, dabūjām zināt, ka bijām gājuši pa tādu apvidu, kuŗu vācieši ļoti labi varēja pārredzēt un apšaudīt ar kājnieku uguni no neliela attāluma, un ja viņi to nebija darījuši, tad tas, acīmredzot, izskaidrojams ar to, ka arī viņi bija aizrāvušies ar retu izdevību noskatīties savējo uzbrukumā sevišķi izdevīgos novērošanas apstākļos.

Pēc tam, kad bijām saņēmuši attiecīgus norādījumus par ieņemamo poziciju, tiešā ceļā devāmies atpakaļ un bijām nogājuši tikai kādus 100 soļus, kad aiz sevis izdzirdām artilerijas šāviņa tuvošanās raksturīgās skaņas un tūliņ pēc tam briesmīgu sprādzienu, kas uzspēra gaisā komandpunktu, no kuŗa tikko bijām izgājuši; kā vēlāk noskaidrojās, mājiņā trāpītais šāviņš izsauca sprādzienu rokas granātu noliktavā, ko pulka komandieris bija tur ierīkojis sava pulka vajadzībām un kas bija prasījusi viņa paša un citu viņa štāba darbinieku dzīvības.

Pēc šī starpgadījuma mēs devāmies uz Caillette gravu, kur stājāmies sakaros ar savu bataljona komandieri, un pēc pēdējā informēšanas par saņemto pavēli, stājāmies pie poziciju ieņemšanas aiz nelielas atstarpas, kas bija radusies starp pirmās līnijas divām vienībām. Steidzīgi ķērāmies pie pozicijas noorganizēšanas, lielā steigā uzsākot ierakšanās darbus, lai tādā kārtā varētu ātrāk sagādāt kaut nelielu patvērumu no pretinieka artilerijas granātu šķēpelēm; nebija ilgi jāgaida, kamēr vācu artilerija sāka mūs apbērt ar saviem šāviņiem; nemitīgi sprāgstošo granātu šķēpeles piespieda mūsu rotas kaŗavīrus drudžaini strādāt guļus, kas stiprā mērā kavēja darbu. Neskatoties uz šo drudžaino darbu, bija vajadzīga gandrīz vesela pus diena, lai katrs izraktu

sev samērā seklu strēlnieku bedri, kuŗā, darba sākumā, katrs pilnīgi instinktīvi mēģināja paslēpt kaut arī tikai galvu; darbu stipri kavēja grunts, kas sastāvēja no māla un kaļķakmeņa un tikai ar lielām pūlēm varēja ar mazo rokas lāpstiņu atdalīt akmeņus vienu no otra. Atrodoties kopā ar pārējiem rotas kaŗavīriem priekšējā līnijā, kā tas bieži atgadījās Verdenas īpatnējos kaujas apstākļos, virsnieki bija spiesti, tāpat kā visi citi rotas kaŗavīri, gādāt paši par savu personīgo drošību. Tādēļ arī bijām spiesti ķerties pie rakšanas darbiem un ļoti labi izpratām un sajutām vismazākā zemes virsmas iedobuma vērtību, kā patvērumu no pretinieka granātu šķēpelēm.

Ap pusdienas laiku, kad likās, ka pretinieka artilerijas uguns drusku atslāba, izsūtījām vienu no saviem ziņnešiem uzmeklēt piemērotu vietu komandpunkta ierīkošanai rotas aizmugurē; pēc neilgas meklēšanas ziņnesis arī atgriezās un paziņoja, ka mežā, apmēram 200 metros aiz rotas, atrodas kāda pussagrauta paslēptuve, un ka tanī esot iespējams atrast patvērumu dažiem cilvēkiem pret vieglās artilerijas šāviņiem. Kopā ar saviem ziņnešiem tad arī devāmies turp un kaut kā ierīkojāmies paslēptuves nepilnīgi sagrautajā daļā. Drīz vien konstatējām, ka kaut gan bijām ierīkojuši savu komandpunktu parastos apstākļos pilnīgi atbilstošā attālumā no rotas 1. līnijas, atradāmies daudz sliktākos apstākļos, nekā 1. līnijā, jo šeit krita daudz vairāk un daudz lielāka kalibra šāviņi. Pēc kāda laika šķita, ka it kā no paslēptuves nāktu tikko sadzirdami cilvēka vaidi; ieklausījušies uzmanīgāk, mēs galu galā pārliecinājāmies, ka zem sagrautās paslēptuves atradās kāds aprakts cilvēks; nekavējoties ķērāmies pie atrakšanas darbiem un pēc vairāku stundu darba no bijušās paslēptuves drupām izvilkām ievainotu cilvēku ar vājām dzīvības zīmēm, kuŗš, kā vēlāk izrādījās, bija sabijis aprakts veselas 16 stundas. Pateicoties tam, ka ar smagās granātas šāviņu sagrautās paslēptuves vienā stūrī palika neliela neaizbērta telpa, šis nelaimīgais cilvēks dīvainā kārtā paglābās no neizbēgamās nāves; arī tas vēl nebūtu viņu paglābis, ja mūsu ziņnesis nebūtu šo pussagruvušo paslēptuvi novērtējis par piemērotu vietu rotas komandpunktam. Pēc šī starpgadījuma tad mēs arī vairs nevilcinījāmies atgriezties savā agrākā „komandpunktā“ rotas pirmajā līnijā, kur arī palikām veselas 4 dienas, līdz nomaiņai.

Vācu artilerija nemitīgi apšaudīja mūsu novietojumu, pie kam brīžiem ienaidnieka uguns it kā atslāba, aizvirzījās pa labi vai pa kreisi, bet tad atkal ar vēl lielāku niknumu vērsās pret mums un likās, ka tā visu noslaucīs no zemes virsas. Blakus iecirknī gūstā saņemtie vācu kareivji bija pastāstījuši, ka artilerijas sagatavošana ilgšot 4 dienas un ka vācieši cerot, ka šī uguns visu iznīcināšot. Šīs ziņas attiecībā uz artilerijas apšaudes ilgumu izrādījās gan pareizas, bet gaidītie rezultāti izpalika, un kad vācieši beigās devās uzbrukumā, mūsu gandrīz neskārtās pirmās līnijas vienības tos acumirklī pienagloja pie zemes ar savu šauteņu uguni. Mūsu rotā šo 4 dienu laikā bija tikai kādi 10 samērā viegli ievainoti kareivji, pie kam gandrīz visi ar atpakaļ sitošām šķēpelēm. Šie niecīgie zaudējumi izskaidrojami ar to, ka vācu vieglai artilerijai nebija piemērotu poziciju, lai varētu apšaudīt mūsu ierakumus, kas atradās uz pretējās, diezgan stāvas nogāzes; tās vācu baterijas, kas atradās uz forta Douaumont augstienes, bija pārāk tuvu un viņu pļaujošie šāviņi visi gāja pāri mūsu ierakumiem, bet smagās haubices baidījās šaut pārāk tuvu no savējām priekšējām līnijām. Ar to arī izskaidrojams, ka mūsu bataljona rezerves rota, kas bija novietota aiz ļoti stāvas nogāzes, pazaudēja kādus 45 kritušos vien, neskaitot ievainotos. Kaut gan mūsu rota nebija cietusi lielus zaudējumus no ienaidnieka uguns, tomēr mūsu ļaudis, atrazdamies 4 dienu laikā uz ātru roku izraktos ierakumos, galīgi izmirkuši no nemitīgiem nokrišņiem, kas atgādināja kaut ko vidēju starp sniegu un lietu, noguruši un gandrīz neēduši, vairs neatgādināja dzīvus cilvēkus, kas varētu pretoties vāciešiem, ja tie uzbruktu. Ja pirmajā dienā gandrīz neviens nevarēja aizvērt acis, — tik liels bija nervu uzbudinājums, ko radīja nemitīgi tuvumā sprāgstošie vai pāri galvām svilpojošie šāviņi, — tad vēlākās dienās vareja vērot pilnīgu vienaldzību pret apkārtnotiekošo; neatvairāmais miegs uzmācās ar tādu neatlaidību, ka vajadzēja šāviņa sprādzienam notikt pavisam tuvu, lai tas uzmodinātu tikai uz dažām minūtēm aizmigušo. Dažreiz ciešanas bija tik lielas, ka radās vēlēšanās, kaut jel kāds šāviņš tām padarītu galu. Par siltu ēdienu nebija ko sapņot, un mēs jutāmies laimīgi, ka no visa bataljona, pēc divām dienām ap pusnakti, mēs vienīgie saņēmām pirmo reizi pilnīgi atdzisušu ēdienu, pie kam daži no pavāriem, kuŗi mums to atnesa, bija pa ceļam ievainoti; iepriekšējās dienās viņi bija velti mēģinājuši nokļūt līdz rotai, bet tas viņiem nebija izdevies stiprās, aizliedzošās un traucējošās artilerijas uguns dēļ, ko vācieši veda pa katru celiņu, meža malu un ikkatru apvidus līniju, kas varētu noderēt kā ceļa rādītājs nakts laikā uz priekšu ejošām vienībām vai piegādes organiem. Vecākais no minētiem pavāriem, neskatoties uz ceļā dabūto ievainojumu, tomēr nonāca ar saviem ļaudīm līdz rotai, par ko tika apbalvots ar kaŗa krustu; šī pavāra pašaizliedzība un varonība nebija mazāka par rotas pārējo kaŗavīru drošsirdīgo „turēšanos“ ierakumos.

Kad pēc 4 dienām mūs nomainīja un, pretinieka artilerijas uguns pavadīti, nakts tumsā devāmies uz aizmuguri pa jau agrāk minēto „nāves ieleju“, tad mēs tur izdzirdām kādu kaŗavīru, kas skaļā balsī dziedāja Marseļjēzu, nepiegriežot ne mazāko vērību pretinieka šāviņiem; tas bija viens no tiem daudziem nelaimīgiem, kuŗa nervi nebija izturējuši... un viņš bija jucis prātā.

Līdz ar rīta gaismu mēs laimīgi sasniedzām fortu Souville, kur palikām veselu diennakti divīzijas rezervē. Zem forta un dzelzbetona velvēm mēs jutāmies drošībā, kaut gan laiku pa laikam vācu sevišķi smagā artilerija, trāpot forta virsbūvē, radīja tādu troksni un gaisa satricinājumu, ka visas sveces un lampas izdzisa un varēja rasties bažas par ausu bungādiņu pretestības spējām. Nākošā rītā, līdz ar gaismu, mūs pārvietoja uz Tavannes tuneli, kas bija apmēram 1½ km gaŗš un atradās tieši zem tā paša nosaukuma forta, un kuŗa pretestība pret vācu vissmagāko artileriju bija pilnīgi droša. Šinī tunelī ar laiku atrada patvērumu vairāki divīziju štābi un rezervē novietoti bataljoni, bet toties izejas no tā tika nemitīgi apšaudītas, pat ar gāzu šāviņiem, kas sa-

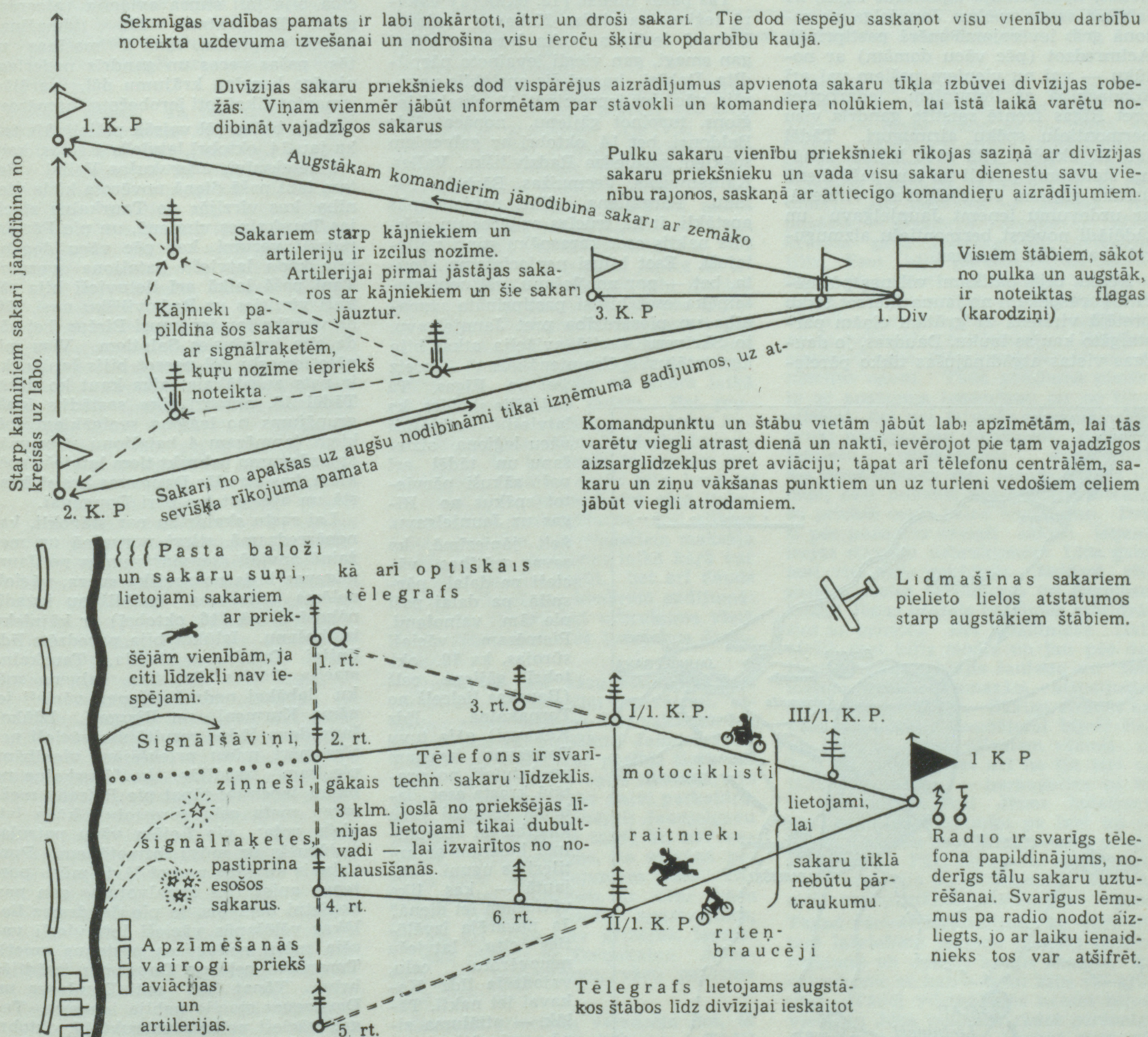
gādāja zināmas grūtības karaspēka vienībām, ja tām nācās šo tuneli atstāt. Pēc 1 dienas, ko mēs pavadījām tunelī, mūs pārvietoja uz 3 dienām korpusa rezervē St. Michel forta tuvumā un novietoja kādā mežā; šeit, pateicoties kādas tālšāvējas baterijas tuvumam, vācu artilerija, kas to apšaudīja, laiku pa laikam trāpīja arī mūsu novietojumā un nodarīja mums zaudējumus, kas piespieda arī šeit ķerties pie ierakšanās darbiem un paslēptuvju būves, ko atvieglója uz vietas esošais koku materiāls. Šo 12 dienu laikā, ko mēs pavadījām Verdenas uguns joslā, mūsu divīzija bija zaudējusi caurmērā ap 35% no sava cilvēku sastāva; sevišķi bija cietusi mūsu artilerija, jo tai nācās ieņemt pozicijas uz gandrīz atklāta apvidus ar nelielu kritumu uz ienaidnieka pusi; tā no 8 bateriju komandieriem 7 bija ievainoti vai krituši no ienaidnieka kontrbaterijas uguns; arī artilerijas zirgi un materiālā daļa bija stipri cietusi un pat runāja, ka lielākā daļa lielgabalu bija sašauta un turpmākai darbībai nederīga. Parasti tās divīzijas, kas zaudējušas vairāk par 40%, tika sūtītas dziļākā aizmugurē papildināties un atpūsties, bet tā kā mēs „nelaimīgā" kārtā šo normu nebijām sasnieguši, mūsu divīzijas daļas novietoja Verdenas dienvidus fortu rajonā, pie kam mūsu bataljonu, kopā ar mūsu pulka pārējām vienībām, novietoja Dugny sādžā atpūtā un papildināja pēdējo kauju zaudējumus, pēc kam atkal nosūtīja uz fronti.

(Turpinājums sekos)

KAŖASPĒKA VADĪBA UN KAUJA ZĪMĒJUMOS

Kapteinis A. Gredzens.

10. TABULA.

Ja iemesls bīties, ka ziņojumi, caur nepiemērotu sakaru lietošanu, varētu kļūt zināmi ienaidniekam, tad arvienu jāapsvej, vai ziņojums sūtāms šifrēts, vai ar norunātiem apzīmējumiem, un kādiem ziņojumiem nav lietojams viens vai otrs sakaru līdzeklis.

Kapteinis V. Deglavs.

Bermontiāde

4. Kaujas darbība Jaunjelgavas rajonā.

a) Jaunjelgavas kauja.

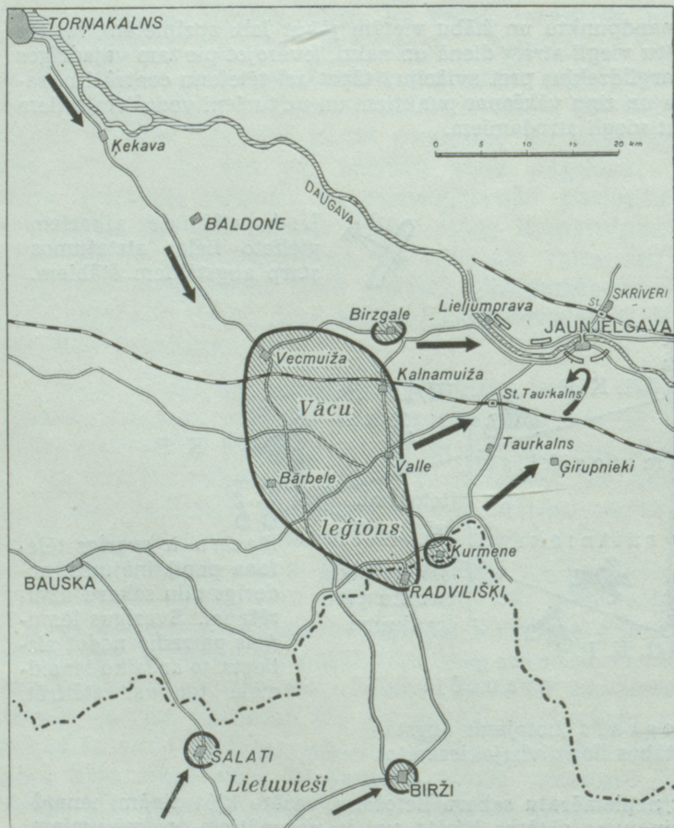
Jau vairākkārt, salīdzināšanai ar mūsu pašu avotiem, esam izmantojuši mūsu pretinieku kaujas aprakstus. Arī attiecībā uz Jaunjelgavas kauju tas ir iespējams, jo iemeslus, kas vāciešus spieda uzbrukt Jaunjelgavai, paskaidro un pašu kauju, kaut arī nepārprotami tendenciozi, apraksta vācu leģiona štāba priekšnieks, kapteinis Vāgeners. Šis apraksts, vispārējos vilcienos, ir šāds:

Jau 11. oktobrī vācu aviācija esot novērojusi karaspēka pienākšanu Skrīveru stacijā. Bez tam arī Jaunjelgavā un dienvidrietumos no Jaunjelgavas manītas latviešu karaspēka vienības. Tas, liekas, apstiprināja aģentūras ziņas, ka latvieši savus spēkus Jaunjelgavas rajonā grib ievērojamā mērā pastiprināt. Acīmredzot (pēc vācu domām) ar nolūku — vai nu vieniem pašiem vai arī kopdarbībā ar lietuvjiem iedarboties pret Rīgas frontē saistīto gandrīz visu bermontiešu spēku aizmuguri. Tādēļ jau 12. oktobra rītā vācu leģions saņēma steidzamu pavēli un tanī pašā dienā uzsāka gājienu Jaunjelgavas virzienā, ar uzdevumu ieņemt Jaunjelgavu un tādējādi novērst bermontiešu aizmugurei draudošās briesmas.

Neesot bijis patīkami vēl neatpūtinātam karaspēkam no jauna šķērsot tikko pretējā virzienā ar grūtām cīņām pārstaigāto kaujas lauku. Daudzas, jo daudzas vietas atgādinājušas tikko pārciestās grūtības un smagos zaudējumus. Starp citu, gājiena ceļš vedis gar kādu svaigu kapu, kurā bijis apglabāts lielāks skaits 8.—9. oktobra kaujās kritušo vācu kareivju. Uzbrukumā šie zaudējumi nebija tik spilgti un sajūtami, turpretim tagad kareivju garastāvoklis esot bijis ļoti nospiests un it kā ļaunas nojautas nomākts.

Vēl vairāk, šķiet, vāciešus apbēdināja tas, ka gājiens tos attālināja no, kaut arī vēl neieņemtās, bet stipri iecerētās Rīgas un tādā kārtā iznīcināja pēdējās cerības uz triumfālu iemaršēšanu Rīgā un pašapzinīgu, iedzīvotāju apbrīnotu pastaigāšanos Rīgas ielās. Līdz ar to nebija vairs ko cerēt arī uz citām ar Rīgu saistītām ērtībām un izpriecām.

Tās pašas dienas (12. oktobra) vakarā leģions sasniedza Ķekavas rajonu. Ķekavā ierīkota lauka lazarete bijusi gan smagi, gan viegli ievainoto pārpildīta. Dabīgi, ka arī šis apstāklis nevarēja vāciešus iepriecināt. 13. oktobrī leģions, turpinot gājienu, nonāca līdz Baldonei, bet 14. oktobrī ar galveniem spēkiem sasniedza Radziviliškū, Valles, Kalnamuižas, Vecmuižas, Bārbeles rajonu. Pārgājiens, slikti novietošanās apstākļi, it kā trūcīgs apģērbs un aukstās naktis esot karaspēku stipri nolietojuši. Esot bijusi nepieciešama atpūta, bet — par nožēlošanu, vēl nepieciešamāka esot bijusi pastiprināta uzmanība un piesardzība pret Jaunjelgavu, jo Skrīveru stacijā aviācija atkal bija konstatējusi spēku pienākšanu — šoreiz jau no Rīgas. Tā tad bijis skaidrs, ka latvieši atklājuši vācu leģiona aiziešanu un tādēļ arī paši sākuši pārvietot spēkus no Rīgas uz Jaunjelgavu. Šeit jāpiezīmē, ka savas grūtības vācieši pa dalai pārspīlē, pa dalai paši pie tām vainojami. Piemēram, vācieši sūrojas, ka 12. oktobrī gājiena celš (Bauskas lielceļš no Torņakalna līdz Ķekavai) gāja tuvu Daugavas krastam un latvieši no pretējā krasta esot izbrīnā vērojuši vācu kustību un apšaudījuši kolonnu ar artilerijas uguni. Jājautā — kas lika vāciešiem iet dienā? Ja nevarēja izvēlēties citu, latviešu nenovērotu ceļu, vajadzēja līdz Ķekavai iet naktī. Tālāk — attāluma ziņā pārgājiens no Torņakalna līdz Ķekavai — apmēram 15 km nevarēja būt grūts, jo tāds attālums ir tikai puse no kājnieku vienas dienas normālā pārgājiena. No Ķekavas līdz Baldonei ir arī apm. 15 km. Tā tad divu dienu laikā veikts tikai vienas dienas darbs. Arī novietošanās apstākļiem, vismaz pēc gājiena, nevajadzēja būt sliktiem, jo 14. okt. sasniegtais rajons apm. 300 km² liels — bija pārāk nekā pietiekošs pat pārmērīgi ērtam novietojumam. Pārspīlētas bija arī vācu bailes no Jaunjelgavas, jo, kā vēlāk redzēsim, mūsu spēki šinī rajonā ienaidnieka nopietnai apdraudēšanai bija pārāk mazi un citādi tas nemaz nevarēja būt. Vācu kļūdīšanās lielā mērā izskaidrojama ar nesistēmatisku, vairāk gadījuma rakstura gaisa izlūkošanu. Par to ir augstākā mērā jābrīnās, jo, kā jau zinam, Bermonta rīcībā bija ļoti stipra aviācija (atcerēsimies: Bermontam 120 lidmašīnas; mums, turpretim, tikai 2 mašīnas un tās pašas vecas un gandrīz nederīgas, niecīgo benzīna krājumu dēļ, varējām izmantot tikai ļoti ierobežotos apmēros).

Vācu leģiona pārgājiens no Torņakalna uz Jaunjelgavas rajonu.

Vācu bažas vēl vairāk palielināja tas, ka jau 14. oktobrī latviešu 2 rotas, kaut arī nesekmīgi, uzbrukušas Vallei. Bez tam tanī pašā dienā novērota kāda vienība, kas virzījās no Taurkalna stacijas Taurkalnes virzienā, un pie Pēršām redzēti vezumi, kas pēc vācu domām bija kādā latviešu bataljona vezumi. Tanī pašā laikā arī lietuvieši bija sākuši virzīties uz Radziviliškų pusi. Kāda vienība jau ieņēmusi Biržus, bet kāda cita tuvojusies Salatiem. Visu minēto iemeslu dēļ neesot bijis šaubu, ka ir pats augstākais laiks kaut ko darīt. Tādēļ 15. oktobrī tika sastādīts īpašs grupējums no leģiona svaigākiem spēkiem (apmēram 4 bataljonu stiprumā) ar uzdevumu uzbrukt tiem latviešu spēkiem, kas atradās Daugavas kreisā krastā un atsviest tos pāri Daugavai.

Lai rastu skaidrību par stāvokli, kas neparredzamā, stipri purvainā un mežainā apvidū dienvidrietumos no Jaunjelgavas bijis no sevišķa svara, vācieši nolēma uzdevuma izpildīšanu ievadīt nākošā dienā (16. oktobrī) ar kājnieku izlūkošanu. Izlūkot bija paredzēts līdz līnijai Daudzevas stacija, Taurkalna stacija. Pēršas Bez tam, galveno spēku labākai nodrošināšanai, vācieši ieņēma Kurmeni un Birzgali. Izlūkošana deva šādus rezultātus: vācieši netika pāri mūsu priekšējām vienībām, pie kam izrādījās, ka Taurkalne no mums ieņemta; tāpat pie Reizenu mežsarga meža celu sprostojusi kāda latviešu rota; pie Lejām vācu patruļas uzdūrušās uz mūsu ložmetējiem. Purvainais apvidus neesot lāvis mūsu postenus apiet (šis apgalvojums gan nav nopietni ņemams, jo pie daudzmaz lielākas vēlēšanās vācieši ļoti viegli varēja mūsu nedaudzos postenus apiet). Turpretim celš uz Daudzevu izrādījās brīvs. Tāpat arī pati Daudzeva un Daudzevas stacija nebija ieņemta. Tagad vācieši nolēma uzbrukt 17. oktobrī trīs kolonnās: ar labo virzienā Kurmene, Mžsr. Gīrupnieki, Valdenburgers, centrā — Valle, Taurkalne, Dzīšļukrogs, Jaunjelgavas mācītāja

muiža, ar kreiso kolonnu virzienā Kalnamuiža, Mžsr. Reizeni, Taurkalna stacija, Jaunjelgavas dienvidrietummala. Pēc aprēķiniem visām trim kolonnām vajadzēja apmēram vienlaicīgi nonākt saskaros ar mūsu apsardzības vienībām, bet faktiski radās diezgan liela starpība, jo kamēr kreisā kolonna jau sen bija izsitusi mūsējos no Reizeņu mežsarga mājām un ieņēmusi Taurkalna staciju, tikmēr centrs tikko sāka uzbrukumu Taurkalnei, bet labā kolonna atradusies vēl labu gabalu dienvidos no Ģirupniekiem. Beidzot ap plkst. 14,00 vācieši ieņēmuši Taurkalni, bet ap plkst. 15,00 arī Dzīšļukrogu. Turpretim Ģirupniekus labai kolonnai (1 bataljons ar artilerijas vadu) izdevās sasniegt tikai ap plkst. 17,00. Gājiens esot bijis ārkārtīgi grūts: auksts lietus, ceļš galīgi izmircis, sasvīdušiem un tanī pašā laikā nepārtrauktā lietū izmirkušiem kareivjiem visu laiku ar stumšanu nācies atvieglot zirgiem vilkšanu. Tādēļ, sasniedzot Ģirupniekus, vācu labā kolonna neesot vairs bijusi spējīga gājienu turpināt, kas, savkārt, esot spiedis apturēt arī centru un kreiso spārnu.

Nākošā dienā, kā jau zinām, bija paredzēts uzbrukums Jaunjelgavai. Bet no uzbrukuma šinī dienā nekas neiznāca, jo izrādījās, ka vācu kreisā kolonna naktī bija aizgājusi atpakaļ no Taurkalna stacijas uz Kalnamuižu. Tādā kārtā šo attālumu (Kalnamuiža — Taurkalna stacija) — apmēram 12 km — vācieši nogāja nevis vienu reizi, kā tas būtu bijis normāli, bet gan trīs reizes, vai citiem vārdiem: bez derīgiem 12 km, tie nostaigāja vēl liekus 24 km. Tas, protams, liecina par sliktu vadību un uz vācu kareivjiem, kas pasaules kaŗā bija pieraduši pie saprātīgas vadības, labu iespaidu atstāt nevarēja. It sevišķi tādēļ, ka kājnieku darbs pat ārpus kaujas, resp. gājiens pilnā kaujtērpā, kas sveŗ apmēram 30 kg, ir ļoti grūts darbs, un tādēļ, kur vien var un cik vien var, kājniekus mēdz taupīt: tos nevajadzīgi nenogurdina ar liekām kustībām, ilgām gaidīšanām uz kustības uzsākšanu, pretpavēlēm un t. t., jo tikai tādā gadījumā viss kājnieku grūtais darbs var tikt maksimāli un lietderīgi izmantots. Garām ejot atzīmēsim, ka karā gājieniem piekrīt izcilus nozīme, jo kaŗā daudz vairāk maršē, nekā ved kauju. Pat tagad un arī, vismaz, paredzamā nākotnē tas būs tāpat, jo, neraugoties uz dažādiem, vairāk vai mazāk moderniem, kustību un, līdz ar to, kaŗa un kaujas darbību paātrinošiem līdzekļiem, kā, piemēram, dzelzceļiem, automobiļiem, riteņbraucējiem, bruņotiem automobiļiem, tankiem, lidmašīnām un t. t., vēl arvien kājniekiem jāprot labi maršēt, jo: vēl arvien kaujas lauka valdnieki ir kājnieki, kaŗaspēka lielākā daļa ir kājnieki un kājnieki, savkārt, vēl vienmēr attaisno savu nosaukumu vai, citiem vārdiem, (atskaitot, tā saucamos, motorizētos kājniekus) gandrīz vienmēr pārvietojas kājām. Tādēļ vēl arvien respektējams uz vēsturi dibināts atzinums, ka visas pirmklasīgās armijas (atkārtosim — kuru lielākā un svarīgākā sastāvdaļa vienmēr ir bijuši kājnieki) ir bijušas ļoti kustīgas un, līdz ar to, spējīgas ātri un, uzsvērsim, ar visiem spēkiem pārvietoties uz lieliem attālumiem. Piemēram, ir aprēķināts, ka Aleksandrs Lielais, dragājot toreizējo Persijas lielvalsti, ar savu kaŗaspēku nogājis pāri par 11.000 km. Slavenais kartaģiešu kaŗa vadonis Hanibāls ir kļuvis slavens ne tikai caur uzvarām, bet arī pateicoties grūtam gājienam pāri Alpiem. Labi gājēji bija arī romieši, kas savu varēnību nodibināja ne tikai ieročiem, bet arī ar kāju palīdzību. Franči, Napoleona laikā, izstaigāja (pa lielākai daļai pat vairākkārtīgi) Italiju, Ēģipti, Austriju, Vāciju, Spāniju, pusi no Eiropas Krievijas un t. t. Varētu pievest vēl citus tamlīdzīgus piemērus. Tie visi liecinātu, ka ne bez pamata ir kāda ievērojama kaŗa vadoņa izteiciens, ka uzvara atrodoties kareivju kājās. It sevišķi tas ievērojams skaitliski nelielām armijām, jo kustīgums spēj dot vairākkārtīgu spēku pieaugumu. Tā tad krietnam kaŗaspēkam jāprot ne tikai labi kauties, bet arī labi maršēt. Bez tam: tiek pat atzīts, ka pēc gājiena spējām lielā mērā var spriest par kaujas spējām. Šis atzinums ir ļoti svarīgs, jo gājiena spējas var ļoti viegli attīstīt un pārbaudīt arī miera laikā un tas katrā ziņā ir jādara. Bet, protams, vadībai, savkārt, kaŗā jāprot kaŗaspēka gājiena spējas lietderīgi izmantot, nevis tā, kā šoreiz to redzam pie vāciešiem, kad ⅔ darba bija, kaut arī ne visai liela, tomēr katrā ziņā lieka, nogurdinoša pastaigāšanās ļoti sliktos laika apstākļos, kas vāciešiem maksāja veselu dienu, un dienas laikā kaŗā var ne tikai daudz iegūt, bet arī daudz zaudēt. Piemēram konkrētā gadījumā: vāciešiem 18. oktobrī uzbrukuma vietā nācās aprobežoties ar tuvošanos Jaunjelgavai.

Tuvošanās, pēc vācu atzinuma, esot noritējusi plānveidīgi un vācieši, atspiežot mūsu patruļas, līdz vakaram bija koncentriski pienākuši Jaunjelgavai. Tiktālu vāciešiem var puslīdz ticēt, bet tālāk tie patiesību vairs nestāsta, jo grib izlikties un pārāk naivi paskaidro, ka — nemaz nav gribējuši Jaunjelgavu ieņemt. Acīmredzot tādēļ, ka nav varējuši. Nav, protams, ne mazākā pamata vācu apgalvojumam ticēt. Tāpat pilnīgi nepatiess ir citu vācu autoru (Golca, Bišofa) apgalvojums, ka tie arī Rīgu nav gribējuši ieņemt — esot pieticis ar Torņakalnu. Attiecībā uz Jaunjelgavu, vācu pasaciņa skan šādi: —

Galveno triecienu vajadzēja dot, tā saucamam, Jēnas bataljonam. Tādēļ bataljona komandieris kapteinis (ritmeisters) Jēna ar bataljonam piedalītās artilerijas priekšnieku izjājuši izlūkošanā un konstatējuši, ka latviešu pozicija, vai pareizāk (pēc vācu versijas) — divas pozicijas — viena aiz otras — bijusi ļoti stipra (atcerēsimies, ka šis atzinums ir tāds pats, kā mūsu Ķekavas pozicijas novērtējums 8. oktobrī). Aiz pozicijas — pilsēta. Aiz pilsētas — Daugava. Daugavas abus krastus pret pilsētas vidu savienojis tilts. Esot bijis paredzams, ka uzbrukums būs saistīts ar lieliem zaudējumiem. Vai Jaunjelgava bija šo upuru vērta? Jautājoši Jēna esot uzlūkojis savas artilerijas priekšnieku. Pēdējais apgalvojis, ka tiltu varot sašaut ar artilerijas uguni. Tādā gadījumā pietiktu ar augstuma ieņemšanu un ne tikai pilsētai, bet pat latviešu pozicijai uzbrukt nevajadzētu (atskaitot, protams, latviešu priekšgrupu atspiešanu) Šis priekšlikums esot Jēnam paticis un tādēļ esot nolemts aprobežoties vienīgi ar priekšā esošā kalna ieņemšanu. Drīzi pēc pusnakts vācieši sākuši ieņemt izejas stāvokli uzbrukumam. Līdz gaismai viss bijis nokārtots. Beidzot rīta gaismā sācies uzbrukums un negaisam līdzīgi Jēnas brašais bataljons esot drāzies uz priekšu. Bet ienaidnieks (latvieši) esot bijis modrs un jau pēc dažiem brīžiem atklājis šauteņu un ložmetēju uguni. Pamazām attīstījusies nikna uguns kauja. Sākusi strādāt arī vācu artilerija. Zaudējumi bijuši lieli un tikai ar pārskrējieniem vācieši tikuši uz priekšu, bet arī ne tik ātri un tālu, cik gribēja — neraugoties uz to, ka uzbruka ne tikai Jēnas bataljons, bet arī Jēnas kaimiņi pa labi un pa kreisi. Latvieši pastiprināja savu priekšējo līniju. Pāri Daugavai šāvusi latviešu artilerija un minumetēji. Arī vācieši pastiprinājuši artilerijas uguni. Tagad vācieši ieraudzījuši, ka pāri tiltam latviešiem turpina pienākt pastiprinājumi un Jēnam kļuvis skaidrs, ka uzbrukums ar katru brīdi kļūs vēl grūtāks. Tādēļ vilcināšanās neesot bijusi vietā un Jēna nolēmis, rādot personīgu drošsirdības piemēru, izvērst savu pēdējo rezerves rotu, lai ar tās palīdzību atdzīvinātu iestigušo uzbrukumu. Lieliem pārskrējieniem rezerve panākusi

Vācu uzbrukums Jaunjelgavai.

priekšējās rotas. Atkal latvieši pastiprinājuši uguni, bet arī vācu kājnieki un artilerija šāvuši cik vien spēja. Tā bijusi trieciena sagatavošana. Beidzot notika trieciens, un latviešu pozicija, par cik tai priekšā nav bijuši dzeloņdrāšu kavekļi, tikusi ieņemta. Latvieši atgāja uz Mācītājmuižu un atkal vācieši nokļuva stiprā ugunī. Vēl Jēna esot paspējis izsaukties, ka uzbrukums tālāk nav jāturpina un gribējis sakārtot savas rotas, bet tieši šinī momentā, trāpīts galvā, kritis. Vācu artilerija kādu laiku vēl turpinājusi apšaudīt tiltu.

Tilts bijis izpostīts, mērķis sasniegts, jo ieņemtie augstumi pārvaldījuši visu pilsētu un upi. Tādēļ vācieši izvilkuši rezerves un pārgājuši uz aizstāvēšanos. Līdz ar to vācu leģions savu uzdevumu esot „sekmīgi" izpildījis un tagad, tiešām, pēc vācu domām, bija pelnījis atpūtu. Bet — jau draudējušas jaunas, vēl lielākas briesmas un leģionam uz priekšu nācies pārvarēt vēl lielākas grūtības nekā līdz šim. Bet par to būs runa, savā reizē, turpmāk. Tagad, turpretim, par cik tas vēl nav darīts, papildināsim vācu stāstu no savas puses: —

Kā jau zinām, Bermonta uzbrukums Rīgai nebija izdevies, kādēļ bija jārēķinājas, ka Bermonts mēģinās kādā citā vietā tikt pāri Daugavai (un, domājams, viņš to arī būtu darījis, ja vien mēs iniciātīvu nebūtu pārņēmuši savās rokās). Bez tam Bermonta uzbrukums ārkārtīgi nodevīgā kārtā apdraudēja arī mūsu pretlieliniecisko fronti. Šo iemeslu dēļ mūsu vadībai nācās radīt pietiekoši drošu saiti starp Rīgas un pretlieliniecisko fronti vai citiem vārdiem — izveidot jaunu fronti (vai pareizāk sakot starpfronti) gar Daugavu. Šīs frontes garums (rēķinot no Ogres līdz Krustpilij) bija apmēram 100 km. No smagpunkta radīšanas viedokļa (kas ir kaŗa mākslas pamatlikums) jaunā fronte bija ļoti neizdevīga, jo no vienas puses — pavājināt spēkus pie Rīgas bija ārkārtīgi bīstami, bet no otras puses — riskanti bija arī vājināt Latgales fronti. Tomēr gribot negribot kaut kas bija jādara un tā dažu dienu laikā izveidojās pilnīgi jauna Jaunjelgavas-Jēkabpils fronte. Tas nenācās viegli, pie kam jo ievērojamas grūtības radīja arī landesvērs, kas, domājams, ne visai godīgu nolūku dēļ vilcinājās nomainīt mūsu vienības (3. Jelgavas kājnieku pulku) lielinieku frontē un pat nekautrējās, pēc nomaiņas, pametot savas jaunās pozicijas, atklāt fronti. Par to ģenerālis Penikis raksta: „Lai nodrošinātu austrumfrontes aizmuguri arī uz dienvidiem no Jaunjelgavas, tad 3. Jelgavas pulka komandieris saņēma uzdevumu atstāt savā tagadējā kaujas iecirknī tikai vienu bataljonu, bet pārējos divus bataljonus izvirzīt pret Bermonta spēkiem. Tomēr tas nebija tik viegli izdarāms, jo pulka pašreizējā fronte pret lieliniekiem bija ap 40 km. gaŗa un pēc Līvānu, kā arī Jersikas ieņemšanas, pulka divi bataljoni atradās Daugavas labā krastā. Tos varēja nomainīt vienīgi landesvēra vienības, bet tās vilcinājās, atrunādamās ar savu jau tā gaŗo fronti un tamdēļ bija vajadzīga austrumfrontes vadības kātegoriska pavēle, lai sāktu nomainīt 3. pulka vienības un pirmā kārtā I bataljonu. Jau sākot ar 10. oktobri, 3. pulka štābā ienāca ziņojumi, kā no vietējiem iedzīvotājiem, tā arī no komandantiem par bermontiešu izlūku nodaļu parādīšanos. Tā, piemēram, jau 11. oktobrī ienaidnieka 7 jātnieki bija piegājuši pie Eķengrāves (apmēram 2,5 km. dienvidrietumos no Viesītes), bet tos aizdzina vietējās komandantūras kaŗavīri. Tagad 3. pulka komandieris vispirms gribēja ātrāk atbrīvot savu I bataljonu un to sapulcēt pie Jēkabpils, lai tas tur ieņemtu pozicijas ar fronti uz rietumiem. Tomēr landesvērs uz dažām dienām novilcināja bataljona aiziešanu, negaidot atstājot jau ieņemtās I bataljona bijušās pozicijas un tamdēļ mūsu bataljonam nācās atkal pagaidām ieņemt savas agrākās pozicijas. Vienīgi 2. rotai izdevās aizbraukt vēl 12. oktobrī uz Jēkabpili, bet bataljona pārējās rotas uz turieni aizbrauca tikai 14. oktobrī." Arī vēlāk, kad bija nolemts ar 3. pulka III bataljonu nomainīt citiem uzdevumiem nepieciešamo 4. pulka I bataljonu Jaunjelgavas rajonā, 3. pulka bataljons „nevarēja vēlamā ātrumā nodot savas pozicijas landesvēram un tādēļ 19. oktobrī aizbrauca vienīgi 11. rota, bet 10. un 12. rota aizbrauca tikai 21. oktobrī."

Arī citi spēki jaunā frontē pienāca dažādā laikā; tie sastādījās no dažādiem pulkiem un atsevišķām mazākām vienībām. Kopsummā visus šos spēkus Jaunjelgavas-Jēkabpils rajonā var rēķināt apmēram viena pulka stiprumā, bet, protams, vesela, organiska pulka vērtības tām nebija, jo tās bija salasītas. Bez tam Jaunjelgavas rajonā vāciešiem bija darīšana tikai ar nelielu daļu no šiem spēkiem, un proti: 4. pulka 3. rotu, instruktoru rotu un, bez tam, pa daļai, arī 2. rotu, leitnanta Brodera izlūkiem un leitnanta Veckalniņa partizāņiem, pie kam tieši Jaunjelgavas kaujā 19. oktobrī Daugavas labā krastā no mūsu puses piedalījās tikai 4. pulka 3. rota un instruktoru rota. Tā tad, ļoti mēreni rēķinot, šinī kaujā vāciešiem bija vismaz pieckārtīgs pārspēks. Bet atgriezīsimies drusku atpakaļ un apskatīsim vispārējos vilcienos mūsu vienību darbību pirms 19. oktobra kaujas: „Tanī pašā laikā", raksta ģenerālis Penikis: „kad mēs mēģinājām forsēt tiltus un Daugavu Rīgas rajonā, tad 4. pulka komandieris pavēlēja arī sava pulka kreisam spārnam pāriet Daugavu un virzīties uz Valli. Tamdēļ jau 14. oktobra rītā 2. rota pārgāja bez sadursmēm uz Daugavas kreiso krastu un apstājās pozicijās no Lieljumpravas muižas līdz Taurkalna stacijai, bet tālāk uz dienvidiem līdz Taurkalnes muižai novietojās 3. rota. Pulka instruktoru rota palika ierakumos pie Jaunjelgavas kreisā krastā. Leitnanta Brodera bataljona izlūku nodaļa izvirzījās uz Taurkalna stacijas rajonu, bet leitnanta Veckalniņa nodaļa — uz Taurkalnes muižas rajonu."

Nākošās dienās notika priekš mums sekmīga izlūku darbība. Piemēram kādā sadursmē leitnanta Brodera izlūki saņēma 11 gūstekņus un 1 ložmetēju. Arī leitnanta Veckalniņa partizāņi Taurkalnes muižas rajonā izklīdināja lielāku vācu izlūku vienību, sagūstot nejaušas sagadīšanās pēc arī tieši 11 vāciešus un pēc sadursmes uzlasīja 18 vācu pamestās šautenes. Gūstekņi izteicās, ka vācieši ar lielākiem spēkiem gatavojušies uzbrukt Jaunjelgavai. Par to liecināja arī citas pazīmes un tādēļ mums attiecīgi bija jārīkojas.

Skaidrs, ka mūsu divas rotas bija daudz par vājām ne tikai uzbrukumam, bet pat ieņemtā stāvokļa noturēšanai, jo: apvidus neparredzams, mežains (kas prasa lielus spēkus), frontes platums ap 10 km. (tā tad vismaz 3—4 reizes lielāks par normālo), attālums no frontes līdz „drošības saitei", resp. Jaunjelgavas tiltam — apmēram 12 km., kreisais flanks atklāts un pie visa tā pretim daudzkārtīgs pārspēks. Tādēļ ir dabīgi, ka mūsu rotas nopietni pretoties nevarēja un bez kaujas atgāja uz Jaunjelgavu, pēc kam 2. rota atkal aizgāja uz Daugavas labo krastu, bet 3. rota ieņēma poziciju Jaunjelgavas priekšā pa labi no instruktoru rotas. Mūsu pozicija tagad izveidoja pusloku no Mācītāja muižas līdz kapsētai pie Valdenburgera. Pozicijas flankus nodrošināja mūsu vienības Daugavas labā krastā (labo — jau pieminētā 2. rota, kreiso — Brodera bataljona vienības).

Vācu uzbrukums sākās no paša rīta, bet to atsita. Arī vairākkārtīgi uzbrukuma atjaunošanas mēģinājumi neizdevās. Beidzot pret vakaru uzbrukums bija galīgi likvidēts, pie kam mūsu vienības (izņemot priekšgrupas) neatkāpās ne par soli un kaujas beigās atradās turpat, kur kaujas sākumā. Turpretim ienaidnieks gan atgāja apmēram 2 kilometrus, meklējot drošību mežā. Tā tad, pretēji vācu apgalvojumam, no pilsētas un upes „pārvaldīšanas" nekas neiznāca. Nebija izpostīts arī tilts, jo tikai daži artilerijas šāviņi ķēra dažas laivas (tilts bija uz laivām), kas nodarīja tikai niecīgus bojājumus. Tos pašus nekavējoties izlaboja un, vispār, satiksme pa tiltu gandrīz nemaz netika traucēta. Tā tad pat šinī ziņā vācieši savu „nolūku" nesasniedza. Toties vācieši kaujas laukā pameta savus kritušos (starp tiem arī pašu ritmeisteru Jēnu), kā arī vienu smago un vienu vieglo ložmetēju. Vēl atzīmēsim, ka mūsu zaudējumi bija ļoti mazi (3. rotai 2 smagi un 1 viegli ievainots, pie kam pēdējais pat palika ierindā), un arī to, ka ievērojamu pabalstu mūsu kājniekiem, kas šeit cīnījās varonīgā kapteiņa Spulģa vadībā, sniedza mūsu artilerijas viens vads un I brunotā vilciena viens 77 mm. lielgabals, kuru noņēma no vilciena un pēdējā tuvumā novietoja pozicijā, jo citādi tas nevarēja šaut vajadzīgā virzienā.

19. oktobra Jaunjelgavas kauja ir spilgts pierādījums, ka varonīgi kājnieki pat ļoti grūtos apstākļos (jo aizmugurē atradās Daugava) var ļoti sekmīgi un dažreiz ar ļoti maziem zaudējumiem cīnīties pret ienaidnieka ļoti lielu pārspēku. Protams, tādās reizēs nepieciešama stipra morāle un griba, pie kam piezīmēsim, ka griba sastādās ne tikai no dedzīguma un spara, bet arī no aukstasinības, izturības un pacietības. Šo atziņu zināt un no tās vadīties ir no svara ne tikai kaŗā un kaujā, bet arī ikdienišķā, miera laika dzīvē, jo kaŗa mākslas un vispārējās dzīves gudrības pamati ir vieni un tie paši un arī ikdienišķā dzīvē, tāpat kā kaŗā, nekad neapmierinājoties ar jau iegūto, arvien jācenšas pēc jauniem, arvien lielākiem

panākumiem, kas, savukārt, nav iedomājami bez liela spara un, bez tam, arī bez lielas pacietības. Bet atgriezīsimies pie temata un konstatēsim, ka kauja pie Jaunjelgavas pilnīgi pamatoti uzskatāma par mūsu ievērojamu uzvaru. Šī uzvara deva mūsu virspavēlniekam ģenerālim Balodim pietiekošu drošību Jaunjelgavas frontē un, līdz ar to, lielāku rīcības brīvību un iespēju netraucēti kalt vēl lielākas uzvaras plānus mūsu labā spārnā, kas sākās ar Torņakalna un beidzās ar visas Zemgales un Kurzemes atbrīvošanu.

Nākošās dienās Jaunjelgavas priekšā notika vienīgi izlūku darbība. 22. oktobrī 3. pulka vienības nomainīja 4. pulka 3. un instruktoru rotu. Pēc tam izlūku darbība reizēm (piem. 29., 30. un 31. oktobrī) kļuva ļoti dzīva, bet vācieši joprojām nekādus panākumus neguva. Turpretim, 1. novembrī mēs no savas puses izdarījām sekmīgu izlūku gājienu, iedzinām vāciešus mežā un ieguvām vienu ložmetēju.

Beidzot vēl viena lieta: —

Vācu leģiona uzdevums un kaujas darbība Jaunjelgavas priekšā pietiekoši spilgti pierāda, ka vācu apgalvojums, it kā viņi Jaunjelgavu nemaz nav gribējuši ieņemt — ir nepatiess. Bet pat pieņemot, ka vācieši stāsta patiesību (kaut gan šādam pieņēmumam nav ne mazākā pamata) — jākonstatē (un šis konstatējums ir no svara ne tikai konkrētam gadījumam, bet vispār un vienmēr), ka patvarīga uzdevuma grozīšana uz mazāko pusi nav pielaižama. Uzdevumu nosaka priekšnieks pavēlē un uz pavēli jāpieradinājas raudzīties kā uz svētumu, pie kam nedrīkst rasties pat doma par pavēles neizpildīšanu vai izpildīšanu „atvieglotā" veidā, jo pretējā gadījumā: nav vadības, nav disciplīnas un, līdz ar to, nav arī uzvaras.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš.

Kaujas apmācība

(Turpinājums).

III. Pāreja vaļējā ierindā no kolonnām.

Visbiežāk vaļējā ierindā nākas pāriet no kolonnām, bet ne līnijām, jo tuvošanās un uzbrukuma laikā, labākas apvidus izmantošanas un ērtākas vadīšanas dēļ, grupas parasti atradīsies kolonnās pa vienam vai pa divi.

Grupas komandieris parasti atradīsies grupas priekšā. Pirms pavēles došanas viņam jāpaceļ roka uzmanībai, bet kareivim - vedējam jāatbild ar to pašu. Pēc tam seko pavēle, piemēram: „Uz to fabrikas skursteni, grupa ķēdē — marš!"

Izpildīšana notiek sekojoši:

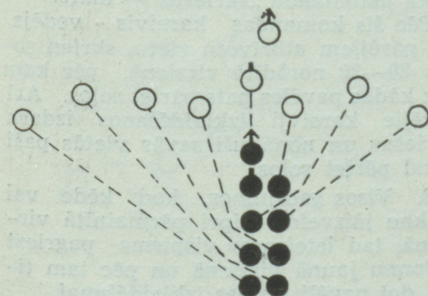
1) Izklaidēšanās ķēdē (pamatveids).

Ja grupas komandieŗa pavēlē nav sevišķi norādīts, tad pusgrupa iziet pa labi, bet otra puse pa kreisi no kareivja - vedēja.

No kolonnas pa divi:

kareivis - vedējs (šai gadījumā priekšējās kārtas kreisais kareivis) iet pilniem soļiem norādītā virzienā;

priekšējās 2 kārtas (pilnas vai nepilnas) ātriem soļiem iziet pa labi, pārējās 2 kārtas pa kreisi no kareivja - vedēja (skat. 1. zīm.).

Grupas kom-ris.
Kareivis vedējs.
Strēlnieki.

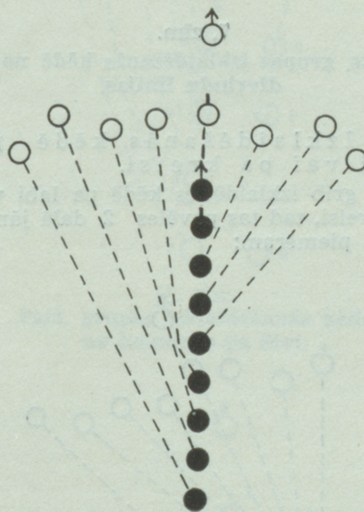
1. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē no kolonnas pa divi.

No kolonnas pa vienam:

kareivis - vedējs (šai gadījumā priekšējais kareivis) iet pilniem soļiem norādītā virzienā;

kolonnas priekšējā puse (divu priekšējo kārtu kareivji) ātriem soļiem iziet pa labi, bet pakaļējā puse pa kreisi no kareivja - vedēja (skat. 2. zīmējumu).

2. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē no kolonnas pa vienam.

2. Izklaidēšanās ķēdē pa labi vai pa kreisi.

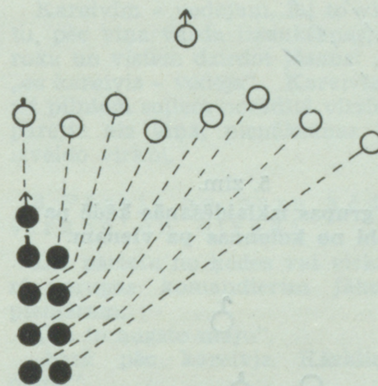
Bieži būs nepieciešams ķēdi izveidot tikai pa kreisi vai pa labi no kareivja - vedēja. Tas notiks tad, ja būs vajadzīgs atstāt pa labi vai pa kreisi atstarpi šaušanai pakaļējām grupām, patšautenēm un ložmetējiem vai arī ja vienā vai otrā pusē apvidus nebūs noderīgs ķēdes izveidošanai (purvs, ezers, nepārejams grāvis, klajums, kuŗu apšauda ienaidnieks, u. t. l.).

Lai grupu izklaidētu ķēdē pa labi vai pa kreisi, tas pavēles otrā daļā sevišķi jānorāda, piemēram:

„Uz to fabrikas skursteni, sešsoļu ķēdē pa labi — marš!"

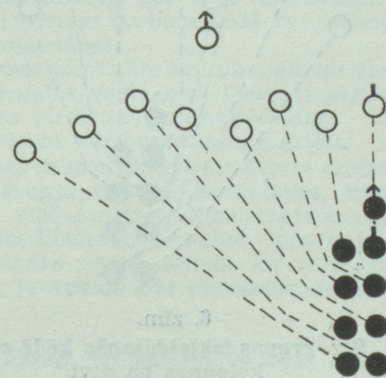
Kareivis - vedējs (šai gadījumā stabilā flanka kareivis) pilniem soļiem iet norādītā virzienā;

pārējie kareivji ātriem soļiem iziet kā pavēlēts, t. i. pa labi vai pa kreisi no kareivja - vedēja (skat. 3., 4. un 5. zīm.).

3. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē pa labi no kolonnas pa divi.

4. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē pa kreisi no kolonnas pa divi.

3. Izklaidēšanās virknē.

No kolonnas pa vienam:

Kareivis - vedējs (šai gadījumā kolonnas galvā ejošais kareivis) iet pilniem soļiem norādītā virzienā;

pārējie kareivji, samazinot soli, ieņem vajadzīgās atstates, pēc kam turpina virzīšanos pilniem soļiem.

N o k o l o n n a s p a d i v i:

Vispirms pāriet kolonnā pa vienam un tad izklaidējas kā augstāk norādīts.

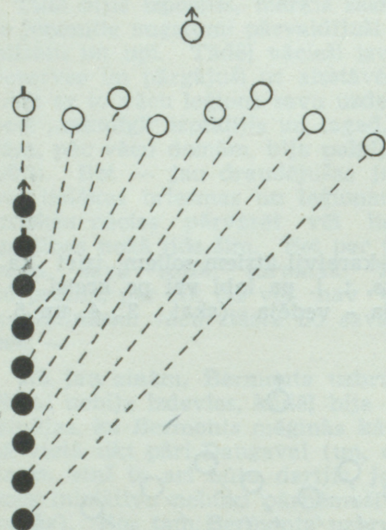
4. I z k l a i d ē š a n ā s b a r ā.

Ja grupas komandieris grib grupu izklaidēt barā, tad pavēles 2. daļā tas jānorāda, piemēram:

„Uz to atsevišķo koku, barā—marš!"

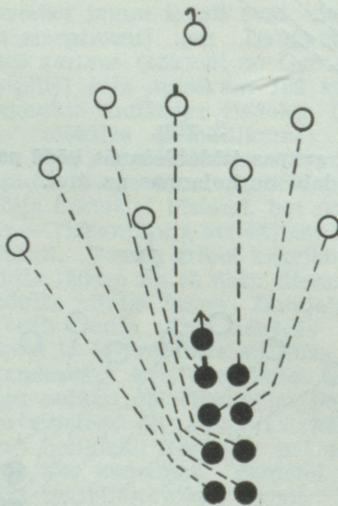
Kareivis - vedējs iet pilniem soļiem norādītā virzienā;

pārējie kareivji ātriem soļiem iziet savās vietās (skat. 6. zīm.).

5. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē pa labi no kolonnas pa vienam.

6. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē no kolonnas pa divi.

IV. Pāreja vaļējā ierindā no līnijām.

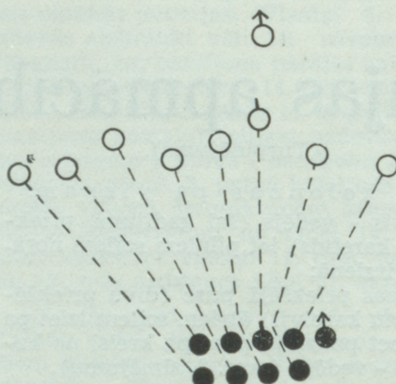
Grupa var pāriet vaļējā ierindā arī no divrindu līnijas. Bet tā kā te pati pāriešana ir grūtāka un sarežģītāka nekā no kolonnām, tad visur, kur vien iespējams, no tās jāizvairās. Lai to panāktu, i e t e i c a m s v i s u r, k u r a p s t ā k ļ i t o a t ļ a u j, v i s p i r m s n o d i v r i n d u l ī n i j a s s a s t ā d ī t k o l o n n u, u n t a d n o t ā s p ā r i e t v a ļ ē j ā i e r i n d ā.

Ņemot vērā minēto, tādēļ arī galvenā vērība jāpiegriež apmācībai pāriešanai vaļējā ierindā no kolonnām un pēc tam tikai, ja atliek laiks, arī pāriešana vaļējā ierindā no divrindu līnijas.

1. I z k l a i d ē š a n ā s ķ ē d ē (p a m a t v e i d s).

Ja grupas komandieŗa pavēlē nav sevišķi norādīts, tad grupa izklaidējas uz abām pusēm no kareivja - vedēja (šai gadījumā 2. kārtas pirmās rindas kareivis), kuŗš iet pilniem soļiem norādītā virzienā.

Pie izklaidēšanās pakaļējās rindas kareivji iziet pa kreisi savas kārtas priekšējās rindas kareivjiem (skat. 7. zīm.).

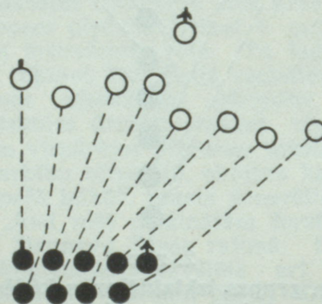

7. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē no divrindu līnijas.

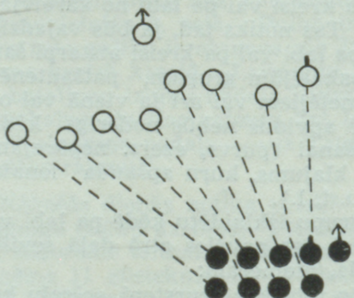
2. I z k l a i d ē š a n ā s ķ ē d ē p a l a b i v a i p a k r e i s i.

Ja grib izklaidēties ķēdē pa labi vai pa kreisi, tad tas pavēles 2. daļā jānorāda, piemēram:

8. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē pa labi no divrindu līnijas.

9. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās ķēdē pa kreisi no divrindu līnijas.

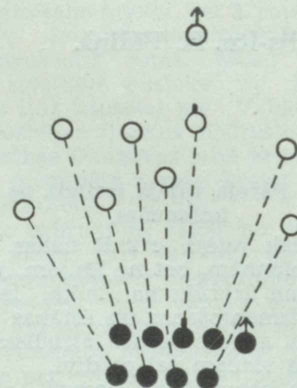
„Uz to augsto koku, ķēdē pa labi — marš!"

Kareivis - vedējs (šai gadījumā stabilā flanka kareivis) iet pilniem soļiem norādītā virzienā;

pārējie kareivji ātriem soļiem iziet kā pavēlēts, t. i. pa labi vai pa kreisi no kareivja - vedēja (skat. 8. un 9. zīm.).

3. I z k l a i d ē š a n ā s v i r k n ē.

Kareivis-vedējs (šai gadījumā, ja nav sevišķa rīkojuma, labā flanka priekšējās rindas kareivis) iet pilniem soļiem norādītā virzienā un pārējie kareivji aiz viņa izveido virkni. Iziešana notiek kārtām (pilnām vai nepilnām) — kā parādīts 10. zīmējumā.

10. zīm.

Str. grupas izklaidēšanās barā no divrindu līnijas.

4. I z k l a i d ē š a n ā s b a r ā.

Izklaidēšanās notiek pēc kareivja - vedēja (šai gadījumā 2. kārtas 1. rindas kareivis), kas pilniem soļiem iet norādītā virzienā.

P i e z ī m e s:

1. Visos augšā minētos gadījumos pēc izklaidēšanās ķēdē jāturpina kustība līdz zīmei vai komandai: „stāt!", „ceļos!" vai „gulties!" Ja pēc tam kustību grib atkal turpināt, tad norāda virzienu un komandē „marš!", vai „skriešus — marš!" piemēram: „uz to sarkano jumtu — marš!"

2. Visos augšā minētos gadījumos izklaidēšanās notika soļos. Ja mēs izklaidēšanos gribam izdarīt ātrāk, tad tas pavēles 3. daļā jānorāda, t. i. „marš" vietā jākomandē „skriešus — marš!"

Pēc šīs komandas kareivis - vedējs lai pārējiem atbrīvotu vietu, skrien soļus 20—30 norādītā virzienā, pēc kam bez kādas pavēles pats pāriet soļos. Arī pārējie kareivji izklaidēšanos izdara skriešus un nonākuši savās vietās paši atkal pāriet soļos.

3. Visos gadījumos, kad ķēde vai virkne jāizveido stipri pārmainītā virzienā, tad ieteicams vispirms pagriezt kolonnu jaunā virzienā un pēc tam tikai dot pavēli grupas izklaidēšanai.

4. Ja grupas komandieris grib, lai pēc izklaidēšanās ķēdē grupa paliktu uz vietas, tad tas pavēlē jānorāda, ko parasti izdara pavēles 1. daļā, piemēram:

„gar šo sētu" vai arī „šai grāvī",

„ķēdē" vai arī „ķēdē pa labi" (pa kreisi)!"

„Marš!" vai arī „skriešus — marš!"

Tā mēs redzam, ka te virziena vietā, jānorāda vieta, kur izklaidēties. Izklaidēšanās notiek tāpat, kā iepriekšējos gadījumos, tikai katrs kareivis, sasniedzis norādīto vietu, bez kādas sevišķas pavēles nogulstas.

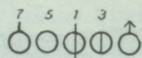
5. Visi augstāk pievestie izklaidēšanās piemēri attiecas tikai uz strēlnieku grupu.

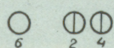
Tomēr arī patšautenes grupas vaļējās ierindas veidi ir tie paši, kas strēlnieku grupai. Patšautenes grupa pāriet vaļējā ierindā, t. i. izklaidējas līdzīgi strēlnieku grupai. Tomēr jāievēro sekojošie izņēmumi un īpatnības:

Kustības izdarāmas ar nepielādētu patšauteni, bet ja ir paredzama piepeša sadursme ar ienaidnieku, tad patšautene turama puspielādētā stāvoklī (magazina uzlikta, bet uzvelkamā poga neuzvilkta).

Patšautene jānes tā, lai ienaidnieks to nevarētu saskatīt un nevarētu atšķirt 1. numuru no pārējiem strēlniekiem.

Izklaidēšanās ķēdē un virknē notiek tāpat kā strēlnieku grupā, tikai 2. numuram pēc izklaidēšanās jāiznāk ķēdē pa kreisi no 1. numura, bet virknē aiz 1. numura. Arī pārējiem patšautenes strēlniekiem (3. un 4. numurs) jāatrodas patšautenes tuvumā. Patšautenes grupā par kareivi-vedēju, ja no grupas komandieŗa nav nozīmēts kāds cits, vienmēr ir 1. numurs. (Skat 11. — 14. zīm.).

Grupas komandieris

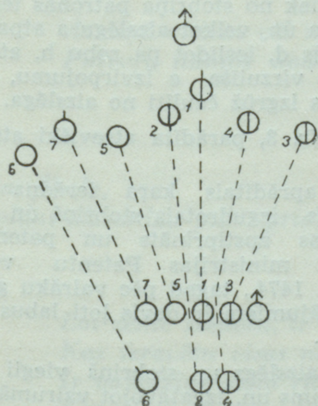
Grupas k-ŗa vietnieks

Šāvejs

Patšautenes strēlnieks

Šautenes strēlnieks

11. zīm.
Patšautenes grupa divrindu līnijā.

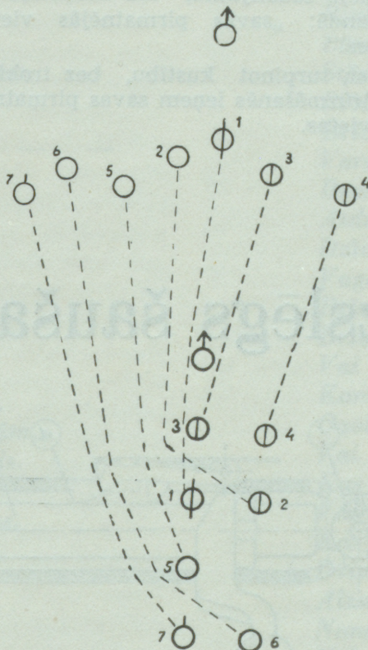
12. zīm.
Patš. grupas izklaidēšanās ķēdē no divrindu līnijas.

6. Visi iepriekš uzrādītie izklaidēšanās veidi ir tikai piemēri, bet ne noteikti paraugi, pie kuŗiem būtu jāpieturas burtiski. Viss atkarājas no apstākļiem, kādos grupai jādarbojas.

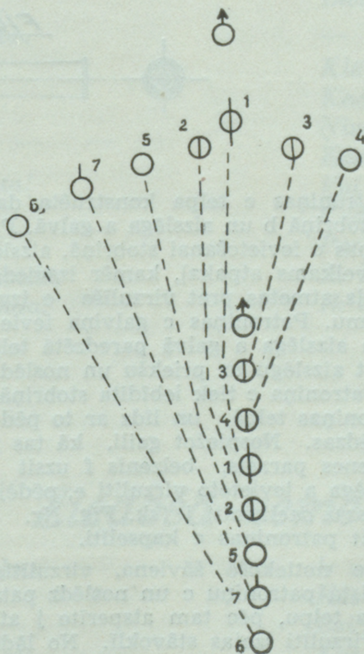
V. Pāreja no viena vaļēja ierindas veida otrā.

Tuvojoties ienaidniekam, nepārtraukti jāmaina ierindas veidi, piemērojot tos ienaidnieka ugunij un apvidum.

Labs grupas komandieris vienmēr pratīs savu grupu pasargāt no liekiem zaudējumiem, pievedot to pie ienaidnieka morāli un fiziski neskārtu. Grupai tuvojoties vai uzbrūkot ienaidniekam, jātek līdzīgi ūdenim, kas plūst uz priekšu, izmantodams katru graviņu, katru paduziņājumu — aizsegu. Lai to panāktu, jāprot ātri un bez drūzmēšanas mainīt ierindas veidus, pārejot no viena vaļēja ierindas veida otrā, kā arī no vaļējas ierindas atpakaļ slēgtā un otrādi.

13. zīm.
Patš. grupas izklaidēšanās ķēdē no kolonnas pa divi.

14. zīm.
Patš. grupas izklaidēšanās ķēdē no kolonnas pa vienam.

1. P ā r e j a n o v i r k n e s ķ ē d ē.

Tā ka virkne pēc būtības ne ar ko neatšķiŗas no kolonnas pa vienam, jo virknē tikai atstates ir lielākas, tad pāreja no virknes ķēdē notiek pilnīgi tāpat kā izklaidēšanās no kolonnas pa vienam ķēdē.

2. P ā r e j a n o ķ ē d e s v i r k n ē.

Pāreja notiek pēc tām pašām pavēlēm, kā virknē no divrindu līnijas, tikai pavēles otrā daļā jānorāda kareivis-vedējs vai arī flanks, (no labā, no kreisa), piemēram:

„Uz to lielo koku",

„Virknē pēc kareivja Bērziņa" vai arī „virknē no labā (kreisā)!"

„Marš!" vai arī „skriešus, marš!".

Kareivim - vedējam, lai to visi zinātu, pēc viņa vārda izsaukšanas, jāpaceļ roka un visiem dzirdot jāsauc: „es" vai „es kareivis - vedējs". Kareivis-vedējs iet pilniem soļiem norādītā virzienā, bet pārējie aiz viņa, pienākšanas kārtībā, izveido virkni.

3. P ā r e j a n o b a r a ķ ē d ē v a i v i r k n ē u n o t r ā d i.

Lai pārietu no ķēdes vai virknes barā, grupas komandierim jākomandē, piemēram:

„Uz to augsto māju",

„barā pēc kareivja Kārkliņa — marš!"

Kareivis Kārkliņš pēc viņa vārda izsaukšanas paceļ roku un skaļi sauc „es", bet pēc izpildu komandas „marš!" iet pilniem soļiem norādītā virzienā, bet pārējie kareivji pēc viņa izveido baru.

Lai pārietu no bara ķēdē vai virknē, jārīkojas tāpat.

Tomēr pie visām šīm pārejām no viena ierindas veida otrā vienmēr sajuks grupas pirmatnējais nostādījums. Uz to nekādu vērību nevajaga griezt, jo katram grupas kaŗavīram jāprot darboties grupas sastāvā, neskatoties, kādā vietā viņš atrodas. Pirmatnējo nostādījumu lietderīgi atjaunot pēc katras pāriešanas slēgtā ierindā, ko varēs izdarīt, ja apvidū būs piemērota aizsega.

VI. Pāreja no vaļējas ierindas slēgtā.

Slēgtas ierindas atjaunošanu var izdarīt uz vietas un kustībā, pie kam to var izdarīt soļiem vai skriešus.

1. U z v i e t a s:

Grupas komandieris aizskrien vajadzīgā vietā, nostājas, izstiepj kreiso roku uz sāniem un komandē:

„grupā — stāties!"

Grupa nostājas pa kreisi no viņa divrindu līnijā.

Ja grupu grib nostādīt kolonnā, tad tas pavēlē jānosaka, piemēram:

„grupa kolonnā pa divi — stāties!"

Grupas komandieris var arī nostādīt grupu ne pēc sevis, bet norādīt vietu, kur grupai jānostājas, piemēram:

„Tai grants bedrē, grupā — stāties!"

Ja nav norādīts ierindas veids, grupa vienmēr nostājas divrindu līnijā.

Ja arī frontes virziens nav norādīts, tad grupa vienmēr nostājas ar fronti uz ienaidnieka pusi.

Savākšanās tiek izdarīta pa visīsāko ceļu. Ja nav cita rīkojuma, tad savācas, nostājoties ierindā pienākšanas kārtībā, un ņem ieroci pie kājas.

Ja pēc savākšanās grib nostāties pirmatnējā sadalījumā, tad grupas komandieris komandē:

„savās pirmatnējās vietās — stāties!"

Katrs ieņem savu pirmatnējo vietu grupā.

2. Kustībā:

Kustībā parasti savācas kolonnā pa vienam vai divi un pēc tam, ja vajadzīgs, izveido līniju. Savākšanās notiek pēc komandas, kurā jānorāda:

1. virziens,
2. ierindas veids un kareivis-vedējs,
3. izpildu komanda.

Piemēram:

„Uz to lielo māju",

„kolonnā pa divi (pa vienam) pēc kar. A.",

„marš!" vai arī „skriešus — marš!"

Vai arī:

„Aiz manis kolonnā pa divi (pa vienam) no labā (no kreisā) — marš!" vai arī „skriešus marš!"

Ja pēc savākšanās grib atjaunot pirmatnējo sadalījumu, tad neapstājoties komandē: „savās pirmatnējās vietās stāties!"

Visi, turpinot kustību, bez trokšņa un drūzmēšanās ieņem savas pirmatnējās vietas.

Noslēgumā mēs varam teikt: „Grupas darbība atkarīga no vadības" vai arī „kāds grupas komandieris — tāda grupa."

Tādēļ, lai grupa sekmīgi darbotos, katram grupas komandierim labi jāpārzin vaļējā ierinda, un, galvenais — jāprot labi komandēt.

Labs ir tas grupas komandieris, kas visus vajadzīgos pārveidojumus var izdarīt vienkārši ar noteiktām un īsām komandām vai zīmēm. Tādēļ lai katrs grupas komandieris ņem vērā:

Pirms mācīt citus, iemācies pats.

Bez šaubām, arī vada komandierim, kurš ir grupas komandiera tuvākais tiešais priekšnieks un kura tiešā uzraudzībā grupas komandieris apmāca savu grupu, ļoti labi jāzin vaļējā ierinda.

(Turpinājums sekos.)

Virsleitnants V. Beitels.

Stobriņš un aizslēgs šaušanas apmācībai

Šaušanas mākslu nevar piesavināties īsā laikā, tā iegūstama ilgā un rūpīgā treniņā. Bet apmācības palīglīdzekļi prasa lielus izdevumus. Pēdējo samazināšanai tad nu lieto šaušanas stobriņus — šaušanai ar mazā kalibra patroniņām.

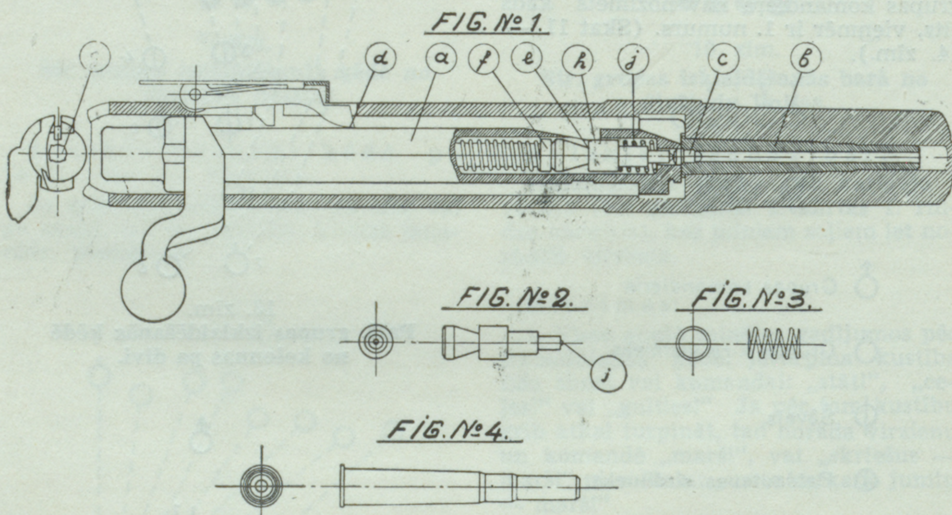
Tomēr pierādījies, ka līdz šim lietotie stobriņi neatbilst visām precīza šāviena un trāpījuma sasniegšanas prasībām. Stobriņš patrontelpas sienām pilnīgi nepieslēdzas, bet atļauj zināmu brīvkustību, jo stobriņš pēc katra šāviena jāizvelk no patrontelpas. Tas pie šaušanas stipri iespaido šaušanas trāpīgumu — un mazākā vai lielākā mērā iemācāmies nepareizā šaušanā.

Bija jārod precīzāks stobriņš šaušanas apmācībai. Par tādu arī jāatzīst zīmējumā redzamais stobriņš un aizslēgs. Šis, kara ierēdņa A. Brensona izgudrotais aizslēgs un stobriņš, pēc vairāku gadu pārbaudes, ir devis nevainojamus rezultātus. Pēc vairāku simtu izšautu patroniņu, trāpījumi ir punktuāli. Tas panākams, dibinoties uz aizslēga un stobriņa īpatnībām. Aizslēga a un stobriņa b galvenās priekšrocības pastāv iekš tam, ka stobriņš b, pie katrreizējas patroniņas c ielādēšanas, netiek no šautenes izņemts. Tas paliek neizkustināts šautenes stobra patrontelpā visu šaušanas laiku, jo patroniņa c tiek ielādēta stobriņā b ar aizslēga a palīdzību.

Pateicoties šiem apstākļiem iespējams sasniegt ļoti precīzus trāpījumus.

Šaušanas apmācības atvieglošanai ar parasto „Ross - Enfield" vai „Ross-Kanada" šauteni, var piekonstruēt kuru katru aizslēgu un ņemt nederīgos. Speciālais aizslēgs redzams Fig. Nr. 1-a. Stobriņš b redzams Fig. Nr. 4 atsevišķi.

Stobriņš b ievietojams šautenes patrontelpā un paliek tur pa visu šaušanas laiku.

Patroniņas c telpa konstruēta dalīta, stobriņā b un aizslēga a galvā. Patroniņas c ievietošanai stobriņā, aizslēgs a atvelkams atpakaļ, kamēr izsviedēja d gals atmetas pret virzulīša e izvirpojumu. Patroniņas c galviņa ievietojama aizslēga a galvā paredzētā telpā. Bīdot aizslēgu uz priekšu un noslēdzot to, patroniņa c tiek iebīdīta stobriņā b, patroniņas telpā, un līdz ar to pēdējā noslēdzas. Nospiežot gaili, kā tas pie šautenes parasts, belzenis f uzsit uz aizslēga a ievietoto virzulīti e, pēdējais ar savu dzelksnīti i (sk. Fig. Nr. 2.) pārsit patroniņas c kapselīti.

Pie notiekošā šāviena, virzulītis e atbalsta patroniņu c un noslēdz patroniņas telpu, pēc tam atsperīte j atbīda virzulīti izejas stāvoklī. No lādiņa eksplozijas patroniņas c čaulīte izplešas un tā (čaulīte — vara) iespiežas aizslēga a patroniņas telpā konstruētos iedobumos g. Atverot aizslēgu a, kas notiek aizslēgu pagriežot, patroniņa c tiek no stobriņa patronas telpas atbrīvota un, velkot aizslēgu a atpakaļ, izsviedējs d, ieslīdot pa robu h, atmetas pret virzulīša e izvirpojumu, un virzulītis izgrūž čaulīti no aizslēga.

Fig. Nr. 3, parādīta atsevišķi atsperīte j.

Šāds aprādītais kara ierēdņa A. Brensona izgudrotais stobriņš un aizslēgs, kas apstiprināts un patentēts Finanču ministrijas Patentu valdē zem Nr. 1474., tagad pēc vairāku gadu izmēģinājumiem ir devis ļoti labus rezultātus.

Šāds aizslēgs un stobriņš viegli pagatavojams un, izgatavojot vairumā, izmaksā ļoti lēti, kāpēc to iespējams iegādāties arī katrā aizsargu vienībā, vajadzīgā daudzumā.

LITERĀRĀ DAĻA

Augusts Brocis.

Aizsargs

Klāj spārniem ligzdu ērgļa māte,
Kad briesmas jauž tās tālais skats.
Ņirdz pretim zobus kalnu lauva,
Kad naidnieks migai uzbrukt draud.
Vai upe liela, ezers plats,
Ved stirna bērnu pāri tam.
Par dzimto zemi sardzi tur
Ik latviets viens, vai jauns, vai vecs,
Ik katris dzimtās zemes sargs.

— — — — — — —

Sirmajā senatnē tālā ,
Ozolu birzes kad šalca šais ārēs,
Dzīvoja brīvajās latviešu ciltis.
Kurzemē, Dievzemē, kūri un sēļi,
Zemgaļi varenie, brīvie,
Vidzemē tālavi, latgaļi, lībji,
Darbīgās zemkopju ciltis.
Miers bij šais laukos ik brīdi.
Svētīja Laima tad ļaudis ar līgsmām,
Pārpilnus apcirkņus piebēra Jumis.
Priecājās tauta,
Teikdama dievus un virsaišus savus.
Stabgalā zīle dziedāja vēstis:
Svešajo pulki nāca pār jūŗu!
Kaimiņu zemes tīkoja slepus —
Latviešu druvas un sētas.
Iedegās sārti, liesmaini sārti,
Pulcējot ļaudis uz virsaišu pili.
Aizsargs viņš liels bija visiem,
Pirmais, kas izgāja atklātā cīņā,
Sargājot Tēvzemi, tautu:
Tālivalds dižais, un Veķis un Dotis,
Viesturs un Namejs un Rūsiņš,
Imanta stiprais un drošais . . .

— — — — — — —

Tā vēstures lappusēs leģendas stāsta!

— — — — — — —

Atmiņā visiem vēl mums ir tā stunda,
Pulveŗu dūmos kad ietinās Skrunda.
Kurzemē, Latgalē,
Vidzemes mežos,
Zaļie pār Tēvzemi turēja sardzi,
Latvijas sargi stāvēja pretim,
Naidnieka pārspēkam lielam.
Rudbarži, Venta,
Lēnas un Batari
Stāsta par cīņām šīm leģendu garu . . .
Brīva nu latviešu tauta,
Brīva būs mūžadien tā.
Varoņu asinīm slacīta zeme!
Brašajiem Tēvijas sargiem
Atdusa dzimtenes smiltājā viegla.
Dzīve iet tālākā dien' dienu gaitā,
Vago šos tīrumus darbīgas rokas.
Brīva nu tauta,
Brīva uz mūžiem!
Vai gan tam, atkal,
Kam tiksies šīs druvas,
Ozolu birzes un ciemati klusie!
Vai gan tam, atkal,
Kas robežu pārkāps reiz savu!
Vai gan tam, atkal,
Kas iekāros latviešu zemi un tautu!
Dzimtenes sargi,
Aizsargi brašie,
Nomodā vienmēr,
Vai dienu vai nakti.
Visur tos vada
Vienota doma,
Tēvzemes mīlā
Liela un dziļa . . .

— — — — — — — —

Klāj spārniem ligzdu ērgļa māte,
Kad briesmas jauž tās tālais skats.
Ņirdz pretim zobus kalnu lauva,
Kad naidnieks migai uzbrukt draud.
Vai upe liela, ezers plats,
Ved stirna bērnu pāri tam.
Par dzimto zemi sardzi tur
Ik latviets viens, vai jauns vai vecs,
Ik katris dzimtās zemes sargs.

Aina Ābele,
Siguldas aizsardžu pulc. priekšniece.

Ziedošā zeme

Lai zeme ziedētu, ir vajadzīgas rokas,
Kas izravētu visas nezāles,
Ir vajadzīga zelta rīta rasa,
Kas dienu skaidru pretim saulei nes.
Lai zeme ziedētu, ir vajadzīgas sirdis,
Kas mīlā apkopj katru ataugu,
Ir vajadzīgas acis — gaišas, starojošas,
Kas savu zemi droši sargātu.
Lai zeme ziedētu, ir vajadzīgi ļaudis,
Kas nesamin, ko cits ir dēstījis,
Un vēl ir vajadzīga ticība uz sirdi,
Kas mums šo ziedu sēklu zemē sēj.

Adolfs Erss.

Idejas

(Tēlojums.)

(Beigas.)

Novada aizsargu pulka četrām rotām sestdienas vakarā bija uzdots iziet svētdienas rītā kaujas apmācībā. Pirmai rotai jāsalasās pie N. kroga, trešai K. silā pie krustceļiem, otrai gravā pie L. mājām, ceturtai biedrības mājā. Trešā rota ies uzbrukumā, lai pretinieku aizdzītu no Rīgas lielceļa, pirmai tas jāaizstāv. Otrā rota gravā pie L. mājām atradīsies aiz pirmās rotas, ceturtā rota uzbruks pa labi no trešās rotas. Pavēlēs norādīts arī, kuŗā stundā un minūtē vienībām jābūt savās vietās, bet komandieŗiem noteikta stunda un minūte, kad jāsāk uzdevuma pildīšana un kā tas jāizved.

Svētdienas rītā agri pa visiem novada ceļiem, kājām gan braukšus, plūda aizsargu pulciņi ar šautenēm uz apzīmētām vietām. Dažs brauca 15 un 20 kilometrus no savām mājām. Tur bija vecsaimnieki, jaunsaimnieki, amatnieki un strādnieki. Ikviens apzinājās kaŗavīra pienākumu un steidzās to pildīt. Ikviens pienākuma pildīšanu turēja par goda lietu. Ja kāds savā vietā neierastos, kā tas otrreiz skatītos citiem acīs, ko par tādu runātu kaimiņi, pagasts, ko teiktu tuvākais priekšnieks, augstākais komandieris? Un ko teiks latvieša gods? Aizsargos taču atrodas labākie latviešu dēli.

Purēns ar Apini tikai apsildījās, delnas piespieduši pie kuŗošās krāsns, kad jau Purēna māsa Marija atbraucējus sauca pie kafijas, gulēšana vairs neiznāks, jo Purēnam gaismiņā jābūt pie N. kroga, un kā nodaļas priekšniekam, pirmam. Arī Marijai jāsteidzas uz biedrības māju: viņa arī aizsardze un nozīmēta šodien pie pusdienu rīkošanas aizsargiem, kuŗi pēc apmācības salasīsies biedrības mājā, lai pēc tam noklausītos lekciju un apmeklētu baznīcā dievkalpojumu, pēc kuŗa biedrībā notiks svinīgā solījuma došana jauniem aizsargiem un aizsardzēm.

Atbraucēji sēdās pie galda, un Marija Apinis stāstīja, kā tagad norit dzīve biedrībā.

„Pirmos Latvijas gados, kad partijas vēl krasi nebija nogrupējušās, mūsu biedrībās vadīja skolotāji. Skolotājs vadīja kori, skolotājs bija režisors. Mums bija trīs biedrības, un visas darbojās diezgan sekmīgi, viena otrai sprunguļus zem kājām nemeta. Bet vēlāk, kad sākās partiju sacensība, tad vairs nebija strādāšana. Katra biedrība nokļuva kādas partijas pavēnī, un tad sākās ēšanās. Ja viena biedrība kaut ko rīkoja, otrās piekritēji nerādījās tuvumā. Arī aktieŗi nezināja, kuŗai biedrībai spēlēt, dziedātāji, kuŗas biedrības korī dziedāt, neizpatikšana vienai vai otrai grupai varēja kaut ko arī maksāt. Dažreiz pat vietu Skolotāji kļuva sabiedriskā dzīvē atturīgi un beidzot nevienā biedrībā vairs nepiedalījās, neviens negribēja riskēt ar darba vietu. Tagad tas izbeidzies."

„Tagad aizsargu organizācijā koncentrējas arī sabiedriskā dzīve," sarunā iekrita Purēns: „Mūsu mērķis ir iznīcināt katru šķelšanos, lai sabiedriskā dzīvē visi pulcētos ap latvisko ideju, ap kultūras darba ideju."

„Sabiedriskā dzīve tagad kļuvusi viengabalaināka," Marija turpināja uzsākto domu: „Sabiedrība turas ciešāki kopā. Mūsu skolotāji atkal visi ir pie darba, viens režisors, otrs diriģents, trešais aktieris. Aizsargi kultūras darbā iegūst cieņu un respektu."

Ienāca Purēna tēvs un teica, ka zirgs pārjūgts, varot braukt.

Lai jaunais Purēns laikā nokļūtu pie 4 kilometrus tālā N. kroga, bija jāpasteidzas. Apinis palika mājā, norunājis iet uz biedrības māju, kad būs beigušās lauka apmācības.

„Man jau arī būs jābrauc," Marija teica: „pēc manis iebrauks Vilma, viņa ar' šodien pavāros. Šodien mēs nedrīkstam izgāzties, mums būs seviški labas pusdienas, ieradīsies taču pats pulka komandieris ar palīgu."

Tikko Purēns aizbrauca, ienāca divi aizsargu virsnieki, abi Purēnu paziņas. Gribēja zināt, vai Purēns no Rīgas atvedis kautkādus formulārus, brīdi pakavējās, aprunādamies ar Mariju par vakara programmu un drīz aizsteidzās; laukā gaidīja zirgs.

Pēc brīža atbrauca Vilma. Kamēr Marija ģērbās, Vilma Apinim paguva pastāstīt, ka pērn beigusi Kaucmindes semināru, savā dzīvē jau uzstājusies deviņās lugās, spēlējot līdz arī šovakar, protot vadīt saimniecību, kopt dārzu, strādāt zemi, govis barot, dziedāt pēc notīm un vēl daudz, daudz. Apinim patika runīgās jaunkundzes vaļsirdība, uzņēmība un enerģija.

Arī Marija ar Vilmu aizbrauca.

Tā bija jauna, savāda dzīvība, kas valdīja šajā lauku mājā. Apinim tā atgādināja paša jaunību, kad viņš bija dzīvs darbinieks biedrībā, kad kopā ar citiem pagasta vīriem gāja kaujā pret kazākiem. Medību šautene, renkuļi un melnais pulveris stājās pret moderni bruņotu kaŗaspēku. Rīgas veikalos toreiz izpirka visas medību bises un aizveda uz laukiem. To sauca par bruņošanos pret melno sotņu, bet iznāca apšaudīšanās ar muižnieku miesas sargiem, jo melnā sotņa mistifikācija vien bija. Latvieši bruņojās kārtības uzturēšanai, ne kaŗam, bet iznāca karš. Kas zin, kur te sākās apzinīga cīņa, kur provokācija. Kamdēļ muižnieki saņēma no krievu valdības augstu atlīdzību par nodedzinātām pilīm? Kamdēļ žandarmērijas aģenti piedalījās muižu dedzināšanā, kas pierādīts Skujenes muižas dedzināšanas prāvā?

Apiņa domas atgriezās pagātnē, kad latvieši bija kareivīgi, bet arī apzinīgi politiki. Tikai muižnieki viņus nomelnoja par dedzinātājiem un eksproprietājiem. Tas viņiem bija izdevīgi.

Bet ieskatoties tagadnē, Apinis jutās laimīgs, ka tagadējos laikus piedzīvojis. Kareivības un kārtības gars latviešos uzvarējis. Tagad nav muižnieku, kas intriģētu. Savā valstī latvieši izkopj kareiviskās tradicijas, lai savu valsti nepazaudētu, lai to sargātu, ja nāktu ļauna stunda.

Bija jau pusdienas laiks, kad Apinis izgāja uz lielceļa, lai ietu uz biedrības māju. Naktī apsnigušie koki stāvēja mierīgi un pasakaini ceļmalā un klajumā. Laiks mīksts, kā uz atlaišanos. Apinis gāja pa lielceļu, pa kuŗu no Latvijas reiz bēguši krievu karapulki, kuŗu nomīdījuši vācu dzelzs divīzijas naglotie

zābaki. Te kaŗojuši latviešu partizāņi. Un no partizāņiem izauga aizsargi. Visi Latvijas ceļi vēl atceras brīvības cīņu laikus. Atmiņas latviešiem liek būt arvienu gataviem jaunām cīņām.

Jau pa gabalu Apinis redz aizsargu rindas pulcējoties pie biedrības mājas. Kaujas mācības beigušās.

Kad Apinis iegāja biedrības mājā, tur aizsargi jau pusdienoja. Marija ar Vilmu un vēl dažas aizsardzes uz izstieptiem galdiem lika bļodas ar desiņām, kas bija Marijas minētais retums, un ar melnas maizes riecieniem. No diviem lieliem katliem aizsardzes smēla kafiju un lēja kaŗavīru krūzēs. Cukura trauki stāvēja uz galda un katrs no tiem varēja ņemt ar kopēju kaŗoti un kafiju saldināt. Trīssimts vīriem nevarēja iedot katram savu kaŗoti.

Kopā ar aizsargiem, pēc kaŗa laika brālības ierašas, ēda viņu komandieŗi, jo latviešu kaŗaspēks arvienu bijis tik apzinīgs un disciplīnēts, ka savu pienākuma apziņu neviens nav zaudējis labu attiecību dēļ ar priekšniecību.

Pēc pusdienas pulka komandieris lasīja militāru lekciju par šīs dienas kaujas apmācības gaitu, taktiku, uzvarētājiem un uzvarētiem, par kaŗavīra individuālo aizstāvēšanos un maksimālo sevis izlietošanu nodaļas un visas armijas uzvarai.

Pienāca agrā ziemas tumsa, kad aizsargi varēja iet uz baznīcu. Turp gāja arī Apinis, kaučū kā vecs revolūcionārs, ar mazu skepsi padomā. Baznīcā dega simts sveču. Lielais svečturis baznīcas vidū bija greznots zaļumiem un Latvijas karodziņiem. Katros sānos altārim stāvēja Latvijas karogs. Aizsargi ienāca ar savu karogu priekšā. Karognesējs nostājās pie altāra blakus galdam, uz kuŗa dega divi trīsžuburaiņi svečtuŗi blakus solījuma rakstam.

Dievkalpojums iesākās ar dziesmu: „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils". Pēc dziesmas mācītājs runāja par degošu ērkšķu krūmu, kas deg un nesadeg, jo viņā ir Dievs.

Ar ērkšķu krūmu viņš salīdzināja latviešu tautu, kas mūžīgi degusi un degs Tēvijas un brīvības mīlestībā. Tēvijas mīlestība latviešus vedusi smagās cīņās un asiņainos kaŗos. Tā degusi un liesmojusi un nav izdzisusi visgrūtākos pārbaudījumos. Tā nekad nesadegs, jo viņā mīt latviešu Dievs.

Jaunais mācītājs bija labs runātājs. Viņa dzejiskā valoda un sirsnība, baltā, tīrā baznīca, aizsargu apzinīgā, disciplīnētā nostāšanās un svinīgā sajūta, visa apkārtne atstāja pacilājošu iespaidu pat uz skeptisko Apini. Viņam baznīca likās jauka, jo tagad tā kalpo tautai un ir ar tautu.

Mācītāja runai sekoja svinīgais solījums, atsevišķi aizsargiem un aizsardzēm. Pacēluši labo roku, aizsargi pirmie atkārtoja mācītāja lasīto solījumu:

„Es, Latvijas aizsargu organizācijas dalībnieks, apzinādamies atbildību savas tautas priekšā, apsolos un zvēru netaupīt savus spēkus un dzīvību, sargāt Latvijas valsti un viņas neatkarību pret visiem, kas to apdraud, būt uzticīgs tās valdībai, izpildīt pēc labākās sirdsapziņas savus pienākumus, padoties bez ierunām aizsargu organizācijas iekārtas noteikumiem un disciplīnai un vienmēr paklausīt saviem priekšniekiem."

Pēc tam komandieŗa klātbūtnē ikviens to parakstīja; kamēr notika parakstīšana, spēlēja ērģeles un koris dziedāja dziesmu par Tēviju.

Tāpat noritēja aizsardžu solījums. Kamēr viņas to parakstīja, kāda māksliniece dziedāja „Lūgšanu par Latviju".

Apinim tas viss likās svinīgi un skaisti. Nopietnas, apstarotas sejas, pat asaras acīs.

Pēc tam visi nodziedāja „Dievs, svētī Latviju" un pēc mācītāja svētīšanas vārdiem un korāļa atstāja baznīcu.

Svarīgo dienu noslēdza vietējo aktieŗu izrāde biedrības mājā. Pēc izrādes Apinis ar Purēnu atkal brauca pa sniega klajumiem, gar aizmigušām mājām un mežiem uz staciju. Rīt jātiek Rīgā darbā.

„Tā bija skaista diena," Apinis sacīja: „Vai pirms trīsdesmit gadiem es varēju iedomāties, ka tādu dienu piedzīvošu? Es redzēju, cik liela izaugusi Latvijas valsts ideja. Viņas spēks ir aizsargos, jo aizsargi ir brīva tautas griba. Lai Dievs mūsu valstij dod, ka viņa pastāvīgi augtu un celtos uz augšu, degtu, neizdegtu un nesadegtu."

Aiz braucējiem palika Cesvaine, Lupiķa priedes, Karātavu kalns, Aderkasa liepas, un daudzas, daudzas ar sniegu apsegušās lauku mājas, kurās dzīvo latvieši, kas katru brīdi gatavi doties pretim Latvijas ienaidniekiem.

Pāvils Rozītis.

Sviesta kuļamā muciņa

Kad paiet Jēkaupi un Annas, tad droši var teikt, ka vasara iet uz beigām. Vēl jānolīgo tikai Martas, un tad ar steigu vien jāsāk gatavoties rudens darbiem. Miežiem vārpas jau liecas uz leju un tas ir mājiens asināt izkaptis. Ap mājām, kur jaunas sievas vai neprecētas jaunavas, koši zied gaiļa pieši, bet jauni gailēni klaigā it visās mājās un viņu dziesmas ir aprautas kā ābolu kritieni. Tā tas ir Bumbieŗos, kur saimnieko Bumbieŗu māte ar abiem dēliem, Pēteri un Arnoldu, un tāpat arī Vēveŗos, kur jāsaimnieko Vēveŗu mātei ar vienīgo meitu Martu. Ja nu Bumbieŗos vajadzīga jauna saimniece, kas palīdzētu Bumbieŗu mātei visu redzēt kā kūtī, tā klētī, tad Vēveŗos bez saimnieka galvas pavisam grūti iztikt. Priekšpuisim jau gājēji neklausa tā, kā saimniekam, jo ik mājā vajaga ne tikai saimnieces čakluma, bet arī saimnieka gādības un stingrības. Vislabākā tīrumā mieži un kvieši tikai tad aug labi, ja pats saimnieks viņus ir apstaigājis un pārstaigājis, savos soļos iznēsādams mājas svētību. Ja pagalmā, klētī un kūtī saimnieces skats vērīgs diezgan, tad laukos ik tīrums pauž — to nav redzējusi saimnieka acs. Tā tas bija arī Vēveŗu laukos, kuŗus kopš Vēveŗu saimnieka nāves pārraudzīja tikai priekšpuiši. Vēveru māte visu laiku bija saimniekojusi tikai mājā un tāpat viņa darīja arī pēc vīra nāves. Tādēļ Vēveros

joprojām padevās pīles, zosis un cāļi, sivēni vienmēr bija labi dzirdīti un apaļi kā rāceņi. Bet ar laukiem gāja uz leju, jo Martai arī bija tikai saimnieces, ne saimnieka skats. Tādēļ ežmalas vairs nebija taisnas noartas, grāvmalas atstātas par platām, pērkones un pīpenes ziedēja par košu, bet lāčauzas ar katru vasaru nekaunīgāk uzmācās rudziem un kviešiem. Vecā Vēvera laikos tā vis nebija. Tad ežas bija taisnas kā stīgas, grāvmalas ne platas, nedz šauras, bet laukos nevienas nezāles. Labība kupla un vienāda kā saules metiens. Laid latu pa virsu un viņš noripos otrā lauka malā, jo citur nebūs kur nokrist. Jā, viņam puiši mācēja art un tiem aizvien padevās taisnas vagas. Vai Marta visu to varēja redzēt, ja viņas acis slīdēja pāri uz Bumbieru laukiem, kur aŗa vai ecēja brašais Noldis? Taisni jau Noldis bija tas, kas Vēveros puķu dārzam lika tik koši ziedēt visu vasaru, bet laukiem rāva Martas skatus pāri tālumā. To nu laikam sajuta arī Vēveru lauki un mēģināja ziedu krāšņumā sacensties ar puķu dārzu. Ja jau Marta tik ļoti mīl ziedus, tad lai viņai arī viss zied, dārzs, lauks un pļavas. Bet ziedi labības laukā ir kā tukšums pūra lādē, tur var peles midzeņot.

Bumbieru māte klusībā bija nolēmusi Bumbierus atdot Pēterim, bet Arnoldu laist par saimnieku Vēveros. Marta būs laba vedekla un gan jau tad pazudīs nezāles Vēveru laukos. Noldis māk tīri art un tīru sēklu viņš sēs Vēveru laukos, ja tie būs viņa. Tā arī otrs dēls kļūs saimnieks, tepat pār robežu aiziedams iegātņos. To viņa tā bija izdomājusi un arī Noldim likusi savas slepenās domas saprast. Bet Noldis neteica nekā un tā Bumbieru māte palika nezinā. Jauni cilvēki jau par savu nākotni domā tik vējīgi un gaisīgi, ka brīžiem nemaz negribas klausīties. Marta taču ir meita kā kviešu kūlis, spēj tikai apkampt un panest! Un nolikt viņu dzīves statiņā var tikai tāds puisis kā Noldis. Nav jau Noldim jāaiziet tālu svešos ļaudīs, pārkāp tikai robežu un dzīvo kā mājās. Šādu domu vadīta Bumbieru māte divdesmit septītā jūlija brokastlaikā teica savam jaunākajam dēlam:

„Noldi, vai tu šodien nekur neiesi?"

„Kas tad šodien ir, ka man jāiet?" Noldis izbrīnējies atjautāja.

„Runā kā nezinātājs ! Martas, Martas ir šodien."

Noldis nevilņus paskatījās uz Vēveru pusi, jo viņi abi ar māti stāvēja pagalmā. Tad viņš drusku pietvīka un kā negribot atrūca:

„Kas par to, ka Martas? Man nekur nav jāiet."

„Runā kā bērns ! Vienreiz tai lietai jādara gals."

„Kādai lietai?"

„Ko nu runā, Pēteris arī grib precēties."

„Lai viņš precas, es jau ceļā nestāvu."

„Pēteris precēsies tikai tad, kad ar tevi būs skaidrība."

„Kas tad viņam par manu skaidrību?"

„Pēterim jāzina, vai Bumbieros vest saimnieci vai pušelnieci !" māte pavisam skarbi atcirta.

„Tik vien tās nelaimes ! Ja nezina ko vest, lai ved abas, tad jau pie viena būs arī man," Noldis iesmējās un grasījās aiziet.

„Ko nu pļāpā kā puika ! Tev šodien jāiet uz Vēveriem un jātiek skaidrībā. Martiņai nekādu ciemiņu nebūšot, tad varēsat izrunāties. Iejūdz zirgu un aizbrauc uz biedrības veikalu, paraugi Martiņai kādu dāvanu."

„Ko es zinu !" Noldis atsvieda, bet tomēr gāja uz dārza klētiņu, kur viņš pa vasaru gulēja, lai postos braukumam. Ko nu mātei pretosies, ja arī pašam sirds vilktin vilka uz Vēveriem. Tomēr Noldis to līdz šim bija slēpis ne tikai Martai, Pēterim un mātei, bet arī sev. Kā lai nu uzreiz iet bez kādas vajadzības ciemos ! Ko domās Marta un kā tas izliksies Vēveru mātei. Nē, tas nemaz nav tik viegli, kā māte domā. Ar Martu jau var pajokoties vai parunāties par lauku darbiem. Bet runāt par mīlestību un precēšanos, to var izdarīt tikai dzērumā. Skaidrā prātā nenāks neviens vārds laukā. To Noldis jau vairākkārt ir pārdomājis un aizvien atlicis. Vai nu šodien taisni būtu tas īstais laiks, kad saule tik karsta un laukos labība gatava? Par to Noldis šaubījās, bet tomēr posās uz biedrības veikalu. Kad viņš iznāca no klētiņas un izgāja cauri plašajam ābeļu dārzam, tad ieraudzīja, ka zirgs jau sajūgts un gaida braucēju.

Māte tomēr par daudz steidzina un līdzina man tās iegātņa gaitas. Nemaz nevar zināt, vai Vēveru māte arī tāpat domā un ko jūt Martiņas sirds. Uz Martu jau daudzi puiši ir acis metuši, bet viņa līdz šim visus noraidījusi. Varbūt Noldi sagaidīja tāds pats liktenis. Bez tam Ozolu Valdis arī metot acis uz Martiņu. Jāņos zaļumballē abi kopā vien esot turējušies. Vai nu tīri Valdis šovakar uz Vēveriem neatnāks. Noldis gan viņu negribētu satikt, jo Valdim ir ļoti asa mēle un vārdi kā skrotis. Ja viņš tiem ļaus vaļu Martas tuvumā, tad Noldim nebūs viegli. Tā domāja Noldis ratos sēdēdams un vērodams, kā zirgs neskubināts tecēja. Visapkārt bija saulains klusums, tikai lielceļa grants žvirkstēja ap riteņiem.

Bet ko Noldis biedrības veikalā lai nopērk Martai? Varbūt saldumus vai citu ko. Te nu mātes padoms tiešām būtu svētīgs. Žēl, ka neapprasījās, bet izbraucot māte bija pazudusi. Vai nu tīri tik traki būs, ka veikalā nekā nevarēs izgudrot. Ieraudzīs izliktās mantas, gan jau tad iekritīs prātā kautkas pavisam tagad neiedomājams. Laukā un ceļā jau nevar izdomāt to, kas veikalā pērkams.

Veikalā Noldis aplaida acis apkārt un neredzēja nekā tāda, kas viņam šoreiz noderētu. Gar sienām un griestiem izkārtās sakas, groži un pātagas taču nederēja. Nederēja arī zili spīdīgās izkaptis, jo Martai jau pļaut nebūs jāiet. Bet tad uz letes Noldis ieraudzīja veselu rindu mazu ozola muciņu. Kā dūjas uz jumta koras. Noldis sāka tās apskatīt un viņam kļuva pavisam labi. Tās bija piecu litru sviesta kulamās muciņas, zili krāsotu strīpojumu un tādiem pašiem kalumiem. Noldis vienu paņēma un pie roktuŗa pagrieza. Muciņa lēkāja līksmi kā cīrulis pār tīruma ciniem. Zilais krāsojums bija tik spilgts, ka pat acis žilba.

„Tāda cielaviņa katrā mājā vajadzīga, tad ikdienas brokastī ir svaigs sviests," pārdevējs piebilda, redzēdams Nolda uzmanību.

„Bet vai netecēs?" Noldis rūpīgi apskatīja muciņas ķimenes.

„Par to es gan galvoju. Krējumu taču saimniece kuls, ne jau suliņas. Pieci litri ir taisni tā, ka ne par daudz un arī ne par maz. Iznāk pašiem un arī saimei atliek. Mums viņas lasa kā ogas," pārdevējs slavēja. Bet Noldis jau bija izšķīries, viņš muciņu ņems un šodien to uzdāvinās Martai. Noldim vispār mazas lietas patika un piecu litru muciņa bija liela diezgan, lai sastrādātās rokās nepazustu. Tā nu bija īstā vārda dienas dāvana, lai Marta ik dienas kuļ svaigu sviestu.

Mājās mātei arī ļoti muciņa patika un viņa bija priecīga par Nolda pirkumu. Muca vienmēr nes laimi, jo Bumbieris, braucot viņu bildināt, arī ratos bija paņēmis līdz mučeli paša brūvēta alus. Kad viņa solījās, tad Bumbieris nesa muciņu iekšā, lai nākošā saimniece nogaršojot Bumbieru miežus. Bet tad arī bija sabrūvējis, tīrais iesals vien, apiņu rūktums pilnīgi izkusa misas saldumā. Un brūns kā kafija. Taisni tādēļ Bumbieros bija tik laba dzīve, ka Bumbieris bildināt braucot alus muciņu līdz ņēmis. Lai Noldis arī iesāk ar muciņu, tad viņi ar Martiņu Vēveros nekad nebūs tukšinieki. Vēveru lauki jau ir vēl plašāki un auglīgāki kā Bumbieriem. Tikai tagad gājēji nolaiduši, jo kur nav saimnieka, tur nav arī vagai īstā dziļuma un darba dienai raitā garuma. Zeme nemīl staigājošus kopējus, viņa grib, lai īstais kopējs to pārstaigā ik pavasari un ik rudeni. Tikai pazīstamiem soļiem viņa atveŗ savu auglības klēpi, bet svešiem top skopa un liesa. Un ja zirgs no gaitas vien pazīst savu braucēju, vai tad nu zeme nepazīs savu arāju. Vecā, labā zeme ir ne tikai auglīga, bet arī gudra. To sajūt ikviens, kas noliecas viņai tuvāk.

Kad saule jau bija launagā, Noldis atkal papīros satina sviesta kuļamo muciņu, pasita padusē un rokā paņēma kuplu vaiņagu, ko māte bija nopinusi. Nu varēja iet uz Vēveriem līgot, jo arī sirdī bija līgošanas prieks.

Kā apreibis Noldis iegāja Vēveros un abas kaimiņienes atrada istabas priekšā zem lielā kastaņa sēdam. Viņš vaiņagu uzlika Martai galvā, bet muciņu pasniedza tāpat papīros ievīstītu. Sasveicinājās ar Vēveru māti un tikai tad ieraudzīja, ka Ozolu Valdis jau priekšā. Marta šķita pavisam samulsusi un pateicās, ka arī kaimiņš viņu atminējis. Tad Marta veikli attina papīru un sirsnīgi iesaucās:

„Cik skaista! Kā tu, Noldi, tādu izdomāji?"

„Vai tev patīk? Mēs lauku cilvēki esam apdomīgi un ja kādam ko dāvinām, tad ieliekam tur iekšā visu savu sirdi. Bet dāvanu aizvien cenšamies izraudzīt tādu, kas visvairāk piemērota. Tas labi, ka tev patīk," Noldis nobeidza, jo pats nobijās, kur tik daudz vārdu radies. Arī Marta jutās pārsteigta, jo viņa nekad no Nolda tik garu valodu uzreiz nebija dzirdējusi.

„To tu tiešām esi lieliski izdomājis. Nu es katru rītu varēšu kult svaigu sviestu. Pirmais kūlums tev arī jānāk nogaršot," Marta runāja un pavisam laipni paskatījās uz Noldi.

„Kāpēc tikai pirmais kūlums, ja muciņā ir dāvātāja sirds! Viņš arī muciņu esot centies atrast pēc izskata Martas jaunkundzei piemērotu," Ozolu Valdis dzēlīgi iesmējās. Noldis pavisam nobijās, jo Valdi viņš nevarēja aizrunāt.

„Tā Noldis nemaz nedomāja. Mēs dzīvojam daudz saticīgāk kā citi kaimiņi. Un vai būtu slikti, ja es izskatītos tik skaista kā tā muciņa? Nav brīnums, ka Noldis viņā savu sirdi ielicis. Es darītu tāpat," Marta gražīgi atsvieda.

„Bet tad jau vienā muciņā uzreiz būs divas sirdis. Vai nebūs par šauru, kad sāks sviestu kult?" Valdis neatlaidās.

„Tukšiem un vējīgiem vārdiem varbūt tur būs šauri, bet divām sirdīm nekad," Noldis noteica, jo viņš redzēja, ka Valdis viņu tīši grib pazemot. Martas aizstāvība Noldi pavisam bija iedrošinājusi.

„Kaimiņu Noldis jau nu gan nav domājis, ka Marta ir kā muciņa," Vēveru māte sacīja un cēlās, lai ietu paraudzīt ciemiņiem vakariņas. Jāpalūko kaut kas garšīgs, lai justu, ka meitai vārda diena. Vēveru māte nosmīnēja par savām kārībām un nodomāja, jo tu paliec kuplāka, jo treknāks ēdiens tev garšo. Lai jaunie paniekojas. Tikai tas Ozolu Valdis tāds vēja pilns. Nav viņam tā satura, kas kaimiņu Noldim. Nē, Valdi gan viņa negribētu Vēveros par saimnieku. Tas ir Ozolam trešais dēls un arī saimniekiem trešie puikas ne katrreiz padodas. Labi, ka arī Martai viņš ne visai patīk. Bet Noldis? Jā, Noldis. Gan jau Marta pati zinās, viņai sirds un galva strādā kopā.

Valdis vēl mēģināja Noldi apsmiet, bet tas viņam šodien nemaz lāga neveicās. Viņš juta, ka Marta pret kaimiņu ir sirsnīgāka, nekā viņš to būtu vēlējies, un tādēļ sirdī modās īgnums. Un ar īgnu sirdi Valdis nespēja zoboties. Viņš to varēja tikai tad, ja sirdī bija uzvaras prieks un ja juta, ka jaunavas to apbrīno. Tādēļ Valdis jau līdz ar saules rietu aizgāja no Vēveriem un sirdī aiznesa līdz gŗūtu smagumu.

Bet Noldis palika Vēveros vēl arī tad, kad Vēveru māte jau aizgāja pie miera. Nekad viņam Martas tuvumā nebija tik labi bijis, kā šinī siltā jūlija vakarā. Viņi runāja un smēja, smēja un runāja, bet smieklu un valodu tiem aizvien vēl nepietrūka. Tā vien šķita, ka pietiks visam mūžam, un arī tad vēl atliks. Viņi nerunāja par mīlestību, bet abi to juta. Viņi nerunāja arī par precēšanos, bet abi to domāja un sevī nolēma, ka šo pašu rudeni ap Mārtiņiem būtu vislabāk.

Rīta gaisma jau svīda, kad Noldis atvadījās, lai ietu. Šoreiz viņš Martas roku ilgi turēja savējā un nemaz nesamulsa. Vai tiešām mazā sviesta kuļamā muciņa un šis vakars viņus tā būtu tuvinājis.

„Kad tu atkal atnāksi?" Marta klusu teica un viņas balss bija kā neataususi rīta gaisma.

„Rītu," Noldis teica un viņam nekur negribējās iet. Apkārtējā dārzā bija tik klusu, it kā neviens putnis tur negulētu, vai arī visi aizmigušie nemaz neelpotu.

„Labi, tad es tevi gaidīšu," un Martas roka joprojām palika Nolda saujā. Tad Noldis pirmo reiz noskūpstīja Martu un uzreiz šķita, ka visas Vēveru bezdelīgas būtu atmodušās. Gaiļi sāka dziedāt un viņu dziesmas vēstīja dienas sākumu. Arī Noldim un Martai sirdī bija prieks kā jauna diena.

Sviesta kuļamo muciņu Marta tomēr neatstāja laukā, bet paņēma līdz istabā. Varbūt tiešām tur bija iekšā Nolda sirds.

J. Juškēvičs.

„Nu, ar Dievu, Vidzemīte!“

(1678. g.)

Skaista rudenīga diena atausa Daugavas ielejā — saule bija uzlēkusi un viņas stari zeltīja plašo upes straumi, kas sīkiem vilnīšiem vēlās caur daudzajām salām, gar valņiem un mūŗiem apjosto Vidzemes zviedru ģenerālgubernātora mītekli Rīgas pilsētā. Gar visu krastmalu valdīja neparasta dzīvība, neskatoties uz to, ka ostā nebija gandrīz nekādu kuģu. Pārcēlēju amats pilnā sastāvā bija ieradies pie Šāļu vārtiem un turp laivās traucās arī zvejnieki un enkurnieki, kamēr koku brākeŗi veda stiprus tēsto koku plostus, kādus lietoja vezumu pārvešanai Gaujā un Lielupē. Tikko visi četri amati bija noenkurojuši savus pārcelšanas rīkus, Šāļu vārti atvērās un vairāku rātskungu un virsnieku pavadīts ieradās pilsētas minsterējas pārzinis, jeb kā tauta viņu sauca „kaŗa kungs“. Viņš griezās pie četriem latviešu oldermaņiem un teica: „Viņa žēlīgās majestātes kaŗaspēks, godājamā grāfa Horna vadībā, tūliņ atjās un pāries Daugavu. Jūs gādājiet par viņu pārbraukšanu, līdz kamēr šai krastā būs vēl jebkāds zirgs, vai vīrs, vai dižgabals. Pilsēta par to jums izsniegs pārtiku, strādnieku algu un ik par diviem plostiem un divām laivām pusmucu alus.“ Oldermaņi paklanījās: „Vai daudz būs vīru, zirgu un mantas?“ — „To šie grāfa virsnieki jums pateiks,“ atbildēja kaŗa kungs, rādīdams uz saviem pavadoņiem un nododot to rīcībā četrus Rīgas ūdens ģildes amatus.

Latviešu amata darbinieki bez sevišķas intereses sekoja grāfa Horna sūtīto virsnieku paskaidrojumiem un aizrādījumiem, kad pēkšņi no pils puses atskanēja kaŗa bungu dārdonis un taurētāju mūzika. Jau varēja saskatīt saulē vizošo jātnieku kolonu, kad tikpat pēkšņi apklusa bungas un atlidoja kādas dziesmas vārdi. Amatu ļaudīs izcēlās saviļņojums — tā bija kāda jauna kaŗa dziesma, pie tam latviešu valodā. Tuvāk un tuvāk piejāja rota pēc rotas; kaŗavīri, tērpti dzimtenes vadmalā ar zilām un dzeltenām nozīmēm, ar bruņu un tūbu cepurēm galvā, pistolēm un mēteļiem pie sedliem, bija samērā jauni puiši, pat primaplānas (štāba) aprindās jāja rets vecāks virsnieks un dižinieks (apakšvirsnieks). Jaunieši ar sajūsmu dziedāja šo dziesmu, kas radās šai kaŗagājienā. Ja kāds pants, kam piebalsoja taures, bija nodziedāts, bungas un mūzika atkārtoja meldiņu divas reizes, pie kam rotu korneti vicināja estandartus un kaŗavīri kliedza: „Vivat Karolus!“ (Lai dzīvo Kārlis.) Tagad jātnieku rotas bija sapulcējušās gar Daugavas krastmalu. Atripoja smagie dižgabali, rati ar pulveri, lodēm, pārtiku; sekoja kājnieku rindas, un viss krasts no Lastadijas (tag. Centrāltirgus) līdz Citadelei bija pārvērties par vienu vienīgu kaŗanometni. Uz pilsētas valņiem stāvēja daudzi rīdzinieki un priecājās par šo raibkrāsaino sen neredzēto skatu; Dažs labs tirdzinieks ieradās un centās kaŗavīriem pārdot mantas un pārtiku. No salām atbrauca zvejnieku sievas un meitas ar svaigām un žāvētām zivīm. Visas viņas bija satrauktas, dzirdot kaŗavīrus runājot latviešu un igauņu mēlē, paretam dzirdēja zviedru un vācu valodu.

Te kāds brašs jātnieks, gadus divdesmit piecus vecs jauneklis, gaišiem matiem un pelēkām acīm, lēnām tuvojās kādai zvejnieču grupai, kuŗa debatēja savā starpā kā zvirbuļu bars. „Neņemiet ļaunā, godājamās sievas un brīnumdaiļās jaunavas. Vai nevarētu sastapt šeit Peikstu Kristīni, kuŗa pērn ar savu tēvu un brāli bija apmeklējusi Raunas gada tirgu?“ — Izbrīnā sievietes ar rokām rādīja uz laivu pusi, kur pie sava tēva stāvēja meklētā. „Kristīn, Kristīn, rādies šurp, tevi meklē svešs kaŗavīrs,“ pasteidzās dažas meitas jātniekam priekšā. „Nu, nu, vai tiešām mani?“ atjokoja Kristīna un apgriezās. Viņas vaigi pēkšņi uzliesmoja un neviļus rokas sniedzās atnācējam pretim, bet tad, it kā nokaunēdamās, salika it kā lūgšanā. Acis turpretim runāja skaidru, gaišu valodu un centās uzņemt jaunā puiša kareivisko tēlu pēc iespējas visdziļākā sirds saknītē. Dažus mirkļus abi stāvēja mēmi un uzlūkoja viens otru, visas sievas un meitas apstāja viņus un neizlaida no uzmanības loka ne vārdiņu, ne kustībiņu, ar ko varēja mielot ziņkārību. Tad Kristīna sakustējās un, uzliekot smaidošam tēvam roku uz pleca, teica vienkārši un sirsnīgi: „Vai tu pazīsti Jēkabu no Baižkalna?“ Viņš mūs toreiz izglāba no uzbrucējiem uz Raunas lielceļa un pavadīja mūs līdz pat Siguldai, līdz mūsu rīdzinieku ormaņu karavānei.“ — „Esi sveicināts, Jēkab, mūsu pusē! Varen brašs tu izskaties un drošsirdīgs arī esi. Paldies, ka atminējies mūsu vārdus.“ — „Sirsnīga labdiena, Peikstu tēv un Kristīn. Ja būtu aizmirsis tavu uzvārdu, tad divas acis ne mūžam es neaizmirsīšu. Tu man atļāvi atvest kādu piemiņlietiņu, un nu esmu klāt ar to.“ Ar šiem vārdiem viņš jaunavai pasniedza platu sudraba gredzentiņu un uzmauca viņas pasniegtās rokas pirkstam. „Vai drīkstu vaicāt, kā gredzentiņš piestāv?“ — „Ļoti labi,“ klusā balsī atbildēja pārsteigtā meitene. „Kristīn“, uztrauktā balsī iesāka kaŗavīrs. „Kaŗā neviens savu laimi vai nelaimi nevar paredzēt. Bet gribu zināt, vai ir maz vērts cerēt uz laimi. Vai drīkstu atnākt ar godīgiem kaŗa zeļļiem aicināt tevi pie sevis. Mums šodien jādodas uz prūšu robežām, un pēc divām stundām mans kumeļš mani nesīs pretim lodēm un zobeniem. Ja mani gaidīsi atpakaļ nākam, tad esi man māsiņa, un pēc tam mīļa sieva!“ — Droši jaunava viņam pasniedza roku un apstiprinoši pamāja ar galvu. Jātnieks mirdzošām acīm pagriezās un devās uz nometni.

Ziņkārīgās kaimiņienes pieskrēja Kristīnei klāt. „Redzi nu, tu svētā, klusā; tāpēc mūsu puiši tev nevarēja iepatikties! Un tāpēc Sproģu Spricis dabūja tik glītu kurvīti no tavām rokām un uz vakarēšanu tāpēc arī nestaigāji! Mute tev aiznaglota kā žīdu ērbēģis Lastadījā un nevienai tu neteici, ka esi sadevusies ar svešu vīru. Bet brašs viņš ir! Un cienīt viņš prot! Ai, kāds gredzentiņš, un tur vēl uzrakstīts kaut kas; tik plats un smags, pat ar zelta stīpām! Droši vien bagāts puisis. Kā tu iepazinies? Vai viņam brāļi arī ir? Nu Peikstu tēv, tava vijolīte ir pārdota un pat nerīdzeniekam...“ Vesels birums vārdu un izsaukumu, kā pērkoņlietus, lija pār tēvu un meitu, līdz kamēr vecais zvejnieks izbāra sievietes un ar savu Kristīni aizgāja uz oldermaņu sapulci. Tur viņš griezās pie vecā Ozoliņa. „Olderman, vai tu man nevarēsi būt par liecinieku pie manas Kristīnes saderināšanās ar svešu jātnieku?“ Oldermanis stāvēja kā apstulbis. „Nē, tavu meitu tu dosi kaut kādam kaŗa zellim un ne godīgam amata brālim? Vai tava meita nevar paciesties līdz mūsu līgumdienai!“ Te iejaucās kāds turpat stāvošs virsnieks. „Godavīri,“ viņš ierunājās latviešu valodā. „Šie nav parastie algādži vai kaŗazeļļi, bet mūsu zemes zemnieku un pilsētnieku dēli, kas brīvprātīgi dodas mūsu žēlīgā karaļa uzdevumā uz Pomerāniju, lai izglābtu mūsu pilsētu un cietoksni Štetinu. Šie puiši ar sajūsmu iet kaŗā, bet ne piedzīvojumu dēļ. Viņi kļuvuši brīvi cilvēki un viņiem apsolītas brīvas mājas kroņa pagastos. Es pats ikkuŗu no viņiem ieteiktu kā godīgu, sātīgu un prātīgu cilvēku. Šoreiz viņi aiziet kaŗā, neņemot līdzi ne savas sievas ne bērnus, ne kaŗa brūtes, bet atstāj viņas šepat Rīgas priekšpilsētā, kur viņām izdod pārtiku un algu. Daļa jātnieku pieņemta tikai uz vienu gadu un tad var atgriezties uz mājām.“ Oldermanis kļuva domīgs. Savādi laiki. Te nu bija — tur muižnieki zemniekus uzskatīja par dzimtcilvēku un tagad pati valdība tiem dod brīvību un pat brīvas mājas. Kareivjus arī valdība sāk uzskatīt par līdzīgiem visām pārējām kārtām un šķirām. Bet ko nu galvu lauzt. „Ja tu to gribi, Preikst, un tava Kristīna labprāt iziet pie svešā kaŗavīra — lai notiek. Es būšu par liecinieku, šis godājamais virsnieks, droši vien, arī; ja nu brūtgāns atvedīs savus lieciniekus, tad saderināšanu briesmīgā kaŗa laika dēļ var rīkot tūliņ.“ Virsnieks pamāja ar galvu un visi četri devās uz nometni. Tur patlaban valdīja raiba dzīve. Jātnieki bija atsedlojuši zirgus, baroja un dzirdināja tos; grupām jaunie kaŗavīri stāvēja apkārt, tērzēja un dziedāja; latviešu, igauņu un somu dziesmas skanēja visapkārt; pie daudziem kareivjiem un virsniekiem stāvēja viņu sievas un bērni un atvadījās no tiem. Kādā vietā atskanēja mazs zvaniņš — tur pulka garīdznieks bija licis sev uzcelt lauku altāru ar biktskrēslu un paziņoja, ka esot gatavs pieņemt nemierīgas dvēseles un dievgaldniekus. Kristīna gāja kā sapnī — viņas sirds uzņēma šīs skaņas kā nākošās dzīves pavadījumu. Kāds viņai vicināja ar cepuri — tur tuvojās Jēkabs ar diviem citiem jātniekiem. Sasvei-

cinājoties, Jēkabs ar pavadoņiem nesaprašanā paskatījās uz Kristīnas liecinieku-virsnieku — tas jau bija viņa pulka komandieŗa palīgs majors Liefs. Majors ar laipnu smaidu atbildēja uz jātnieku jautājošiem skatiem: „Vai nevaru liecināt par saviem kaŗavīriem?“ — „Jūsu labdzimtība,“ ar prieku izsaucās Jēkabs, „labāks liecinieks man nevar būt. To es kaujā apliecināšu ar zobenu!“ Visi vienā pulciņā soļoja uz pulka sardzes pusi, kur telts priekšā sakŗautas stāvēja kaŗabungas, mūzikas instrūmenti un nelielā piramīdā — rotu korneti un pulka estandarts. Uz majora rīkojumu drīz sanāca pulka auditors, Jēkaba rotas karodznieks un pulka estandarta junkurs. Viņi nostājās viens pret otru, tā kā abi karogi varēja brīvi kustēties. No vienas puses stāvēja auditors, no otras — Kristīnas tēvs; blakus rotas karodziņam novietojās Jēkabs ar saviem lieciniekiem, blakus pulka estandartam — Kristīna ar saviem. Tagad sardzes komandieris deva pavēli, un gaŗš bungu rībonis vēstīja kareiviskās saderināšanas ceremonijas sākšanu. Ap sardzi sāka pulcēties kareivji, kaŗa sievas un bērni, pilsētnieki, zvejnieki ar sievām un meitām. Bungas izskanēja vieglā trīsā un iestājās dziļš klusums. Auditors pacēla roku un teica: „Kas pieprasa viņa žēlīgās karaļa majestātes taisnību? Es, kā Vidzemes zemes jātnieku pulka tieslietu vadītājs un taisnības aizstāvis, prasu atbildi?“ Jēkabs, tērpts pilnā bruņojumā, pakāpa uz priekšu, bet tanī brīdī rotas karodziņš nolaidās kā barjērs viņa priekšā un jātnieks ar kreiso roku sakampa karogu kātu un apstājās. Arī Kristīna nedrošiem soļiem sekoja Jēkaba paraugam un uzlika roku uz nolaisto pulka estandartu. Auditors paskatījās abos jauniešos un viņa balss kļuva maigāka. „Ko jūs vēlaties — vai jums ir strīds, kas šķir jeb mīlestība, kas vieno?“ — „Mēs meklējam taisnību viņa žēlīgās majestātes kaŗa karogu pavēnī!“ skanēja droša jātnieka atbilde un Kristīna pamāja apstiprinoši ar galvu. „Vai jūs šo lietu nevarat atlikt līdz kaŗa beigām?“ — „Nē — jo gribam saderināties visu godīgu kaŗavīru un goda vīru priekšā. Laulības mēs gan varam atlikt.“ — „Kas var apliecināt jūsu noteiktu gribu kļūt par vīru un sievu un līdz laulībām gaidīt viens uz otru?“ Oldermanis un majors nostājās blakus Kristīnai, divi jātnieki — blakus Jēkabam. Auditors iegāja sardzes teltī un pēc brīža iznāca ar protokoļu grāmatu, kur stāviem burtiem ierakstīja vācu valodā sekošo: „Šodien 1678. gadā 10. oktobrī pie manis griezās Vidzemes zemes jātnieku pulka majora rotas jātnieks Jēkabs Rauna, 26 gadus vecs, kuŗš pazemīgi lūdza atzīmēt viņa likumīgu saderināšanu ar Rīgas zvejnieku amata saimnieka Mārtiņa Peiksta meitu — jaunavu Kristīnu, 20 gadus vecu, kas tāpat bija klāt un ar rokas uzlikšanu uz pulka plivinošā estandarta kāta prasīja pēc pulka taisnības. Viņas tēvs, minētais zvejnieku saimnieks Peiksts, necēla iebildumus un kā liecinieki no viņas puses pieteicās viņa labdzimtība Vidzemes zemes jātnieku pulka majors Liefs un Rīgas zvejnieku amata oldermanis Jēkabs Ozoliņš, kamēr Jēkaba Raunas liecinieki bija

Kādā pēcpusdienā Āgenskalnam tuvojās savāda grupa.

tās pašas rotas kaprālis Andžs Miklans un pulkveža Pālena dragūnu pulka vachmistrs Miķelis Turniņš. Saderinātie ir apsolījuši divi mēnešu laikā pēc pulka atgriešanās Rīgā slēgt laulības kādā dievnamā vai kaŗa garīdznieka priekšā un līdz tam laikam dzīvot klusi un rātni, kā tas piestāv godīgam brūtgānam un brūtei. Par zīmi, ka šī saderināšana ir notikusi un ir likumīga, abām pusēm izsniegti šī protokola noraksti ar manu, auditora, zīmogu un parakstu.

Auditors: Armein,

Lūdzēji: Jehkab Raunn, Cristina Peixt, Martin Peixt,

Liecinieki: Major Leef, Jehkab Ohzeling, ✢✢✢ Andsch Miklan, Mikkel Turningc.

Ar ✢✢✢ atzīmēts liecinieks nav rakstītspējīgs un izvilcis pats trīs krustus.

Auditors svinīgi pacēla balsi: „Jūs sadodiet rokas kā brūtes pāris un esiet savstarpēji uzticīgi, kā kaŗavīrs pret savu karogu.“ Jaunieši viens otram sniedza roku un saskūpstījās, pie kam abi karogi nolaidās kā aizsegas pār viņu galvām. Jēkaba un Kristīnas dvēseles sakusa šai skūpstā, kuŗš ieaijāja mūžības viļņos... Pēkšņi visi satrūkās un saderinātie atrāvās viens no otra — griezīgs taures signāls un sekojošais bungu rībonis lika pār viņu miesām pāršaust drebuļiem, un nedienu tuvuma nojauta viņu sirdīs sāka vīt savus zirnekļu tīklus, kas aukstu pārklāju aplika dvēseles elpu un dzīvotgribu. „Allarmen, allarmen!“ kliedza daudzas balsis. Sacēlās vispārēja trauksme — zirgi zviedza un spārdījās, vīri lamājās, sievietes raudāja, bērni brēca, skanēja pavēles, pamazām rotas sapulcējās un izlīdzinājās.

Majors Liefs piegāja pie jaunajiem un sniedza viņiem roku. „Atvadies, jātniek, tavs karalis tevi sauc! Apkampi brūti un sataisies —

Uzvelc kaŗa mētelīti,
Uzmauc kaŗa cepurīt'!

Arī rozēm jānovīst, esi uzticīgs savai izredzētai un Dievs tevi atvedīs dzīvu un veselu.“ Jēkabs pagriezās pret Kristīni un vēl reiz apkampa savu dārgo meiteni — „uz redzēšanos, Kristīn; esi stipra un nerādi svešiem savu dvēseli!“ Īss, bet sirsnīgs rokas spiediens Kristīnas tēvam, oldermanim un abiem kaŗa biedriem, tad cietiem soļiem Jēkabs devās uz rotu, kur uzlēca savam melnim mugurā un iejāja ierindā. Vēl viens rokas mājiens — un rota izlīdzinājusies apmira disciplīnas skāvienos. Vecais Peiksts aizveda klusi raudošo meitu uz Mārstaļu bastejas pusi, kurp aizgāja arī sievietes un bērni, kas bija izvadījuši savus tuviniekus un gribēja vismaz pēdējo reizi saskatīt mīļas sejas. Tagad gar visu Daugavmalu mirdzēja kaŗa ieroči — pulks pēc pulka sarindojās un tagad — no pils puses gaŗā virknē sekoja liels jātnieku kortežs. Rībināja bungas, spēlēja mūzika, no pils un pilsētas vaļņiem viens pēc otra dārdēja dižgabalu šāvieni; balti pulveŗa mākonīši pamazām ietina krastmalu un aizvaļņu māju jumtus kā pelējušā segā. No labā spārna līdz kreisajam kaŗavīru rindas pāršalca trīskārtīgais: „Vivat Karolus!“ (Lai dzīvo Kārlis!). Korpusa komandieris feldmāršals grāfs Heinriks Horns apsveica savus pulkus.

Kāda maza auguma sieviete ar zīdaini pie krūtīm līdzjūtīgi tuvojās Kristīnai, kuŗa bezasaru raudās trīsēja kā apšu lapa un degošām acīm gribēja it kā izvilkt savu mīļāko no raibā pūļa. „Tu droši vien nevarēji pierast pie tā, ka par tavu mīļāko cilvēku rīkojas citi vīri un sūta to uz nāvi un kropļošanu?“ Kristīna apstiprinoši māja ar galvu. Mans vīrs, Budberga pulka dragūns, jau piecus gadus ceļo pa sve-

šām zemēm. Līdz šim es viņu uzticīgi pavadīju sēžot vezumā," turpināja svešā sieviete. „Cik daudzās kaujās mēs nebijām — Dānijā, Norvēģijā, Pomerānijā — mans vīrs trīs reizes ievainots; kad viņu pēdējo reizi pērn janvārī pie Kristjanstades sacirta, ienaidnieks uzbruka arī vezumniekiem un sieviešu bagāžai. Toreiz gan domāju, ka izbeigsim visi savu zemes gaitu — vīrs no manis gulēja piecdesmit soļus zem sava zirga, mēs visi ar pistolēm un šķēpiem stāvējām savos saķēdētos ratos un tēmējām uz dāņu dragūniem, kas uz mums šāva un svieda ar šķēpiem. Un man bija maza meitiņa — Kristīna — pusgadu veca lellīte — es viņu piesēju pie krūtīm, lai viņai nepietrūktu barības un es varētu palīdzēt biedrenēm cīņā. Dāņi nāca tuvāk un tuvāk, šur tur mūsu rindās sabruka sievietes, pusaudži, tad pēkšņi ienaidnieki sarindojās un izšāva reizē. Es sajutu tikai asas smeldzošas sāpes labā plecā un bez samaņas nokritu ratos. Kad pamodos, nakts klāja sniega laukus. Pie manis ar vējlukturi rokā stāvēja vezumnieku vecākais un divas sievietes, kas apskatīja manu plecu. Attālāk bija nolikts asiņains vīstoklis. Atcerējos savu meitiņu un stingri noprasīju, kur viņa esot. Vecais kareivis pacēla roku un mierināja — Dievs ir devis, Dievs ir ņēmis, lai slavēts ir Dieva vārds. Bet ļaunas nojautas nomākta es ķēros pēc vīstokļa — tur gulēja mana Kristiņa ar sašķaidītu galviņu. Toreiz nedomāju, ka pārdzīvošu baigo nakti — vīrs, trijās vietās smagi ievainots cīnījās ar nāvi, meitiņa bija mirusi, es ar smagu dūrienu labā plecā mocījos vairākas nedēļas kāda līdzjūtīga zemnieka mājās. Kad pēc mēneša satiku vīru, mūs aizsūtīja uz dzimteni un pierakstīja pulka kadros tepat Vidzemē. Tagad Kristiņas vietā mums ir mazais Kārlītis. Valdība ne labprāt atļauj sievām vairs pavadīt vīrus uz karalauku. Bet grūti mums sievām neredzēt savus vīrus un nezināt, kur viņus noguldina pēdējai dusai." Vienkārši izjusti vārdi atstāja uz Kristīnas dvēseli nomierinošu iespaidu — šī mazā, trauslā sieviete bija drošsirdīgi gājusi kaujā ar mazu bērnu pie krūts un tiecās atkal uz cīņas lauku. Sirds atvērās un abas likteņa māsas draudzīgi sarunājās un izstāstīja viena otrai savu dzīves gājienu. Pēkšņi mazā dragūna sieva apklusa un pacēla galvu — „Nu viņi nāk, iesim viņus pavadīt." Viņas acī mirdzēja liela asara, kas lēnām, lēnām ritēja — uz mazo puisīti viņas rokās. Karasaime Daugavas krastā sakustējās — taurētāju grupa iesāka gājienu; sekoja dragūnu nodaļa. Tad nāca kāds karavadonis un aiz viņa 18 jātnieku nodaļas; atkal zināmā atstatumā — kāds ģenerālis, deviņi kājnieku četrstūri, piecdesmit dižgabali ar vairāk simtiem ratu un beigās kāds ģenerālis ar 18 jātnieku nodaļām. Šai kārtībā viss karaspēks pagāja gar grāfu Hornu, kas ar pavadoņiem stāvēja pie Cūku vārtiem (Peldu ielas izeja). Tad visas daļas nogāja gar Mārstaļu basteju, pie Rīdziņas grīvas pagriezās un gar Daugavmalu nonāca pie Šāļu vārtiem, kur bija sastājušies plosti un laivas.

„Skaties, Kristīn'", teica Peiksta meitas jaunā draudzene dragūna sieva Anna Garlēns. „Tur kā pirmais nāk armijas labais spārns ģenerālgubernātora Ferzena vadībā. Kā pirmie gaiši brūnos zirgos Budberga dragūni — mans Vilis tur tas trešais aiz pulkveža estandarta, viņš māj šurpu... Ar Dievu, Vili, ar Dievu!" Viņa pacēla puisēnu augsti pār galvu un ar gavilēm centās apslāpēt savas raudas. Nu kareivji sāka dziedāt to pašu dziesmu, ar kuru viņi atjāja uz Daugavas krastu. Neviļus sieviešu bars pie Mārstaļu bastēja sāka atkārtot dziesmas pantus. No šīs dienas zviedru Vidzemes korpusa latviešu jātniekos radīta karadziesma iegāja latviešu tautas gara mantās un līdz šai dienai pavada viņas karavīrus cīņās un priekos. Kā lavīne dziesmas vārdi atbalsojās Rīgas valņos un Daugavas viļņos:

„Nu, ar Dievu, Vidzemīte!"

Kristīna stāvēja kā piekalta — viņa juta, ka šī dziesma, radīta drausmīgi skaistā dvēseles piedzīvojumā, izteica visu, ap ko karavīra-tautieša sirds griežās. Tur bija dzimtene, kur dzīvoja mīļie cilvēki un ko apdraudēja ienaidnieks. Drebošām lūpām arī viņa sāka dziedāt, kamēr kā smags akmens bezcerības gurdenums novēlās no viņas sirds. Viņas acis kļuva skaidras, varena skata raibums, kas galu galā ietina viņas skatus draudošā asins miglā, pārvērtās atsevišķās ainavās, ko Kristīna savā mūžā nekad neaizmirsa.

Vēl garām jāja dragūni — „tie ir Lezķerta rotas," Kristīņa dzirdēja Annas balsi. „Skaties, tur aiz dragūniem jāj majors Liefs ar pusi no Vidzemes zemes jātnieku pulka..." Pārējie vārdi šāvās gar Kristīnas ausīm — tur tak jāja viņas Jēkabs, tūliņ pirmā rindā — un meitenes lakats aizvicināja puisim visus labākos novēlējumus — jauneklis pacēla zobenu un sveicināja savu Kristīnu, ko bija iecerējis tik ilgi un tikko sameklējis, bija spiests atstāt vienu. Jā, liktenis ir bargs un nepielūdzams — bet Dievs palīdzēs to uzvarēt! —

Liefa jātnieki bija garām, bija garām arī Uglas, Vachmeistera, Kronšernas, Lidona jātnieki un Preutca dragūni. Ģenerālleitenanta Ferzena centra kājnieku brigādes svinīgā soļojumā sekoja vairāk kā divi tūkstoši vīru lielam labam spārnam, ar šausmīgu troksni garām ripoja smagie dižgabali ar ratu parku un atkal nāca jātnieki un dragūni, kamēr pirmās rotas jau sāka iekāpt liellaivās un plostos. Pastāvīgi spēlējot mūzikai un dimdot valņu dižgabaliem, pulki pārcēlās pāri Daugavai uz Kobronskansti, kur pēc īsas atpūtas sakārtojās tālākai virzīšanai uz Daugavas grīvu, kur Jaungrīvas cietokšņa priekšā pārnakšņoja. Līdz otram vakaram ilga Vidzemes korpusa pārcelšana un tikai trešā rītā pēdējās viņa jātnieku rotas nozuda aiz Bolderājas kāpām.

Tālumā dzirdā rudens gaisā izdziestoši dārdoņi, kas nāca no jūras puses, tanī pašā vakarā norādīja uz to, ka vidzemnieki bija atstājuši Jaungrīvu un gar jūrmalu bija devušies caur Kurzemes hercogistes zemēm uz Sloku, Dobeli un tālāk uz prūšu robežām.

*

Vecie zvejnieki pārdomās sēdēja savā ģilžu namā un sprieda par pasaules notikumiem. Bija pagājuši veseli divi mēneši un, cik varēja spriest no ienākušiem kurjēriem, Horna pulki vēl atradās Kurzemes robežās, kur nebija ne ienaidnieka, nedz arī vajadzības pēc tāda. Ziema bija uznākusi ar vieglām salnām, daudz sniega un biežiem atkušņiem. Daugava bija ietērpusies ledus bruņās un šur tur zvejnieku āliņģi pārtrauca upes balto virsmu. Bija sestdienas vakars. Oldermanis izbeidza kopējo maltīti un visi izgāja caur Jaunvārtiem uz Daugavmalu. Aiz viņiem aizvērās smagie cietokšņa vārti un garā rindā zvejnieki uzkāpa uz ledus un turpināja ceļu uz Bluķu salu, lai no turienes aizietu uz saviem ciemiem. Tikko gājēji sasnieguši Daugavas kreiso krastu, kad no Skūdru muižas puses atauļoja jātnieks. Sasniedzot zvejniekus, viņš apturēja zirgu, kas bija vienās putās un uzsauca: „Cienījamie, vai pils vārti vēl valā vērti?" — „Par vēlu," atbildēja zvejnieki. „Pēc valdības pavēles pēc vārtu slēgšanas nedrīkst ielaist pat žēlīgā karaļa majestāti. Paliec šeit, jo arī skanstē tu netiksi iekšā. Vai tik steidzīgi?" — „Esmu kurjērs no grāfa Horna armijas un pie viena man atļauts apmeklēt manu sievu, kurai jābūt priekšpilsētas barakās." Oldermanis Ozoliņš nomierināja kurjēra ierašanās dēļ uztrauktos biedrus un teica: „Nakti tu nekur netiksi. Kāda pulka karavīrs tu esi? Mēs gādāsim par tevi un tavu kumeļu, kurš arī būtu laimīgs paēst un padzert." — „Budberģa pulka dragūns Garlēns." — „Tad tu esi Dieva svētīts viesis manās mājās, jo tava sieva Anna un mazais Kārlītis dzīvo pie manis šepat Āgenskalnā," izsaucās vecais Peiksts, vienkārši paņēma zirgu aiz pavada un, citu biedru pavadīts, cilpoja uz savu pusi. Dragūns, priecīgs pārsteigts par to, ka viņš tomēr satik šot savu sievu vēl tai pašā vakarā, nemitējās savā iztaujā par savējo labklājību un pateicīgi spieda vecam zvejniekam roku par ģimenei doto pajumti.

Ceļš, kurš parasti visiem likās ārkārtīgi tāls un vienmuļīgs, ātri bija nostaigāts. Tumsā ierējās suņi un ceļmalā atvērās sniega apputināti vārti. Peiksta kalps ar vējlukturi saņēma ienācējus Uz saimnieka mājienu viņš palīdzēja nogurušam dragūnam nokāpt no zirga muguras un ieveda kumeļu stallī. „Brāļ' oldermani un jūs, amatbrāļi, esiet viesi manās mājās un tu drošsirdīgais karavīr', kāp tikpat droši pār manu slieksni, kā esi pārkāpis visu Kurzemi." Viss atnācēju bars iegāja mājas virtuvē, kur pie pavarda rīkojās Kristīna ar divām kalponēm. Redzot daudzējus tēva amatbrāļus un svešo karavīru, viņa negribot uzlika roku uz sirdi. Ko darīja viņas Jēkabs, vai viņš bija dzīvs un kā viņam klājās? Kristīnas tēvs pieveda svešo kareivi pie istabas durvīm un iegrūda viņu istabā. Dzirdēja tikai pusapslēptus kliedzienus: „Vili! Anniņ!" Tad iestājās klusums, un kad smaidošais Peiksts pēc kāda brīža ar visiem viesiem iegāja skaliņu apgaismotā istabā, dragūns stāvēja pie krāsns un viņa mazā sieviņa ar zīdaini rokās laimīgi starojošām acīm piespiedusies pie vīra sāniem. „Tava laime", pateica Peiksts. „Nu par to pastāsti mums visiem, kā jums karavī-

riem iet kaŗalaukā." Visi novietojās uz lāvām un soliem, kalpones ienesa siltu alus virumu, auksto gaļu un maizi, dragūnu nosēdināja krāsns priekšā un kad pirmā ēstgriba bija nomierināta, karavīrs sāka stāstīt. Klausot viņu dažs labs vīrs aizmirsa izdzert savu kausu vai uzstādīt ziņkārīgu jautājumu: „Jau Slokā," stāstīja Garlēns: „izrādījās, ka pietrūka maizes un sevišķi sāls. Dažs labs kājnieks palika iepakaļ ar saspiestām kājām. Bija daudz rekrūšu, kas gan bija atsoļojuši uz Rīgu, bet šeit, ienaidnieka zemē, kur viss bija jānes pašam uz saviem pleciem un jādzīvo naktīs zem atklātas debess pie ugunskuriem. viņi ātri saslima, bez sieviešu palīdzības novārga un palika ceļmalā. Kad izgājām no Rīgas, mūsu rindās bija ap divpadsmit tūkstošu vīru; Slokā, kur grāfs Horns lika atstāt visus ierindai nespējīgus, palika jau sestā daļa no visa sastāva un no pārpalikušiem tikai astoņi tūkstoši bija ierindas karavīri. Mēs, jātnieki un dragūni, bijām gandrīz pilnā skaitā, bet kājnieku rindas bija saplakušas. Dižgabalus sāka vest šķūtīs. Un nu sākās mūsu virzīšana uz prūšu robežām. Kurzemes hercoga augstība mums bija atsūtījusi augstus zemes ierēdņus, kas mūs pavadīja un ierādīja apmešanās vietas. Ceļš gāja uz Tukumu, Dobeli, Saldu, Lutriņiem, Skrundu — visur mūs vadīja apkārt pilsētām pa sliktākiem ceļiem. Pārtiku mums gan pieveda un pārdeva, bet tikai galu un drusku miltus, sāli nevarēja dabūt pat ģenerāļi. Sākās strīdi un intrigas mūsu priekšnieku starpā. Kāds kājnieku komandieris panāca to, ka samazināja šķūtis un sāka izlietot mūsu jātnieku zirgus dižgabalu vešanai — bieži mēs dienām ilgi gaidījām pavadoņus. Katrs varēja nojaust, ka hercoga augstība netieši apturēja mūsu virzīšanu uz viņa svaiņa, Brandenburgas kūrfirsta, zemēm un pielika visus spēkus mūsu karaspēka novājināšanai. Veselas divpadsmit dienas mēs gājām no Skrundas līdz Rucavai un nonācām uz Žemaiteni ar pusi no pirmatnējā sastāva. Tagad tikai iesākās īstais karagājiens. No poļu karaļa apsolītie palīgspēki nerādījās, lietuvieši izturējās ļoti naidīgi un mums katrs kumoss un katra siena sauja bija jāatkaro ieročiem rokā. Mingas upi mēs pārgājām novembra vidū un gar Tilziti sasniedzām Ragnītu 3. decembrī. Dažas dienas vēlāk padevās arī Tilzīte. Tagad tikai, kad mūsu zirgi bija vienīgi staigājoši kaulu kambari, kad mēs visi mocījāmies ar asinsguļu un karstumu, mums atļāva apmesties zemnieku sētās un lauku pilsētiņās. Mums trūkst it viss, par pārtikas, zirgbarības un silto apģērbu vai zāļu pievešanu neviens negādāja, bet vietām vecie kaŗazeļļi, it īpaši augstā priekšniecība, sāka laupīt un visur izspiest kukuļus. Ar vienu rāvienu līdz šim mums labvēlīgais noskaņojums prūšos bija izgaisis un vietām mums sāka izrādīt pretestību. Mūs gan sākumā apgādāja ar ziņām par prūšu kaŗa pulku tuvošanos, par viņu pāreju pār Vislu, bet tad ne par naudu, ne ar varu nevarējām izdabūt kaut jebkādas ziņas. Kad es izjāju no Tilzītes, tur klīda baumas, ka Karalaučos pulcējoties liels ienaidnieka kaŗaspēks un poļu palīgspēki, kas teicās nākt palīgā pie Dancigas, esot atstājuši Vislas upi un par labu atmaksu esot mūs atstājuši vienus. Vieni paši mēs nekādā ziņā nevaram izlausties uz Pomerāniju un palīgpulkus es pa visu savu ceļu neesmu manījis. Pa ceļam Lietuvā un Kurzemē man bieži lodes svilpoja apkārt, bet vesels esmu atjājis." Dziļš klusums bija iestājies istabā. Tad zvejnieks Sproģis lēnām, ar uzsvaru teica: „Esmu dzirdējis pilī, kad aizvakar tur nodevu zivis žēlīgā ģenerālgubernātora virtuvē, ka grāfa pulku atstātos kaŗavīrus esot atsaukuši uz Vidzemi un izdalījuši pa cietokšņiem, lai varētu iztikt nākošo gadu bez rekrūšu vervēšanas. Bet tādā gadījumā jums būs jāatgriežas uz Rīgu bez kavēšanās, citādi..." vecais vīrs neizrunāja līdz galam, bet visi viņu saprata. Pēc kāda brīža Garlēns, gribēdams novirzīt sarunu no drūmiem notikumiem, izvilka no kabatas vairākas paciņas un teica: „Bez grāfa Horna ziņojuma ģenerālgubernātoram man ir visādas vēstules virsnieku un kaŗabiedru sievām un brūtēm. Sevišķi sparīgs bija kāds jauns zemes jātnieks, kurš man jāšus dzinās pakaļ divas jūdzes aiz Tilzītes, lai tikai viņa raksts laikā nonāktu brūtes rokās. Sākumā es viņu negribēju klausīt, jo mums aizliegts sūtīt jebkādas ziņas uz Rīgu bez priekšniecības piekrišanas. Bet viņš man piedraudēja ar divkauju un galu galā tik ārkārtīgi lūdza, ka nevarēju neizpildīt viņa vēlēšanos. Viņš ir krietns puisis un pie Ventas upes pārejas visa kaŗaspēka priekšā ir izglābis savu virsnieku majoru Liefu, kad to bija ietriecis ūdenī satrakots zirgs. Viņa brūte dzīvojot Rīgas apkārtnē un par to man rīt jāapprasās zvejnieku amata ģildē Jauno vārtu tuvumā." Oldermanis Ozoliņš klusi iesmējās: „Tu nu gan esi laimes putns, kā to tēlo mūsu pasakas un teikas. Ne tev bija jābrauc līdz priekšpilij, jo tavu sieviņu atradi šepat; un uz Jauno vārtu apkārtni tev arī nebūs braukt, jo zvejnieku amata vīri esam mēs." Garlēns pārsteigts raudzījās oldermaņa sejā: „Vai varbūt zināsi, kur dzīvo Kristīna Peikste, zvejnieka Mārtiņa Peiksta meita?" — „To tev pats mājas saimnieks Peikstu tēvs labāk pastāstīs," atbildēja oldermanis, bet tai pašā brīdī pie dragūna pieskrēja pati Kristīna un elsošā balsī jautāja: „Tu esi redzējis manu Jēkabu? Vai viņš ir vesels, kā viņam klājas?" Garlēns pasniedza meitenei audeklā labi ietītu paciņu. Drebošiem pirkstiem Kristīna atvēra to — skaisti izstrādāta sudraba sakta ar piestiprinātām zilām un dzeltenām lentām klusi mirdzēja skaliņu gaismā. Tā tad Jēkabs visu laiku bija domājis par viņu. Prieka asaras iesāvās Kristīnas acīs...

*

Ziemassvētki un Jaunsgads bija jau pagājuši labu laiku. No Horna pulkiem nebija ne vēsts. Garlēns ar zviedru Vidzemes ģenerālgubernātora atbildi jau sen atradās Prūsijā. Neskaidras baumas atlidoja no Kurzemes, ka vidzemnieki esot iznīcināti, ap Auci un Bausku notiekot sadursmes ar iebrukušiem prūšu jātniekiem. Kādā vakarā Anna Garlēne, stāvot krēslā pie mājas vārtiem, ieraudzīja divas ragavas, kas lēnām brauca no Torņkalna uz Daugavas malu. Ziņkārības dzīta, viņa aizskrēja uz turieni un ar izbailēm brau cējos pazina veco un izmocīto feldmaršalu Hornu ar dažiem pavadoņiem, kuŗi ar pistolēm rokās vēroja apkārtni. Otrā rītā no Kalnciema puses sāka piebraukt vesela karavāne ragavu; viņas visas bija stāvgrūdus pilnas ar slimiem un ievainotiem kaŗavīriem — Horna korpusa atliekām. Ar bažām apkārtnes zvejnieki salasījās gar lielceļu, pieveda ragavas, segas, pārtiku, lai piepalīdzētu savējiem. Visiem priekšā rīkojās Kristīna un Anna Garlēne; viņas cerēja atrast savus mīļus cilvēkus — bet velti. Ap pusdienas laiku pa lielceļu tuvojās raibs jātnieku pulks — sievietes pieskrēja viņam klāt. Priekšgalā jāja pulkvedis Hastfērs un barā jāja visu jātnieku un kājnieku pulku kaŗavīri, nomocīti, bet gatavi mesties kaujā. Pat neliels dižgabalu skaits sekoja apmēram tūkstots vīru lielam pulkam. Bet vīru starpā nebija ne Viļa, ne Jēkaba. „Jēkabs ar savu komandieru un diviem dragūniem pie Auces sagūstīts," teica kāds zemes jātnieks uz sieviešu iztaujām.

Vesela nedēļa bija pagājusi. No Peikstu mājām bija izzudis katrs prieks — asaras un grūtsirdība tur valdīja dienā un naktī. Jau februāris gāja uz beigām. Kādā pēcpusdienā Āgenskalnam tuvojās kāda savāda grupa — klibojošs kareivis veda izmocītu zirgu, uz kuŗa sēdēja divi vīri. Pie Peikstu mājām pienācis, viens no jātniekiem ar roku rādīja uz mājas durvīm. Mājinieki, dzirdot suņu riešanu, izskrēja no mājām, viņu priekšā Kristīna un Anna. Kaŗavīrs ar zirgu pie pavada, varēja vienīgi izdvest „Kristīn!" Tad viņš sagrīļojās un nokrita turpat. Kad viņu ar abiem, tikpat vājiem, jātniekiem bija ienesuši istabā, izrādījās, ka tie bija Jēkabs, Vilis un majors Liefs. Auces tuvumā prūši bija iznīcinājuši kādu vidzemnieku nodaļu un tikai šie trīs jāšus izcirtās laukā. Nedēļām ilgi viņi klejoja pa Zemgali, ievainoti, badā dzīti, slimi; divi zirgi krita un tad, pārejot Lielupi pie Klīves, viņi bija sasnieguši Piņkus, kur Garlēnam un Liefam kājas atsacījās no staigāšanas. Jēkabs abus nosēdināja uz atlikušā zirga un Garlēna vadīts aizkliboja līdz Daugavmalai, izrunājot visu ceļu tikai vienu vienīgu vārdu „Kristīna". Tagad viņš bija sasniedzis mīļoto meiteni un laimīgi smaidot aizmiga, aizmirsis visas ciešanas, visas sāpes, ieaijāts cerībā un mīlestībā.

Jo gudrāks un lielāks cilvēks, jo vairāk laba viņš atrod citos cilvēkos. *B. Paskals.*

Aizsargu komandieŗi, aizsardzes, aizsargi!

20. martā paiet 17 gadi, kopš likti pamati aizsargu organizācijai.

Ar prieku varam atskatīties uz veikto darbu, ko vienmēr vadījusi doma — kalpot visai tautai, kalpot Latvijai. Aizsargu saime var būt lepna, ka tās darbība ritējusi aizsargu organizācijas dibinātāja, tautas Vadoņa Dr. Kārļa Ulmaņa un atbrīvošanas cīņu Virspavēlnieka, aizsargu goda šefa ģenerāļa Jāņa Baloža sprausto mērķu un norādījumu garā.

Organizācijas darbības 17 gados gūtais mantojums un jaunais atdzimšanas laikmets norāda arī to ceļu, kāds aizsargu organizācijai ejams turpmāk. Nekad vēl latvju tauta nav tik skaidri apzinājusies savus centienus, kā tagad. Zeme, ko mūsu sentēvi kopš gadu tūkstošiem kopuši neatlaidīgā darbā un paaudžu paaudzēs par savu saukuši, zeme, ko latviešu kaŗavīri atbrīvojuši no svešām varām, šī zeme tagad īsto saimnieku ir atradusi. Neapturami un droši autoritārā Latvija ved mūs pretī labklājībai un dzīves pilnvērtīgumam.

17 gadus aizsargi ir veidojuši un sargājuši tautas vienības apziņu, vairojuši ticību tautas kopējiem mērķiem, mācījušies ieročus nest un stiprinājuši savās rindās apņemšanos veltīt savus spēkus un, vajadzības gadījumā, arī sevi pašu — Tēvzemei un Brīvībai. Šo darbu paplašināt un padziļināt lai ir mūsu tagadējais uzdevums. Kā neviens darbs nav par grūtu tēva sētas tīrumā, tā neviens upuris lai nav par smagu tautas Vadoņa un mūsu goda šefa ideālu piepildīšanai — latviešu zemes, tautas un valsts mūžīgā varenuma izveidošanai un saglabāšanai.

Izsaku komandieŗiem, aizsardzēm un aizsargiem pateicību par sekmīgo darbību, kas mūsu organizāciju novedusi līdz tagadējam uzticamības un atbildības pilnam stāvoklim. Pārkāpdami aizsargu organizācijas astoņpadsmitā gada slieksni, lai kļūstam vēl dedzīgāki, neatlaidīgāki un raženāki tagadējā lielā laikmeta sargātāji un līdzveidotāji.

Aizsargu priekšnieks
pulkvedis-ltn. K. Prauls.

CHRONIKA

Aizsargu organizācijas pagājušais darba gads.

Aizsargu organizācijas darbībā pag. gads atzīmējams par sasniegumiem bagātu gadu. Paplašinoties iespējamībām, sekmējies aizsargu un aizsardžu saimes darba plašums un sasniegtā vērtīgums. Ja agrāk bija gadījumi, ka aizsargu nodaļām, savu pagastu tautas namos vai skolās, liegtas telpas vai atrauts atbalsts viņu labi domātos pasākumos, tad pag. gadā sasniegts pavisam pretējais. Vēsturiskās pārvērtības valsts un latvju tautas dzīvē pavērušas ceļu visam labam un cildenam, ap ko vienmēr saistījušās aizsargu un aizsardžu domas un darbi. Sevišķi atzīmējama sabiedrības atsaucība — morāliskais un materiālais atbalsts, kas labvēlīgi ietekmējis organizācijas plaukšanu un izveidošanos. Tagad aizsargu organizācijai laukos un pilsētās pieder vairāki nekustami īpašumi — aizsargu nami, gan sabiedrības dāvināti, valsts piešķirti, gan pirkti un nomāti pašu līdzekļiem. Šo izcilo sabiedrības uzticību un atsaucību aizsargu nodaļas izpelnījušās ar savu krietno, visu pagastu sabiedrību vienojošo darbību. Jaunradušos apstākļos bija nepieciešami pārkārtot aizsargu un aizsardžu sabiedriski kultūrālās nodarbības jaunā laika sprausto mērķu un ideju garā. Katrā aizsargu pulkā nodibināts pulka kultūrālās nozares vadītāja postenis, kas uzticēts spējīgiem aizsargu sadzīves darbiniekiem. Viņi rūpējas uz vietām, lai aizsargu rīkotie sarīkojumi būtu patiesi vērtīgi un sabiedrību audzinoši. Notikušās sanāksmēs panākta darbības saskaņošana, lai tā savā izpausmē organizācijas dalībniekos un sabiedrībā būtu viengabalaina un uz noteiktu mērķi vedoša. Izcilus rosību un čaklumu sabiedriski kultūrālās dzīves jautājumu kārtošanā parādījuši Latgales pulku aizsargi un aizsardzes, kas pag. gadā turienes novados ienesuši daudz vairāk gaismas un nacionāli-valstiska gara, kā visos iepriekšējos gados kopā ņemot.

Militārās apmācībās aizsargi izņēmuši plašu darba programmu technisko un taktisko zināšanu izkopšanā un militārās domas vienādošanā. Ar kaŗa resora augstākās vadības pretimnākšanu, aizsargu militārās apmācībās piedalījušies aktīvā dienesta virsnieki un instruktori, kā arī izmantoti vietējo garnizonu apmācības līdzekļi un apmācību laukumi.

Daudz pūļu un līdzekļu aizsargi ziedojuši šaušanas mākslas pacelšanai. Līdz ar to atsevišķās šaušanas disciplīnās sasniegtie rezultāti uzrāda ievērojamu progresu. Pag. gadā notikušās šaušanas sacīkstēs aizsargi uzstādījuši un labojuši vairākus pastāvošos rekordus. Tā aizsargu štāba eksternās šaušanas sacīkstēs Asaros ar kaŗa šauteni 300 m un 150 m distancēs, jaunu rekordu uzstādīja Rīgas aizsargu pulka nodaļas pr-ks J. Kiesners, bet šinī pat sacensībā pastāvošo rekordu pārsniedza arī aizsargi — J. Gertsons un N. Andrējevs. Ar automātisko pistoli jaunu rekordu izcīnīja 25 m distancē — Jelgavas pulka nodaļas pr-ks H. Pfafrots.

Latvijas šaušanas organizāciju savienības meistarsacīkstēs vienību sacensībās ar kaŗa šauteni pirmo vietu izcīnīja aizsargi, bet individuāli rekordu guva Rīgas pulka aizsargs Valters. Tāpat sacensībā ar mazkalibra bisi un pistoli pirmās vietas izcīnīja aizsargi — Pormalis (Jēkabpils) un Valters (Rīgas pulka). Pormalis arī šaušanas pieccīņā uzstādīja jaunu rekordu un ieguva meistarnosaukumu. Jauktā šaušanas piecciņā meistarnosaukumu izpelnījās H. Indriksons (Rīgas p.).

Anglijas starptautiskās korespondences šaušanas sacīkstēs mūsu aizsargu komanda sacensībās ar mazkalibra bisēm izcīnīja pirmo vietu no Latvijas komandām. Arī Baltijas valstu aizsargu šaušanas sacīkstēs Varšavā Latvijas aizsargu organizācijas komanda guva uzvaru, arī individuāli pirmo vietu ieguva latvietis, vada kom. E. Kārklis (Valkas pulks). Sacenšoties ar kaimiņvalstu aizsargu pulkiem, Valkas aizsargu pulka šāvēju komanda uzvarēja Igaunijas Võrumaa aizsargu pulku, bet Rīgas aizsargu pulks pret Somijas aizsargu korpusa „Etelä Häme" pulka komandu, un Cēsu aizsargu pulks pret Igaunijas Vilandes aizsargu pulka šāvējiem zaudēja.

Aizsargu sports un fiziskā audzināšana tagad pārņēmusi visu zemi, tādā ceļā ievadot valsts sporta dzīvē jaunu posmu. Sporta attīstību sevišķi labvēlīgi ietekmējusi jaunatnes saistīšana aizsargu sportā un fiziskā audzināšanā. Pulkos ieceltie instruktori un instruktores provinces pilsētās un lauku pagastos veikuši atzinības pilnu darbu, kas pla-

šākā sabiedrībā nodibinājis pareizus uzskatus par sporta un fiziskās audzināšanas nodarbībām un to nozīmi. Nodaļu sporta pulciņu vadītāju zināšanu papildināšanai rīkoti atsevišķi kursi. Šī neatlaidīgā darba panākumi visredzamāki izpaudās aizsargu vispārīgās vieglatlētikas sacīkstēs, kurās jaunie aizsargi-sportisti un sportistes uzrādīja iepriecinošu technisku gatavību un teicamus rezultātus. Labākie pulku sportisti bija pulcināti nometnē Trikātā, kur viņus valsts treners iepazīstināja ar vieglatlētikas jaunāko techniku un vingrojumiem, kas mūsu valsts sporta dzīvē bija jauns un vēl nepazīstams. Aizsargu organizācija tagad var jau pulcināt ap 11.000 sporta saimes locekļus.

Aizsargu sanitārā darbība paplašinājusies un labi sekmējusies. Visās izsargu nodarbībās dežūrējuši aizsargu ārsti un sanitāri, sniedzot palīdzību dienestu pildot cietušiem un saslimušiem, kā arī sekojuši vispār aizsargu veselībai. Sarīkoti dažāda veida kursi aizsargu un tautas veselības veicināšanai un zemākā sanitārā personāla sagatavošanai. Pulkos rīkotās praktiskās sanitārās lauku apmācībās un sanitārās dienās, kurās piedalījušies arī pārējie iedzīvotāji, — atsvaidzinātas un papildinātas sanitārās zināšanas, kā arī iztirzātas sanitāri-higiēniskas problēmas. Aizsargu štābā noorganizēta pastāvīga ambulance, bet kopā ar Sarkano Krustu dzīvākās satiksmes vietās ierīkoti pirmās palīdzības punkti satiksmes nelaimēs cietušiem.

Aizsargu, aizsardžu un iedzīvotāju iepazīstināšanai ar aizsardzību pret ķīmiskām kaujas gāzēm, pie pulkiem pastāv gāzu virsnieki, kuŗu uzdevums — noturēt priekšlasījumus un sagatavot instruktorus aizsargu nodaļām.

Topošā aizsargu aviācija var atskatīties uz raženu darba cēlienu. Iegādātas jaunas lidmašīnas, kas ir pirmās Latvijā būvētās. Šie jaunie gaisa putni, latviešu strādnieku darba roku darināti, tagad kalpos jauno aizsargu lidotāju apmācībai un audzināšanai

Līdz ar visas sabiedrības jūtamo atbalstu aizsargu lidotāji savās dienesta gaitās un Tēvzemes aizsardzības darbā ielikuši daudz personīgu pūļu un līdzekļu Pašu darbs un centība uzcēlusi aizsargiem savu aviāciju, kas var uzrādīt daudzus labus lidotājus. Darba vienādība nodibinājusi ciešas draudzības saites ar kaŗa aviāciju un vienoto civīlaviāciju. Lidotāju grūtais un atbildīgais darbs prasījis ne tikai centību un pašaizliedzīgas pūles, bet dažu labu reizi arī lidotāju veselību un pat dzīvību. No aizsargu lidotāju saimes, dienesta pienākumus pildot, pag gadā mūžībā aizgājuši vada kom. — K. Vējiņš un P. Kiršteins.

Aizsargi un aizsardzes, kalpodami valsts drošībai un strādājot tautas kultūrdzīves celšanas laukā, bieži ir atrāvušies no atpūtas un nesuši arī materiālus upurus. Plašākā sabiedrība ar gandarījumu šīs aizsargu gaitas pareizi novērtējusi, sniegdama aizsargu organizācijai morālisku un materiālu atbalstu. Ziedojumu veidā aizsargu štābā un vienībās ieplūst prāvas summas, kas atļauj organizācijas darbu izveidot tālu pāri tām iespējamībām, kādas dod kārtējais budžets.

Noslēdzot šo pārskatu, jāatzīmē, ka labā saskaņa, kas aizsargu organizācijā vienmēr ir valdījusi un to spēcīgi veidojusi, notecējušā gadā ir vēl vairāk padziļinājusies. Vēl kvēlāka un aizrautīgāka ir tapusi sekošana mūsu organizācijas dibinātāja — tautas Vadoņa Dr K. Ulmaņa un goda šefa ģenerāļa J. Baloža pašaizliedzīgajām idejām, sargājot neatkarības cīņu ieguvumus un pieliekot visus spēkus Latvijas nostiprināšanai un izveidošanai. Ar nenogurstošu čaklumu aizsargi pauduši veselīgo valstisko domu, ko aizsargu organizācijas idejiskais kodols — brīvības cīņu dalībnieki — dziļi sevī uzsūkuši, atrazdamies varonīgās nacionālās armijas rindās. Tāpat katru gadu aizsargu organizācijā ieplūst daudz jaunu darbinieku, kas pēc savu pienākumu izpildīšanas pret Tēvzemi, atgriezdamies no armijas rindām, arvien no jauna papildina aizsargu organizāciju ar iegūtajām vērtīgām zināšanām. Armija, dodama aizsargu organizācijai viņas idejisko kodolu un vadību, ir tapusi par neizsīkstošu dzīvības avotu, no kuŗa nebeidzami plūst dzīvinošais ideju spēks un krietni darbinieki. Tādēļ arī ikviens aizsargu organizācijas darbinieks arvien jūt dziļu cienību un pateicību pret mūsu armiju un viņas izcilo vadību, ar kuŗu tuvas un nesaraujamas saites mūs vieno no valsts pirmajiem gadiem līdz šim, un mūsu karstākā vēlēšanās ir, lai tādas tās paliktu mūžīgi.

Tautas Vadoni zemnieku dienā sveic Valmieras aizsargi.

1. Talsu pulks.

* Sēres aizsardžu pulciņu iesvētīja 23. februārī. Svinības ievadīja Kandavas mac. R. Zariņš ar dievkalpojumu, kam sekoja aizsardžu svinīgais solījums. Aizsardzes apsveica pulka kom. pal. M. Eglītis, rotas kom. Briedis u. c. Priekšnesumu daļā dziedāja aizsardžu koris un demonstrēja tautiskās dejas.

2. Ventspils pulks.

* Ventspils aizsargu nama fondam turpina ienākt ziedojumi arvienu jūtamākos apmēros. Ziedo gan privātpersonas, gan organizācijas un iestādes. Rosīgi līdzekļu vākšanā piedalās pulka vienības. Pulks gatavo plašu mantu loteriju 29. martā, ar daudz vērtīgiem laimestiem.

* 2. februārī Sarkanmuižas nodaļa rīkoja „Burtnieku" tautas namā R. Blaumaņa „Pazudušais dēls" izrādi. Sarīkojums bija pulcinājis daudz apmeklētāju, un tēlotāji guva nedalītu piekrišanu.

* Ugāles nodaļa 9. februārī tautas namā „Gaisma" noslēdza sanitāros kursus. Tos beidza 24 aizsargi un aizsardzes. Uz pārbaudījumiem ieradās: pulka kom. J. Priede, viņa pal. K. Mednis, II. btl. kom. T. Lepše, btl. ārsts Dr. Rikmanis u. c. Kursantiem un kursu vadītājam Dr. Rafalsonam pulka komandieris izteica atzinību.

* Meteņu vakaru 15. februārī rīkoja pulka štāba aizsardžu pulciņš. Vakara programmā bija mūzikāli priekšnesumi, tautiskas dejas un deklamācijas. Daudzajiem viesiem lieliski garšoja tautiskā meteņu galda gārdumi. Vakars deva 180 ls atlikuma, kas iemaksāts aizsargu nama fondā.

3. Ludzas pulks.

* Kārsavas nodaļa pagājušā gadā ieguva no Kārsavas pilsētas valdes divu stāvu ķieģeļu ēku, agrāko noliktavu, lai tanī tagad izbūvētu aizsargu mītni. Nodaļa jau iekrājusi ap 1000 ls un līdzekļu pavairošanai februārī sarīkotā mantu izloze deva 700 ls tīra atlikuma.

* Istras nodaļa 23. februārī rīkoja Vecslabadā, Istras valsts pamatskolas telpās, tautisku vakaru ar koncerta programmu un tautisko deju demonstrēšanu. Koncertā dziedāja nodaļas jauktais koris un vīru dubultkvartets, aizsarga Artūra Vinčeļa vadībā, bet tautiskās dejas izpildīja nodaļas aizsargi, aizsardzes un sportisti. Ar sevišķu prieku jāatzīmē, ka korī piedalās daudz krievu, kas liecina, ka arī cittautiešu iedzīvotāju daļā valda tas tautas vienotības gars, pie kuŗa aicina mūsu Vadonis Dr. K. Ulmanis.

Nodaļas aizsardžu pulciņš ievadījis pagastā arī vakarēšanu, kuŗa notiek katru trešdienu nodaļas aizsargu namā, Vecslabadā.

4. Jēkabpils pulks.

* Jaunjelgavas aizsardžu pulciņš no 28. janv. līdz 9. febr. noturēja rokdarbu un aušanas kursus. Tos lietprātīgi vadīja L. L. kameras mājturības instruktrise L. Graudiņa. Kursus apmeklēja aizsardzes, mazpulku dalībnieces, gaidas un privātpersonas, kopskaitā 24 dalībnieces.

5. Rīgas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva gadskārtējā balle 7. februārī virsnieku klubā kuplā skaitā pulcēja aizsargu draugus un labvēļus. Ieradās Ministru Prezidenta vietnieks kara ministrs ģenerālis J. Balodis, iekšlietu ministrs V. Gulbis, ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģen. K. Berķis, armijas štāba priekšnieka pal. ģen. R. Dambītis, aizsargu priekšnieks pulkvedis-ltn. K. Prauls un daudz citu goda viesu. Viesus sagaidīja pulka kom. J. Legzdiņš ar pulka vecāko aizsardzi, ministra Bērziņa kundzi un pulka virsniekiem. Glīti dekorētā virsnieku kluba zāle bija viesu pilna. Balli ievadot, Rīgas aizsargu jauktais koris Segliņa vadībā nodziedāja vairākas dziesmas. Koncertu noslēdza „Dziesma brīvai Latvijai". Retā sirsnībā noritējušais sarīkojums deva krietnu atlikumu aizsargu mērķu sekmēšanai.

* Lielās Ģildes plašajās telpās 16. februārī pulcējās pulka aizsardzes uz savu pirmo aizsardžu dienu, lai noklausītos priekšlasījumus un noskaidrotu turpmākā darba plānu. Lielajā aizsardžu sanāksmē ieradās arī iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, pulka vecākā aizsardze, ministra Bērziņa kundze un citi.

Aizsardžu dienu ar garīgo aktu plkst. 9,30 ievadīja mācītājs Dr. theol. A. Freijs. Pēc tam pulka kom. J. Legzdiņš lūdza iekšlietu viceministri A. Bērziņu atklāt sanāksmi un aicināja aizsardzes — ziedot visu Latvijai, taisnībai un uzticībai Vadonim. Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, atklājot pirmo Rīgas aizsardžu dienu, starp citu, teica:

„Aizsardžu dienas ir samērā jauns iestādījums, bet tam ir dziļš un nopietns pamats. Savstarpējās pārrunās un referātos jūs varat nospraust sava turpmākā darba plānu un rast aizsardžu darba idejisko pamatojumu. Ienākot šajās telpās, jūs ienākat senā laikmetā, un tos laikus pieminot, mēs labāk varēsim saredzēt pagātnes un nospraust nākotnes ceļus. Latviešu tautas gaitas, kas izturējušas dažādus grūtus pārbaudījumus, liecina, ka tauta ir dzīvot spējīga un ka latvju tautas ceļš iet uz priekšu un uz augšu. Viss, ko latvietis tagad par savu sauc, ir viņa paša roku darināts, un tas, ko viņš ir cēlis, ir viņa, un to neviens nevarēs atņemt.

Aizsardžu darbs un uzdevums ir palīdzēt aizsargu darbā. Labi padarīts aizsardžu darbs atvieglo aizsargiem viņu pienākumu pildīšanu. Tāpēc esiet čaklas sava darba darītājas, paklausīgas sētas un mājas kopējas un celiet godā savā apkārtnē latvisko. Jums jābūt tai spēka krātuvei, kas sargā un saglabā visu latvisko, jo lauki ir tie, kas arī pilsētas, kur ieplūst dažādas svešas idejas un nepiemēroti uzskati, dara latviskākas un latvju tautas gara bagātas."

* Siguldā 16. febr. notika pilsētas un lauku iedzīvotāju tuvināšanās diena. To rīkoja Siguldas pagasta mazpulks „Censonis", Siguldas pilsētas mazpulks „Gaujmalietis", Jūdašu mazpulks un Siguldas aizsargi. Informācijas un propagandas pārvaldes priekšnieks Mežaraups runāja par vienotās tautas uzvaru un atjaunotās Latvijas panākumiem saimnieciskā un gara dzīvē. Vēl referātus nolasīja mazpulku un jaunatnes audzināšanas nodaļas vadītājs Andersons un apriņķa vecākais Zvaigzne.

* Kupli apmeklēts sarīkojums 22. februārī bija Zaubes nodaļai. Ieradās arī pulka kom. J. Legzdiņš. Notika Zemnieku Drāmas teātra izrāde „Karogs aicina".

* 23. februārī Nītaures nodaļa pagasta nama zālē rīkoja sanitāro kursu noslēguma vakaru. Kursi ilga vienu mēnesi, tos vadīja 7. rotas ārsts H. Meņģels. Kursus nobeidza 18 dalībnieki-ces.

6. Aizputes pulks.

*Janvāra mēneša beigās pie 1. Liepājas kājnieku pulka notika grupu komandieru kursi, kurus ar ļoti labām sekmēm beidza 37 kursanti. Kursu noslēgumā ieradās Kurzemes divīzijas komandieris ģenerālis Dankers, štāba priekšnieks pulkv. Žīds, 1. Liepājas kājnieku pulka komandieris pulkvedis Ezeriņš, Aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis, 6. Aizputes un 15. Liepājas aizsargu pulku komandieris K. Tikmanis u. d. c. Kursantus uzrunāja ģenerālis Dankers. Ģenerālim un kursu vadītājiem kursantu vārdā pateicās 6. Aizputes pulka gr. kom. Vilmanis. Sekoja kopējas pusdienas, pēc kam kursanti šķīrās no armijas, zināšanām bagātāki un garā stiprāki.

Sevišķu pretimnākšanu kursu sarīkošanā izrādījuši ģenerālis Dankers un pulkvedis Ezeriņš. Kursanti saviem apmācītājiem - virsniekiem dziļā pateicībā pasniedza piemiņas balvas.

* Pulka aizsardzes visos pulciņos ievedušas vakarēšanu, kam piemēru pirmais devis štāba aizsardžu pulciņš. Aizsardzes sapulcējas, kopēji strādā rokdarbus, iztirzā aizsargu dzīvi un lauku sētu izdaiļošanu. Aizsardzes jau uzsākušas gatavoties priekšā stāvošai plašai rokdarbu izstādei, 1937. g. janvārī Aizputē, kādam nolūkam štāba aizsardžu pulciņš, ar pulka komandiera atļauju, iegādājies vērtīgas aužamās stelles.

* Sporta klubs februāra mēnesī sarīkoja savās telpās plašu karnevālu, ar mākslinieka — vada komandiera Audriņa skatiem no Aizputes dzīves un apkārtnes.

* Pulks visās savās nodaļās svinīgi atzīmējis pulkv. Kalpaka nāves dienas atceri marta sākumā. Notikuši sarīkojumi ar garīgu aktu, koru dziesmām un referātiem par pulkvedi Kalpaku. Kritušais pirmais armijas virspavēlnieks daudziem vēl dzīvā atmiņā, sevišķi Rudbāržu pagasta iedzīvotājiem, no kuras pils pulkvedis uzsācis uzvaru pilno atbrīvošanas cīņu gājienu. Tamdēļ pulkveža Kalpaka piemiņa visiem aizputiešiem svēta, un pulks ikgadus sevišķi svinīgi atzīmē viņa nāves dienas atceri, par pamudinājumu jaunatnei — stiprināties Tēvzemes mīlestībā un varoņu garā.

* Jaunbūvējamam plašajam sporta laukumam aizsargi jau pieveduši materiālus un šogad to cer dabūt gtavu. Interese šim pasākumam liela, un sevišķi atsaucīga ir arī sabiedrība.

7. Valkas pulks.

* 16. februārī Smiltenes pils. aizsargi un aizsardzes pulcējās ģimnazijas telpās, lai kopēji atzīmētu Lietuvas valsts 18. gada svētkus. Piemērotu runu teica nodaļas aizsargs — ģimnazijas direktors V. Kalniņš.

* Alūksnes pag. nodaļā jau vairāk gadus pastāv teātra trupa, kuru vada aizsargs S. Stojašs un aizsardze M. Šneps. Trupa 23. februārī viesojās pie Mālupes aizsargiem.

* Trikātas nodaļas drāmatiskais pulciņš 1. martā, patērētāju b-bas telpās. uzveda M. Priedulājas drāmu „Dzimtenes dziesma".

8. Valmieras pulks.

* 15. februārī Valmierā notika lauksaimniecības biedrības rīkotā tradicionālā zemnieku diena, kurā ieradās Min. Prezidents Dr. K. Ulmanis, izglītības ministrs prof. A. Tentelis, Latgales divīzijas kom. ģen. Krustiņš, armijas mācītājs P. Apkalns un vairāki tūkstoši lauksaimnieku. Augstos viesus sagaidīja pulka kom. A. Prauliņš. Baznīcas laukumā goda sardzē stāvēja pulka aizsargi, mazpulki, skolu jaunatne un organizācijas. Pēc dievkalpojuma Sv. Sīmaņa baznīcā Ministru Prezidents ar pavadoņiem devās uz Latviešu biedrības namu, kur aizsargi stāvēja špalerās gar ejas abām malām. Valmieriešu gaviļu saņemts, tautas Vadonis teica lielo runu, kuru radiofonā dzirdēja arī visa tauta. Izglītības ministrs runāja par latviešu vēstures likteņiem.

* Uz aizsargu nodaļas lūgumu Vītrupes pag. padome nodevusi aizsargu rīcībā 1 ha lielu laukumu pie pagasta nama, kuru izbūvēs par sporta laukumu, un arī izdailos ar apstādījumiem. Aizsargi pirmos izveidošanas darbus jau uzsāka 9. februārī, labprātīgu klaušu veidā piegādājot vajadzīgo granti. Plānu laukuma izdaiļošanai patlaban izstrādā L. L. Kamera. Paredzēts stādīt arī svētozolu birzi, kur katram cīņās kritušam vītrupietim būtu savs piemiņas ozols. Pretim svētozolu birzei, laukuma otrā pusē paredzēta 15. maija birze ar Vadoņa ozolu vidū.

* Rozēnu aizsargi un aizsardzes svinīgo solījumu deva 9. februārī. Ieradās arī pulka kom. A. Prauliņš. Lektors Zeltiņš runāja par jaunā laikmeta ieguvumiem.

* Ziemas periodu pulka vienības izmanto dažādu kursu sarīkošanai. Februāra mēnesī daudzās vietās noturēti sanitārie un pirmās palīdzības sniegšanas kursi. Tādi no 3. līdz 28. febr. bija Limbažos — Limbažu pilsētas, Katvares, Pociema, Vainīžu, Umurgas, Lādes un Nabes nodaļām; laikā no 16. līdz 22. febr. Salacgrīvā 8. rotai; 22. februārī noslēdzās sanitārie kursi Rūjienā — visām apkārtējām nodaļām.

* Pulka orķestra koncerts 23. februārī, Valmierā, pavēra skatu aizsargu kultūrālos sasniegumos. Orķestra priekšgalā atrodas diriģents Jānis Kaņeps, kas ar neatlaidību panācis nelielā sastāva

Ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkvedis-ltn. K. Prauls 5. R. a. p. aizsardžu dienā.

Jaunpils aizsardzes svinīgā solījuma dienā.

brašu saspēli. Divus gabalus diriģēja aizsargu orķestru virspārraugs K. Imaks, rādīdams, ka ar dedzību un lietprātīgi vadītu darbu arī neizdevīgos apstākļos var gūt teicamus panākumus. Kā solisti piedalījās piāniste M. Cimbule un baritons Ed. Ramats. Koncerts bija labi apmeklēts.

* Kokmuižas nodaļa ieguvusi savā īpašumā bijušo Brandeļa krogu, kurā nodomājusi izveidot izrīkojumu zāli ar blakus telpām. Pārbūves darbi izmaksās ap 8000 ls. Lai gūtu līdzekļus, nodaļa sarīkoja 23. februārī plašu bazāru ar masku balli. Izrīkojums bija labi apmeklēts un deva atlikumu ap 1000 ls.

* Rūjienas pag. aizsardzes 27. februārī rīkoja lauks. skolā — Virķēnos — vakarēšanu ar meteņu galdu.

9. Madonas pulks.

* Sabiedrības interese par pulka štāba rīkojamām lekcijām turpina augt. Aizsargu namā februārī noturēti šādi priekšlasījumi: 5. februārī mākslinieks E. Volfeilis — „Māksla un daba", 12. febr. mācītājs A. Vītols — „Latviešu reliģiskā īpatnība", 19. febr. doc. Pestmalis — „Techniskais laikmets."

* 16. februārī Madonā notika Vidzemes apgabala aizsargu pulku meistarsacīkstes slēpošanā.

* 22. februārī noslēdzās pulka nodaļu teātra trupu vadītāju kursi, kas ilga veselu mēnesi. Kursanti režisora Rodes vadībā bija sagatavojuši plašu iestudējumu — E. Zālītes drāmatizējumu „Jūras vilki". Pagatavotas jaunas dekorācijas, piemērotas arī citiem uzvedumiem uz jaunās aizsargu nama skatuves. „Jūras vilkus" pie izpārdotiem namiem uzveda 22. februārī Madonā, 23. februārī Cesvainē. Veiksmīgajā tēlojumā piedalījās arī pulka štāba un Lazdonas koŗi — kopā ap 70 personas.

* Vestienas nodaļa 2. februārī izrādīja V. Zonberga „Nameja gredzens". Pirms izrādes bija piemērots priekšlasījums.

* Galgauskas aizsardzes piedalās arī sava pagasta citu organizāciju sarīkojumos. Tā 2. februārī piensaimnieku sab. groziņu vakarā aizsardzes klāja galdu 300 personām.

* Ļoti ražens pagājušais darbības gads bijis Dzelzavas nodaļai. Pag. rudenī atklāja aizsargu namu, kas īsā laikā izvērties par īstu pagasta gaismas pili. Gandrīz katru nedēļu notiek publiski sarīkojumi, kursi, referātu vakari u. t. t. Pie aizsargu nama pastāv plašs lasāmgalds. Aizsargu nama biedrības bilance uz 1936. g. 1. janvāri bija 39.423,90 ls. Rosīgi darbojas aizsardžu pulciņš. Pie nodaļas pastāv drāmatiskais un sporta pulciņi. Dzelzavas sportisti un sportistes pag. gadā piedalījušies 10 sacīkstēs, iegūdami 25 pirmās, 27 otrās un 21 trešās vietas.

10. Cēsu pulks.

*Cēsu pagasta aizsardžu pulciņš, ar enerģisko priekšnieci A. Lāča kundzi, sarīkoja mājturības kursus, kuŗus vadīja Cēsu lauksaimniecības b-bas instr. Priedes jkdze. Kursus noslēdza 1. februārī ar tējas vakaru.

* Mārsnēnu nod. 2. februārī bija aicinājusi viesos 7. Valkas aizsargu pulka Blomu nodaļas aizsargus un aizsardzes. Tuvināšanās vakaru atklāja pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs, nesdams pulka komandieŗa sveicienus. Pēc tam Dr. Krūms kundze nolasīja referātu par mātes pienākumiem. Sekoja teātra izrāde un kopējas vakariņas.

*Priekuļu aizsargi un aizsardzes 9. februārī deva svinīgo solījumu. Dievkalpojumu vadīja Cēsu lauku draudzes māc. K. Hermanis. Pēc solījuma parakstīšanas aizsargus un aizsardzes uzrunāja pulka komandieris M. Treijs, uzsvērdams, ka nav lielāka pienākuma par pienākumu pret valsti un nav lielākas mīlestības par Tēvijas mīlestību. Apsveikumiem sekoja nodaļas dubultkvarteta priekšnesumi.

* Vaives nodaļa svinīgo solījumu deva 16. februārī. Garīgo aktu izpildīja māc. K. Hermanis. Pulka komandieris M. Treijs savā uzrunā norādīja uz pulka devīzi: „Tēvu zemes mīlestību mēs ar darbiem rādīsim". Sekoja lektora Brieža referāts. Pēc tam klātesošos uzrunāja nodaļas priekšnieks Stāks. Aizsargi un aizsardzes sumināja tautas Vadoni un nacionālo valdību.

*Pirmās palīdzības kursi štāba bataljona komandējošam sastāvam, aizsargiem un aizsardzēm notika no 20.—28. februārim. Kursos darbojās visi pulka ārsti, vecākā ārsta Dr. Vanadziņa vadībā. Pārbaudījumi paredzēti vēlāk.

11. Tukuma pulks.

Velē, māsa, ko velē,
Velē baltu brāļa kreklu.

* Pulka štāba rotas aizsardzes, uz pulciņa priekšnieces M. Kārkliņas ierosinājumu, bija pulcējušās 2. februārī, lai noklausītos priekšlasījumu par baltveļas kopšanu un vilnas drānu, adījumu un tamlīdzīgu priekšmetu pareizu mazgāšanu un tīrīšanu. Pēc saistošā referāta, kuŗu nolasīja M. Kalniņa ķīmiskās fabrikas instruktore Zaļaiskalns, sekoja vilnas un zīda drānu mazgāšana, kā arī aizrādījumi par dažādu traipu izņemšanu. Priekšlasījums bija pulciņāji aizsardzes kuplā skaitā un tās ar nedalītu interesi sekoja šim sievietes — nama mātes dzīvē tik grūta un reizē arī svarīga darba demonstrējumam.

*Jaunpils aizsardzes 23. februārī deva svinīgo solījumu. Uz svinībām ieradās pulka kom. Kārkliņš ar palīgu vltn. P. Krastu. Pulciņā 19 jaunas aizsardzes, priekšnieces M. Bērziņas vadībā.

12. Ilūkstes pulks.

*Ceļot godā senās tradicijas, 9. februārī Bebrenes aizsardžu pulciņš pamatskolas telpās rīkoja „Meteņu vakaru". Vakaru ievadīja iekšlietu ministrijas lektors Lāču Ādolfs, runādams par latvisko svētku svinēšanu, pēc kam aizsardžu koris, skol. Rupšenieka vadībā, dziedāja tautas dziesmas. Tika demonstrētas tautiskās dejas, A. Ingevicas iestudējumā, etnografiski pareizos vietējos tautas tērpos. Telpas bija dekorētas ar senlaicīgiem salmu dekorējumiem: puzuriem, saulītēm un važiņām. Bija klāts arī meteņa galds ar senajiem meteņa ēdieniem. — Vakara apmeklētāji bija izpratuši sarīkojuma nozīmi un līdz ar rīkotājām tērpušies tautiskos tērpos, kas Meteņa vakaram piedeva latviski greznu nokrāsu.

* Dēmenes pagasta Ozolnieku mājās 17 februārī notika pirmā vakarēšana Ilūkstes apriņķī. Vakarēšanu kopīgi rīkoja pagasta skolotāji un aizsargu nodaļa. Nolasīja referātu par vakarēšanas nozīmi un seno latviešu parašām un tikumiem. Pēc referāta nodziedāja valsts himnu. Sekoja rokdarbu strādāšana, tautas dziesmu dziedāšana un tautas dejas. Vakarēšana turpināsies katru pirmdienu līdz Lieldienām.

13. Bauskas pulks.

* Pulks pēc sava nama izveidošanas var pakāpeniski stāties pie nodomu tālākas piepildīšanas Bauskas kultūrālisabiedriskā dzīvē. Šinī ziņā pulka vadība nospraudusi noteiktu darbības plānu, iekļaujot tanī vietējiem apstākļiem piemērotu saturu.

Pagājušā rudenī noorganizētais teātra izrāžu cikls iegājis savā noteiktā gultnē, atrodot sabiedrībā jo dzīvu atsaucību. Sevišķi tas attiecinams uz lētajām tautas izrādēm, kas arvienu pildījušas teātra zāli.

Sākot ar 5. martu, pulks stāsies pie sistēmatiskiem, tā saucamiem kluba vakariem — aizsargiem, aizsardzēm, kultūrālās nozares darbiniekiem ar viņu piederīgiem un ievestiem viesiem. Vakari notiks katru ceturtdienu aizsargu namā, lekcijas lasīs valsts mērogā pa-

zīstamas autoritātes vēsturē, literātūrā un tautismā. — Katru šādu vakaru paredzēts kuplināt ar koncerta daļu — mūziku un dziesmām. Iespējams, ka populārākās lekcijas būs pieietamas arī plašākai sabiedrībai.

* Bauskas pilsētai pieder neizbūvēts sporta laukums. Pilsētas valde minēto laukumu iznomājusi aizsargu pulkam, kas uzsācis laukuma izbūvi. Laukums jau nolīdzināts un izdrenēts. Pavasarī ierīkos skrejceļus, būvēs skatītāju tribīni un apkārtsētu. Laukuma pilnīga izbūve maksās 10.000 ls.

14. Kuldīgas pulks.

* Aizsargu kultūrālais darbs pulkā izpaudies vērtīgu priekšlasījumu, kursu, teātŗu un latvisko filmu izrāžu sarīkošanā. Aizsargu darbs bijis veltīts arī kritušo brīvības cīnītāju piemiņas godināšanai. Ar aizsargu visciešāko līdzdalību pēdējā laikā atklātas piemiņas plāksnes brīvības cīņās un pasaules kaŗā kritušiem draudžu locekļiem Kabiles un Kursīšu baznīcās. Patlaban veic priekšdarbus piemiņas zīmes atklāšanai Vārmes baznīcā. Lielu darbu aizsargi veic arī vēsturisko vietu un sabiedrisko ēku apkārtnes izdaiļošanā. Neviena mežu diena un neviena vieta apriņķī nav tāda, kur meža dienās nebūtu strādājušas aizsardžu un aizsargu rokas. Skrundas aizsargi katru gadu svinību dienās palīdz izgreznot pulkveža Kalpaka pieminekli Airītēs.

Ne mazāk svarīgs ir darbs tiešā izglītības un zināšanu veicināšanā. Sarīkots 21 priekšlasījums. Tos noklausījušās ap 5500 personas. Saldū atjauno agrākos literāriskos vakarus. Līdzīgi vakari pag. g. noturēti arī Kuldīgā.

Pulks seko, lai teātŗu uzvedumi nodaļās būtu patiesi vērtīgi tiklab satura, kā izpildījuma ziņā. Pag. gadā sarīkota 21 teātŗa izrāde ar vietējiem spēkiem un trijos gadījumos viesojušies pastāvīgie teātŗi no lielākiem centriem. Blakus teātŗu izrādēm iet koŗu organizēšana. Pagājušā gadā darbojās 6 dziedātāju koŗi un 6 mūzikas orķestŗi. Paredzēts stāties sakaros ar pagastu vecākiem, lai skolotāji varētu organizēt aizsargu koŗus, kur tādu vēl nebūtu. Pulkā sarīkoti 10 kursi. Pēc sava rakstura tie bijuši — sanitārie, ķīmiskā dienesta, mājturības, mākslas aušanas, drāmatiskie u. c. Aizsargu nodaļas dažos gadījumos uzņēmušās arī ekskursiju sarīkošanu. Tādas notikušas 3 nodaļās uz Kokneses pļaujas svētkiem. Sarīkotas 4 kino izrādes,

Ne mazums rūpju aizsargiem sagādā telpu jautājums. No 22 nodaļām savi nami ir tikai Saldus un Vārmes nodaļām, bet Cieres — Brocenu nodaļa ir nama līdzīpašniece uz paju pamatiem.

Pulka kultūrālās nozares vadītājs ir apriņķa vecākais T. Vilks.

* Pulka sporta klubs un Kuldīgas futbola klubs nolēmuši apvienoties zem 14. Kuldīgas aizsargu pulka sporta kluba vārda. Futbolklubam ir 38, bet sporta klubam 144 biedri. Nesen atpakaļ aizsargu sporta klubs apvienojās arī ar jaunatnes biedrību Kuldīgā.

* Saldus aizsargi uzsākuši planiera būvi. Būves vadību uzņēmies II automotociklistu vada kom. Ordincovs. Arī aizsargu aviācijas eskadriļa Kuldīgā jau tuvākā laikā sāks sava planiera būvi. Darbā atbalstu viņiem apsolījuši vietējie rūpnieki.

* Kabiles aizsardzes, savas priekšnieces māc. Gailīša kundzes vadībā, noturējušas pirmo vakarēšanu. Vakarēšanā mācīti rokdarbi, ko arī turpmāk mācīs rokdarbu skolotāja aizsardze Cers.

15. Liepāja pulks.

* Liepājas kaŗa slimnīcā 4 mēnešus turpinājās aizsargu sanitārie kursi. Tos vadīja Dr. Gludiņš, bet kā pasniedzēji darbojās 6 kaŗa ārsti, 3 aizsargu ārsti un 2 māsas. 27. febr. kursi noslēdzās. Tos beigui 23 kursanti — aizsargi un aizsardzes. Visi kursanti mācībās bijuši ļoti čakli un kursus beiguši ar labām sekmēm.

Uz kursu noslēgumu no Rīgas ieradās aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls, kaŗa sanitārās daļas priekšnieks plkv. Dr. Brambats, aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks pltn. Dr. Bergs.

Kaŗa slimnīcā kursu noslēgumā bija sapulcējušies kursus beigušie ar mācību pasniedzējiem. Bez Rīgas viesiem ieradās arī Kurzemes divīzijas kom. ģen. D. Dankers un divīzijas štāba priekšnieks plkv. Žīds. Kursu vadītājs Dr. Gludiņš uzrunāja klātesošos, novēlēdams kursus beigušiem panākumus darbā. Tad ar uzrunu pie kursus beigušiem griezās ģen. O. Dankers, atzīmēdams, ka 4 mēnešos piesavinātās zināšanas rāda lielu centību un labas sekmes. Visi nodziedāja „Dievs, svētī Latviju", pēc kam ģen. O. Dankers un pltn. K. Prauls izdalīja kursantiem apliecības.

Aizsargu priekšnieks pltn. Prauls izsacīja prieku, ka kursus beiguši aizsargi tik kuplā skaitā. Par kursu sekmēšanu izsacīja pateicību Kurzemes divīzijas komandierim ģen. O. Dankeram, Liepājas kaŗa slimnīcas priekšniekam plkv. Dr. Apinim un slimnīcas ārstiem.

* Aizviķu nodaļa kopīgi ar vietējo pašvaldību un vietējām organizācijām sarīkoja 1. febr. „zemnieku" dienu nodaļas mītnē. Runāja III btl. kom. Ģībiets, agr. Gulbis un instr. Ozoliņš. Tajā pat dienā notika aizsargu un aizsardžu rīkots bazārs, ar atlikumu par labu pulka namam. Sarīkojumus apmeklēja pulka komandieris Tikmanis un apr. pašvaldību vecākais Līcis, kuŗi iepazinās ar nodaļas iekšējo dzīvi. Viesus svētku dalībnieki sirsnīgi sumināja.

*No 6. līdz 8. februārim I bataljona mītnē, Grobiņā, notika sanitārie un mājturības kursi aizsardzēm. Sanitāros priekšmetus pasniedza btl. ārsts Dr. Evaldsons un mājturības Iļģu lauks. skolas skoltāja Grundmanis. Kursos piedalījās 50 aizsardzes. Pārbaudījumus, iegūtās sanitārās zināšanas noturēja Dr. Gludiņš.

*8. un 9. februārī Kaletos Purmsātu un Kaletu nodaļas rīkoja sanitāros kursus, 7. rotas ārsta Dr. Upīša vadībā. Kursus apmeklēja 55 aizsargi-dzes. Noslēgumā ieradās pulka kom. pal. kapt.-ltn. Briedis, iepazinās ar kursantu sekmēm un deva vērtīgus norādījumus aizsargu iekšējai dzīvei. Vada kom. Dambis lasīja referātu „Aizsargs kā cilvēks un patriots".

* Kaletu nodaļas priekšnieks noorganizējis siltu pusdienu izsniegšanu aizsargu sanāksmēs. Pusdienas gatavo aizsardzes.

*9. februārī Liepājas aizsardžu pulciņš sarīkoja pēcpusdienas tēju 15. maija namā. Vakars bija ļoti kupli apmeklēts un tanī ieradās redzamākie Liepājas sabiedriskie darbinieki. Lielu piekrišanu guva tautisko deju priekšnesumi rīkotāja izpildījumā. Jūras aizsargu orķestris daudzas tautiskās dejas atskaņoja arī viesiem un tās guva nedalītu piekrišanu. Vakara atlikums ļoti prāvs.

Dobeles aizsardzes un Bērzbekes mazpulks kopējā vakarēšanā.

*16. februārī Lieģu muižā uz pirmo apspriedi sanāca jaundibinātais Aisteres aizsardžu pulciņš. Nolēma pavasarī rīkot pulciņa iesvētīšanu.

*Gadskārtēju sportistu vakaru 29. februārī rīkoja pulka sporta klubs. — Sportisti deva svinīgo solījumu. Vakaru noslēdza sporta un mūzikāli priekšnesumi.

16. Jelgavas pulks.

* Kaŗa spēles notika Jelgavas aizsargu namā štāba bataljona un jātnieku komandējošam sastāvam Štāba bataljonu vadīja 3. Jelgavas kājnieku pulka kapt. Freimanis, bet jātniekus kapt. Volbergs. Kaŗa spēlēs ieradās arī aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls, štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis un militāro apmācību pārzinis kpt. J. Ķikulis. Kaŗa spēles noslēgumā aizsargu priekšnieks spēles dalībniekiem izteica pateicību par veikto darbu un aicināja nenogurstoši strādāt tautas un Tēvijas labā.

* Vilhelmīne Ulmane no Tērbatas ielas 38, Rīgā, nodevusi ministram A. Bērziņam 500 ls kā ziedojumu patšautenes iegādei Līvbērzes nodaļai.

* 16. februārī Jēkabnieku aizsardzes sarīkoja slēgtu tējas vakaru ar priekšlasījumu, koŗa dziesmām un tautisko deju demonstrējumiem. Vakars atzīmējams kā reti labi izdevies. Vakara goda viešņas skaitījās tās mātes, kuŗu dēli krituši brīvības cīņās.

* Vircavas aizsardžu pulciņš 22. febr. sarīkoja „Meteņu sērstības". Tās ievadīja mākslinieks Bīne ar priekšlasījumu „Latviskā kultūra". Koncertu izpildīja Žinka un Zaļums. Aizsardzes bija klājušas meteņu mielasta galdu. Vakarā piedalījās pulka komandieŗa palīgs Kampars un daudz apmeklētāju.

* Salgales aizsargi un aizsardzes Emburgas b-bas namā 23. februārī atvadījās no ilggadīgā nodaļas priekšnieka Ozoliņa, kas slimības dēļ spiests atteikties no aktīvas nodaļas vadības. Ozoliņu savās runās cildināja rotas kom. V. Biernis, pagasta vecākais R. Uveros u. d. c.

* 23. februārī „Annas skolā" Elejas nodaļa sarīko savus 16 gadu, bet aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Garīgo aktu izpildīja divīziona mācītājs Rubenis. Sekoja apsveikumi. Kā pirmā jubilārus apsveica aizsargu štāba aizsardžu instruktore Torgani, kuŗa nodeva sveicienus arī no aizsargu priekšnieka un nolasīja plašu referātu par aizsardžu un pilsoņu pienākumiem. Uz svinībām bij ieradušies pulka komandieŗa pal. Kampars, pulka vecākā aizsardze Lejiņa, divīziona kom Lācers u. c.

* Ozolnieku nodaļa 1935. gadā darbojusies sekmīgi priekšnieka J. Skadiņa vadībā. Aizsargi ar apziņu veikuši viņiem uzliktos pienākumus, gan militārā, gan kultūrālā un sabiedriskā darbā, kā arī piepalīdzot policijai. Aizsardzes savam darbam ziedojušas 330 darba dienas. Sporta pulciņš sarīkojis sporta svētkus un piedalījies kaimiņu pagastu sacīkstēs. Nodaļa arī piedalījusies jaunā pagastnama celšanā, šim mērķim ziedojot 1000 ls. Junā pagastnamā aizsargu lietošanā būs viena istaba.

* Vērtīgu lekciju par Igauniju 27. febr. aizsargu namā pulka aizsargiem un aizsardzēm nolasīja vēstures skolotājs Karlsons.

17. Rēzeknes pulks.

*2. februārī Atašienes pagasta aizsargu sporta pulciņš sarīkoja plašu aizsargu izrīkojumu, kas bija ļoti kupli apmeklēts. Referātam „Tagadējā laikmeta nozīme valsts dzīvē" sekoja izrāde un tautisku deju vakars.

*3. februārī sākās Silajāņu pagasta aizsargu nodaļā aizsardžu mājturības kursi. Kursi ilga trīs nedēļas. Kursus apmeklēja lielā skaitā aizsardzes un pārējās sādžu pilsones. Kursus vadīja L. L. kameras mājturības instruktore A. Rēķis.

*Pulka štāba orķestris, K. Ģērķa vadībā, 8. februārī viesojās ar koncertu Ludzā.

*15. februārī Rēzeknes aizsardžu pulciņš rīkoja koncertu, ar prof. Šūberta, Ozoliņa un koncertmeistara Norīša piedalīšanos.

*Pulka mītnē Rēzeknē, 13. februārī, sakarā ar aizsargu sporta svētkiem Rīgā 1936. g. 6., 7. un 8. septembrī, notika Latgales aizsargu pulku un no Zemgales — Ilūkstes aizsargu pulka fiziskās audzināšanas instruktoru un instruktrīšu apspriede, kurā nolēma visiem spēkiem pūlēties, lai lielajos sporta svētkos Rīgā, arī Latgale parādītu savus krāšņos tautas tērpus, kas sevišķi īpatnēji Līvānu, Krustpils un Jaunlatgales apvidiem Visu piecu aizsargu pulku pirmo lielo kopmēģinājumu noturēs 19. jūlijā Rēzeknē.

* 19. februārī Varaklāņu aizsardžu pulciņš atklāja mājturības sekciju, ko pie pulciņa nodibināja LL kamera. Atklāšanā piedalījās pulka vadība, pašvaldību amatpersonas un daudz viesu, kopā ap 400 personu. Agr. Liepiņa atklāšanas runai sekoja LL kameras mājturības nodaļas vadītājas pal. Varkales un instruktores Pāvulītes referāti par mājturības nozīmi Latgalē. Noslēgumā runāja pulka komandieŗa pal. J. Samiņš un beigās klātesošie sumināja tautas Vadoni Dr. K. Ulmani, aizsargu goda šefu ģenerāli J. Balodi un lauksaimniecības kameras vadību.

18. Daugavpils pulks.

* Aizsargu priekšnieks plkv -ltn. K. Prauls 25 februārī apmeklēja Daugavpili, lai piedalītos 4 mēneši ilgo sanitāro kursu izlaiduma aktā. Garnizona virsnieku klubā kursantus, kas bija braukuši no 9. Madonas, 12. Ilūkstes, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils un 19. Jaunlatgales aizsargu pulkiem, kopā 12 aizsardes un 7 aizsargi, uzrunāja aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks Dr. Bergs un garnizona priekšnieks ģen. Bangerskis. Sekoja diplomu izsniegšana.

*Pulka vec. aizsardze 2. februārī bija saaicinājusi pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmi atklāja pulka kom. D. Silavs, bet referēja aizsargu štāba instruktore Torgani. Aizsardžu dienu nolēma rīkot 13. jūnijā.

*Zemkopības ministrs Birznieks 16. februārī apmeklēja Līvānus, kur bija rīkota zemnieku diena. Ministru sagaidīt ieradās pulka kom. D. Silavs ar palīgu kpt. Knospiņu un apr. vec. A. Švirkstu. Ministram par godu bija celti skaisti goda vārti, pie kuŗiem notika sagaidīšana. Goda sardzē stāvēja aizsargi, kuŗus šomandēja Skrebels, mazpulki, skolu jaunatne, ugunsdzēsēji un daudzasc itas organizācijas. Neskatoties uz auksto laiku, bija ieradies ļoti daudz tautas no visplašākās apkārtnes.

*Visā pulka plašajā territorijā manāma dažādu biedrību un organizāciju apvienošanās ap aizsargiem un savu īpašumu nodošana viņu rīcībā. Tā Nīcgales tautas nams, kuŗu cēlušas vietējās jaunatnes biedrības, nodots pulka rīcībā. Šim tautas namam tuvākā nākotnē būs liela nozīme, jo pēc 1. aprīļa paredzēts nodibināt jauno Nīcgales pagastu. Kalupes mūzikālā biedrība nolēmusi likvidēties un orķestri un bibliotēku nodod aizsargiem. Naujenes pag. kultūrveic. b-ba „Gaisma" arī paredzējusi likvidēties un pāriet ar savu orķestri un bibliotēku pie aizsargiem. B-bai ir savs gruntsgabals ar augošu mežu.

*Pulka vistālākos pagastos, kur agrāk gadu desmitiem nebija redzēta neviena vadoša persona, tiek sarīkoti latviski vakari, kuŗus apmeklē apriņķa augstākā administrācija. Tāds interesants Meteņu vakars notika lielākajā Latgales — Kāpiņu — pagastā 22. februārī, Ezbachovā. Aizsargi un aizsardzes bija uzņēmušies šo darbu, bet virsmežzinis Šteinbergs bija ļāvis savu dzīvokli, jo lielāku telpu nemaz nav. Kā patiesi reti viesi ieradās pulka kom D. Silavs, apr. vec. A. Švirksts, Aglonas ģimn. dir. Dr. Broks un inspektors J. Jedušs, kuŗus sevišķi sirsnīgi saņēma, jo šādu amatpersonu neviens neatminas te ieronoties. Pulka kom. D Silavs visus sapulcējušos — ap 50 cilvēku — apsveica ar izteiksmīgu runu. pēc kam sajūsmā nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai. Laiku pavadīja vienkārši un sirsnīgi dziesmās un rotaļās, un ilgi, vēl ilgi ezbachovieši atcerēsies šo reto, latvisko, vakaru.

* Krāslavas aizsargu nodaļa nodomājusi iegādāties patšauteni. Šim nolūkam līdzekļu vākšana jau ievadīta. Prāvi ziedojumi paredzami no Krāslavas pilsētas valdes un Krāslavas pagasta valdes, pa 200 ls no katras. Pabalstot aizsargus materiāli, tiem tas būs arī morālisks atbalsts, zinot, ka iedzīvotāji izprot aizsargu vajadzības un sekmē aizsargu organizācijas mērķu piepildīšanos.

Aizsargu aviācija.

*Ķīmiskā dienesta pretgāzu atkārtošanas kursi aizsargu aviācijai notika no 11. februāŗa līdz 3. martam.

*Dzejnieks Ed. Virza aizsargu aviācijas saimei 12. febr. aizsargu namā, Rīgā, lasīja referātu par latviešu garīgo robežu aizsardzību. Uz priekšlasījumu ieradās arī aizsargu priekšnieks pltn. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, aizsargu aviācijas priekšnieks J. Lindbergs u. c.

Daudzos klausītājus referents iepazīstināja ar latvju intelliģenci un zinātni sirmā senatnē, latvietības gara pamatiem un vācu iebrukumu Baltijā, kas apturēja latvju zinātnes un kultūras tālāko attīstību un noārdīja mūsu ga-

rīgās robežas, ļaujot latvju zemē ieplūst latvju garam svešām mācībām un idejām. Garīgās robežas visos laikos sargājusi tautas intelliģence, un arī tagadējais intelliģencei jābūt par latviskās gara katredrāles sargu. Tagad mēs pievēršamies ar savu skatu vairāk pagātnei, bet mūsu pagātnes slavināšana nav tagadnes noliegšana. Gadu tūkstošu auklētā pagātnē mēs smeļamies jaunus spēkus un mošu latvju garu. Intelliģencei jāsaprot tautas dvēsele un gars, viņas sāpes un bēdas un jāiet kopā ar tautu viens ceļš, kas ved uz kalpošanu latvju nācijai, latvju zinātnei. Mūsu ceļš ved uz pagājību un tur dus arī tautas Vadoņa atdzimusē tagadnē.

Latvju zeme, kamēr viņā valda autoritārā iekārta, ir kļuvusi labāka un bagātāka no padarītā darba daudzuma. Mūsu tautas zieds — intelliģence saprot, ka ar jauno iekārtu atdota atpakaļ svētā latvju zeme, — zeme, kurā dus latvju tautas pagātnes slava, kas tūkstošbalsīgā korī pauž latvju tautas garu, liek pazīt viena novada ļaudīm otra novada ļaudis, pēc zīmēm, ko radījusi kopējā izcelšanās. Tagad, jaunais latvietis draudzīgi tuvojas senam latvim, senā pagātne kļuvusi dzīva un palīdz veidot un sargāt mūsu nācijas garīgās robežas no svešām idejām un latvju garam nepiemērotām un kaitīgām mācībām.

*Sporta instruktoru un sporta pulciņu vadītāju kursi aizsargu aviācijai kopā ar dzelzceļu aizsargiem - sportistiem, notika no 21. līdz 24. febr., instr. A. Pechako vadībā. Lekcijas lasīja sportistu valsts treners V. Rinne, A. Motmillers un Z. Briede.

*Pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi aizsargu aviācijai sākās 24. februārī. Kursus atklāja aviācijas priekšnieka pal. kpt.-ltn. R. Jenkēvičs. Kursus vada aizsargu aviācijas vecākais ārsts Dr. P. Rubenis, un tie ilgs līdz 2. aprīlim.

Alfrēds Pērkons,
6. A. a. p. aizsargs.

Dzīvošanas māka

Es savā pagastā pazīstu kādu saimnieku, Lanku, kas vienmēr ir saīdzis un nelaipnu seju. Vienmēr viņam ir par ko gausties, sūdzēties un bēdāties. Te kaimiņš, te strādnieki, te viņa paša bērni vai sieva tam kādas nepatikšanas izdarījuši. Un ja par šiem viņam nav nekā slikta ko teikt, tad viņš atrod, ka diena ir bijusi slikta . . . Nevarējis strādāt . . .

Reiz, satiekoties, viņš saīdzis man saka:

Es nesaprotu, kādēļ tas tā! Manu kaimiņu Vārpu visi uzaicina pie sevis viesos, gan ģimenes svētkos, gan valsts svētkos, gan apkūlībās. Vai tādēļ viņu uzaicina, ka viņš ir aizsargs? Bet vai es, nebūdams aizsargs, esmu sliktāks cilvēks? Nē, es esmu tāds pat, tikai visi pret mani ir netaisni, un tādēļ man nav prieka strādāt.

Pēc šīs sarunas es daudz domāju — ir par Lanku, ir par Vārpu. Neesmu ilgi šinī pagastā, neesmu vēl pilnībā viņa seju iepazinis un tā pulsu labi saklausījis, nevaru spriedumu iznest, tādēļ apņēmos apmeklēt šos saimniekus viņu pašu mājās, jo māja un bērni ir katra saimnieka sirds spoguļa attēls.

Bija novakars, kad izgāju uz Lankām. Gāju vakarā ar tādu aprēķinu, lai visu ģimeni atrastu mājās. Ieejot gatvē, vēroju saimniecības ārējo izskatu. Netālu no mājām, meža malā, stāvēja pirts. Maza, nokvēpusi ēka, ar izdauzītu logu, kas bija aizbāzts ar salmu kūli, un ielīkušu, noplukušu jumtu. Ieejot mājas pagalmā, arī pārējās ēkas atstāja bēdīgu un nolaistu iespaidu. Pie klēts stāvēja dažādi darba rīki nekārtīgi nosviesti. Ceļš no šķūņa uz kūti nokaisīts ar salmiem, pelavām, sienu un āboliņu. Dzīvojamās ēkas jumts vietu vietām caurs. Dažos logos izsistās rūtis aizklātas ar biezu papīru, un divi logi pilnīgi aiznagloti dēļiem.

Durvis atvēra pats saimnieks. Bija saīdzs, kā vienmēr. Iegājām istabā. Galds, divi krēsli un viens garš sols. Tas viss. Acis meklēja grāmatas un puķes. Tādu nebija.

Saimnieks stāstija par savu saimniecību: gājēji prasot atsevišķu istabu. Kur tas redzēts! Tā taču būs jāapkurina un jāapgaismo. Kur to ņemt? Varētu braukt mežā peļņā, valdība labi maksā, bet zirgiem tad labāk jādod ēst. Bet ēdamā maz. Govis ar' maz dod piena. Nav spēcīgas barības . . . Nāktu ātrāk pavasars! . . .

Es pa šo laiku domāju par ceļu, kas veda no šķūņa uz kūti un bija nokaisīts ar salmiem, pelavām, sienu un āboliņu.

Pa puspievērtām durvīm dzirdēju, ka saimniece sūtīja savu dēlu pēc malkas. Viņš negāja. Tēvs esot teicis, ka viņam pēc malkas neesot jāiet. Tas esot jādara kalponei . . . Saimniece vēl brīdi runāja, tad aizgāja pati.

Otrā dienā ap to pašu laiku, novakaru, aizgāju uz Vārpām. Jau māju gatve, kuras abās pusēs auga ozoli, kā mūsu senču tikumu sargātāji un glabātāji, silti apņēma un it kā aicināt aicināja iet labi koptajās mājās.

Ejot gar klēts stūri, pretī izskrēja liels suns. Nikni rēja un aizkrustoja ceļu. Gan labināju, gan saucu viņu par mīļo Panu, gan teicu, ka nāku miermīlīgos nolūkos un viņam nebūtu iemesla dusmoties, bet viņš tikai rādīja baltus zobus un no manis neatkāpās ne soli.

Tad no istabas iznāca jauna sieviete, sārtu seju un smaidošām acīm. Viņa pievāca suni un ieveda mani istabā.

Bija vakariņu laiks. Saimnieks un visa saime sēdēja pie galda un ēda vakariņas — kartupeļus ar rūgušpienu un sviestu.

Saimnieks un saimniece piecēlās. Sasveicinājāmies. Rita, saimnieku septiņu gadu vecā meita, bez vecāku uzaicināšanas, atnesa man krēslu. Tiku uzacināts pie kopējām vakariņām. Bija patīkami vērot lielo saskaņu, kāda valdīja starp saimnieku un strādniekiem. Kā viena ģimene!

Pēc vakariņām viena meita sāka nokopt galdu, otra gāja uz kūti lopus kopt. Puiši — viens atsāka vīt striķi, otrs, mazais puisis, apskatīja saimes pastalas, un caurās nolika savrūp, lāpīšanai.

Saimnieks mani aicināja viesu istabā un aicināja līdz arī saimnieci. Iegājām patīkami un glīti iekārtotā istabā. Vidū baltu galdautu klāts galds. Ap viņu seši krēsli. Pie loga trepju galdiņš ar puķēm. Pa labi dīvans un grāmatu plaukts, kas piekrauts skaisti iesietām grāmatām. Pa kreisi radio aparāts un trīs mīksti atzveltņu krēsli.

Apsēdos uz dīvana un ieskatījos tur gulošā atvērtā grāmatā. Tā bija Aleksandra Grīna „Dvēseļu putenis".

Saimnieks sacīja:

„Esmu atbrīvošanas kaŗa dalībnieks, un bez šīs grāmatas nevarētu dzīvot. Aleksandrs Grīns ar savu romānu „Dvēseļu putenis" ienesis mūsu dzīvē to, pēc kā kāri sniedzas, atmiņās gremdējoties, vecie cīnītāji un pēc kā izslāpusi tiecas latvju jaunatne, nākamie varoņi, lai redzētu izcilus paraugus un audzinātu sevī ticību latvju tautai un padziļinātu mīlestību pret savu dzimto zemi."

Vakars pagāja omulīgās sarunās. Un es paspēju pietiekoši ieskatīties Vārpu mājas dzīvē. Kad atvadījos un gāju prom, manī bija zināma skaidrība, un es zināju, kādēļ Vārpu visi tā cienī un ieredz, un Lanku — nē.

Lanka ir vienmēr sliktā omā. Neviens viņu neuzaicina, baidīdamies, ka viņš ar savu slikto omu un mūžīgo saīgumu sagandēs visas sanāksmes vai viesības omulību un prieku. Kas pie viņa lai ietu viesos? Un ko pie viņa aizgājis redzēs un dzirdēs? Lūk: nolaistas mājas . . . nesaskaņas ar strādniekiem, ar sievu un bērniem . . . mūžīga gaušanās . . . zūdīšanās . . . īgnums . . . Tas viss ausīm, acīm un sirdij ir ļoti nepatīkami!

Citādi ir ar Vārpu, kuŗu visi cienī, mīl, aicina pie sevis viesos un pie kuŗa katrs ar prieku atnāk. Jau no ārienes skatot, viņa mājas ir labi uzkoptas, jo viņš visu savu spēku un saprašanu iegulda savas mājas uzkopšanā, izdaiļošanā un zemes auglības pacelšanā, zinādams, ka viņa paša un visas valsts uzturētāja ir zeme. Ģimenē viņš ir labs un gādīgs tēvs, strādniekiem — cienījams saimnieks, pie kuŗa prieks dzīvot. Citāds viņš nemaz nevar būt, jo tāda ir viņa sirds, kas kā koks ar saknēm dziļi ieaudzis auglīgajā latvju zemē un ar galotni sniedzas pretī zilajām debesīm un saulei.

Viņa mājas iekšējā dzīvē ielūkojoties, var redzēt, ka tā ir maiguma, drošības un labdarības mītne, kur mierīgi attīstās jaunais. Šīs mājas saimniece-māte, šis vārds nenozīmē tikai socioloģisku - bioloģisku funkciju, bet dzīvību, iejūtu, gara modrību, optimismu un mīlestību, dzīvē ienes mātes, miera, mājas un priecīgu darba garu.

Tāda māja rada uzticību un simpatijas, stāv par labu paraugu un kļūst par kultūras nesēju, jo kultūras nesējs ir ne katrreiz tas, kas piesavinās daudz zināšanu, bet tas, kas mūsu ideālu saista ar savu iekšēju būtību, viņu iemieso savā dzīvē un darbā un ir arī par labas dzīvošanas mākas paraugu.

Katrs laikmets izvirza savu ideālu, un katrs laikmets izvirza arī savus cilvēkus, šī ideāla tālāk nesējus un sludinātājus. Tie tad nostājas dzīves centrā un ir kā tilts, kas savieno un vieno ideālu ar visu dzīvi.

Kāds tad nu ir mūsu ideāls?

Ja vēl dažus gadus agrāk daudzu ideāls bija politiskās cīņas — vienam otru apkarot, tad tagad mūsu ideāls ir „katram savā un visiem valsts darbā". Katram savas mājas zemi kopt un pacelt viņas ražību; izdaiļot mājas ārieni un iekšieni; uzturēt vislabākās attiecības ar saviem strādniekiem un kaimiņiem; ģimenē saglabāt saticību un mīlestību, izkopjot nacionālās jūtas un dvēselīgas attiecības; bērnos ieaudzināt mīlestību, cieņu un paklausību pret saviem vecākiem, ievērojamiem valsts un gara darbiniekiem un mācīt no sirds mīlēt savu Tēvu zemi; katra māja tad būs ārēji un iekšēji stipra un skaista, un nebūs īgnums un skaudība uz kaimiņu, bet — būs prieks dzīvot un strādāt, un būs vienmēr sirdī prieks par katru Dieva dienu.

Čiv-čiv.

Ainas no aizsargu dzīves

Vecie lauku aizsargi, kas sākuši savas gaitas jau pirmā sākumā un savai vecai, pirmā parauga cepurei ierādījuši goda vietu mājas vēsturisko priekšmetu vidū, parūpējušies izaudzināt sev cienīgus pēctecus. Mazais dēlēns jau tanīs laikos pieskatījies aizsargu dienestu, pārzina tēva apbruņojumu kā savus piecus pirkstus un turpina iet tēva pēdās kā brašs aizsargs. Tādu lauku sētu, kur tēvs ar saviem dēliem ir aizsargi, māte un meitas aizsardzes, var uzskaitīt vai katrā pagastā.

Jauniecelts pulka komandieŗa palīgs pa tālruni mēģina izsaukt aizsargu Krūmiņu no Silzemnieku mājām.

„Vai aizsargs Krūmiņš?"

„Tas pats," atbild vecīga balss „tikai mēs šeit esam trīs aizsargi Krūmiņi..."

„Man vajadzīgs aizsargs Pēteris Krūmiņš!"

„Mēs esam divi Pēteri, tēvs un dēls..."

Komandieris apmulst un beidzot ar pulka adjutanta palīdzību pēc reģistra atrod vajadzīgo Pēteri Krūmiņu, dzimušu 1904. gadā, atvaļinātu seržantu.

Lieta nav tik vienkārša . . .

*

Meita, aizsardžu pulciņa priekšniece, saņem rīkojumu ierasties ar aizsardzēm nometnēs saimnieciskiem darbiem. Arī māte ir aizsardze, kamdēļ abu starpā notiek svarīga apspriede, kam pamest mājas saimniecību.

„Reiz visām jāiet," saka māte „tad arī uz mani šis rīkojums attiecas. Es arī esmu tāda pat aizsardze, kā visas citas . . ."

Beidzot sieviešu strīdū iejaucas tēvs.

„Vienai no jums jāpaliek mājās," viņš noteic „jo kas tad apkops lopus un slauks govis!"

„Tev te, vecais, nav nekāda noteikšana!" atcērt māte.

„Kam tad , galu galā, ja ne saimniekam?"

„Protams, priekšniecībai! Pats esi aizsargs un labi zini!" Meita saprot tēvu, vecu karavīru, zin arī, ka saimniecību nevar pamest uz pāris dienām bez sieviešiem, un smaidīdama, priekšniecības tonī, saka mātei:

„Aizsardze Grieta Smildziņa paliks mājās!"

Mātei nav šoreiz ko iebilst, priekšniecībai jāklausa, un arī vecais Smildziņš, apmierināts ar tādu iznākumu, uztaisa pīpi.

Mājās atkal iestājies parastais miers

*

Tēvs, ierindas aizsargs, viens no pirmajiem pagastā un kā pirmais arī izpelnījies aizsargu medaļu par centību, aizsargu dienestam nododas ar lielu dedzību, šis pienākums tam iegājis, kā mēdz teikt, asinīs. Viņš, neskatoties uz saviem gadiem, cītīgi apmeklē visas apmācības un pukojas uz jauniešiem, kas samaitā labo garastāvokli ar humoru, dažbrīd ieteikdami vecajam vīram „iet penzijā„. Dēls viņam, kā atvaļināts virsnieka vietnieks, ir tās pašas rotas komandieris. Kad tas ierodas nodaļā uz apmācībām un sasveicinās ar aizsargiem, tēvs, stāvēdams ar šauteni ierindā, braši atbild citiem līdzi:

„Esat sveiki!"

Pirms apmācībām nodaļas priekšnieks nolasa visiem pulka pavēli, kurā, starp citu, izsludināts Aizsargu priekšnieka rīkojums par savstarpēju attiecību izkopšanu un priekšniecības uzrunāšanu. Priekšnieks jāsauc par komandiera kungu, jāuzrunā dienesta lietās ar „jūs".

Vecais Salmiņš klausās visai uzmanīgi, pēkšņi kļūst domīgs un nevīļus iesaucās:

„Vai tad man savu dēlu arī tā būs jāsauc?"

Brīdi iestājas klusums, dēls — rotas komandieris pasmaida, bet nodaļas priekšnieks savukārt priekšniecības klātbūtnē taisa izlēcienu ar piezīmi vecajam Salmiņam:

„Aizsargs Salmiņ, ierindā neizrunāties!"

Starplaikā, sasmēķējot, vecā Salmiņa sejā plaiksnās pašapzinīgs smaids un viņš draudzīgi uzsit dēlam pa plecu.

„Kad jau, tad jau, komandiera kungs, Lai Dievs j u m s dod veselību, man vecam vīram par tādu dēlu prieks. Jo t e v lielāks gods, jo man lepnāka sirds!

*

Tēvam vienīgais dēls jau pirms kaŗa dienesta cītīgs aizsargs un no tēva mantojis sevišķu pieķeršanos zirgiem. Saimniecībā visi zirgi kā bildes, spīd un laistās. Zirgu kopšanā tēvs ar dēlu cenšas pārspēt viens otru.

Tēvs izaudzinājis izcilus sugas kumeļu un dēls, labs jātnieks būdams, jau to lieto aizsargu apmācībās. Taču saimniecībā savas rūpes, vajadzīga nauda un tēvs taisās jauno zirgu nodot armijai. Žēl zirga, žēl arī dēla . . .

Dienu pirms nodošanas, tēvs nevīļus pamana dēlu stallī, kur tas, glāstīdams savu acuraugu, klusu šņukst. Kumeļš, kā nojauzdams šķiršanos, klusi bubina. Šis skats ir tik aizkustinošs, ka tēvam pieskrien acis pilnas asaru, un viņš klusu izmanās no stalla. Pie vakariņu galda galīgs lēmums tēvam gatavs.

„Dēls," viņš saka, „es esmu to lietu pārdomājis. Kumeļš lai paliek vien mājās, ar ko tad tu citu jāsi aizsargos. . ."

Dziļā pateicībā dēls uzlūko tēvu.

„Bet kā tad tu ar naudu nāksi cauri?"

„Kamēr es esmu saimnieks, galva jālauza man. Nāksi tu pie stūres, būs tava darīšana . . ."

*

Jaunais Akmentiņš ar aizrautību nodevies šaušanas mākslas izkopšanai un ievirzījies par vienu no izcilākiem šāvējiem pulkā. Tēvs šo aizraušanos atbalsta un sekmē, neliegdams līdzekļus patronu pirkšanai. Pārticība saimniecībā nava nekāda lielā, un vecajam Akmentiņam kaimiņi, lieli saimnieki, dod draudzīgus padomus:

„Beidz jel blēņoties, Akmentiņ! Vai tu esi aprēķinājis, cik naudiņas tavs dēls izšauj zilā gaisā?"

Akmentiņš paklausās, pavīpsnā, beidzot noskaldās ne pa jokam.

„Vai tu, Mežmārtiņ, esi parēķinājis, cik daudz tavs dēls atstāj pilsētas krogos un ballītēs? Noslauki vispirms savu durvju priekšu, tad nāc pie mana slieksņa . . ."

*

Lauksaimnieku līgšanas dienās saimnieks met acis uz brašu puisi, kurš turas savrūp no citiem un izceļas ar savu nopietnību. Kamēr citi iereibuši klaigā, šis tik smīn vien. Saimniece ievada sarunas par līgšanu. Algu puisis prasa kārtīgu, saimnieks ierunas arī neceļ.

„Bet man vēl viena lieta jāpielīgst . . ."

„Ko tad nu vēl? Tā jau liela alga!"

„Aizsargu apmācības dienas brīvas. Protams, izņemot sevišķi steidzamu darbu laikā!"

Saimnieks bez vārda runas akceptē šo noteikumu un pamudinoši piebilst:

„Protams, protams! Iesim uz apmācībām abi reizā, es jau arī esmu aizsargs!"

Evelina Kristoviča,
Nīkrāces pulciņa aizsardze.

Mācīsimies lasīt un lasot — mācīsimies

Mēs nebeigsim pieminēt un bērniem stāstīt par sajūsmas dienām, kad tautai modās cēls gars sargāt un aizstāvēt ne sevi pašu, bet visas tautas kopīgās vērtības, visas tautas svētumu — brīvību, zemi un kultūru. Cēli un skaisti tas bij, kad dzimtenes zemes arāji — tēvi un dēli steidzās talkā Vadonim lielajā atjaunošanas darbā.

Vadonis teica — mainies uz augšu, latviešu tauta, ņem sev krūtīs jaunu sirdi, ņem sev mutē jaunu mēli, ņem sev rokās jaunu spēku!

Un redzi — viss ir tapis jauns: mūsu sirdis un mūsu ticība; mūsu dzīves pamati un mērķi. Un mērķis visuaugstākais — vienota, brīva un mūžīga Latvija! Tikai ar viņu, mūsu dzimteni mēs augsim un būsim stipri. Mums jāzina, ka ikviens mēs esam dzīvs loceklis, kas nes dzīves sulu valsts kokam. Un nedrīkstam aizmirst, ka mums jātop vēl arvien labākiem un pilnīgākiem. Mums jāizkopj un jāveido sevi, jo Latvija būs tāda, kādi būsim mēs. Jaunais laiks prasa no mums centību, darba gribu, apzinīgu pienākumu pildīšanu personīgajā un sabiedriskajā dzīvē. Katrs solis, vārds un darbs lai ir augstākās atbildības sajūtas vadīts. Tas ir pagājis, kad katrs varēja runāt un darīt, ko grib, nedomājot par sekām. Ne skanīga un patukša ārišķība, bet dziļa un nopietna personība jāveido. Paviršības un „apmēram" vietā liksim noteiktību un akurātību. Šinī nolūkā — aizsardzes, aizsargi — piegriezīsimies pašizglītībai. Katrai un katram tas iespējams un nepieciešams. Vajadzīga tikai griba, bet pēdējās mums nevienam nedrīkstētu trūkt. Mūsu sirdis pukst karstā Tēvuzemes mīlestībā. Brīvības vārds mums ir svēts vārds un dziļā godbijībā pieminam tos, kuru asinīm tā pirkta. Bet — būsim atklāti — ko mēs īsti zinām par brīvības cīņām? Vai nav tā, ka daudzi no mums zina gan — „kautko" un ļoti vispārīgu, bet ne laika, ne vietas ziņā nevar dot skaidru un noteiktu atbildi. Šinī ziņā daža cita tauta zina par mums vairāk. Kāds augstāks mūsu skolu darbinieks reiz pastāstīja šādu gadījumu, ko viņš piedzīvojis Čechoslovakijā, braukdams vilcienā kopā ar vairākām čechu ģimnazijas audzēkņēm. Kad pēdējās, caur sarunām, dabūjušas zināt, ka viņu ceļa biedrs latvietis, kāda izsaukusies: „Jūs latvietis. Cik jūs varat būt gan laimīgs, jo jūsu tautai pieder varonīgās cīņas Nāves salā". Šāda uzmanība latviešu tautas vēsturei no svešas tautas jaunatnes, sagādāja pārsteigumu mūsu tautietim.

Katra patriota goda lieta un svēts pienākums pret savu tautu un Tēvuzemi ir — zināt viņas vēsturi — ne apmēram, bet noteikti.

Un netikai vēsture mums jāmācās. Mums vajadzīga vispusīga prāta un dvēseles izglītība. Par mazu naudu, bet ziedojot kaut mazu daļu sava brīvā laika garīgajam darbam — to var iegūt katrs. Nav jādomā, ka nu citi darbi un pienākumi jāatliek un jāsēd vienīgi pie grāmatas. Atpūtu resp. savu brīvo laiku var izlietāt dažādi: bezdarbīgā garlaicībā, vai lietderīgi. Vispatīkamāko un lietderīgāko atpūtu, sevišķi ziemas vakaros, sagādās jaukas un derīgas grāmatas lasīšana. Un — paldies Dievam, mums tagad netrūkst labu grāmatu — ne beletristikā, ne zinātniskajā laukā. Šīs grāmatas nav jāsajauc ar „Čūskām kārdinātājām" un t. l. „sirdi aizgrābjošām" sēnalām, kas tomēr paspējušas lielā skaitā un daudzos variantos izplatīties tautā. Šādas sugas grāmatām dot pajumti gan ir katra kultūrāla cilvēka kauna lieta. Mums vajadzīgs skaidrs domu zelts. To laipni sniedz derīga un laba grāmata. Vajaga tikai čakli lasīt, iedziļināties vienā un iemīļot kaut vienu grāmatu, un radīsies cieņa pret grāmatu vispār.

Ir taisnība, vērtīgu grāmatu glītā ietvērumā daudziem centīgiem lasītājiem iegūt par savu iznāk par dārgu. Nav jāskumst. Par to jau arī ir domājis mūsu tautas Vadonis. Tauta ir atsaucīgi sekojusi vadoņa draudzīgajam aicinājumam. Katrā pagastā tagad ir vai nu no jauna iekārtota, vai papildināta bibliotēka. Bez tam, ir arī atsevišķi cilvēki, kas labprāt aizdod lasīšanai savas vismīļākās grāmatas. Tikai nevajadzētu izlasītu grāmatu uzskatīt par „vecu". Īstam grāmatas cienītājam tā ir mīļa vienmēr. Ir grāmatas, kuras nemaz nevar beigt lasīt. Šādas grāmatas ir kā avots, no kura izslāpušais var smelt un smelt un mūžam neizsmelt. Tās var būt vistuvākais draugs, bez kurām šķiet dzīve neiespējama. Bet arī šādu grāmatu var ar prieku ieteikt un aizdot otram, zinot, ka arī viņš sapratīs grāmatas dziļo un vērtīgo saturu. Vēlāk, pie gadījuma, var atkal kopīgi pārrunāt, izmainīt domas par vienu un otru jautājumu, salīdzināt, novērtēt.

Taisni šis ir grāmatas nolūks—ierosināt lasītājā domāšanu, patstāvīgu spriešanu un salīdzināšanu. Tāpēc lasītais ir arī jāpārdomā, lai vajadzības gadījumā varētu izteikt savas patstāvīgās domas un slēdzienus. Šādā ceļā aug tie cilvēki, par kuriem mēdz teikt, ka ar tiem nekad nav garlaicīgi — viņi daudz lasījuši. Šinī ziņā ierosinoši un audzinoši būtu piem., ja viena pagasta aizsargi un aizsardzes laiku pa laikam sanāktu kopā uz t. s. pārrunas un jautājumu vakariem. Ziemas vakari uz to aicināt aicina. Sākumā daudzi atturētos piedalīties kopējā domu izmaiņā. Aktīvākajiem dalībniekiem jāvada un jāierosina pārrunas un jāievelk pamazām visi dzīvā darbā. Tas veicinātu pašdarbību, sabiedriskumu un garīgo interesi. Visiem ir jāliek sirdis un rokas klāt kultūras darbam. Bet — kur un kā? Lūk — izkopjot un attīstot sevi. Cilvēks ir sabiedriska būtne. Viņš nevar celt ap sevi Ķīnas mūrus. Tam vajadzīga sabiedrība, kur augt un darboties. Īpaši tagadējais jaunais laiks prasa, lai neviens nebūtu vienpatis, bet nepieciešams loceklis kopējā darbā. Un taisni kā tādam — cilvēkam vajadzīgi pārmaiņas klusi vientulības brīži, lai smeltu dvēseles spēku un bagātību turpmākam darbam. Sabiedriskais darbs nes laimi un darba prieku, bet nereti arī pilnu mēru, sāpes un vilšanos. — Stipram ir tad tev jābūt. Vēsture un literātūra rāda daudz stipru raksturu piemēru.

Šais brīžos lai nāk tev palīgā atkal tavs neuzbāzīgākais, bet uzticīgākais draugs — grāmata. Un tava uzpostā un izdaiļotā māja būs patiesi skaista, ja tur goda vietā atradīsies glīts grāmatu krājumiņš.

Apskati un recenzijas

Prof. A. Spekke. **Latvieši un Livonija 16. g. s.** Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1935. g., 333 lpp.

Cik tas arī dīvaini nav, bet mūsu vēsture, sākot ar 14. g. s. līdz samērā neseniem laikiem — 18. g. s., ir tumšāka un pretrunīgāka, nekā 13. g. s., kad mūsu sentēvi izcīnīja nāves cīņu ar iebrucējiem. Vai tas ir bijis mūsu senču piļu un mājokļu liesmojošo ugunsgrēku atspīdums, jeb latvju karotāju zobenu zvaigžņainais mirdzums, kas mūsu naidnieku chronikās licis atspīdēt seno kauju niknumam un gribot negribot rakstīt arī par saviem pretiniekiem — kas to lai tagad zina — bet tomēr senajos dokumentos ir vairāk ziņu par mūsu sentēviem kā vēlāko laiku vēsturē. Savā ziņā vēstures viltotājus spieda atzīmēt mūsu sentēvu varoņcīņas arī tas fakts, ka uz šo kauju dūmaka taču varēja lepoties uzvarētāji, lai gan īstenībā kauju laukos atklātā cīņā tie bijuši bieži zaudētāji, bet galīgu uzvaru guvuši ar viltu un necilvēcīgu kaŗa vešanu, nopostot laukus un pārvēršot iebrukuma vietas tuksnesī.

Vēlāko laiku vēsturē mūsu senči pa-

zūd. Mēs lasām par hercogiem, par karujām mūsu zemē, bet visur cītīgi noklusēts, kā dzīvojis un ko darījis īstais zemes iemītnieks un aplaupītais zemes īpašnieks — latvju zemnieks, kas par spīti visām naidīgām varām, viņu nesaudzīgiem un nežēlīgiem spaidiem, bija saglabājis savu tautību un īpatnību. Ilgus gadus apspiestais spars tautai atgūstot patstāvību, laužas spontāni uz āru. Mūsu zemkopis ar aizrautību atjaunojis kaŗā izpostīto lauku dzīvi vēl košākā kuplumā un strādnieks pilsētās ar lielu izpratni veic moderno laiku sarežģīto darbu. Drupas ir novāktas un to pēdējās atliekas visā drīzumā izzudīs pavisam. Zinātnieks pētī un meklē un viņa mošam un meklējošam skatam atklājas arvienu jaunas un jaunas perspektīves. Vecā, bieži vien apzināti tendenciozi celtā vēstures ēka sabrūk un gŗūstošo balstu putekļiem izklīstot, atklājas jauni pamati. Nokasot gan izraibināto, bet zemas vērtības apmetumu, zem tā atklājas bērnišķa miniātūra, jeb īstas, neviltotas dzīves krāsainā mozaika. Tas viss prasa lielu darbu, pašaizliedzību un arī darba prasmi.

Ar entuziasmu mūsu zinātnieku saime dodas darbā. Atsedzas veco pilskalnu aizaugušie noslēpumi, dienas gaismu ierauga sentēvu darba rīki un rotas, un šo mantu daiļais izstrādājums un noderība liecina par augstu kultūru un civīlizāciju. No arķīvu putekļiem sāk vizēt saules gaisma senā raksta rindās un tur mēs lasām, ka mūsu sentēvi pieminētā laikmetā nav nekur pazuduši, bet sīksti un vareni, kā ozoli, izturējuši bargo svešās kundzības laiku un biežo pārvērtību vētras un bieži vien darbā un dzīvē rādījuši savu pārākumu. —

Prof. A. Spekke, izpildot augstos un atbildīgos valsts sūtņa pienākumus, atradis laiku un gribu ķerties pie mūsu vēstures tumšako lappušu apgaismošanas. Atrodoties tālu no Latvijas, mūsu zinātnieku šim darbam spārnojis tas pats aizrautīgais celtniecības spēks, kas viņa līdzgaitniekus dzimtenē. Ziedojot savu brīvo laiku un atpūtu, izmantojot laimīgo iespēju atrasties vēl neizpētīto arķīvu tiešā tuvumā, prof. A. Spekke sarakstījis darbu, kuŗam veltījama sevišķa ievērība. 16. g. s. mūsu zemi pārstaigāja niknu kaŗu un cīņu viļņi. Dažādo varu tieksmēs iemantot mūsu zemi un paturēt to savā īpašumā, slēpās ilgas pēc Daugavas ietekas jūŗā, ilgas pēc Dzintarjūŗas pērles Rīgas. Daugava — to laiku Sarmatijas Daugava — tecēja no teiksmainiem austrumiem. Ar viņas straujo viļņu šalku te plūda austrumu bagātības. Pēc mūsu zemes tiecas daudzi, jeb apvienoti sakot, ģermāņi un slāvi. Par šo laiku autors izcilus krāsainā salīdzinājumā saka:

„Ģermāņi un slāvi tiecās sadalīt savā starpā veco baltu domēni no Vislas līdz viņpus Gaujai, bet tie, savas varas līnijas krustodami, pirmie gar jūŗas krastu, otrie perpendikulāri tai, nevien palika neatrisinātu problēmu priekšā (latvieši un lietuvieši), bet neizbēgami sanāca naidos, kuŗus vēl līdz šim nav izšķīruši un arī neizšķirs tik drīz. Tik vienkāršā formulā var iedomāties — satvert treju māsu — labas un cienījamas, bet smagi piemeklētas ģimenes pārstāvju — likteni. Pasaciņā par diviem lieliem dzirnakmeņiem (ģermāņiem un slāviem) un samaļamiem graudiem (baltu tautām) ir acīm redzot kāds skaistuma trūkums." Prof. A. Spekke savā darbā tad arī rāda, ka šie „samaļamie graudi" ir bijuši gan graudi, salīdzinot ar lielajiem dzirnakmeņiem lieluma ziņā, bet šiem „graudiem" ir bijis cits slīpējums un asums izturības ziņā. Tie bieži vien asi un dziļi griezuši lielos akmeņus, kā to mēs lasām nodaļā par latviešu tiešo vai netiešo piedalīšanos kaŗos. Autors pievērsies ne tikai cīņu norisei, bet arī ļoti dziļos vilcienos devis ieskatu seno ģeografu aprakstos un darbos, latvju tautas attecībās pret zemes varas nesējiem un īpašā nodaļā aprakstu par latviešu izskatu, parašām un ticējumiem. Grāmatas saturu papildina bagātīgās piezīmes, citāti un avotu norādījumi, kas sevišķi no svara tiem, kas šajā jautājumā iedziļināsies. Tā kā grāmatu sarakstījis zinātnieks, kam nav svešas daiļās mākslas, tad iepriecina arī jaukā valoda un atjautīgie salīdzinājumi. Mazu piemēru mēs jau lasījām pievestā citātā. Autors šo grāmatu rakstījis ar sirdskvēli un brīvs no katra šablona. Tas dod grāmatai īpatnu seju un izsauc pievilcību lasītājā. Zīmīgi par savu darbu saka pats autors: „. . . mēs, vecās baltu rases pēcnācēji, liktenīgi un uz visiem laikiem šķiŗamies no agrākām vēstures skolām: tām mūsu krišana un dekadence bija progress, mums tas ir pārdzīvotu un pārciestu gadu simteņu svešs diktāts, bet mūsu senatnes izcelšana — varenu un mūžam jaunu iedvesmu avots."

Grāmatas saturā daudzas vērtīgas un agrāk nepublicētas illūstrācijas un kāršu attēli, bez tam grāmatai pievienotas 31 lp. krīta papīra ar daudzu zīmējumu, kāršu un graviru attēliem.

Jāatzīmē arī glītais izdevums un rūpīgais sakārtojums. R. Osis.

Latvijas zeme, daba un tauta. Rakstu krājums 3 sējumos. Prof. N. Maltas un privātdoc. P. Galenieka redakcijā. 1. sējums. Latvijas zeme. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1936. g. 526 lp.

Jo bieži dzird dziedam par dzimteni kā mīļāku un krāšņāku par visām citām zemēm, bet sekotāji tam, ar īstu sirds patiesību, esam vēl ne visi. Daudzi vēl met skatus pāri robežai un, tiklīdz speŗ kāju pāri dzimtās zemes slieksnim, sāk arī redzēt „brīnumus", patiesībā savas fantazijas augļus. Dzimtās zemes jaukumi šādam skatītājam ir par vienkāršiem. Jaunais laiks arī šeit nesis jaunu un spirgtu garu un mūsu ļaudis arvienu vairāk, sevišķi jaunatne, sāk piegriezt vērību un uzmanību savai dzimtai zemei — Latvijai.

Ikviens vērīgāks skatītājs gribēs iedziļināties redzētā un te nu liels palīgs būs šī grāmata. Jau pirmais sējums, kuŗā sakopoti raksti par Latvijas ģeoloģiju un ģeografiju, sniedz bagātīgus datus un ieskatu mūsu dzimtā zemē. Otrais sējums saturēs rakstus par Latvijas augiem un dzīvniekiem, bet trešais sējums par Latvijas tautu un tās dzīvi. Kā redzam, tad darbs solās būt visai plašs un vispusīgs. Pirmā sējumā apskatītas Latvijas pamatformācijas, leduslaikmets un pēcleduslaikmets, reljefs, ezeri, upes, Baltijas jūŗa, klimats, augsnas un derīgie izrakteņi, pie kam pie katra raksta sniegts saraksts literātūrai, kur apskatītie jautājumi pieietami sīkākam ieskatam. Raksti bagātīgi illūstrēti un apgādāti ar zīmējumiem un schēmām. Krājumā arī 12 jaukas dzimtenes ainavas.

Grāmatā sakopotas jaunākās ziņas un pētījumi, kas to padara interesantāku. Patīkami, ka daži autori norāda uz atsevišķām kļūdām un nevēlāmiem izteicieniem, piem. J. Sleiņis, kuŗš uzsveŗ, ka nepareizi lietot banālo salīdzinājumu Kurzemes Šveice. Autori visur devuši skaidri latviskos nosaukumus, izņemot vienā vietā sastopamo vācisko — Tābora kalna nosaukumu (139. lp.), kuŗa vietā mums ir savs nesakropļots nosaukums — Dobura kalns.

Kā pārbaudītu un pamatotu ziņu kopojums un dzīvā valodā sarakstīts darbs, grāmata būs noderīgs palīgs tiem, kas vēlēsies paplašināt savas zināšanas par dzimto zemi un sniegs arī

Uz ledus.
Pētera Hansena glezna Dānijas mākslas izstādē Rīgā.

vēlēšanos lasītājam pašam ieskatīties aprakstītos mūsu zemes stūrīšos. Patīkami būtu redzēt darba beigās ievietotu sīkāku nosaukumu rādītāju. —s.

Kārlis Jēkabsons. Rudens zelts. Dzejas (1928.—1935.). Rīgā, 1935. g. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums.

Kārlis Jēkabsons ir viens no īstākajiem latvju liriķiem, kaut ne ikreiz viņa liriskās radīšanas brīži laimīgi. Reizēm viņa dziesmiņas un dzejojumi neskaidri domās un izteiksmē, vispār neizveidoti formā. Bet viņa labākās dziesmiņas var gan zvīļot kā mazi dārgakmeņi, gan smaršot kā Latvijas lauku puķes. Viņa labākām dziesmiņām tiešām apbrīnojams melodisms un mūzikālība un debesīgs dzidrums un vieglums. Izjūtas īstums un dziļums vietām Jēkabsonu tuvina Porukam un Skalbem, pašiem īstākajiem, intimākajiem mūsu liriķiem. Jēkabsona dziesmiņu mūzikālība allaž saistījusi mūsu skaņražus un tie dažai labai savai dziesmai ņēmuši Jēkabsona tekstu.

Jaunajā Jēkabsona grāmatā gan, liekas, nebūtu nekā tāda, kas pievilktu dzejnieka īpatnībai kādus sevišķi jaunus vilcienus. Dziļa dabas izjūta, liega mīlestības laime, liegas skumjas, un reizēm sāpes, reliģiskas mūžības nojautas, mīlestība uz tautu un dzimteni — visi šie motīvi bija jau „Dzidros tālumos" un „Šūpolēs", bija „Dziļā mierā" un „Uz aizlauzta zara". Un mūzikālu vieglumu, dzidrumu un daiļumu Jēkabsons bija sasniedzis jau pirmajā dzeju grāmatā „Uz mūsu zemes", nemaz nerunājot par drusku vēlāk klajā laisto, tiešām brīnišķīgo „Stāstu par kalpa sievu Ilzi". Tomēr — Jēkabsona lirikas burvība ir tāda, kas piešķir arī šai grāmatai jaunu svaigumu, kaut motīvi visumā jau pazīstamie. Liekas, ka formāli šī varētu būt gatavākā Jēkabsona dzeju grāmata, un ka dzejnieks atbrīvojies no visa, kas reizēm viņa mūžu nomāca. Tas ir nobriedušā rudens zelts. Bet — virsraksts, kaut gan rudenīgs, grāmatā pašā tomēr atmirdz visi gada laiki, sākot ar pavasari, izejot cauri vasarai rudens skumjās un ziemas baltumā. Attiecīgi šiem gada laikiem dzejas grupētas arī pēc cilvēka mūža laikmetiem: bērnība, mīlestība u. t. t. — ar kapu un pēdējo dzīves skaņu beigās. Grāmatā ievietotas tikai īsti liriskas dzejas un liriski svešu elementu te nav. Dzeju vairums 8—16 rindu garas un reta dziesma pāriet otrā lapusē. Sastopama arī soneta forma, autoram iemīlēta jau agrākās grāmatās. Ja tiesa, ka īstās liriskās dzejas ir tādas, kurām nav iespējams atstāstīt saturu, tad Jēkabsons ir šāds īsts lirikis, jo kā atstāstīt viņa dziesmiņas! Varu tikai aizrādīt uz dažām, piem. „Dārzi un ūdeņi", vienkāršajiem „Upmalas bērniem", „Upi vasarā", idilli „Rudzu sējas laikā", „Parkā" (par kareivi, kas tur apraksts), „Mīligā daba", „Rudens noskaņa", „Mūsu pavadoņi" (par četrām gadskārtām), „Ar pilnu krūti" etc. Ka dzejnieks reizēm nav apmierināts ar savu dzeju, groza viņu un pārveido, rāda dziesma „Birzēm mati", salīdzinot ar pirmiespiedumu „Illūstrētā žurnālā" 1920. g. „Rudens zelts" — viena no skaistākām 1935. gada dzeju grāmatām. P. Ērmanis.

J. Ķiselis. **Cīņā par dzimteni.** Atmiņas no brīvības cīņām 1918.—19. g. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1936. g.

Vēl mūsu literātūrā samērā niecīgu vietu ieņem personīgu atmiņu grāmatas. Viens pēc otra aiziet nebūtībā dažādus laikmetus un pārvērtības piedzējušie cilvēki, kuru pārdzīvojumi un laikmeta raksturojumi sniegtu daudz vērtīgu ziņu un materiālu, ja tie būtu pagūti uzrakstīt. Bieži vien, atlikšana uz vēlāku laiku pārsniegusi nežēlīgo likteņa svītru un labos nodomus apracis sevī kaps. Šai ziņā patīkamu izņēmumu parādījis Latvijas atbrīvošanas cīņu grūtākā posma un armijas veidošanas laika aktīvs dalībnieks, L. k. o. k. kapteinis Ķiselis. Būdams vēl pašos spēka gados, viņš uzrakstījis savas atmiņas un laidis klajā, darot to ar vieglu sirdi, jo viņam kā karavīram nav ko slēpt. Autors nelieto komplicētus izteicienus, un garus aprakstus velti meklēt viņa grāmatā. Īsā, bet arī raksturīgā veidā, kā labs grafiķis, pāris vilcienos, autors stāsta par laiku, kas tepat jau aiz divdesmit gadiem, kā par neseniem notikumiem — tik dzīvā un labā stāstījumā plūst viņa valoda. Šai ziņā kapteiņa Ķiseļa grāmata var noderēt kā labs paraugs ikvienam, kas nodomājis savas atmiņas laist atklātībai pieietamas. Žēl, ka grāmatā nav illūstrāciju — tās viņas labumu vēl vairāk izceltu, lai gan dzīvais stāstījums un daudzie notikumi neliek šo trūkumu tik krasi manīt.

Grāmatu ieteicam kā augsti vērtējamu atmiņu krājumu ikvienam, kas interesējas par savas zemes brīvības cīņām un tās leģendāro, uzvaras spožuma apmirdzēto armiju. F. E.

Senatne un māksla. Valstspapīru spiestuvē iespiests Pieminekļu valdes, Valsts vēsturiskā mūzeja, Valsts mākslas mūzeja un Folkloras krātuves darbības, jaunieguvumu un pētījumu apskats. Pieminekļu valdes izdevums. Rīgā, 1936. g. 156 lpp.

Vai viņš varēs apbraukt ap klints ragu?
Mikaela Ankera glezna Dānijas mākslas izstādē Rīgā.

Neatlaidīgi un droši mūsu dzīvē arvienu spēcīgāki iezīmējas 15. maija saulainais pagrieziens. Mēs redzam visā mūsu apkārtnē saulstaru svētīgo iespaidu. Dīgst jaunas audzes un viņu pirmais spēcīgais asnu dzinums dod mums ticību, ka izaugs lieli un vareni ozoli, kas savos zaru kroņos šalkos mūžīgi dziesmu brīvai Tēvzemei.

Sāk iznākt mūsu senatnes un mākslas žurnāls! Viņa pirmais numurs rāda dzīvotspēka un darba gribas pārpilnību. Ar drošu un stingru roku ir stādīts jauns ozols mūsu gaismas dārzos. Tam jāvieno mūsu senču zemē snaudošā senatne ar jauno laiku vēsmu, kuras spirgti plūst pāri Latvijas kalniem un lejām un ceļ latvieša galvu augšup senā lepnumā un apziņā, jo šis laiks, kā to saka savā dzejā E. Virza, ir arī senatnes tulks. Mēs varam droši meklēt un celt gaismā savu senatni, mēs esam droši, ka nekas nepazudīs, nekas netiks greizi tulkots jeb noklusēts. Un savu tagadni, savu mākslu mēs varam rādīt, jo arvienu kuplāki sāk zaļot un ziedēt mūsu mākslas dārzi un, kas zin, nav aiz kalniem tie laiki, kad mēs skatīsim arī mākslā savu renesansi, kā to pravietīgi teic mūsu varoņdziesmu skalds.

Žurnālā iedalītas 8 nodaļas. Prof. Dr. A. Švābe no veco kroniku un dokumentu saiņa rāda seno Jersikas karaļvalsti. Sirmā senatne runā no senvēstures nodaļas rakstiem. Daugmales pilskalna bagātības darījis pieietamas vispārībai Dr. V. Ģinters ar savu ekspedīciju, un viņa rakstā atmirdz seno zemgaļu varenība un bagātība. Svešas kultūras atliekas mums tapušas pieietamas ar izrakumiem Klaņģu pilskalnā, par ko savā rakstā stāsta cand. hist. R. Šnore. Tāpat interesants ir cand. hist. E. Šturma raksts par pirmās bronzas laikmeta kapenēm Latvijā. H. Riekstiņš sniedz ieskatu 1935. g. ieguvumos numismatikā un ar rakstā pievestiem datiem mēs redzam, ka uz latvju zemi jau sirmā

senatnē ir atradušas ceļu tālās tautas. Arch. P. Arends un J. Jaunzems apraksta senās celtnes — Usmas baznīcu un Šķibes vēja dzirnavas, kuras tagad novietotas Brīvdabas mūzejā. Par latviešu senatni latviešu glezniecībā visai saistoši raksta mūsu senatnes dižais tulks prof. Dr. Fr. Balodis. Plkv. V. Tepfers raksta par Ketleru cilts Kurzemes hercogu portretiem, sniedzot bagātīgiem datiem pārpilnu aprakstu, kurā pavīd arī seno Kurzemes valdnieku dzīves gaitas. Par Tērvetes Golgātu, šo vecāko altārglezniecības pieminekli Latvijā, stāsta prof. Dr. B. Vipers, un mēs lasām, ka šis izcilais mākslas darbs jau atradies iznīcībai nolemtā kārtā, pirms tas atrasts. Daudz interesanta un brīnišķa ir prof. Dr. K. Strauberga rakstā par buramiem vārdiem. Žurnālā vēl daži pārskati par Valsts mākslas mūzeja jaunieguvumiem un senātnes pieminekļu aizsardzības darbu, kā arī etnografu Matīsa Siliņa un Dāva Ozoliņa biografijas. Žurnālā 3 mākslas pielikumi un liels vairums illūstrāciju. Sevišķi jāizceļ žurnāla pirmklasīgais izdevums gan sakārtojuma, gan arī izpildījuma ziņā. Tas ir labā saskaņā ar visai vērtīgo saturu un dod pilnu tiesību teikt, ka līdzīgu izdevumu nav daudz.

Žurnālu silti ieteicam aizsargu saimei un jo sevišķi tiem, kas interesējas par senatni un mākslu un kas ciena vērtīgu un reizē arī glītu grāmatu. —s.

Latviešu konversācijas vārdnīca 100. burtnīca. A. Gulbja izdevums. Rīgā, 1936. g.

Ir iznākusi 100. burtnīca lielākam darbam, kāds vien jebkad latvju valodā sarakstīts. A. Gulbis, kuram nesen bija jāaiziet pa aizsaules ceļu mūžīgā mierā, ar šo darbu ir uzcēlis sev visdižāko pieminekli, kādu vien cilvēks savā dzīvē var iegūt. Kamēr vien skanēs latvju valoda, mūžam dzīvos arī A. Gulbja monumentālais darbs, kurš dod klinšaini cietu fundamentu vēlākiem līdzīgiem darbiem. Mūžīgā mierā dusošais grāmatnieks pieredzēja sava darba spožāko zvaigzni, kura mirdz vārdnīcas 10. un 11. sējumos — darbos par mūsu zemi un tautu.

Lielais ideālists un cēlais cilvēks A. Gulbis ar šo darbu ir arī ievilcis latviešu kultūras dzīvē mūžam baltu ceļu, kas būs staigājams ikvienam savas tautas garīgo vērtību cēlājam un vairotājam. R. Osis.

Militārais apskats. 1936. g. 1. (janv.) num. Jauno gadu sākot. V. V. Volfs — Jaunatnes valstiskā audzināšana. Plkv.-ltn. Vinters — Kā instruktors var sekmēt valstisko audzināšanu karaspēkā. Plkv. Šenfelds — Audzināšana un disciplīnārie sodi. Kpt. Sovers — Par militāro nosaukumu saīsinājumiem un to lietošanu. Plkv.-ltn. Krūmiņš — Kājnieku psīchotechniskās pārbaudes. Kpt. Opmanis — Rezervistu apmācība reizē ar satiksmes un transporta līdzekļu pieņemšanu apmācības vajadzībām Igaunijas armijā. A. V. — Vācijas armijas manevri krievu preses apgaismojumā. V. ā. plkv.-ltn. Rapa — Vērojumi Ungārijas zirgkopībā. A. Mauriņš — Itaļu-abesiņu cīņas. Plkv. M. Jeske — Kājnieku taktikas attīstība. Ml. — Strēlnieku apmācība darbībā naktī. Plkv. Baško — Piezīmes pie vltn. Vēvera raksta par gaisa aizsardzību bataljonā. A. Mauriņš — Vācu unitārā grupa uzbrukumā. Plkv.-ltn. Kārkliņš — Cīņā ar mēchaniskiem kaujas līdzekļiem. O. G. — Ansaldo-Fiat mazie tanki. Kpt. Perevozčikovs — Vai 1¼×20=30? Plkv. Galindoms — Jaunlaiku kazarmu tipi un to iekārta. Kpt. E. Gr. — Militārpolītiskais pārskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. si.

Kadets. 1936. g. 1. (janv.) num. Gadu maiņā. 1920. gada janvāra piemiņai. Kpt. Lobe — Vecos strēlniekus pieminot. Cand. oec. F. Gūtmanis — Agrāko laiku tautsaimnieciības mācības, kas atspoguļojas tagadnes saimnieciskā dzīvē. Mussolīni kareiviskais dzīves uzskats. Alfonss Francis — „Teiksmainā" Latvijas „uziešana". Pētījumi pierādījuši, ka tie ir meli, kad vācu vēsturnieki apgalvo, ka latvju ciltis bijušas nabagas un mežonīgas un vāci tās 13. g. s. sākumā „atraduši". Patiesībā latvju ciltis atradās uz augstas kultūras pakāpes un, kā to rāda jaunākie izrakumi, pat pārsniegušas kā bagātībā, tā dzīves izveidojumā un kultūrā iebrucējus. Iebrucēju morāliskais līmenis bija zems un kristīgo ticību tie izlietoja kā līdzekli savu plānu reālizēšanai. Sarīdot latvju ciltis savā starpā, izmantojot jukas un nesaskaņas, mežonīgie iebrucēji pakļāva tās savā varā. Pa daļai tas izdevās arī tamdēļ, ka iebrucēju rindas vairojās nemitīgi, jo tika izsludināts svētais karš un no rietumiem šurpu devās arvienu jauni dēkaiņu bari. Nevienprātība noveda latvju cilšu patstāvību līdz bojā ejai. Tagad, kad latvju vēsturniekiem pavērts ceļš pētījumu izdarīšanai, mēs varam teikt, ka „atradēju" un mežonīgo „kultūras" nesēju vēstures laiks ir pagājis uz neatgriešanos. Vltn J. Zilvers — Savrūpēja kaujas mācība. Apskatīti strēlnieka pienākumi uzbrukuma kaujā dažādos apstākļos. Vlt. A. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība kaujā. Atsevišķa kareivja darbība gāiienā. Motociklistu vienības Vācijā. Karaspēka darbība ziemā. Literāriski raksti. Humors. Sports. Mūsu dzīve. Māksla. Grāmatu apskate. si.

Rīga. A. Deglava un E. Zālītes 17 pagātnes ainas. Dailes teatrī 1936. g. 16. februārī.

Kā zināms Augusta Deglava monumentālais darbs par latvju pilsonības tapšanu, nacionālās apziņas izveidošanos un Rīgas latviskošanos ieņem cienīgu vietu latvju literātūrā. A. Deglavs rāda, ar kādām grūtībām bijis savienots pirmo cīnītāju darbs. Daudz dzīvā spēka latvju tautai prasījusi Rīgas latviskošana — tās atgūšana latvju tautai. Uz lielo pilsētu tiekušies daudzi latvju jaunieši un, bieži vien, tiem ceļa kulē bijis līdzi tikai ciešas apņemšanās griba un nesalaužama paļaušanās pašiem uz savu spēku un spējām. No sākuma tos, līdz ar pirmiem panākumiem, pārvelk pie sevis saimnieciski stiprākā vācu puse un daudzi no mūsu tautas pazūd uz visiem laikiem svešas tautas saimē, palikdami tur par vissīvākiem latvju ienaidniekiem. Tas arī gluži dabīgi, jo šķietamā vācietība ir tā, kas tos pielīdzina tā laika „kungu" kārtai un pasvītro sasniegumus saimnieciskā laukā. Bet nāk arī lepnāki raksturi, kā Krauklīšu Pēteris, un tie sāk saprast ļaunumu, kādu latvju tautai nodara vācietība un pašu neapziņa. Ar lielām grūtībām pirmiem latvietības cīnītājiem nākas pārliecināt savus tautiešus, ka pāri saimnieciskiem un personīgiem labumiem jāstāda tautas gods un vienības ideāli. Rodas pirmās biedrības un, līdz ar to, pirmie ceļi, kas vēlāk latvju tautu noved pie patstāvīgas valsts un neatkarības

Šo laikmetu pēc A. Deglava lielās romānu triloģijas materiāliem, līdz ar va-

Sīksaimnieka ģimene gaida ciemiņus.
L. A. Ringa glezna Dānijas mākslas izstādē Rīgā.

roņu personīgās dzīves risinājumiem, E. Zālīte ietvērusi 17 ainās. Mēs redzam pirtnieces dēlu pošamies uz Rīgu, ceļā uz Rīgu, jaukas ainas no vecās Rīgas un viņas patriciešu dzīves, latvju amatniecības veidošanos, pirmos biedrošanās sākumus un arī pirmos cietējus, vācu amatniecības nenovīdību un latvju amatnieku apkarošanu, grūto cīņu par latvietību un latvju tiesībām un drāmatizējuma galvenā varoņa tiekšanos pēc savas tautas un savas laimes. Luga izskan gaisā pirmo dziesmu svētku atklāšanas ainā līdz ar pirmiem akordiem „Rīga dimd..."

Inscenējums krāšņs, risinās spraigā darbībā un ietverts laikmetīgā noskaņojumā. Dažas ainas, kā piem. trešā, uzbur veselu gleznu virkni no aizgājušiem laikiem. Labā saskaņā un samērībā ir krāsu, skaņu un darbības kompozicija, kas vaiņago inscenētāja E. Smiļga, konsultantu O. Skulmes, B. Sosaara un F. Ertneres darbu.

Bagātīgā tipu galerijā redzami izdalās K. Veics — Pēteris Krauklītis, R. Birzgalis — Mikums, A. Baldone — Mikumiete, B. Ozoliņa — Maris, E. Zīle — Lauris Sutums, O. Stark-Stendere — Anna, K. Pabriks — Spunde, N. Mūrnieks — Fuksings, E. Mačs — Kreilis, A. Filipsons — Tomsons, K. Liepa — Dīriķis, H. Zommers — Rābemanis, A. Mača — Hildegarde, L. Amerika — Ortrūde, M. Sēnīte — Faustine Švīchelbein, E. Bērziņa — Līziņa, R. Kreicums — Krampfs, — bet arī pārējais mākslinieku sastāvs mazākās lomās deva labi izjustus un laikmetīgus tēlus.

Izrāde izpelnījās dzīvu skatītāju atsaucību un piekrišanu. Izrādi noskatījās arī valdības locekļi un armijas vadība.

„Rīgu" ieteicams skatīt ikvienam latvietim, ikvienam īstam patriotam, jo tā dod ieskatu grūtībās, kādas bija jāpārvar latvju tautas labākiem dēliem cīņā par Tēvzemes laimi un brīvību.

R. O.

Jēkabs Saltups. A. Sauliešа drāma 5 cēlienos. Nacionālā teātrī, 1936. g 27. februārī.

Jēkabs Saltups ir drosmes un cīņas tēls mūsu drāmā. No druvām, apstākļu spiests, viņš nācis pilsētā, bet viņa skats arvienu vērsts tur, kur viņš bērnībā sācis pazīt dzīvi. Saltups, kad viņa tēva mājai draud bojā eja, kad vecā sentēvu ligzdā taisās ieperināties nekautrīgs svešnieks, atsakās no vieglākas dzīves un stāvokļa pilsētā, un atgriežas savā dzimtā mājā sarga vietā. Te viņš ir ar mieru cīņā krist, jo liekšanās ir arī reizē bojā eja.

Saulietis ienesis lugā arī citus apstākļus, kā dzeršanas postu, greizsirdību, pieķeršanos pilsētas ērtībām, kas pāraugusi pat mīlu, bet visam pāri jūtama zemes spēka apdvestā latvju arāja cīņa par savu māju, savu tēvu darbu.

Reizē ar šo izrādi uz 25 mākslai ziedotiem darba gadiem atskatījās Nacionālā teātra aktieris Jānis Šāberts. Drāmā viņš tēloja Jēkabu Saltupu un viņa tēlā bija jo spilgti izjūtams, ka ilgie mākslai ziedotie gadi ir bijuši ražena darba gadi. Cilvēciski vienkāršā un dvēseliski apgarotā Jēkaba Saltupa tēlā Jānis Šāberts rādīja savu lielo mākslu būt īstam un patiesam. Tādu tēlojumu dod tikai līdzdzīvošana un skatuviskā pārdzīvojuma ietilpināšana sevī. Ar savu mākslu J. Šāberts ir ierindojies mūsu skatuves mākslinieku izcilākā vietā, neatlaidīgā darbā tiecoties pēc pilnības. Jubilāram blakus uz skatuves redzējām mātes mīlestībā apgarotu Saltupu māti — Jūliju Skaidrīti, ciešanu patiesīgumā līdzdzīvojošo Ludmilu Špīlberģi kā Lienu Šauriņu, dzēraja apmātībā tipisko Kārli Šauriņu — K. Lagzdiņu, dzīves gudrībās izturēto lauku saimnieku Rieturu — A. Amtmani-Briedīti, jaunavīgi ņipro kalponi Maju — Maigu Damrozi, greizsirdībā satraukto puisi Krauju — R. Baltovilku, blēdīgo krodzinieku Lauzumu — Reini Parņicki, pilsētas iemaitāto mājskolotāju Mirdzu — Liliju Ēriku, sirmo, kā teiku dieviņu, Namnieku — K. Vinteri, impulsīvi sprigano kalponi Edu — Ellu Jākobsoni, komersantu Deģi — O. Uršteinu u. c. mazākās, bet iezīmīgās lomās.

Režijā bija jūtama cieņa pret jubilāra īpatnībām, tā jauki pasvītrojot draudzīgo sadarbību. Izteiksmīgu, bet paskopu dekorātīvo fonu devis A. Cimmermanis.

Pēc izrādes, kurā skatītāji jūsmīgi aplaudēja jubilāram, notika J. Šāberta godināšana. Māksliniekam bija sūtījuši sveicienus Valsts Prezidents, Ministru Prezidents, ministri, ģenerālitāte, rakstnieki un daudzas sabiedrībā izcilas personas. Daudzās veltes un apsveikumi gaiši liecināja, ka J. Šāberts ieguvis dziļu cieņu latviu sabiedrībā. Novēlam jubilāram labākos panākumus viņa iemīļotā mākslas druvā.

R. Osis

V. Upīša uzņēmums. **Vecajā Rīgā.**

III simfoniskais koncerts Nacionālajā operā.

Šoreiz programmā tikai L. v. Bēthovena simfonija Nr. 9. d-mollā; diriģents prof. Erichs Kleibers.

Viss pasaulē mainās: nāk jauni laiki, jauni cilvēki, jauni ideāli, jaunas atziņas, un arī mūzikā cilvēce mācās upurēt jauniem dieviem. Ar to es nebūt negribu apšaubīt lielā meistara vērtību un nozīmi mūzikā; lai vien netraucēts viņš paliek uz sava pjedestāla un no slavas augstumiem mierīgi noraugās, ka dzīve nemitīgi plūst uz priekšu, bet par pagājušiem simts gadiem viņa ir aizplūdusi diezgan tālu, un nav jau tā Bēthovena vaina, ka tagad arī mūzikā ir lietas, kuras mūsu sirdīm liek straujāk pukstēt nekā viņa devītā simfonija. Neskatoties uz to, gandrīz izpārdotais nams un jūsmīgie aplausi liecina, ka Bēthovena mūzai netrūkst un arī netrūks nekad apbrīnotāju un cienītāju; vai nu tas viss nāk no tīras sirds, jeb aiz godības pret lielo mākslinieku, ir, protams, cits jautājums. Diriģentu Erichu Kleiberu Rīgā dzirdējām pirmo reizi. Ārzemēs viņa vārdu min starp redzamākiem tagadnes diriģentiem, bet pēc pirmā koncerta palika iespaids, it kā mēs no viņa būtu gaidījuši ko vairāk. Nevar jau noliegt viņa mūzikālitāti un rutīnu, — visu plašo simfoniju viņš diriģēja no galvas, bez partitūras; tāpat pārsteidz viņa precizitāte un priekšnesuma smalkais izstrādājums, bet visumā simfonijai trūka it kā plašākas elpas, dziļākas suģestējošas apgarotības. Var jau būt, ka tur vainojams samērā nelielais mēģinājumu skaits, un ka citādos apstākļos arī rezultāti būtu citādi. Izpildītājos radiofona un operas simfoniskie orķestri, solisti Elza Žebranska, Herta Lūse, Artūrs Priednieks-Kavara, Ādolfs Kaktiņš un apvienotie operas un Reitera koŗi.

Hamlets Nacionālajā operā.

Jāņa Kalniņa jaunās operas pirmuzvedums ir noticis fakts. Pirmizrādē sevišķi svinīgs noskaņojums.

Aplausiem apsveikts, pie diriģenta pultes nostājas autors; vieglis žests, un atskan pirmie ievada akordi. Jau pirmās uvertīres skaņas liek nojaust kaut ko baigu, liktenīgu. Paceļas priekškars, un skatītāju acu priekšā sāk risināties lielā traģēdija, kuŗa nemirstīgais skatuves tēls princis Hamlets iet nevienādā cīņā ar intrigu, melu un varmācību zaņķi, kas viņu ielenc no visām pusēm, draud nomākt, un pēdīgi, lai gan kā uzvarētāju, tomēr noved pie bojāejas. Jo tālāk risinās izrāde, jo vairāk zūd šaubas, līdz pēdīgi izrādes beigās rodas nelokāma pārliecība, ka ir padarīts grandiozs darbs, ir radies monumentāls skatuvisks uzvedums, kuŗam liekas bez kāda riska var paregot visplašākos panākumus. Kalniņa Hamletu varbūt nemaz nevar saukt par operu parastā nozīmē: tā ir mūzikāla drāma, drīzāk mūzikāla traģēdija vistiešākā nozīmē. Vilsies tas, kuŗš viņā gribēs saklausīt kādus pašvērtīgus dziedājumus, liegi plūstošas melodijas; kā orķestris, tā arī atsevišķo tēlu mūzikālie raksturojumi te kalpo tikai vienam kopējam mērķim: pasvītrot katru atsevišķu scēnisku situāciju, sakausēt visu viengabalainā, neizsmeļami dzilā traģismā, novest viņu līdz savā drāmatismā tiešām satricinošām kāpinājumam un pēdīgi līdz atrisinājumam. Šai ziņā komponists ir sasniedzis tiešām pārsteidzošus rezultātus. Jau sen mēs Kalniņu pazīstam kā visai atjautīgu skatuves mūzikas komponistu, bet pēc šīs operas viņš mūsu priekšā nostājas pavisam jaunā apgaismojumā un salīdzinājumam nevilļus nāk prātā tādi plaša vēriena operu komponisti, kā Vāgners, Rimskis-Korsakovs u. t. t. Ļoti svarīga loma operā piekrīt orkestrim; bieži viņš runā tik nepārprotamu valodu, tik satricinoši izceļ situācijas traģismu, ka vārdos to nemaz nevar izteikt. Pati mūzika svaiga, diezgan modernām harmonijām, skaņīgi instrūmentēta un par visām lietām ļoti raksturīga un atbilstoša katram atsevišķam momentam. Skatuvisko tēlu centrā, protams, princis Hamlets. Liekas, komponists vispareizāki atrisinājis libreta jautājumu, paliekot pie Šekspira teksta un, lai operu pārāk nevilktu gaŗumā, izlīdzoties tikai ar strīpojumiem. Hamleta tēls gan, varbūt, šī iemesla dēļ ir mazliet zaudējis; šaubu un pretrunu nomāktā prātnieka filozofa vietā, pirmā plānā izvirzījies cīnītājs-atriebējs, bet pati drāmatiskā darbība liekas pat vairāk koncentrēta un risinās ar retu spraigumu un intensitāti. Princi Hamletu pirmā izrādē tēloja Mariss Vētra. Šis tēls ir tik neizsmeļami bagāts, psīcholoģiski tik sarežģīts, pie tam redzēts tik daudzos un dažādos tulkojumos, ka grūti te būs vienoties par kādu standartizētu paraugu; grūti tamdēļ arī pateikt, vai Vētras psīcholoģiskā uztvere ir laimīgākā. Katrā ziņā Vētra Hamletu saprot vairāk kā cīnītāju, mazāk kā šaubu nomāktu filozofu, un tas liekas arī vairāk atbilst komponista nodomiem, vai arī Šekspira, tas ir cits jautājums. Lomā vairāki ļoti iespaidīgi dziedājumi, kuŗi izskaneja visai pārliecinoši. Mūzikālā ziņā ļoti spēcīgiem vilcieniem zīmēts Dānijas karaļa Klaudija tēls, kuŗš Ādolfa Kaktiņa tulkojumā kā ar atbaidošo zemiskumu, tā arī ar dziļām dvēseles mokām, sevišķi grēku nožēlošanas skatā, atstāj neizdzēšamu iespaidu. Mazāk nozīmīga, kā karaliene Ģertrūde — Amanda Liberte-Rebāne; lomas mūzikālais raksturojums tomēr visai īpatnējs. Ofēlija — Lidija Blūmentāle, nevar teikt, ka tā būtu no mākslinieces laimīgākajām lomām; B. labāki padodas temperāmentīgāki raksturi, bet šinī tā gribas redzēt vairāk lirisma un sentimentālitātes. Labs Horācijs — Viktors Stotts, un kanclers Polonijs — Gustavs Neimanis. Pēteris Gailis Laerta lomā drāmatisko kāpinājumu brīžos ne visai pārliecina. Ļoti labi kaprači Aleksandrs Kortāns un Richards Pelle, kuŗu tēli paliek atmiņā kā visai raksturīgas figūras.

Ļoti iespaidīgi un brīnišķā noskaņā rakstīti nedaudzie koŗi.

Visai teicami sabiedrotie, šinī uzvedumā, komponistam bijuši režisors Jānis Zariņš un dekorātors Herberts Līkums. Tik grandiozā inscenējumā režisora darbs ir jo atbildīgs un šī darba rezultāti redzami ik uz soļa; masu skati iekārtoti ļoti impozanti, tikai skatā, kur Laerts ar saviem kareivjiem iebrūk pilī, gan gribētos mazāk šablona un vairāk neviltotas trauksmes; atsevišķas grupas par daudz mīņājas uz vietas un aprobežojas ar pārāk trafaretām kustībām; turpretī divkaujas skats pēdējā cēlienā inscenēts tiešām lieliski.

Dekorātora Līkuma personā no pirmā acu uzmetiena saskatāms jaunu ceļu meklētājs. Viņa dekorācijas nemaz nav parastā nozīmē, bet drīzāk, ja tā varētu izteikties, konstruktīvs telpas sadalījums. Dekorātors pilnīgi atteicies no glezniecīskā virziena un reālus priekšmetus paturējis tikai visnepieciešamākos. Daži sēdekļi, kapu skatā daži krusti; pie debesīm nedaudzas zvaigznes, tas ir gandrīz viss, kas palicis pāri no parastās skatuves iekārtas; viss pārējais, arkas, kāpnes, slīpie uzejamie tilti, robotie sienu silueti, stilizēti, veidoti brīvi, nesekojot nekādiem reāliem paraugiem, arvien paturot acīs galveno mērķi, kalpot kopīgam uzdevumam, pēc iespējas radīt katrai situācijai raksturīgo noskaņu. Uzvedumam darināti arī jauni, stilā ieturēti kostīmi.

Visumā jāsaka, ka „Hamlets" ir viens no grandiozākajiem un iespaidīgākajiem inscenējumiem, kādi pēdējos gados vispār parādījušies uz mūsu operas skatuves.

Ar patiesu prieku var konstatēt, ka šī opera mūsu nacionālai mūzikai ir liels ieguvums; cerēsim, ka viņa iekaŗos klausītāju sirdis ne tikai mūsu pašu mājās, bet arī viņpus robežas, ko šim monumentālajam darbam no visas sirds var novēlēt.

Noslēgumā daudz ziedu un jūsmīgu suminājumu gan autoram, gan arī pārējiem darba darītājiem.

Vold. Upenieks.

Dānijas mākslas izstāde Rīgā.

Mūsu sirmā Rīgā ieradušies ciemiņi no tālās dāņu zemes un kā skaistu ciema kukuli atveduši bagātu gleznu un tēlu klāstu. Latvji dāņus pazina līdz šim vairāk lauksaimniecībā un jūrniecībā; tagad radusies izdevība iepazīties arī ar dāņu gara pasauli Salīdzinot dāņu mākslas darbus ar agrāko viesu — beļģu, norvēģu, zviedru, ungāru, krievu, itāļu, poļu, čechu un somu — darbiem, redzam, ka dāņi var uzrādīt arī zināmas īpatnības, kas viņiem ierāda pašiem savu vietu mākslas vēsturē. Svarīgākā dāņu mākslas īpatnība ir — ka viņa nav atteikusies no satura (protams, arī te ir izņēmumi); šo saturu redzam kā pie vecās, tā pie jaunās paaudzes gleznotājiem un tēlniekiem. Līdz ar to dāņu mākslinieki tā necieš no bezsatura formu modes untumiem, kā to redzam pie daudzu citu tautu māksliniekiem. Satura piepaturēšana atļauj brīvāki un patstāvīgāki veidot mākslas darbu formu.

Šajā izstādē parādīti vairāku paaudžu darbi — sākot ar naturālistiem, beidzot ar koloristiem un ekspresionistiem.

No vecākās paaudzes māksliniekiem pirmā vietā jāatzīmē Mikaels Ankers (ar gleznu „Vai viņš varēs apbraukt ap klints ragu?"), L. A. Rings (gl. „Sīksaimnieka ģimene gaida ciemiņus"). Abi šie mākslinieki labi prot raksturot savu tautiešu psichi Tad ievērību pelna Vilhelms Hammershejs ar savām puritāniski skopā kolorītā izturētām ģīmetnēm (gl. „Mākslinieka laulātā draudzene" un „Mākslinieka māte"). Einars Nīlsens sniedz šajā izstādē vienu no labākiem darbiem (gl. „Slimā jaunava"), kas satura un veida saderībā var noderēt par labu priekšzīmi. Vispirms vasku krāsu izvēle šim darbam piedod slimīgi pelēku uzsvaru, kas kopā ar melni pelēko krāsu sakārtojumu un lineāro uzbūvi labi saskaņojas ar šīs gleznas saturu — slimās jaunavas neizbēgamo un drūmo likteni. Blakus šim darbam redzami divi Joakima Skavgora meti Viborgas katedrāles sienu gleznām. („Sv. vakariņas" un „Krustā sišana"). Orīgīnālu lielums (apm 8 m $\times$ 6 m) licis Skavgoram atteikties no perspektīves kā lineārā, tā krāsu virzienā, kas nebūt netraucē šo darbu reāli tverto kompoziciju. Beidzot, no gleznotājiem vēl jāmin Krestens Iversens ar savu monumentāli sacerēto un brāžmaini uzgleznoto altāra gleznas metu „Kristus uz Ģenecaretas ezera" un J. F. Vilumsens ar ekspresionistiskā garā veidotiem darbiem „Dabas nobīlis" un „Cilvēka dzīve". Pēdējais autors reprezentēts arī kā tēlnieks ar diviem marmora tēliem („Bērna krūšu tēls" un „Raudošā meitene"). Tēlniecībā Vilumsens daudz atturīgāks izteiksmē un nepārkāpj reālisma robežas.

No izstādītiem tēlniecības darbiem visvairāk iespiežas atmiņā Jaisa Nīlsena īpatnēji stilizētās akmens keramikas „Poncijs Pilāts" un „Mozus ar čūsku", Svena Ratsaka „Ceļos nometusies sieviete" ar meistarīgo mīmas tēlojumu un skaisto kustību un Paula Kjierskausa „Gleznotāja Elofa Risebija divkāršais krūšutēls", kur tēlnieks parādījis šī mākslinieka dalīto dvēseli — ticošo saprotāju un šaubu nomākto prātnieku. Šis bronzas tēls uzskatāms par vienu no īpatnējākām ģīmetnēm ne vien šajā izstādē, bet vispār.

Paldies dāņu mākslas izstādes rīkotājiem par šo jauko ciema kukuli!

Jēkabs Bīne.

A. Kroders.

Mēneša apskats

Nacionālā uzvara.

Ka latviešu garīgā spēka augšanas un nostiprināšanas ziņā esam guvuši milzīgus panākumus, tas tagad katram ir nepārprotami skaidri redzams. Vēstures pētīšanas institūts; Latvijas dabas pētīšanas komiteja; Nacionālās celtniecības fonds; Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgais aicinājums, kas latviešu grāmatniecībai pavēra gaišus ceļus un deva iespēju latviešu valodā iznākt ievērojamiem darbiem visās kultūras nozarēs; mākslas atbalstīšana un zinātnieku, mākslinieku un publicistu godalgošana, tā sekmējot šo nozaru darbības plašumu un dziļumu u. t. t.., — tas viss ir organizātorisks pamats grandiozam kultūras darbam nākotnē, pie kam šis darbs jau ir noteikti sācies.

Daudz grūtāka latviešu nacionālisma cīņa bijusi saimnieciskā laukā. Kultūras laukā mēs, latvieši, pilnā mērā piederam paši sevim vien. Bet saimnieciskā laukā jāsaduras ar laiku pārdzīvojušiem vēstures institūtiem, ar kuriem saistās vienas vai otras polītiskas, nacionālas vai citas kādas grupas atsevišķās, egoistīgās intereses; saimnieciskā laukā izpaužas cilvēku kaislības aizspriedumi, pašlabums. Atrast te taisnīgu izlīdzinājumu un ar valsts vadības autoritāti panākt, lai atrasto izlīdzinājumu visi valsts pilsoņi respektē kā nacionālā valstī nodibinātu taisnību — tāds uzdevums ir visai grūts. Cik daudzas lielas valstis nav pūlējušās šo jautājumu atrisināt, panākt izlīdzinājumu starp valdošās tautības nacionālām interesēm, vispārīgām valsts interesēm un valsti apdzīvojošo atsevišķo tautību interesēm. Bet panākumi bijuši diezgan vāji.

Mēs tiešām varam lepni būt, ka arī grūtajā saimnieciskā laukā kopš 1934. gada 15. maija esam guvuši ievērojamus panākumus. Ja pārejas vai juku laikos Latvijā bija nepelnīti ieperinājušies dažādi veikalnieki, kuriem ar mūsu zemi nav nekāda organiska sakara, bet kuri to uzskatīja tikai par savas iedzīvošanās objektu, tad šādam spekulātīvam kapitālam uzlikti svarīgi ierobežojumi un dažs labs no šiem ierāvēju tipa veikalniekiem ir pavisam izraidīts no mūsu saimnieciskās dzīves ar tiem noteikumiem, kas regulē mūsu importa un eksporta tirdzniecību un ar tiem nosacījumeim, kādi tiek projektēti attiecībā uz tirdznieciskās darbības regulēšanu un kontroli un kuri praksē jau faktiski tiek ievēroti rīkojumu, iestāžu ieradumu un taml. veidā.

Sevišķi nenormāli bija apstākļi kredīta saimniecībā, t. i. attiecībā uz tā saucamā finanču kapitāla darbību mūsu zemē. Tie nebija neko labojušies arī uz 1934. gada 15. maiju, savā ziņā pat ļaunāki kļuvuši dažas partijas koruptīvās polītikas dēļ. Nacionālai valdībai nu bija jāsaņem šis grūtais un smagais mantojums. Mēs varam tikai apbrīnot kopš 15. maija gūtos panākumus, sevišķi vēl ņemot vērā finanču kapitāla īpatnējo dabu un viņas neapšaubāmi lielo iespaidu tautu polītiskā dzīvē.

Vai gan tā nav agrāk pilnīgi neiedomājama, necerama uzvara, ja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis Valmieras zemnieku dienā š. g. 16. februārī sacīja, ka „pirms viena gada bankas mūsu zemē bija tādā stāvoklī, ka, izņemot Latvijas banku, no visiem banku kapitāliem latviešu bankās bija tikai 18 procenti? Turpretim šogad latviešu bankās ir 84 procenti kapitāla. Pirms viena gada 18 proc. un tagad 84 proc.!“ Un tad tālāk Ministru Prezidents saka: „Ticiet man, ka šie 84 procenti zina, kas ir viņu kungs un kam tiem jākalpo. Kamēr bija 18 proc., ko tad varēja darīt?“

Šajos Ministru Prezidenta vārdos skaidri redzama tā darbība latviešu tautas labā, kādu būs uzdots veikt šiem 84 procentiem, kas tagad kā banku kapitāli atrodas latviešu rokās. Jo tagad „šie 84 procenti zina, kas ir viņu kungs un kam tiem jākalpo.“

Tā ir pilnīgi jauna stāvokļa radīšana visa kredita polītika, pie kam šis stāvoklis radikāli grozīts par labu latviešu nacionālām interesēm. 84 proc. banku kapitālu pāriešana latviešu rokās, — ja gribiet, tā ir pat vesela sensācija, par ko agrākos laikos ne sapņot nevarējām un par nelabojami naivu cilvēku nosauktu katru, kas mēģinātu iestāstīt, ka viena gada laikā būtu iespējams to panākt. Un taču tas ir noticis. Jo uz šo uzvaru mūs vedusi ideja, kas visnotaļ valda visā mūsu valsts vadības darbā: „Lai piepildās tas, ko teicām sākumā: mēs gribam redzēt Latviju, mūsu Latviju, latvisku Latviju! Un tāda viņa būs!“

Šī nacionālā ideja kā nacionālās polītikas vadītāja ir devusi spīdošu, gandrīz neticami ātri panāktu latviešu nacionālās polītikas uzvaru saimnieciskā laukā, ar to radot ievērojami svarīgu faktoru vispāri mūsu dzīves uzplaukšanā un labklājības sekmēšanā.

Latvisks banku kapitāls, latviska rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības vadība, latviskais gars valsts saimnieciskā likumdošanā, — lūk, pamats nākošai mūsu zemes saimnieciskai attīstībai.

Zemnieku dienas.

Zemnieku dienas šogad sākās 6.—7. martā. Šīs dienas tagad gūst pavisam citādu raksturu, nekā agrākos laikos. Zemnieku dienu pastāvīgais lozungs — „vienreiz gadā visiem jāsadodas rokas“ agrāk skanēja kā laba, teicama ideja, kas gan no latviešu nacionālās polītikas viedokļa bija vērtīga un tādēļ apsveicama, bet kas praktiski vienmēr sadūrās ar visneticamāko dēmagoģiju, kad vecsaimniekus kūdīja pret jaunsaimniekiem, lauciniekus pret pilsētniekiem, it kā latvieši lauku sētās un latvieši pilsētās būtu naidīgas grupas, kurām nekāda kopīga valoda nav iespējama. Latviešu spēki šķīda kopā arvienu sīkākās un nesaticīgākās grupiņās.

Tādos apstākļos zemnieku dienu aicinājums, bez šaubām, skanēja kā liktenīgs brīdinājums. Un katrs nākošais gads arī pierādīja šī brīdinājuma pareizību, jo šķelšanās mūs jau bija padarījusi tik nespēcīgus, ka mēs būtu diezin kādām avantūrām par upuri kļuvuši, ja nebūtu nākusi diena, kas zemnieku dienu aicinājumu padarīja par valsts vadības un visas latviešu tautas un mūsu zemes dzīves saturu, aicinot tautu sadoties rokas un veikt uzdevumus, kādus gaida latviešu labklājības un gaišākas nākotnes mērķi.

Jau pagājušā gadā pirmo reiz no latviešu zemnieku krūtīm ar sajūsmu un paļāvību plūda viņu lūgšanas vārdi: „Dievs, sargā mūsu Tēvuzemi.“ Agrāk lauksaimnieku nedēļas aicināja neskaldīties, aicināja būt izturīgiem, lai partiju lietuvēns nesaēd visu, kas mūsu rokām celts. Bet tagad šīm nedēļām citi uzdevumi: apjēgt, izprast lauksaimnieku darbu un tā nozīmi tautas un valsts pastāvēšanā; saprast zemnieka lomu un nozīmi mūsu vēsturē, mūsu tautas pasargāšanā no bojā aiziešanas un zemnieka nozīmi nacionālās polītikas un nacionālās kultūras celšanā; vest zemnieku pie mūsu gara avotiem, ļaut viņiem dzirdēt zinātnes atziņas un kļūt par savas tautas un valsts apzinīgu pamatu.

Bez šaubām, lauksaimnieku stāvoklis, salīdzinot ar laiku pirms 1934. gada 15. maija, ir ievērojami uzlabojies, kā to jau pag. gadā lauksaimnieku nedēļas rīkotāju vārdā izteicās Latv lauksaimn. biedr. bij. sekretārs Zandmans un kā to rāda visi skaitļi un dati. Tādēļ zemnieku dienām tagad var būt jau dziļāks saturs, kas sniedzas tālāk par kailas pastāvēšanas jautājumiem.

Nav vairs vajadzības arī lauksaimnieku nedēļu padarīt par latviešu zemes spēka demonstrāciju, jo valsts vadība lauksaimnieku intereses un vajadzības nostādījusi savas uzmanības vissvarīgākā vietā. Tādēļ tad šogad pats zemnieku dienu sastāvs ir citādi organizēts. Šogad zemnieku dienās piedalīsies tikai sabiedriskā darba darītāji, atbildīgi, aicināti zemnieku pārstāvji, kā pagastu vecākie, biedrību valžu priekšsēdētāji. Agrāk gan sabrauca ļoti daudz dalībnieku, bet bija diezgan daudz arī nejaušību, jo palika daudzi pagasti un pat veseli novadi bez pārstāvjiem. Tagad turpretim ir gādāts vienlīdzīgi par visiem apgabaliem, kā to prasa valsts un tautas vienības ideja. Lai darbs būtu lietišķs, tad zemnieku dienās aicināti taisni tie, kuru tiešais pienākums

ir gādāt par sava pagasta lauksaimniecības uzplauksanu. Sakarā ar to citads būs arī zemnieku dienu darba saturs un daudzo runu vietā (agrāk daudzas runas bija tīri dēmagoģiska partiju aģitācija, jo lauksaimnieku sanāksmēs iekļuva visdažādākie ļaudis, lai savos šauros nolūkos izmantotu plašās sanāksmes) tagad būs lietišķs, praktisks darbs. Tādēļ zemnieku dienu programma sadalīta pa sekcijām: 1) zemkopības, 2) lopkopības un piensaimniecības, 3) kooperatīvās tirdzniecības, kredīta un apdrošināšanas, 4) mājturības sekcijās, kur paredzēti lietišķi referāti par lauksaimnieku dzīves praktiski-zinātniskiem jautājumiem. Ja tad lauksaimniekiem tiek tuvāk zināms šis zemnieku dienu darbs (referātus publicējot vai citādi), tad viņš arī ieguvis daudz vērtīga un pamācoša.

Saskaņā ar valsts vadības pamatdomu, ka garīgais spēks, kultūra ir izšķirošī svarīgais valsts un tautas pastāvēšanas faktors, arī zemnieku dienu vadītāji vienu dienu paredzējuši kultūrpolitiskiem jautājumiem, par kuŗiem referātus lasīs visu sekciju dalībniekiem. Šajā dienā paredzēti temati (Latv. Ūniversitātes rektora prof. Dr. J. Auškāpa referāts: „Materiālā un garīgā kultūra"; armijas komandieŗa ģen. K. Berķa —„Latvietis kā kaŗavīrs"; Lauks. kameras priekšsēdētāja R. Dzērves — „Mūsu lauku mājas"; mākslinieka J. Bīnes — „Nacionālisms un mājas kultūra"; Dr. Alka — „Mūsu tautas dzīvais spēks"; direktora J. Lapiņa — „Kas mēs bijām un kas mēs esam" un prof. A. Švābes — „Latviešu zemnieks cīņā par savām tiesībām") zemnieku dienu dalībniekus ievadīs mūsu dzīves vislik- tenīgākos jautājumos un dos viņiem ļoti svarīgus ierosinājumus un pārdomu materiālus.

Sakarā ar zemnieku dienām Rīgā tiek arī atklāta lauksaimniecības labierīcību izstāde, kas tāpat dos daudz lietišķa un praktiski svarīga, tā kā lauksaimnieku sapulcēšanās zemnieku dienās kļūs par vērtīgu skolu ne lauksaimniekiem vien, bet mums visiem, jo atklās topošās Latvijas seju vissvarīgākā savā daļā. Sevišķi izstāde var būt visai ierosinoša un pamācoša, jo tur būs redzami dažādi darba rīki; ūdens piegādes paņēmieni; aprēķini par darba spēka ietaupīšanu, lietājot mašīnas; apstākļu rādīšana, kādēļ laucinieki plūst uz pilsētām, rādīs labi iekārtotu un izdaiļotu lauku māju, laukstrādnieku priekšzīmīgu dzīvokļu projekti, būvmateriāli u. t. t.

Tā agrākās lauksaimnieku nedēļas tagad no politiskām sanāksmēm izvēršas par lietišķām zemnieku pārstāvju sanāksmēm, kas lauksaimniekus vedīs arvien ciešākā saskaņā ar valsti un visai tautai atklās lauksaimniecības svaru un nozīmi.

Valsts dzīve rit mierīga darba un lietpratības gultnē,

tā ar savu autoritāti apliecina iekšlietu ministrs V. Gulbis savos presei sniegtos paskaidrojumos. Visa mūsu dzīve ir tik lielā mērā stabilizējusies, ka valsts pilsoņiem nekad vairs nav jābaiļojas par viņu tiesību un drošības neievērošanu vai aizskāršanu. Sekmīgi darbojas lauku un pilsētu pašvaldības. Pilsētu pašvaldību agrāk tik sašķobītās finances tā uzlabojušās, ka vairākas pilsētas jau iesākušas plašu būvniecību un labierīcību radīšanu saviem iedzīvotājiem. Pagastu pašvaldību budžeti reālizējas bez grūtībām, vairojas apgrozības līdzekļi pagastu kasēs; laukos turpinās rosīga celtniecība. Pārbaudīti visi agrākie pilsētu noteikumi un saskaņoti ar tagad pastāvošiem likumiem un valsts vadības garu.

Jau sastādīti un apstiprināti pilsētu jaunie budžeti, kas Latvijas pastāvēšanas laikā vēl nekad nebija noticis, pie kam kopējā visu pilsētu budžetu summa samazināta no 58.908.556 ls uz 46.653.384 latiem, samazinot galvenā kārtā pārvaldes izdevumus un nodokļu likmes,, bet pavairojot izdevumus sabiedriskai palīdzībai, sociālai apgādībai, skolām un labierīcībām.

1935. g. galīgi likvidētas apriņķu pašvaldības un viņu manta pārgājusi lauku pašvaldību fonda pārvaldes rīcībā. Tagad katrā apriņķī darbojas lauku pašvaldību vecākais, kas padots ministrijai.

Plašos apmēros pagastu pašvaldībām piešķirti līdzekļi ēku būvju vajadzībām. Tik lieli līdzekļi šīm vajadzībām Latvijas pastāvēšanas laikā nekad nav doti. Pārkārtoti arī pašvaldībām agrāk izsniegtie aizdevumi, kas tagad pārgājuši uz Latvijas zemnieku kreditbanku un uz pašvaldībām daudz izdevīgākiem noteikumiem, dodot atmaksas laiku pat līdz 28 gadiem. Pagastu pašvaldību parādi bez tam arī pakāpeniski samazinās.

Tā kā daudzi pagasti saimnieko ar grūtībām un daži lieli pagasti savukārt nespēj apkalpot pagasta iedzīvotāju vajadzības, tad paredzēta dažu mazu pagastu likvidēšana un dažu lielo pagastu sadalīšana.

Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un izglītības ministrs prof. A. Tentelis zemnieku dienā Valmierā.

Būvniecības pārvalde darbojas ļoti rosīgi. Pag. gadā apstiprināti 189 būvprojekti ēku jaunbūvēm un pārbūvēm.

Garīgo lietu pārvalde ar sekmēm strādājusi, lai veselīgāks kļūtu tautas gars, kādā nolūkā likvidētas vairākas sektes, kuŗu skaits sniedzās pat trešā simtā. Reģistrētas tikai 28 reliģiskas apvienības, kas ir tikai desmitā daļa no agrāk pastāvošo apvienību skaita. Baznīcu un visu konfesiju dzīvei un darbam jāsaplūst kopā ar valsts mērķiem.

Svētīgu darbu Tēvzemes mīlestības, savas dzimtenes pazīšanas un līdz ar to arī nacionālās audzināšanas ziņā veic pie iekšlietu min. pastāvošais tūrisma birojs. Jau organizētas 418 tūristu mītnes un apmetnes, kas ievērojami atvieglo dzimtenes apceļošanu. Un tūristu skaits ievērojami aug, reizē samazinot to Latvijas pilsoņu skaitu, kas brauc uz ārzemēm, kas ciešākas dara saites ar mūsu zemi un bez tam arī dod zināmus valūtas ietaupījumus.

Tā mūsu dzīve ieiet lietišķa darba ritumā un kā ļauni murgi vēl nāk prātā agrākie partiju laiki, kad Latvija bija kā raganu katls, kur viss kūsāja un vārījās, lai kādā liktenīgā brīdī notiktu sprādziens, kuŗa postošās sekas ir pilnīgi neaprēķināmas.

Tautas Vadonis ar valdības locekļiem š. g. 29. februāŗa strādnieku sarīkojumā

Lauksaimnieku maksāšanas spējas uzlabojušās.

Ja agrāk pie lauksaimniekiem gāja ar tukšiem solījumiem un neatbildīgi, par zemnieka labklājību nedomājuši (un bieži vien par to nekā nesajēdzoši), bet tikai politiskas varaskāres dzīti ļaudis nesa tumšu neziņu, nevienprātību, neapmierinātību zemnieka allaž skaidrajās domās un tikpat skaidrajā dzīvē, tad tagad šajā ziņā ir panākta ievērojama uzlabošanās. Pagātnes rēgi ir pilnīgi iznīcināti un zemnieka dzīve ir atkal gaiša un skaidra. Rūpes par zemnieka labklājību ir mūsu nacionālās valdības, sevišķi Ministru Prezidenta darba galvenā daļa, jo zemnieka labklājība ir visas tautas labklājība, kāda atziņa nebūt vairs nav lieki jāpierāda. Ievērojamu uzlabošanos zemniekiem deva, starp citu, arī svarīgie pārkārtojumi kredita noteikumos, šoreiz nemaz nerunājot par valdības pūlēm lauksaimnieku ražojumu cenu uzlabošanā un preču tirgu atrašanā, kas visu zemnieku mājās ieplūdinājis ievērojamus līdzekļus.

Šajā sakarībā atzīmēsim tikai Valsts Zemes bankas atzinumu, ka zemnieku maksāšanas spējas uzlabojušās, kas izpaužas bankas aizņēmumu atmaksā.

Zemes bankā samazinājušies īstermiņa aizdevumi, jo liela daļa pārgājusi ilgtermiņa aizdevumos. Agrāk bija 33 miljoni latu tādu īstermiņa aizdevumu, pag. gadā vairs tikai 17, bet šogad pat vairs 11 milj. latu. Ar to galvenā kārtā uzlabots jaunsaimnieku stāvoklis. Ilgtermiņu aizdevumu summa ir 198 milj. ls, neskaitot 30 milj. ls, kas dzēsti saskaņā ar grozījumiem parādu pārkārtošanas likumā. Nenokārtotu termiņmaksājumu uz š. g. 1. janvāri bija 2,4 milj. ls, bet salīdzinot ar iepriekšējo gadu, šī summa samazinājusies par 0,1 milj. ls, bet salīdzinot ar 1934. gadu, tā samazinājusies par 0,7 milj. ls. Tas rāda, ka lauksaimnieku maksāšanas spējas uzlabojušās un to devusi valdības kredita politika. Zemes banka cītīgāk gādā arī par aizdevumu atmaksu, lai rastos līdzekļi parādu pārjaunošanai u. c. vajadzībām. Parādu pārjaunojumi līdz šim izsniegti pavisam par 18 miljoniem latu, bet piešķirti un vēl neizsniegti ir pārjaunojumi par 3,2 milj. ls.

Tā bez skaļa trokšņa, bez citkārt tik parastās dēmagoģijas un „zemnieku ķeršanas politīkas" tiek strādāts milzīgs darbs lauksaimnieku labklājības veicināšanas labā, kas reizē ir arī visas tautas un valsts labklājības celšanas darbs.

Nodarbinātība tagad pārsniedz augstās konjunktūras stāvokli.

Ļoti svarīga zīme, kas rāda zemes saimniecisko stāvokli, ir nodarbināto skaits lauksaimniecībā, rūpniecībā, amatniecībā u. t. t. Mazs nodarbināto skaits, dabiski, izpaužas bezdarbnieku lielā un arvien vēl augošā skaitā, — krizē. Latvija pēc 15. maija likvidēja bezdarbnieku armiju, kāda pirms tam bija izaugusi mūsu apstākļos diezgan prāva. Un visās nozarēs ir vērojams saimniecisks uzplaukums, rocība. Tagad to rāda arī pēdējie Valsts statistiskās pārvaldes dati par nodarbināto skaita augšanu, kas patlaban ievērojami pārsniedz augstās konjunktūras stāvokli: 1930. gadā bija nodarbināti — 179.636, bet 1935. gadā — 181.180 cilvēki, t. i. par 1544 cilvēkiem vairāk. Vēl interesantāk šo skaitli salīdzināt ar gadiem starp 1930. un 1935. g. Un tad redzam, ka 1932. gada novembrī, pēc slimo kasu dalībnieku skaita, bija nodarbināti 145.499 cilvēki, 1934. gadā — 170.226, un pat salīdzinot ar 1934. gada novembri, tagad nodarbināti 10.954 cilvēki vairāk, kas saimnieciski ir ievērojams sasniegums. Visvairāk nodarbināto skaits pieaudzis rūpniecībā, kur šis skaits, salīdzinot ar 1932. gadu, audzis par — 42,9 procentiem. Pie kam metallapstrādāšana un mašīnbūvju nozarē vien nodarbināto skaits audzis par 1880, līdz 17.370 cilvēkiem, apģērbu, apavu, galantērijas nozarēs par 1486, līdz 13.011, pārtikas un garšas vielu rūpniecībā par 1112 u. t. t.

Tā mēs noteiktiem un drošiem soļiem ejam pretim mierīgākai dzīvei, kad katra latvieša ģimene atkal varēs iekopt savu iedzīvi, kad atkal visu latviešu rokām sāks vairoties mūsu nacionālā bagātība, ko agrākos izlaidības un bezjēdzības gados arvien vairāk sākām izlaist no savām rokām un tā turpinoties, varējām jau saskatīt latviešus kā svešu ļaužu kalpus. Tik tālu bija mūsu zemi novedusi valsts vadība, kur nebija nevienas vadošas rokas, bet bija bars varas izslāpušu nemākuļu.

Ansis Gulbis.

13. februārī miris pazīstamais latviešu grāmatu izdevējs un rakstnieks Ansis Gulbis, šajā grāmatniecībā sisdams smagu un pat neatgūstamu robu. Jo Gulbis bija izdevējs, ko vārda pilnā nozīmē varam saukt par ideālistu. Nekad tam nebija komerciāls aprēķins, kas viņu noskaņoja par labu vienas vai otras grāmatas izdošanai, un nekad arī viņš nebija dzirdēts runājam par grāmatu kā par tirdzniecības objektu. Ansim Gulbim grāmata bija kalpošana savas tautas kultūrai, garam. Tādēļ visikdienišķīgākos vārdus viņš, grāmatu izdevējs, kuŗš jau gadu desmitus bija nostrādājis, arvien vēl izrunāja ar bijību, pacilātību, svētsvinību. Tā viņš runāja pat par to, kādā papīrī iespiest jaunizdodamo grāmatu. Ideālists, grāmatniecības romantiķis. Tāds viņš palika līdz pēdējam elpas vilcienam. Un varam tikai ilgoties, lai atkal kādreiz latviešiem rastos tādi izdevēji, kāds bija Ansis Gulbis.

Dzimis 1873. gadā (tā tad sasniedza 63 gadu vecumu) un beidzis skolu Bigauņciemā, Ansis Gulbis dodas uz Rīgu, vēlāk uz Daugavpili, strādādams gan kā veikalu māceklis, gan kā fabrikas strādnieks, līdz viņš piegriežas grāmatai. Daugavpilī dzīvodams, viņš

iepazīstas ar Adrēju Pumpuru un šī iepazīšanās beidzas ar to, ka Gulbis izdod Pumpura rakstus. Ar to viņš sevim ceļu jau bija nospraudis. 1900. g. viņš dodas uz Pēterpili un iestājas kādā lielā rakstāmlietu firmā, bet visu savas algas atlikumu iegulda grāmatu izdošanā, starp kuŗām ir tādi slaveni darbi, kā Universālās bibliotēkas izdošana pirms kaŗa, Konversācijas vārdnīca, daudzu rakstnieku kopoti raksti u. t. t. Viņš 1905. gadā izdeva Garliba Merķeļa rakstus par latviešiem, ar to iegūdams visas tautas, sevišķi tā laika jaunās paaudzes simpatijas uz visiem laikiem.

Darbs, ko veicis Ansis Gulbis, ir milzīgs un neaizmirstams. Viņš pieder arī pie mūsu grāmatniecības celmlaužiem, un tomēr jau no paša sākuma dodams savām grāmatām pilnīgi modernu ietērpu, kad vēl visapkārt iznāca nožēlojamas brošūriņas un grāmatas, visādā nozīmē vācu grāmatu atdarinājumi, izņemot nedaudzus darbus.

Anša Gulbja vārds uz visiem laikiem ierakstīts latviešu kultūras vēsturē.

V. Smilga.

Ko domā un dara Latvijas laukos

Lai gan lauksaimnieka sētā darba nekad netrūkst, tomēr ziemas mēnešus parasts uzskatīt par „kluso sezonu", kad zemniekam atliek vairāk brīva laika. Sevišķi pēdējos gados ziemas mēnešos laukos vērojama rosīga sabiedriskā darbība, jo zemnieki steidz dažādos kursos un priekšlasījumos papildināt savas zināšanas, bet dažādās sanāksmēs atskatās uz iepriekšējā gada panākumiem un nosprauž savai darbībai turpmākos ceļus. Pētīt, svērt un mācīties, — tā ir tipiska jauno laiku parādība, kas tagad vērojama Latvijas laukos. Latviešu zemnieks, atbrīvojies no daudziem blakus uzdevumiem, no kuŗiem, piemēram, partiju politiskās cīņas prasīja ārkārtīgi daudz laika un enerģijas, — tagad visus savus spēkus un līdzekļus var ieguldīt tiešās dzīves cīņās, un rezultātā, — dzīve ar katru dienu kļūst gaišāka, ērtāka un savā vērtībā saturīgāka. Top jauna latviskā Latvija, — latviešu tautas radošo spēku un latviskās gaumes veidota.

Februāŗa lielākām zemnieku sanāksmēm jāpieskaita

Zemnieku dienas.

Izcilu vērību visā Latvijā guva tradicionālā zemnieku diena Valmierā, kuŗā ar nozīmīgu runu uzstājās tautas Vadonis Dr. K Ulmanis. Valmiera viņam arvienu bijusi mīļa, jo te Dr. K. Ulmanis daudzus gadus strādājis zemnieku sabiedriskā darbā, modinādams tos latviešu tautas nacionālām cīņām. Šoreiz Valmierā Dr. K. Ulmanis plaši runāja par lauksaimnieku stāvokli un uzdevumiem nākotnē.

„Es jau teicu ka lauksaimnieks ir tas, kas mūsu dzīvi kustina, dzen uz priekšu. Tagad vairs nav gandrīz neviena, kas tam neticētu; jo lauksaimnieks spēs vairāk izdot par saviem pirkumiem un citu savu vajadzību apmierināšanai, jo lielāka būs mūsu zemes dzīves rosība visā valstī, vienalga, vai tas būtu tirdzniecībā, rūpniecībā, eksportā vai importā."

Sīki pakavējies pie it visiem svarīgākiem lauksaimniecības jautājumiem, nosprauzdams katram darbam tuvākus un tālākus uzdevumus, Dr. K. Ulmanis visiem darbiem deva kopējo mērķi:

„Piespiešanās saimnieciskās lietās, pūles saimnieciskā virzienā nesīs augļus un mūsu dzīve uzlabosies vispirms saimnieciskā ziņā, bet tad arī garīgā ziņā. Uzlabosies mūsu kultūrālās dzīves apstākļi un arī nacionālā ziņā mūsu dzīve būs nokārtota. Arvien skaidrāk mēs sadzirdēsim un sapratīsim „saucienu tumšā naktī" kuŗš aicina, lai mēs būtu kungi un ne bāriņi. Par visu to, kas līdz šim šai virzienā darīts, mēs varam just tikai sirds pateicību darba darītājiem, un cerēsim, ka turpmāk šīs lietas ies ātrāk uz priekšu un drīz mēs piedzīvosim laiku, kad tās būs pavisam nokārtotas.

Lai piepildītos tas, ko teicām sākumā: mēs gribam redzēt Latviju, mūsu Latviju, latvisku Latviju! Un tāda viņa būs!"

Tagad rīkotām zemnieku dienām tipiska ir arī viņu vispusība. Valmieras zemnieku dienā plašāku runu par „mūsu vēstures likteņiem" teica arī izglītības ministrs prof. A. Tentelis.

Zemnieku dienas izveidojušās par īpatnēju parādību mūsu dzīvē. Te netik vien cilā jautājumus par praktiskiem darbiem, bet vispusīgi apskata un iztirzā svarīgākos latviešu tautas darbus, saistot kopējā programmā mūsu garīgās un materiālās kultūras cīņas. Te arī atskan patriotiskas un senās tautas dziesmas, kas iepriecina sirdis un sasilda cilvēkus, lai tie izturīgi top kā ikdienišķajos, tā arī ārkārtējos darbos.

Līdzīgi zemnieku dienai Valmierā februārī tādas zemnieku sanāksmes notikušas ļoti daudzās vietās. Ja vien laiks atļāva, tad lielākās zemnieku sanāksmēs piedalījās ministru kabineta locekļi. Mazākās sanāksmēs ar kārtīgiem priekšlasījumiem uzstājās vietējie agronomiskie un sabiedriskie darbinieki. Šīs zemnieku dienas visā Latvijā, neizslēdzot arī Latgales vistālākos novadus, ienesušas daudz gaismas un zemniekus modinājušas jaunai ierosmei un jauniem darbiem.

Gruntniecības sākumu atcere.

Vairākās vietās Latvijā zemnieki pulcējušies kopā, lai pieminētu tās cīņas, kādas izcīnīja mūsu tēvi un vectēvi pirms gadiem 60—70, likdami pamatus latviešu gruntniecībai. Pagājušā gadu simteņa 60-tos gados sākās lauksaimniecību iepirkšana par dzimtu. Kā zināms, tad, atceļot dzimtbūšanu Kurzemē 1817. un Vidzemē 1819. gadā, latviešu zemniekiem piederošo zemi atsavināja un uzdāvāja muižniekiem. Latviešu zemnieks bija kļuvis par zemes arāju, kam pašam zeme nepiederēja. Sveštautieši - muižnieki latvietim arī zemi ne labprāt gribēja pārdot un tikai 1860-tos gados stāvoklis grozījās uz labo pusi un tad arī sākās zemnieku māju iepirkšana par dzimtu. Latviešu zemnieki par šīm mājām samaksājuši ārkārtīgas summas, ieguldot vairāku paaudžu ietaupījumus un darbu. Liekot pamatus zemturībai, latviešu tauta kļuva brīvāka netik vien materiālā ziņā, bet arī garīgā un politiskā ziņā. Gruntniecība zināmā mērā uzskatāma par mūsu tautas brīvības un patstāvības pašu pirmo stūrakmeni. Šīs cīņas

Strādnieku svētku koris un aktieŗi.

latviešu zemes dēļ tagad sāk atcerēties vairāki pagasti, rīkodami gruntniecības atceres svētkus.

Īpatnējiem zemnieku svētkiem jāpieskaita arī Siguldā rīkotā pilsētu un lauku tuvināšanās diena. Arī šīs dienas rīkotāji — aizsargi un mazpulki, — uzskatāmi par tām vadošām sabiedriskām iestādēm, kuras visupilnīgāk piemērotas mūsu dzīves jaunajam periodam un kuras arī vislabāk izprot jauno dienu uzdevumus un idejisko saturu. — Iekšlietu ministrijas informācijas un propagandas pārvaldes priekšnieks Mežaraups tuvināšanās dienā teiktajā runā, pāriedams pie mazpulku un aizsargu nozīmes, norādīja uz „to jaunradošo vērtību, jaunajiem uzdevumiem, kam būs veidot neatkarīgus, patstāvīgus cilvēkus, patstāvīgas ģimenes, kas paliks pie zemes — radīt jaunas vērtības, jauna darba uzņēmuma un pasākuma iespējas. Izglītotai jaunatnei nav jāiet par valsts kalpiem ministrijās, bet jāpaliek savā novadā, jārada un jāatrod patstāvīgs darbs, kas reizē veido un ceļ visu novada dzīvi un pašam darītājam sagādā paliekošu vietu un atmiņu savā pagastā, apriņķī un novadā."

Vakarēšana.

Pēdējā laikā daudzos novados sāk ieviesties vakarēšanas paradums, kas lauku dzīvē kļūst par arvien svarīgāku sabiedriskās dzīves faktoru. Vakarēšanas lielo nozīmi, šķiet, vislabāk izpratuši Lugažu pagasta iedzīvotāji. 1935. gadā lugažniekiem notikušas 12 vakarēšanas, bet šogad, nepilnu 2 mēnešu laikā, jau 10. Vakarēšanas pēc zināma plāna lugažnieki tagad sarīko katras svētdiens pievakarē, sadalot visu pagastu 8 rajonos pa apm. 30 saimniecībām katrā. Vakarēšanu ievada priekšlasījums, kuram seko ierosināto jautājumu kopēja iztirzāšana un dažreiz arī mūzikas priekšnesumi un kopējas dziesmas. Savās vakarēšanās lugažnieki neparedz ne ēšanu, ne dzeršanu, kā to dara dažās citās vietās.

Pēc lugažnieku domām vakarēšanas īstais nolūks un mērķis ir — lauksaimniekiem vajadzīgo praktisko zināšanu izplatīšana un lauku iedzīvotāju garīgās kultūras līmeņa pacelšana. Vakarēšanām jāmodina mīlestība un cieņa pret tautu, dzimteni un valsti, jāizkopj lauku mājas godināšanas sajūta un tautas kopības jūtas. Vakarēšanas zināmā mērā izpildītu tutas augstskolas lomu un veiktu svētīgu darbu ārpusskolas izglītības veicināšanā. Lugažnieki nodomājuši nodibināt arī īpašus gara un praktisko zinību pārlūku postenus pagastā. Tie pārzinātu pašvaldības bibliotēku, sekotu svarīgākiem kultūras jautājumiem un, ejot no mājas uz māju, iepazīstinātu ar tiem visus pagasta iedzīvotājus.

Ka vakarēšana guvusi atzīšanu laukos, par to ziņas pienāk no visām Latvijas malām.

Vakarēšanas izveidošanā lielā loma piekrīt aizsardzēm. Piemēram, Lutriņu pagasta „Rūtu" māju saimniece, 14. Kuldīgas aizsargu pulka vecākā aizsardze A. Puzare, sākot ar janvāra mēnesi, rīko savās mājās katru piektdienu aizsardžu vakarēšanu. Vakaru rīkotāja dalībnieces apmāca rokdarbos un dod padomus mājturībā. Līdzīgas vakarēšanas rīko arī Saldus, Cieceres-Brocēnu, Padures, Pampaļu u. c. pagastu aizsardžu pulciņi.

Latvijas lauksaimniecības kamera kopēji ar Sēlpils lauksaimniecības biedrību un Sēlpils aizsargu nodaļu Sēlpils Bērziņu mājās bija sarīkojusi vakarēšanu ar vērpēju sacensībām. Tajās piedalījās 37 vērpējas. Labakām vērpējām piesprieda godalgas.

Vakarēšanas tradiciju izveidošana vēl atrodas tapšanas stadijā un, varbūt, tas arī ir vislabākais, ka vakarēšana nav sastingusi kādos noteiktos veidos, bet dažādībā meklē vērtīgāko saturu.

Vakarēšanas idejas ierosināti, šogad daudzi vietējie sabiedriskie darbinieki izmanto katru gadījumu, lai godā celtu senču tikumus. Par īstiem tautas svētkiem daudzās vietās šogad kļuva meteņa vakars. Kā piemēru te minēsim Svētē rīkotā meteņu vakara aprakstu.

„Svētes cukurbiešu audzētāju biedrība bija sarīkojusi 22. februārī Svētes Kazu mājās tautisku meteņu vakaru ar referātu „Cukurbiešu sēklu audzēšanas nozīme lauksaimniecībā". Sevišķa atzinība un pateicība jāizsaka nenogurstošām darbiniecem - biedrenēm, kuras ar lielu sirsnību un viesmīlību sagaidīja viesus pie bagāti klātā meteņu galda. Tur netrūka ne cūkas šņukurīša, ne kājiņu ar zirņiem, nedz arī tradicionālo cūku ribiņu ar kāpostiem. Spoži mirdzēja sveces senlaicīgos lukturos, bet mālа krūzēs lāsoja tautiskais miestiņš, galds klāts ar spodru linu galdautu un bagātīgi rotāts zaļumiem. Tas izskatījās visai pievilcīgi un atgādināja senos laikus, kad latvieši, stāvēdami ap meteņu galdu, dziedāja „Metenīšu vakarā tālu braucu pīrāgos". Viesu bija ieradies gandrīz vairāk nekā telpas atļāva, un vakars pagāja lielā sirsnībā. Tautas dziesmu kamols ritinājās līdz agrai rīta stundai."

Izcila nozīme vakarēšanai un latviešu tautiskiem izrīkojumiem piešķirama Latgalē.

Zemkopis jaunās gaitās.

Janvārī un februārī apriņķos noturētās pagastu pašvaldību darbinieku sanāksmes īsumā raksturoja arī katra pagasta saimniecisko stāvokli. Codes pagastu, šī pagasta vecākais, raksturoja šādi:

„Vispārējais lauksaimniecības stāvoklis jāatzīst par neapmierinošu. Lauki, pa lielākai daļai neizkopti, stipri cieš no mitruma. Vasarājs padodas vāji (cieš no nezālēm), bet ziemāji padodas labāk. Līdz šim meliorācijai piegriezta pārāk maza vērība. Izrakti ir gan vairāki atsevišķi novadgrāvji, bet atsevišķu saimniecību lauki netiek meliorēti. Jaunus grāvjus nerok, labi ja iztīra esošos. Pagastā darbojas vairākas lopkopības pārraudzības biedrības. Pienlopu ražība nav augsta, jo ganāmpulki maz izkopti. Tīrsugas ganāmpulku pagastā pavisam nav.

Lauku būvniecībā iestājies klusums, kaut gan ēku stāvoklis nav teicams. Jaunbūves gandrīz nemaz netiek izvestas, vienīgi apmierinās ar nepieciešamiem remontiem. Tāds stāvoklis izskaidrojams ar līdzekļu trūkumu, jo tikai retai saimniecībai nav parādu.

Pagastā vāji attīstīta sabiedriskā dzīve. Te pa lielākai daļai vainīgs iedzīvotāju noslēgtais, nesabiedriskais raksturs. Pagastā nav nevienas tīri kultūrālas organizācijas. Pastāvošās saimnieciskās organizācijās vēl nevalda tik možs un rosīgs gars, kāds iespējams."

Katrā apriņķī atradīsim dažus pagastus, par kuriem sakāms tas pats, ko teicis Codes pagasta vecākais. Blakus šiem atpakaļ palikušiem pagastiem, atrodami tādi, kur lauksaimniecības stāv uz augstas attīstības pakāpes, kur zemnieki savā starpā it kā sacenšas priekšzīmīgā saimniekošanā, kur lauksaimnieks savu amatu pārvalda visos sīkumos un nav vairs tikai gadījuma, novecojušos tradiciju un laiskuma vergs. Vēl priekšā stāv ļoti daudz darba, lai it visus Latvijas pagastus pievilktu latviešu kopīgajam un rosīgajam darbam, kāds daudzās vietās jau rīt pilnā gaitā.

Tur, kur zemnieki vēl snauž veco laiku un novecojušo darba paņēmienu tradicijās, tur pagastu pašvaldībām, vietējām organizācijām, arī aizsargiem būs jāveltī visa enerģija iesnaudušo modināšanai.

Ārkārtigi svētīgu darbu šinī ziņā jau veic lauksaimniecības kameras vadītās dažādās lauksaimniecības, lopkopības, mājturības u. tml. biedrības, kā arī attiecīgie speciālisti uz vietām. Ziemas mēnešos visā Latvijā sarīko daudzus un dažādus kursus un priekšlasījumus, kuru nolūks vairot lauksaimnieku teorētiskās un praktiskās zināšanas. No daudzām vietām ziņo, ka šādi kursi un priekšlasījumi ir labi apmeklēti, bet ir arī vietas, kur klausītāju skaits gaužām mazs. Nav šaubu, ka ar laiku arvienu retāk nāksies sūdzēties par vāji apmeklētiem speciālajiem priekšlasījumiem, jo nacionālās atmodas vilnis, 15. maija ierosināts, savā varenā brāzienā ietver arvienu plašākus apvidus, sakustinādams it visus latviešu tautas slāņus.

Kā pierādījums tam var noderēt Latgales mošanās, kur centība un labi sasniegumi vērojami it visās dzīves nozarēs.

Par latgaliešu jauno garu liecina arī pieaugusē interese par lauksaimniecības jautājumiem. „Brīvā Zeme" raksta:

„Sekojot Vadoņa norādījumiem, lauksaimniecības kameras zemkopības nodaļa sākusi plašu, plānveidīgu lauksaimniecības izveidoašnas darbu Latgalē. Kameras prezidija uzdevumā Latgales novadu vecākie agronomi rīko, saziņā ar vietējām lauksaimnieku organizācijām un pašvaldībām un ar viņu atbalstu, 2-dienu kursus visos 20 Latgales agronomu rajonos. Kursi plaši izziņoti.

Kursos lasa kameras zemkopības nodaļas centra agronomi - lietpratēji un iztirzā Latgales lauksaimniecības svarīgākos jautājumus: par zālājiem, linkopību un kūdras izmantošanu, un dod vadošus norādījumus šinīs nozarēs. Priekšlasījumus kuplina daudziem paskaidrojumiem, viegli saprotamiem plakātiem, paraugiem un modeļiem.

Klausītāju skaits sniedzas simtos. Kursus apmeklē vietējo lauksaimniecības organizāciju biedri, pašvaldību pārstāvji, lauku darbinieki. Kursi līdz šim noturēti 9 vietās: Ungurmuižā, Līvānos, Vabolē, Indrā, Izvoltā, Dagdā,

Višķos, Preiļos un Maltā. Februārī un martā tos noturēs vēl 11 vietās. Lielākais apmeklētāju skaits bijis Indrā, kur tas pārsniedzis 300 klausītāju."

Labi apmeklētu kursu netrūkst arī pārējos Latvijas novados, bet, kā jau minējām, vēl ir daudzas vietas, kur vēlama būtu lielāka rosība.

Februārī vairākās vietās sarīkoti pareizas zirgu apkalšanas kursi, kas pie lauksaimniekiem un kalējiem - amatniekiem radījuši visai dzīvu atbalsu. Piemēram, no Valmieras ziņo:

„Latvijas lauks. kamera sarīkoja Valmierā, pie Baltijas lauks. b-bas, 5 dienu ilgus pareizas zirgu apkalšanas kursus. Interese par šāda veida kursiem lauku un pilsētu kalējos ļoti liela. Kursu dalībnieku skaits bija aprobežots ar 20, kas sanāca jau dažās dienās, tā kā visus pārējos, ļoti lielā skaitā, nācās noraidīt.

Kursu pirmās dienas referātus noklausījās arī Valmieras apkārtnes lauksaimnieki, bet pārējās dienās kursu dalībnieki ar lielu interesi sekoja apkalšanas teorijai un strādāja praktiskos darbus smēdē."

Nav noliedzams, ka kaŗa un revolūcijas laikā ievērojami zudumā gājusi latviešu tautas iepriekšējos gados augsti stāvējusē darba centība un darba prašana. Pēdējos gados gan vērojama uzlabošanās, un it īpaši tagad labai darba prasmes izveidošanai piegriež izcilu vērību.

Kā īpatnēja jaunlaiku parādība te jānosauc laukstrādnieku skolas.

„Lai sagatavotu priekšstrādniekus lauku darbos un praktiskus saimniecību vadītājus, pēc kuŗiem laukos izjūtams liels trūkums, zemkopības ministrija pag. gadā pie valsts Mežotnes lauksaimniecības skolas atvēra viengadīgu laukstrādnieku nodaļu. To nesen absolvēja pirmie 7 audzēkņi. Pēc mācītiem laukstrādniekiem liels pieprasījums ar piemērotiem atalgojumiem.

Ievērojot lielo pieprasījumu pēc kvalificētiem laukstrādniekiem un to svētību, ko viņi nesīs lauksaimniecības darba ražības pacelšanā, zemkopības ministrija jau atvērusi 3 jaunas laukstrādnieku skolas. No tām viena ar 17. februāri sāka darbus Liepupē un otra Lubezerē.

Ziemas periodā laukstrādnieku skolas audzēkņi divas līdz četras stundas dienā nodarbojas ar teorētiskām mācībām un amatniecības darbiem. Vasaras periodā audzēkņu darbs norisinās tikai praksē un audzēkņi strādā līdzīgi skolas saimniecības strādniekiem. Laukstrādnieku skolas turpmāk centīsies sevišķi augstu pacelt audzēkņu darba ražību un audzēkņos ieaudzināt cieņu pret lauku darbu.

Strādnieku - lopkopju izglītošanai, pie Jaunpils lopkopības skolas pastāv praktisko lopkopju nodaļa. Skolai jau bijuši divi izlaidumi. Šajā mācības gadā paredzams, ka skolu beigs vēl 10 personas. Lai attīstītu darba ražīgumu un norūdītos praktiskā darbā, skolā audzēkņi ikdienas veic visus kūts darbus. — Pieprasījumi pēc lopkopēju skolas beigušiem ir ļoti lieli, un visi apmācītie lopkopēji jau dabūjuši vietas ar augstāku mēneša algu. Zemkopības ministrija atzinusi, ka nekavējoties atveŗama vēl vismaz viena praktisko lopkopēju skola. Tā sāks darboties no 1. aprīļa Smiltenē, bet jau ar nākošo mēnesi sāks darboties Līgutu dārzstrādnieku skola."

Strādāt un mācīties — tas arvien visās vietās un visos laikos bijis vienīgais ceļš, kā gūt labus panākumus. Šo ceļu iet daudzi latvieši un, droši vien, viņi sev līdzi aizraus arī tos, kas savā attīstībā vēl pakaļ palikuši.

Dzīve iet uz priekšu.

Šo pārskatu noslēgsim ar īsu ekskursiju pašvaldību lietās. It visos Latvijas novados raksturīgas ir sūdzības par ielaistiem parādiem un nekārtībām iepriekšējā dzīves periodā, kad saimniekoja vēlētas iestādes. Vecie parādi un to kārtošana aizkavēja daudzu nepieciešamu pasākumu realizēšanu. Bet pusotra gada ilgā, lietpratīgā jauno saimnieku vadība it visur devusi labus sasniegumus. Visiem novadiem raksturīgs ir šāds Kuldīgas apriņķa stāvokļa apraksts:

„Kuldīgas apriņķa saimnieciskā dzīve straujiem soļiem iet uz priekšu. Ikviens zina, ka pienākumu pildīšanā pret pagasta pašvaldību visi vienlīdzīgi un, ka nav neviena, kas savam radam vai draugam spētu atlikt viņa pienākumu pildīšanu uz nenoteiktu laiku. Tāpēc kārtīgi tiek pildītas pagasta klaušas un kārtīgi maksāti arī nodokļi. Maksā nevien tekošus nodokļus, bet kārto arī vecos parādus, kuŗu vienā otrā pagastā bija iekrājušies diezgan krietna summa. Tagad jau ir pagasti, kur parādu summas saŗukušas niecīgas vai to pavisam vairs nav.

Pagastu saimniecībā ievēro vislielāko sameru ienākumos un izdevumos. Nav tādu brīžu, kad pagastu kasēs trūktu naudas, kā tas bieži vien bija agrāk. Tad vasarās, kad parasti ieplūst mazāk maksājumu, pagastu kases bija tukšas un pat visnepieciešamāko vajadzību apmierināšanai bija jāgaida bagātākais rudenis.

Pagasti strādā ar pilnīgi sabalansētiem budžetiem un pat ar atlikumu, jo tie sastādīti pēc taupības un lietderības principa. Budžetos sevišķi jūtami palielinājušies izdevumi būvniecībai, īpaši skolu paplašināšanai un pārbūvei. Skolnieku skaits pastāvīgi aug, un līdzšinējās skolu telpas paliek par šaurām. Ir arī skolas, kas laika prasībām novecojušās un tāpēc pārbūvējamas.

Skolas izbūvēs un paplašinās šādi pagasti: Rendas, Ivandes, Sātiņu, Pampaļu, Cieceres, Kabiles, Kuldīgas un Kursīšu pagasti."

Visā Latvijā tagad pašvaldības ceļ jaunas, staltas skolu ēkas un pagastu namus. Dibinās pagastu un vietējo pilsētu kopdarbības iestādes daudzu kopējo praktisko lietu veikšanai.

Strauji pārveidojas Latvijas ārējā seja, un jau tagad mēs, latvieši, ar lepnumu varam teikt, ka Latvijas patstāvības laikā visa mūsu zeme ir guvusi pievilcīgāku izskatu, un ka dzīves ērtības un cilvēku turība ievērojami cēlusies.

Top jaunas pilsētas, vecās pilsētas apjožas ar jauniem rajoniem, kur paceļas glītas mājas, kur labierīcība un skaistums pārsniedz iepriekšējo laikmetu celtniecības paraugus. Tas pats, kā redzams, arī laukos.

Visā Latvijā dzīve iet uz priekšu un katrs mēnesis nes jaunas liecības par latviešu sasniegumiem it visās darba nozarēs, it visos Latvijas novados. Bet šai jaunajai rosībai jāiespiežas katrā pagastā, katrā mājā, katrā dzīvoklī un bez izņēmuma visi latvieši jāpievelk klāt jaunās Latvijas celšanas un izveidošanas darbā. Tas lai ir katra apzinīga latvieša pienākums!

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

Intensīvās sarunas un pārrunas, kas pēc angļu karaļa Džordža 5. bērēm notikās Londonā un Parīzē, nekā konkrēta tomēr vēl nav devušas un sniegušas, ka jau tagad varētu runāt par citām noskaņām un orientācijām Eiropas diplomātijā un politikā. Varētu tikai uzsvērt, ka Londonā ievadīts ceļš uz iespējami tuvāku, ciešāku un raženāku sadarbību starp Lielbritaniju un Padomju Krieviju. Parīzē atkal meklēti ceļi, kā vairāk nodrošināt Austrijas neatkarību, radot un organizējot pēc iespējas lielāku un iespaidīgāku valstu kollektīvu, kas kopējiem un vienotiem spēkiem apņemtos uzturēt mieru un kārtību Viduseiropā. Tā tad, divi svarīgi jautājumi atradušies Londonas un Parīzes dienu degpunktā: pirmkārt, Padomju Krievijas aktīvāka piesaistīšana Eiropas diplomātiskajā koncertā, un, otrkārt, — Viduseiropas valstu kopdarbības un Donavas baseina miera un stabilitātes problēma. Abus šos jautājumus, kā zināms, padarījis akūtus un sāpīgus itāļu - abesiņu strīdus, kas draud attālināt Italiju no Vakareiropas lielvalstīm un tuvināt viņu Berlīnei. Šo stāvokli, acīmredzot, cenšas izmantot Vācija, lai nāktu klajā un atklātībā

Dienvidigaunijas ainava.

bas garantu saimei pievilkt Padomju Krieviju un arī Bulgāriju. Bez tam, nesen atpakaļ, Francijas parlamenta apakšnams ratificēja franču - krievu savstarpējās palīdzības līgumu, kas liek pirmos konkrētos pamatus tai reālā miera ēkai, kuŗu paredzējis izveidot tā sauc. Austrumeiropas pakta projekts, dodot un radot pie tam arī lielāku drošības sajūtu Baltijas jūŗas piekrastes tautu un valstu dzīvē. Vārdu sakot, Eiropa nopietni un neatlaidīgi meklē ceļus un līdzekļus kā nodrošināt mieru un nosargāt viņas patreizējo territoriālo un polītisko statūtu.

Līdz ar šiem polītiskās dabas aizsardzības soļiem Vakareiropas lielvalstis, sevišķi Anglija, ķērušās pie pastiprinātas bruņošanās. Londonas valdība pieprasījusi no parlamenta līdzšinējā militārā budžeta paaugstināšanu par 50% un šinī sakarībā viņa publicēs attiecīgo „Balto grāmatu", kur sniegšot motīvus un attaisnojumus aprādītiem soļiem un uzdevumiem. Nav šaubu, ka Vācijas bruņošanās lielā mērā ietekmējusi šo Londonas nodomu, jo tie laiki pieder pagātnei, kad Anglija varēja neinteresēties par polītiskām un militārām lietām Eiropas kontinentā. Jaunā kaŗa technika un stratēģija vairs nedod angļiem pārliecību, ka viņu salas un pilsētas būtu pilnīgi pasargātas no uzbrucēja gaisa un zemūdeņu atakām. Vācu un itaļu koloniālās u. c. prasības spiež Londonu saistīties aktīvākā un rosīgākā sadarbībā ar Tautu Savienību, bet šī apsveicamā apņēmība, protams, uzliek arī savus pienākumus, un gluži dabiski, ka drošības nosargāšana un uzturēšana Eiropā prasa spēku un varu. Tā kā atbruņošanās konference cietusi neveiksmi un kontinenta valstis iegājušas drudžainās un masīvās bruņošanās steigā, tad angļi ieskata, ka vienīgais lī-

— ar jaunām prasībām, kuŗas citas valstis ieskata par pretējām Versaļas mierlīguma noteikumiem un garam. Tā, vācu prese pacēlusi koloniju, Reinzemes „remilitārizēšanas" u. c. jautājumus, bet pēdējās ziņas par Vācijas bruņošanos stipri uztrauc prātus un sirdis kā Anglijā, tā Francijā u. c.

Sakarā ar to nervozā Eiropa, kuŗa cieši turas pie Versaļas u. c. mierlīgumu noteiktās un nospraustās kārtības, apņēmusies ķerties pie polītiskiem un militāriem drošības soļiem, kas spētu aizstāvēt un nosargāt minēto kārtību, lai mūsu kontinents netiktu ierauts bīstamos un kļūmīgos sarežģījumos. No polītiskiem aizsardzības soļiem minama nopietnā akcija par labu kollektīvās drošības stiprināšanai. Šķiet, ka pēdējā laikā arī Anglija dāvā tai savu labvēlību. Nopietns solis šai virzienā saskatāms siltajās attiecībās starp Londonu un Maskavu. Jāsaka, ka 1917. gada krievu revolūciju angļi uzņēma ar labpatiku, bet vēlāk, pēc komūnistu apvērsuma, Londona krasi mainīja savu izturēšanos pret Krievijas jaunajiem valdniekiem, kas toreiz skaļi un atklāti sludināja „pasaules revolūcijas" dogmas un ar savu ārdošo propagandu centās sacelt nemieru un naidu Lielbritanijas koloniju tautās pret metropoli. Ar laiku tomēr šie skarbumi izzuda un pēc Idena ceļojuma uz Maskavu pag. gada pavasarī, sāka ieviesties krievu-angļu attiecībās siltāks un draudzīgāks tonis, jo saka, ka Maskava devusi Londonai solījumu atturēties un izbeigt komūnistisko propagandu angļu kolonijās, protektorāta u. c. zemēs. Bet tagad, kur Vācijas bruņošanās pieņēmusi visai draudošu un bīstamu vērienu, kur Italijas rīcība rada bažas Vakareiropā un kur Japānas ekspansija Tālajos Austrumos sāpīgi skaŗ arī angļu saimnieciskās un polītiskās intereses, Londona ieskata par nepieciešamu saistīties ciešākā kontaktā un sadarbībā ar Maskavu, kuŗu tāpat nervozē Vācija un Japāna.

Tad, lai nodrošinātu Austrijas neatkarību un novērstu viņas ieslīdēšanu Vācijas apkampienos, Parīze cenšas pēc iespējas vairāk un ciešāk tuvināt Vīni „mazajai antantei", un viņas neatkarī-

Lietuvas ainava.

Viens no pēdējiem Japānas ministru kabineta uzņēmumiem (pirms neseniem nemieriem).

dzeklis kā uzturēt savu iespaidu Eiropā un nosargāt pēdējās pašreizējo līdzsvaru, — ir Lielbritanijas militārā spēka stiprināšana. Likums un spēks — lūk, kas pēc viņu domām un pārliecības spēj paglābt Eiropu no kaŗa sociālā un saimnieciskā chaosa!

*

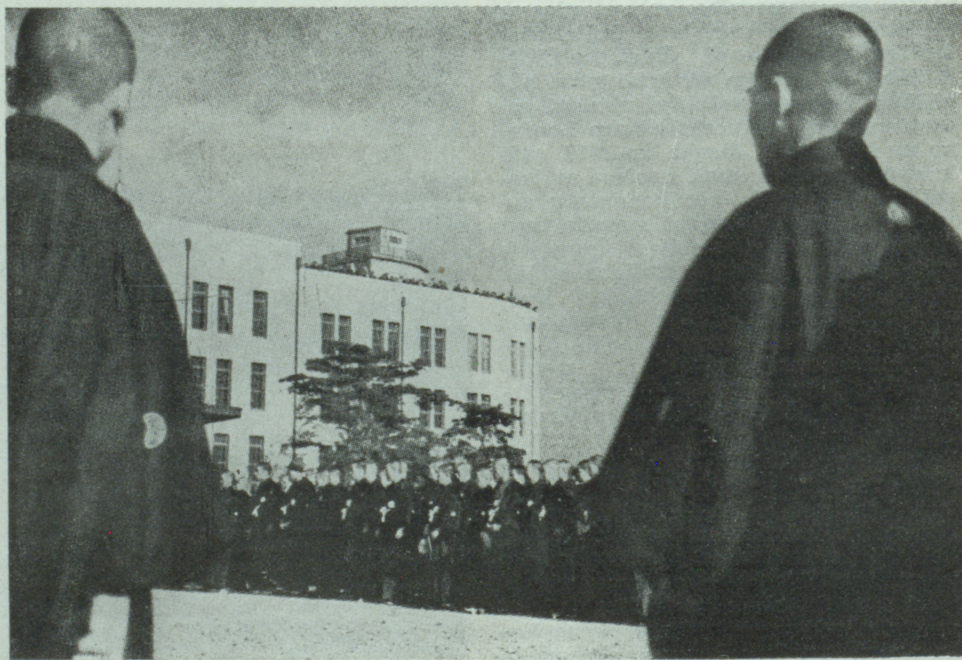
Lielās kaujas, kas nesen atpakaļ notikušas pie Endertas un arī Tembienas novadā, nesušas sāpīgas neveiksmes abesiņiem un devušas tiem smagus morāliskus un materiālus triecienus. Šie itāļu panākumi no jauna pacēluši jautājumu par saimnieciskо sankciju skrūves stingrāku pievilkšanu, jo angļi, acīmredzot, ir nopietni noraizējušies par Abesinijas turpmākiem likteņiem un par itāļu varas un iespaida pieaugšanu Austrumafrikā. Domu par naftas sankciju dekrētešanu savā laikā vajadzēja atlikt, jo Ženēvas attiecīgā komisija izteicās par viņu noraidīšanu un arī amerikāņi atteikušies piedalīties šais spaidos. Turpretim februāra mēn. beigās, šķiet, ka Londonā atkal nopietni runā un spriež par sankciju pastiprināšanu, vērā ņemot. arī to apstākli, ka Parīzē pašreiz atrodas valdība, kuŗas līdeŗi un parlamentārais vairākums, kā zināms, pārmeta Lavalam izdabāšanu itāļiem un nepietiekoši stingru rīcību sankciju jautājumā. Tomēr, kāds arī nebūtu noskaņojums Parīzē un Londonā, noteiktus lēmumus aprādītā jautājumā gaida no Ženēvas, kur 2. martā atjauno darbus tā sauc. 18 vīru komisija...

*

Visai svarīgi iekšpolītiski satricinājumi piemeklējuši februāŗa mēneša beigās Japānu, kur notika militārā puča mēģinājums, prasīdams dažu redzamu valstsvīru dzīvības. Jauno virsnieku apvērsuma nodoms un solis gan likvidēts, bet japāņu turpmākā politiskā dzīvē viņš, bez šaubām, atstās dziļas sekas un pēdas. Lai tad nu saprastu pašreizējās noskaņas Tālajos Austrumos, tad nepieciešami mest ātru un īsu skatu Japānas vēsturē.

Kopš 645. gada Japānas ķeizarvalsts, kuŗa esot dibināta 660. gadā pirms Kristus dzimšanas, piedzīvoja savu pirmo revolūcionāro posmu, tanī ziņā un nozīmē, ka ķeizara faktisko izpildu un administrātīvo varu sagrāba kāda augstmaņu ģimene — Fudživāra. Ar laiku šī Fudživāru diktātūra nokļuva citas galma dzimtas rokās un tā tas turpinājās līdz pat 1867. g. 19. novembrim. Vārdu sakot, kādus 1200 gadus no vietas Japānas ķeizaram nebija nekādas reālas varas un valstī valdīja iespaidīgās galma dzimtas jeb „šoguni". Tikai 1867. g. ķeizars Mutsuhito nokratīja šogunu virskundzību un izveda valstī plašas publiskas, sociālas un saimnieciskas reformas. Ar šīm pārmaiņām izbeidzās feodālā iekārta un „austošās saules zeme" kļuva par centrālizētu, birokratisku valsti ar neierobežotu valdnieka varu. Minētās reformas ievadīja Japānā tā sauc. „medži" jeb apgaismības laikmetu. Tais gados Eiropa atradās saimnieciskā uzplaukuma un ziedu laikos, un atdzimušās Japānas vadītāji ieskatīja par svētīgu reformēt savu valsti pēc Eiropas parauga. Kāds japāņu valstsvīrs vārdā Ito, atgriezdamies no Eiropas ceļojuma, ieteica ķeizaram dot Japānai tādu pat konstitūciju, kādu Vācijai bija izstrādājis un piešķīris Bismarks. Ķeizars ļāvās sevi pārliecināt un deva Japānai parlamentu ar padomdevēja uzdevumiem un ar tīri konsultātīvu raksturu. Ar laiku dēmokratiskās idejas tomēr spieda grozīt šo konstitūciju, paplašinot parlamenta tiesības un viņa vēlētāju apjomu. Vārdu sakot, ātriem, drudžainiem soļiem Japāna iegāja modernās dzīves ceļā: viņas rūpniecība uzrādīja pārsteidzošu progresu un viņas politiskā vara pēc ķīniešu un krievu kaŗa tiktālu pieauga, ka kādu 50 gadu laikā Japāna izvērtās no sīkas feodālvalsts par varenu, modernu lielvalsti. Bez visa tā tomēr jāsaka un jāatzīst, ka šim žilbinošam progresam ir sava otrā, ēnainā puse. Japānas pāragrā, intensīvā industriālizācija nākusi par labu nedaudziem un radījusi tur īstu „kapitālisma feodālismu." Piecas vai, vislielākais, astoņas akcijsabiedrības kontrolē gandrīz visu Japānas rūpniecību un saimniecisko dzīvi, bet pārējie uzņēmumi atrodas vai nu valsts, vai atkal dažu iespaidīgu ģimeņu rokās. Tās financē un uztur arī konservātīvo partiju seijukai un liberālo minseito partiju.

Tomēr līdzās šīm partijām pastāv vēl trešais politiskais spēks, kas reprezentē armijas jaunāko virsniecību ar spilgtu fašistisku nokrāsu. Japāņu fašisms grib „atsavināt un nacionālizēt", bet — visus plutokratijai atņemtos īpašumus — nodot ķeizaram, lai viņš ar savu au-

Japāņu jaunkareivji.

niecībai, kas tad nu viss kopā ņemot arī met attiecīgu gaismu uz neseniem notikumiem Tokijā. Kādas būs neveiksmīgā puča reālās sekas Jāpānas iekšējā un ārējā politikā, par to vēl ir pārāk grūti spriest un runāt...

Nemieru aina Spānijā.

torītāti un goda prātu tos taisnīgi sadalītu tautas locekļiem. Viņi saka, ka kapitālisti esot sakropļojuši „medži" reformu garu, jo viņu autors, ķeizars Mutsuhito, gribējis nodrošināt laimi un labklājību visai tautai. Tikai kapitālisti, tāpat kā agrākie „šoguni" sagrābuši valsts varu savās rokās un neļaujot ķeizaram rīkoties tā, kā to prasot „medži" gars un reformas. Japāņu fašisms, tā tad, grib atbrīvot ķeizaru no partiju un saimniecisko plutokratu ietekmes.

Bez tam viņi grib redzēt enerģiskāku politīku iepretim Ķīnai, Mongolijai un Padomju Krievijai, un šinī sakarībā ar asiem sarkasmiem tie vēršas pret valdības apdomību un reālismu, kuŗš saprotams, vērā ņemot tās financiālās grūtības, kādās patreiz iestigusi Japāna. Nesen atpakaļ notikās parlamenta vēlēšanas, kuŗās nospiedošu vairākumu guva liberālā minseitu partija. Jau līdzšinējais finanču ministrs, kas tagad kritis par upuri Tokijas pučā, ar lielu enerģiju uzstājās pret militārā budžeta paaugstināšanu, tā kā bija domājams, ka patreizējais parlaments sniegs viņa centieniem un politīkai ievērojamu atbalstu. Arī uzsāktā akcija par izlīgumu un draudzīgu sadarbību ar Ķīnu nav bijusi visai pa prātam fašistiskai virsniecībai, kas tad nu viss kopā ņemot arī met attiecīgu gaismu uz neseniem notikumiem Tokijā.

*

Spānija ir zeme, kuŗas tauta arvienu sagādā visdažādus pārsteigumus. Kopš republikāniskās iekārtas ievešanas viņa nevar nodibināt mieru savā politiskajā, sociālā un saimnieciskā dzīvē. Ultrādēmokratiskā likumdošana, uz kuŗu Spāniju dzen galējo kreiso partiju demagoģiskā sacensība, novedusi tautu pie iekšējām cīņām un viņas sociālā ķermeņa saskaldīšanas naidīgos lēģeros, kas viens otru nikni un neiecietīgi apkaŗo. 1933. g. parlamenta vēlēšanas deva labā spārna partijām manāmu uzvaru, tomēr ne tādu, ka viņas varētu valdīt bez tā sauc. radikāļu jeb centra grupu atbalsta. Bet radikāļi pēdējā laikā bija saskaldījušies un arī viņu morāliskais prestīžs tautā tika ievērojami iedragāts dažādos financiālos un saimnieciskos skandālos. Sekas nu bija tās, ka Žila Roblesa vadītais labais spārns nevarēja nodibināt un sastādīt stabilu valdību un valsts prezidents Alkala Zamora, kā zināms, atlaida parlamentu un izsludināja jaunas vēlēšanas. Līdz pat pēdējam brīdim valdīja ieskats, ka labās partijas, kas attīstīja ļoti lielu rosību vēlēšanu cīņā un kampaņā, gūs noteiktu uzvaru pār kreisajiem, kuŗi šinī ziņā izrādīja zināmu atturību un pasīvitāti. Rezultāti tomēr deva citu ainu: kreisie iznākuši no vēlēšanām pastiprināti uz labo partiju rēķina. Spānija tagad nu ir saskaldīta divās naidīgās grupās: „katoļu blokā" un „tautas frontē". Tā kā labā spārna pilsoniskām partijām nebija iespējams nodibināt stabilu valdību, tad valsts vadības groži pārgāja kreiso rokās, ko vada ministru prezidents Azanja.

S P O R T S

P. Rasiņš,
šāvēju vecmeistars.

Vērojumi un iespaidi šaušanas meistarsacīkstēs Romā

(Beigas.)

Šaušana ar uzlabotām kaŗavīru šautenēm:

Katrs šāvējs izšauj 120 šāvienus — 40 katrā stāvoklī, ievērojot katram stāvoklim attiecīgos noteikumus. Katra serija no 10 šāvieniem jāizšauj nepārtraukti. Atļautas 10 piešaudes katrā stāvoklī.

Attālums: 300 metri.

Mērķis: starptautisks, kāds tiek lietots arī pie mums.

Šie mērķi pēc katriem 10 šāvieniem tiek apmainīti.

Tika pielaisti bez izņēmuma visi ieroči, kuŗi iepriekš drošības ziņā pārbaudīti, tomēr bija jāievēro sekoši noteikumi: optiski stikli pie ieročiem aizliegti, kalibrs nedrīkst pārsniegt 9 mm., svars, ieskaitot piederumus bez patronām, nedrīkst būt lielāks par 9 kilogrammiem un katrs šāvējs varēja lietot tikai vienu un to pašu kalibru visos trijos stāvokļos.

Stāvus: Šāvēja ķermenis atbalstās uz kājām bez jebkādas stutes, ierocim un to piederumiem skaidri jāatdalās no šāvēja ķermeņa, to drīkst pielikt tikai vienam plecam un ar otru roku atbalstīt. Rokas delnas stute ir atļauta. Siksna kā arī jebkuŗš polsterējums vai mākslīgs rokturis, kuŗu var izlietot par stuti, aizliegts.

No ceļa: mīkstā polstera pielietošana atļauta, tam jābūt zem kājas, pašam celim un kājai jāpieskarās zemei vai tepiķim.

Ierocim un tā piederumiem skaidri jāatdalās no šāvēja ķermeņa.

Tas drīkst būt pielikts tikai pie pleca un to atbalstīt ar otru roku. Ieroci stutējošai rokai jāguļ uz ceļgala un tās pašas puses kājai ar visu zoli jāpieskaras zemei. Delna, kas nospiež šāvienu, nedrīkst pieskarties otrai rokai. Siksna ir atļauta, aizliegta turpretim ir rokas stutes pielietošana, kā arī jebkuŗš polsterējums, jeb mākslīgs rokturis.

Guļus: Šāvējs drīkst noguļties šāviena virzienā jeb šķērsām pret to uz grīdas jeb speciāla paaugstinājuma.

Ķermeņa augšdaļa drīkst atbalstīties vienīgi uz elkoņiem, rokas apakšējai daļai un piederumiem skaidri jāatdalās no zemes. Ierocim un to piederumiem jābūt skaidri nodalītiem no ķermeņa un drīkst pieskarties tikai vienam plecam un atbalstītam no otras rokas. Jebkuŗš polsterējums jeb mākslīgs rokturs, kas varētu kalpot kā atbalsts ir stingri noliegts. Delna, kas nospiež gaili nedrīkst pieskarties otrai rokai. Siksnas ir atļautas. Rokas delnu atbalsts ir aizliegts.

Šinī ieroču veidā tika izcīnītas tādas pašas vietas kā ar militārām kaŗa šautenēm.

Šaušana ar mazā kalibra ložu bisēm:

Kalibrs 22, visi ieroči atļauti, izslēdzot automatiskos un pusautomatiskos ieročus. Attālums 50 metri. Mērķis — starptautisks, kādu pašreiz lietojam arī Latvijā. Optiski stikli uz ieroča aizliegti, līdzīgi noteikumi kā pie kaŗavīru šautenēm, uzlabotām, 300 metru distancē. Patronas: kal. 22, īsās, gaŗās, jeb gaŗās — pastiprinātās. Naturālās svina lodes, jeb galvanizētās, kādas sastopamas pārdošanā. Maksimālais svars: 2,60 grammi, maksimālais kalibrs 5,85 mm.

Novērtējums, kārtība, stāvoklis, šāvienu izšaušana tāpat kā pie sacīkstēm ar uzlabotām kaŗavīru šautenēm.

Stāvoklis stāvus. 40 šāvieni katram šāvējam, 20 serijās pa 2 šāvieni, atļautas 10 piešaudes. Starp citu starptautiskā kongresā nolēma uz priekšu stāvus un no ceļa stāvokļos katrā serijā 2 šāvienu vietā atļaut 5 šāvienus, motivējot to ar laika ietaupījumu, jo pēc katras serijas mērķis jāmaina.

Tādā pašā veidā notiek sacīkstes no ceļa un guļus. Tā tad ar maza kalibra bisi tika izcīnīti pasaules meistara tituļi tikai atsevišķos stāvokļos, kā individuāli, tā arī valsts komandā un sasniegumu kopskaits visos stāvokļos, kā tas bija redzams sacīkstēs ar kaŗavīru šautenēm, šeit netika praktizēts.

Šaušana ar mazā kalibra pistolēm.

Attālums 50 metri, uz tādiem pašiem mērķiem, kādi tiek lietoti pie mums. Katrs šāvējs izšauj 60 šāvienus sešās serijās ar brīvu roku, bez stutes. Atļautas 18 piešaudes. Mērķus maina pēc katriem 10 šāvieniem. Katra serija pa 10 šāvieniem jāizšauj bez pārtraukuma. Zem „brīvas rokas" jāsaprot tas, ka plaukstu locītavai jābūt pilnīgi brīvai un ka rokturim nedrīkst būt pagarinājums, kas veidotu jebkādu stuti pāri plaukstu locītavai. Visas pistoles bez izņēmuma ir pielaistas, saprotams, iepriekš tās padotas drošības kontrolei. Optiski stikli uz ieroča nav atļauti.

Šaušana ar automatiskām pistolēm jeb revolveriem:

Ieroči pēc brīvas izvēles. Mērķi: 6 stāvošas vīru figūras 1,63 m augstumā, uzstādītas vienādā augstumā ar starpu 0,75 m no ass līdz asij. Figūras atbilst olimpiskam modelim, tās parādās un pazūd vienā laikā. Katra figūra ir melna uz balta fona. Attālums 25 metri. Stāvoklis stāvus — roka nokarājas uz leju, ieroča stobrs vērsts pret zemi, 1 šāvieni trīs serijās, viena pēc otras pa šāvieni, pie kam katra serija jāizšau 8 sekundēs, piešaudes nav atļautas. Rezultāti tiek kontrolēti pēc katras serijas 6 šāvieniem un izšautie caurumi aizlīmēti, ja figūra tiek trāpīta ārmalā, tad šāviens tiek atzīts par pareizu un figūra atjaunota. Novērtējums: pēc lielākā trāpījuma skaita no 3 serījām. Katra figūra, kaut vairāk reizes trāpīta, tiek skaitīta par vienu punktu. Pēc rezultātu līdzības šāvēji izšauj seriju no 6 šāvieniem 6 sekundēs, pie tālākās rezultātu līdzības tiek šauta jauna serija 5 sekundēs, pēc tam 4 sekundēs, beidzot, ja gadījiens vēl atkārtotos, tad 6 šāvienu serija 4 sekundēs tiek atkārtota tikmēr, kamēr rezultātu līdzība izbeidzas. Laika zaudējumi, kas celtos, caur kļūdainu ieroču jeb municijas funkcionēšanu iet par sliktu šāvējam un nedod tiesības uz reklamāciju. Katra šāvēja rīcībā stāv šaušanas vieta 2 metru platumā. Šāvējam jāieņem vieta pretim mērķiem, pie kam rokai jānokarājas brīvi uz leju un ieroča stobram jābūt vērstam pret zemi. Šaušanas vadītājs vaicā „gatavi" un uz atbildi „gatavs" parādās mērķis un paliek attiecīgā serijā vajadzīgo laiku redzams. Laiks tiek rēķināts sākot no mērķa parādīšanas acumirkļa. Rezultāti pēc katras sērijas 6 šāvieniem tiek kontrolēti un trāpījumi aizlīmēti, —

Pasaules meistarsacīkstes šaušanā ir sākts rīkot ar 1897. gadu un notikušas ikgadus, izņemot 1915. — 1920. gadus (kaŗa gadi).

Pēc 1931. gada sacīkstes sāka rīkot pa divi gadi reizi un pēdējā starptautiskā šaušanas savienības kongresā Romā nolēma rīkot uz priekšu ik pa divi gadiem, jo ņemot vēl vērā olimpiskās sacīkstes, tās, sarīkojot ikgadus, iznāktu par bieži.

Visās pasaules sacīkstēs vislielāko dalību un visā visumā labākos pasaules šāvējus devusi Šveice. Tā ar uzlabotām kaŗavīru šautenēm 1897. gadā pirmo vietu ieņēma Šveices komanda, 1898. gadā Francijas komanda un sākot no 1899. gada līdz 1914. gadam visus gadus no vietas I vietu ir ieguvuši šveicieši. Tālāk sākot ar 1921. gadu līdz 24. gadam — amerikāņi, no 1925. g. līdz 1929. gadam — šveicieši, 1930. gadā — amerikāņi, 1931. un 1933. gadā — šveicieši, bet šogad I. vietu — somi un II vietu igauņi un šveicieši tikai III vietu.

No visām notikušām sacīkstēm Šveice 24 gadus bijusi I vietā, bet citas valstis kopā 7 gadus.

Kas attiecas uz pasaules rekordiem, tad tie līdz šim sadalījušies šādi:

Cīpari iekavās rāda, cik rekordu attiecīgai valstij piederēja līdz 1935. g. pasaules meistarsacīkstēm, bet cīpari bez iekavām, cik tagad pieder.

Šveice	(10)	7
Zviedrija	(5)	5
Somija	(4)	5
Anglija	(1)	0
Igaunija	(0)	2
Francija	(0)	1

Šaušanas rezultāti no mazā kalibra ložu bises, 50 metru attālumā.

Stāvus individuāli:

1. Leskinen, Somija 375
p. rek. (agr. Ericssons, 374) iespēj. 400
2. Rogeberg, Norvēģija 374
3. Ericsson, O., Zviedrija . . . 370
4. Amundsen, Norvēģija 370
5. Kärner, Igaunija 367
6 Rönmark, Šveice 366
7. Oksa, Somija 366
8. Mechet, Francija 365
9. Fitoussi, Francija 365
10. Varetto, Italija 365

Komandas:

1. Somija 1813
(rek. pieder Šveicei 1821) iespēj. 2000 p.
2. Francija 1808
3. Zviedrija 1804
4. Norvēģija 1799
5. Igaunija 1794
6. Ungarija 1785
7. Austrija 1780
8. Vācija 1771
9. Italija 1757
10. Polija 1752
11. Dānija 1709
12. Holande 1665

No ceļa individuāli:

1. Lokotar, Igaunija 389
rekords (agr. Leskinen, Som. 387).
2. Rull, Igaunija 386
3. Rogeberg, Norvēģija 385
4. Gronli, Norvēģija 384
5. Rönnmark, Zviedrija 384
6. Larsson, Zviedrija 383
7. Bonin, Francija 383
8. Bouchez, Francija 383
9. Mazoyer, Francija 382
10. Kivistik, Igaunija 380

Komandas:

1. Igaunija 1897
(rekords pieder Somijai 1909).
2. Francija 1896
3. Zviedrija 1893
4. Norvēģija 1887
5. Somija 1871
6. Vācija 1862
7. Ungārija 1838
8. Holande 1788
9. Dānija 1783
10. Polija 1767

Guļus individuāli:

1. Durand, Francija 398
rekords (agr. rek. Anglijai 396).
2. Vilberg, Igaunija 397
3. Mazoyer, Francija 396
4. Rikand, Igaunija 395
5. Granbohm, Somija 395
6. Schultz, Vācija 394
7. Larsson, Zviedrija 394
8. Mänttäri, Somija 394
9. Staniforth, Anglija 392
10. Eriksson, T., Zviedrija 392

Komandas:

1. Igaunija 1964
rek. (agr. rek. pieder. Zviedrijai 1959).
2. Zviedrija 1960
3. Francija 1953
4. Anglija 1949
5. Somija 1949
6. Vācija 1948
7. Norvēģija 1944
8. Ungārija 1931
9. Austrija 1898
10. Polija 1890
11. Holande 1878
12. Dānija 1877

Šaušana no mazā kalibra pistolēm 50 m. attālumā.

Individuāli:

1. Ullmann, Zviedrija 547
rek. (agr. rek. pieder. Zulanf 542) iesp. 600 p.
2. Krempel, Vācija 545
3. Büchi, Šveice 539
4. Flückiger, Šveice 536
5. Vartiovaara, Somija 527
6. Crivelli, Šveice 526
7. Margotti, Italija 521
8. Andres, Šveice 520
9. Boriani, Italija 518
10. Capone, Italija 517

Komandas:

1. Šveice 2634
rek. (agrāk. Šveicei 2651) iesp. 3000 p.
2. Italija 2569
3. Vācija 2548
4. Francija 2504
5. Spānija 2442
6. Polija 2434
7. Somija 2376
8. Zviedrija 2247

Šaušana no karavīru šautenēm, uzlabotām, 300 m. attālumā, individuāli 3 stāvokļos:

1. Münalainen, Somija 1111
(rekords pieder Cimermanim, Šveice 1114) iesp. 1200. p.
2. Leskinen, Somija 1111
3. Kärner, Igaunija 1103
4. Zimmermann, Šveice 1103
5. Reich, Šveice 1100
6. Oksa, Somija 1100
7. Amundsen, Norvēģija . . . 1100
8 Rull, Igaunija 1094
9. Rönmark, Zviedrija 1092
10. Rikand, Igaunija 1092

Komandas:

1. Somija 5488
rekords (agr. rek. pied. Šveicei 5482 p.) iesp. 6000 p.
2. Igaunija 5465
3. Šveice 5446
4. Zviedrija 5406
5. Norvēģija 5378
6. Francija 5298
7. Italija 5279
8. Dānija 5241

Stāvus:

1. Dessele, Zviedrija 356
(rek. pied. Cimmermann, Šveice, 360).
2. Liiver, Igaunija 353
3. Rogeberg, Norvēģija 352
4. Ericsson, O., Zviedrija . . . 350
5. Eriksson, T., Zviedrija . . . 349
6. Cantelli, Italija 348
7. Jesen, Dānija 344
8. Mazoyer, Francija 342
9. Fitoussi, Francija 335
10. Crist, Italija 334

No ceļa:

1. Kärner, Igaunija 377
(rek. pieder Rönmark, Zviedrija, 381).
2. Wasenius, Somija 374
3. Bruni, Italija 370
4. Tellenbach, Šveice 368
5. Lindgren, Somija 366
6. Genot, Francija 364
7. Nulli, Itālija 361
8. Gronli, Norvēģija 358
9. Andersen, Dānija 345
10. Dell' Orto, Italija 334

Guļus:

1. Rönnmark, Zviedrija 392
(rek. pieder Lindgren, Somija 393).
2. Durand, Francija 390
3. Kongsjorden, Norvēģija . . . 388
4. Larsson, Zviedrija 385
5. Salzmann, Šveice 384
6. Bonchez, Francija 383
7. Horber, Šveice 382
8. Larsen, Dānija 376
9. Glomnes, Norvēģija 371
10. Jorgensen, Dānija 367

Šaušana no karavīru šautenēm, militārām, 300 m. attālumā.

Valsts komanda. 3 stāvokļos:

1. Ungārija 2013
p. iesp. 3000.
2. Zviedrija 1977
3. Šveice 1966
4. Polija 1951
5. Francija 1910
6. Norvēģija 1906
7. Somija 1891
7. Italija 1843

Individuāli — kopsumā:

1. Lindgren, Somija 440
(rek. pieder Ericson, Zviedrija 526) iesp. 600 p
2. Zimmermann, Šveice 430
3. Brion, Francija 424
4. Zsoter, Ungārija 424
5. Ericsson, O., Zviedrija . . . 424
6. Rönnmark, Zviedrija 420
7. Nulli, Italija 420
8. Tarics, Ungārija 418
9. Giovanelli, Italija 417
10. Tichi, Italija 416

Stāvus:

1. Ericsson, Zviedrija 151
(rek. pieder Hartmann, Šveice, 172) iesp. 200 p.
2 Both, Holande 147
3. Capuzzi, Italija 137
4. Leskinen, Somija 136
5. Miinalainen, Somija 135
6. Rhyhner, Šveice 134
7. Amato, Italija 134
8. Barowsky, Polija 133
9. Ascani, Italija 132
10. Glomnes, Norvēģija 131

No ceļa:

1. Lindgren, Somija 162
(rek. pied. Cimmermanim, Šveice, 181).
2. Rantala, Somija 152
3. Delalande, Francija 149
4. Skredegaard, Norvēģija . . . 149
5. Coletti, Italija 149
6. Ferro, Italija 144
7 Genot, Francija 141
8 Fitoussi, Francija 138
9. Des Jamonieres, Francija . . 137
10. Eichelberger, Šveice 136

Guļus:

1. Brion, Francija 163
(rek. pieder Malszen, Zviedrija, 185).
2. Sulcer, Šveice 160
3. Sawicki, Polija 146
4. Prepeliczay, Ungārija 146
5. Morf, Šveice 145
6. Burgdorfer, Šveice 145
7. Schnyder, Šveice 145
8. Di Donato, Itālija 145
9 Grassi, Itālija 144
10. Hradetzky, Ungārija 143

Šaušana no automatiskām pistolēm 25 m. attālumā, 6 figūrās, 8 sekundēs.

1. Boninsegni, Italija 18
figūras no iesp. 18.
2. Pokorny, Čechoslovakija . . . 18
3. Gonzalez-Castello, Spānija . . 18
4. Vichos, Grieķija 18
5. Ullman, Zviedrija 18
6. Dern, Vācija 18
7. Vadnay, Ungārija 18
8. Van Oyen, Vācija 18
9. Corrales, Spānija 18
10. Chryssafis, Grieķija 18

Pirmie 7 sašāva pie pāršaušanas visas 6 figūras 6 sek., 5 un 4 sekundēs. Tikai pie tālākas pāršaušanas tika sadalītas vietas.

Izņemot tiešās pasaules meistarsacīkstes šaušanā, vēl notika citas nopietnas blakus sacīkstes, kuŗas varētu nosaukt par „spēlēm", un šie šaušanas veidi bija sekoši:

Vispirms tā saucamā mēģinājumu šaušana:

Še katrs šāvējs varēja šaut tik, cik patika seriju pa 3—5 šāvieniem, kā nu katrā ieroču veidā pieņemts, un beigās no visām izšautām serijām izņēma tās labākās, cik priekš attiecīgā ieroča veida paredzēts un pēc šiem rezultātiem izsniedza godalgas. Ļoti interesants sacensības veids, kādu arī mēs praktizējam dažādos labdarības un šaušanas vakaros. Saprotams, katrs šāviens maksā naudu.

Tālāk otrs veids meistaršaušanā:

Šis veids pastāv iekš tam, ka šaušana notiek pēc tiem pašiem noteikumiem kā pasaules meistarsacīkstēs, bet šeit ir tiesības savu sacensību otrreiz atkārtot un tad no šiem diviem sasniegumiem ņem labāko.

Godalgošana te tomēr ir pavisam cita, jo svarā vairs nekrīt citu konkurentu sasniegumi, bet tiek uzstādīta noteikta norma, cik jāsasniedz punktu, lai varētu saņemt lielo, vidējo un mazo zelta medaļus. Šiem sasniegumiem jābūt šādiem:

Lai šaušanā no militārām karavīru šautenēm saņemtu lielo zelta medaļu, vajadzēja sasniegt ne mazāk par 470 punktiem no iesp. 600, vidējo — 450 un mazo — 440.

Un te nu var teikt, ka šeit itaļu ierocis pierādīja savas sliktās īpašības, jo nebija neviena, kas būtu izšāvis lielo, vidējo vai mazo zelta medaļu, jo visaugstākais sasniegums bija 424 punkti.

Šaušanā no uzlabotām karavīru šautenēm lielo zelta medaļu vareja saņemt, sasniedzot 540 punktus no iesp. 600, vidējo — 520 un mazo — 500.

Šaušanā no maza kalibra ložu bises stāvus lielo zelta medaļu varēja saņemt, sasniedzot 365 punktus no iesp. 400, vidējo — 352 un mazo — 340.

No ceļa lielās zelta medaļas iegūšanai vajadzēja 385 punktus no iesp. 400, vidējās — 380 un mazās — 375.

Guļus: lielo zelta medaļu varēja saņemt, sasniedzot 390 punktus no iesp. 400. vidējo — 385 un mazo — 380.

Šaušanā no mazkalibra pistolēm lielo zelta medaļu varēja iegūt, sasniedzot 520 punktus no iesp. 600, vidējo — 510 un mazo — 490.

Ar automatisko pistoli vislielāko skaitu seriju (23) sašāva Pokornijs, Čechoslovakija. Šaušana pastāvēja iekš tā, ka vajadzēja sašaut 3 serijas no vietas, katrā serijā 6 figūras, pie kam 1. sēriju 8 sekundēs, 2. sēriju — 6 sekundēs un 3. seriju 4 sekundēs; šo trīs seriju izšaušana skaitijās par vienu reizi un tādas reizes čechs Pokornijs sašāva 23. Nākošais pēc kārtas bija Bonisegni, Italija, 13, Vichors, Grieķija, 9 un Ullmans, Zviedrija, 7 u. t. t.

Šaušanas stends ierīkots pēc visjaunākām prasībām un tā ka tas atrodas vēl ielejā un tādējādi iežogots no visām pusēm, tad vēja iespaida gandrīz kā nemaz nav. Šāvējam nav jāguļ uz zemes, bet uz speciāli ierīkotiem šaušanas dēļiem ar tādu aprēķinu, ka šautenes augstums no zemes visos stāvokļos ir vienāds. Bez tam ierīkoti tā saucamie logi, sakarā ar ko šāvēji nevar redzēt visus mērķus un kļūdīšanās iznāk reti. Tāpat kā pie mums, pie katra mērķa piestiprināts numurs, bet, saprotams, daudz lielāks un tāpēc ļoti labi saredzams un kļūdīšanās ir gandrīz neiespējama. Katram šāvējam aiz muguras sēd tiesnesis un katru lodi atzīmē, kādā numurā trāpīts, jo katrs šāviens tiek parādīts un pēc izšautās serijas trāpījumu noraksts nodots šāvējam. Šie rezultāti vēl nav galīgi, jo mērķus pēc tam skata caur tiesneši un bieži rezultāti tiek mainīti gan uz labo, gan slikto pusi. Lai gan katru lodi parāda, toties daudzi šāvēji vēl lieto binokļus, jo šāvēji vairāk uzticas paši sev, nekā rādītājiem. Tā Igaunijas komandai bija 6 labi binokļi, ar kuŗiem sevišķi labi varēja saredzēt katru lodi 300 metru attālumā. Tāpat tas bija ar somiem, šveiciešiem un citām komandām. Saprotams, lielākai daļai binokļi bija iegādāti uz valsts rēķina. Šāvējs pats binoklī neskatījās, bet citi komandas dalībnieki un pēc tam paziņoja rezultātus.

Tikko šāviens izšauts, aizmugures tiesnesis nekavējoši ar elektrisku zvanu dod signālu mērķa tiesnesim. Mērķi tūliņ nolaiž zemē, atzīmē, aizlīmē un tūliņ paceļ un parāda; tā tas turpinājas bez kādiem traucējumiem. Domāju, ka arī mums jāķeras pie šautuves izbūves pēc ārzemju parauga, lai mēs tādos pašos apstākļos intensīvi trenētos un izvestu sacīkstes.

Kas attiecas uz mazkalibra šautenēm un pārlabotām kaŗavīru šautenēm, tad varu sacīt tikai to, ka gandrīz katra valsts šauj ar savā valstī pagatavotiem ieročiem un visi ieroči, cik vēroju, bija labi. Tikai viens, kas ir svarīgs, ieročiem jābūt smagiem, zem 6 kilogramiem nav ieteicams lietot, vismaz labākie pasaules šāvēji tādus nelieto. Tālāk, kas attiecas uz šautenes graudiem, tad vairāk kā 90% šāvēju lieto tuneļa graudus, un tie atzīti par vislabākiem. Kas attiecas uz dioptriem, tad katrā ziņā vajadzīgi dioptri ar tā saucamiem „knikšķiem", kuŗus pēc piešaudes, acis aizvēris, var noregulēt pēc vēlēšanās. Dažiem no mūsu šāvējiem jau tādi ir.

Kas attiecas uz militārām Italijas parauga kaŗavīru šautenēm, tad tās maz piemērotas nopietnām sacīkstēm. Ar viņām var šaut uz tuviem attālumiem, bet ne uz 300 metriem, jo neprecīzi šauj. Par to žēlojas lielākā daļa šāvēju. Katru reizi pasaules meistarsacīkstēs tiek, ja ne pārspēti vairāki pasaules rekordi, tad vismaz pieiets tiem ļoti tuvu, bet šoreiz Romā pasaules meistara nosaukumu ieguvējs ar kaŗavīru šauteni visos 3 stāvokļos kopsummā, soms Lindgrens, uzrādija 440 punktus, pie kam pasaules rekords skaitās 526 punkti.

Maza kalibra pistoles 50 metru attālumā ir dažādu sistēmu. Novēroju diezgan daudz „Luna" un daudz citu sistēmu. Tas nozīmē, ka nav kāda noteikta vadošā marka, bet gandrīz katra pistole ir laba ievērojot dažus noteikumus: vispirms, katrā ziņā, pēc mana ieskata, pistolei jābūt ar „šneleri" un otrs, tai labi jāieguļas rokā. Ar pistoli var kombinēt ko grib, viss ir atļauts, tikai pistoles spals nedrīkst pieskarties rokas stilbam, kā tas jau noteikumos teikts. Kā šaut, ar izstieptu roku vai mazliet saliektu elkoni? Šauts tika dažādiem paņēmieniem, gan taisni izstieptu roku, gan saliektu, gan plecu līnija atradās vienā līnijā ar stobru, gan gandrīz perpendikulāri stobram, tā tād veidi, kādus tik var iedomāties. Katrs šāva kā viņam patika. Saprotams, še jāņem vērā tie paņēmieni, kādus pielietoja pasaules labākie šāvēji. Tā, jaunais pasaules rekordists un meistars šaušanā ar m. k. pistoli, zviedrs Ullmans, kas izšāva 547 punktus no iesp. 600, caurmērā virs 9 punktiem, šāva reti īpatnēji: nostājās pilnīgi sāniski, tas ir plecu līnija vienā līnijā ar ieroča stobru, tad kājas izpleta ļoti plati un roku turēja pilnīgi izstieptu un tādā stāvoklī uzstādīja pasaules rekordu. To pašu var sacīt par otrās vietas ieguvēju vācieti Krempeli ar 545 punktiem, kuŗš arī pārspēja līdzšinējo pasaules rekordu par 3 punktiem un šāva apmēram tāpat kā Ullmans, tikai kājas tik plati neizlika. Bez tam Ullmans vēl kreiso roku aizlika aiz muguras zem svārkiem un stingri iekrampējās biksēs. Es viņam jautāju, kādēļ viņš tā dara un kāda tam nozīme, viņš atbildēja, ka ar to visa ķermeņa stāvoklis paliekot daudz stabilāks. Labie šāvēji mērķēja ne ilgāki, kā 8—10 sekundes.

Šaušanā ar automatiskām pistolēm olimpiskā šaušanā piedalījās gandrīz visi tie paši šāvēji, kas piedalījās m. k. pistoļu šaušanā un še norisinājās ļoti sīva un interesanta cīņa. Mazākā neveiksme un šāvējs izsviests no cīņas. 18 šāvienus 3 serijās, katrā pa 6 šāvieni, sašāva daudzi šāvēji, bet, kad nāca pāršaude uz 6 sekundēm, tur jau izkrita viena daļa, kad pārgāja uz 5 sekundēm un beidzot uz 4 sekundēm, palika vairs tikai 4 šāvēji — italis Bonisegni, čechs Pokornijs, spānietis Castello un grieķis Vichos. Tiem bija jāšauj 4 reizes pa 6 šāvieniem četrās sekundēs un katru reizi viens izkrita no sacensības, kamēr beigās pasaules meistara tituli ieguva italis Bonisegni. Viņš man pastāstīja, ka Romas sacīkstēs esot sašāvis 6 figūras 1,7 sekundēs. Man tas likās apšaubāmi, bet citi itaļi to pašu apliecināja. Ja tas tiešām tā ir bijis, tad tas ir fenomenāls sasniegums. Vēl jāpiezīmē, ka šinī šaušanas veidā mērķu parādīšana un pazušana notiek automatiski ar speciāla aparāta palīdzību.

Kas attiecas uz ieročiem, tad Romā visi šāva ar 6 mm kalibra pistolēm un patronām. Bija atļauti visādi pārlabojumi, pielikumi, svara palielinājumi u. t. t., tikai ar vienu ierobežojumu, tādu pašu, kā pie maza kalibra pistolēm, t. i. pistole nedrīkst atbalstīties aiz pirmās locītavas uz rokas stilba. Bez tam varēja mainīt ieroci kaut vai pēc katra šaviena. Tas pats sakāms par ieroča tīrīšanu, to varēja darīt kaut vai pēc katra šāviena.

Automatiskās pistoles 6 mm lietoja Valtera un Kolta sistēmas.

Kas attiecas uz municiju, tad apm. 90% šāvēju lietoja 22 kalibra municiju patronas R. Long Rifle, Vācijas ražojums; daļa lietoja arī Amerikas municiju. Uzvarētāji, igauņi un somi, speciālām kaŗavīru šautenēm lietoja somu municiju.

Šāvēji, kas bija braukuši uz pasaules meistarsacīkstēm un nopietni gatavojušies tām, lai ieņemtu redzamu vietu, bija lielu vērību piegriezuši visām tām sīkākām lietām, kā piemēram, uz apģērbu un apaviem. Tā igauņi un citas valstis bija šāvējiem pagatavojuši apģērbus, kas netraucē šāvēja pie šaušanas un šāvējs arvien jutīsies ērti. Tas pats sakāms par apaviem, kuŗi izgatavoti tādējādi, galvenais šaušanai no cela, ka uz zābaka var apsēsties kā uz sola.

Salīdzinot vēl mūsu šāvējus ar pasaules šāvējiem, jāsaka, ka mums vēl liela vērība jāpiegriež šaušanai no ceļa, cik esmu novērojis, tad daudzi mūsu šāvēji nepareizi šauj no ceļa. Normāliem rezultātiem šaušanā no cela jābūt ļoti tuvu pie guļus-stāvokļa rezultātiem, bet mums ir daudzi šāvēji, kas no ceļa šauj tāpat kā stāvus, t. i. ar tiem pašiem rezultātiem, kas ir nenormāli un tāda kļūda jāizlabo. Galvenais pamats pareizai šaušanai no ceļa ir pēc iespējas izplest kājas, cik tik plati var, tad atsēsties uz labās kājas papēža tā, lai sēdēšana būtu uz abiem gurniem, sakarā ar ko stāvoklis būs ļoti stabils. Kreisās rokas elkonim mazliet jāpāriet pāri ceļgalim, bet nekādā ziņā nedrīkst likt aso elkoņa kaulu uz kājas. No sākuma pareizā pozā diezgan grūti šaut, bet pie tā vajaga pieradināties. Tālāk pie šaušanas liela vērība jāpiegriež tam stāvoklim, kāds ir bijis šaušanas sākumā. Ja šāvējs šaus visu laiku tādā stāvoklī, kāda viņš ir piešāvis, tad rezultāti noteikti būs labāki. Es novēroju, ka šāvēji, ieņēmuši stāvokli, piemēram, no ceļa, visu laiku nemaz neuzcēlās, bet, kad cēlās, tad bija galīgi stīvi, jo, saprotams, ilgi noturēties, nemainot stāvokli, ir grūti. Un te nu treniņam ļoti liela nozīme. Viemēr pēc pārtraukuma, sākot šaušanu, atkal bise tika piešauta no jauna. Tā šauj pasaules labākie šāvēji. Es painteresējos pie dažiem labiem šāvējiem, cik viņi nodarbojas ar treniņu un kādu dzīvi ved, tad, piemēram, pasaules rekordists Ullmans man paskaidroja, ka viņš piekopjot netikvien šaušanu, bet

nodarbojas ar daudz citiem sporta veidiem, kā slidskriešanu, tenisu, zēģelēšanu, bet treniņus izvedot regulāri. To pašu man stāstīja igauņi.

Tai pašā laikā, kad notika pasaules meistarsacīkstes šaušanā, turpat, apmēram, 100 metrus no ugunslīnijas notika Italijas šaušanas biedrību karogu iesvētīšana. Karogu bija ne mazāk kā 300 un visi vienāda veida, mazi, apmēram 75 cm platumā un 50 cm augstumā, tos atšķirt varēja tikai pēc uzrakstiem. Interesantākais bija tas, ka turpat priekšā šāvieni nemitīgi satricinaja gaisu, bet aizmugurē mācītāji iesvētīja karogus. Īstas ugunskristības. Godalgu, un pie tam vērtīgas, bija bez sava gala, apmēram, rēķināju uz 1000, no kurām lielo vairumu gan saņēma itaļi, jo tanī pašā laikā turpat notika Italijas meistarsacīkstes šaušanā visos ieroču veidos; vislielākā piedalīšanās bija šaušanā no karavīru šautenēm. No ārzemniekiem igauņi saņēma vislielāko godalgu skaitu 54. Par itaļu straujo temperāmentu varēja spriest no tā, kā tie sumināja savus uzvarētājus, kā tas, piemēram, bija ar uzvarētāju šaušanā ar automatisko pistoli, to cēla gaisā, skūpstīja un izrādīja tik ārkārtīgi lielu sajūsmu, kādu pie mums ziemeļniekiem gandrīz nevar sastapt. Italijas karalis katru uzvarētāju personīgi apsveica un ar daudziem sarunājās diezgan ilgi. Dažreiz no kareivjiem, kas bija ieguvuši I vietu, dažs kautrējās pieiet par daudz tuvu, tad karalis pamāja ar roku un, tam pienākot, sniedza roku.

Novēroju, ka Italijā šauj ne tik vien pieauguši, bet arī jaunatne. Blakus pasaules meistariem savā starpā cīnījās jaunekļi 15 gadus vecumā, bet tanī pašā šautuvē ir nodalījums, kur bērni ap 10 gadus vecumā, vecāku uzraudzībā, trenējas šaušanā 12 metru attālumā. Var iedomāties, kādi tie būs šāveji, sasnieguši pilngadību. To pašu arī praktizē daudz citas valstis.

Cik lielu nozīmi Italija piešķīra pasaules meistarsacīkstēm šaušanā pierādīja tas, ka sacīkstes atklāja pats Mussolini un noslēdza, izdalot godalgas, karalis. Mussolini ir pats šāvējs, saprotams jau ne tāds, kas varētu piedalīties pasaules meistarsacīkstēs, bet, šaujot ar itaļu kaŗa šauteni, sasniedza diezgan pieklājīgus rezultātus. Viņa rezultātu liste bija nofotografēta. Beidzamā dienā, noslēdzot sacīkstes ar godalgu izdalīšanu, par favoritiem izrādījās igauņi, somi un zviedri, kas pasaules šaušanas meistarībā ieņēma pirmās vietas. Grūti pateikt, kuŗus no viņiem ierindoja pirmā vietā. Somi jau agrāk ieņēma starptautiskā mērogā vienu no izcilām vietām, toties igauņi bija ļoti tālu no tām, bet pēdējos 2 gados viņi ir apbrīnojami progresējuši. Šo savu izcilo stāvokli pasaules šaušanas sportā igauņi ieguvuši ar neatlaidīgu treniņu un lielu piespiešanos un sasnieguši savu mērķi. Esmu pārliecināts, ka savas ieņemtās pozicijas viņi tik viegli neatdos un vēl ar lielāku sparu nodosies treniņiem un pierādīs savas spējas Berlīnes olimpiādē. Tāpēc mums ar lielu enerģiju jāizved ziemas treniņi, lai neierastos nesagatavoti Berlīnes olimpiādē un vismaz nepaliktu beidzamās vietās. Viens, par ko esmu apmierināts, ka mans brauciens uz Romu ir radījis lielu saviļņojumu šaušanas sportā un esmu pārliecināts, ka šaušanas savienība strādās ar nesalīdzināmi lielāku enerģiju kā līdz šim un nostādīs šaušanas sportu daudz labākā stāvoklī, kādā viņš līdz šim atrodas, radīdami caur to šāvējos pavisam citu interesi un jaunu sparu un tad rezultāti neizpaliks. Mums nav jāaizmirst, ka šaušanas sports valsts aizsardzībā ieņem pirmo vietu un tāpēc esmu pārliecināts, ka arī valsts nāks talkā šaušanas sporta izveidošanā un ka valdības pabalsts financiālā ziņā mums ir nodrošināts. Mums šis sports ir jāattīsta masu mērogā, tad mums radīsies daudz jaunu izcilu sportistu. Tā tad ķersimies pie darba un pierādīsim pasaulei, ka arī mazā Latvija var to pašu sasniegt, ko mūsu sabiedrotā — Igaunija.

A. Veiss.

Mūsu futbols pagājušā sezonā

Jau esam iegājuši jaunā gadā, jau risinām jaunas gaitas, bet oficiāli tikai pirms pāris mēnešiem ar Rīgas apgabala futbola sav-bas rīkoto godalgu izdalīšanas vakaru, noslēgusies 1935. gada futbola sezona. Un, vērojot nākošās sezonas tuvošanos, neviļus rodas vēlēšanās vēlreiz pakavēties pie pagājušā gada futbola, zāļainajos laukumos notikušām cīņām, gūt viengabalainu ainu par visu mūsu šīs sporta nozares norisi; rodas vēlēšanās atrast un izlobīt to pozitīvo, kas varētu noderēt turpmāk un izvairīties no tā nevēlamā, no tām kļūdām, kas ir kavējušas un iespaidojušas futbola dzīves veselīgu attīstību.

Ja runājam par Latvijas futbolu, tad dabīgi, ka pievērsīsimies vispirms valsts reprezentējošai vienībai. Tā absolvējusi notecējušā gadā pavisam 9 valšķu spēles. Gūta viena uzvara, 5 spēles beigušās neizšķirti un 3 spēles zaudētas. Kā panākums uzskatāma neizšķirtā spēle pret Poliju (3:3 Lodzā) un pieklājīgs rezultāts pret futbola lielvalsti — Vāciju (0:3 Kaŗalaučos). Arī pavasaŗa uzvara pret Lietuvu nav zemu vērtējama. Neveiksme bija jāpiedzīvo Baltijas valšķu meistarības izcīņā, jo, katrā ziņā, pēc futbola klases vērtējuma, meistara titulis šeit pienācās Latvijai. Un joprojām sīvākais konkurents Baltijas valšķu saimē meklējams nevis tagadējā meistarā — Lietuvā, bet gan sparīgajos igauņos.

Kā visas mūsu valsts dzīves galvenais centrs ir Rīgā, tāpat tas ir arī ar futbolu. Rīga ir sākusi futbolu auklēt un to audzinājusi līdz tagadējai klasei. Šeit norit, protams ar maz izņēmumiem, visa Latvijas meistarības izcīņa, spraigās cīņas ar ārzemju viesiem (profesionāliem) un lielie notikumi — valšķu sacīkstes. Tikai pēdējā laikā arī provincē sācis uzplaukt futbola sports un, cik vērojams, nākotnē mūsu metropolei būs jārēķinājas ar šo spēku, lai godam paturētu vadošo stāvokli. Kā izņēmums, kas ne tik nākotnē vēl, bet jau sen pagājušos gados apdraud Rīgas klasi, ir rosīgie Liepājnieki.

Meistars Rīgas futbola klubs pagājušā gadā ir centīgs bijis ne tikai mūsu pašu mājās, bet smēlies jaunas atziņas, mērojoties spēkiem ar stiprāku pretinieku ārzemēs — turnejā pa Franciju. Tur pirmās spēles varēja būt meistaram labvēlīgākas. Ka tas tā nebija, vainojams pats klubs. Varbūt īstā vaina slēpās tai apziņā, ka pretim ir augstāka klase un katrs domāja, ka varētu pieklājīgi noturēties. Morāliskais cīņā joprojām ir viena no galvenām uzvaras sastāvdaļām. Pēdējās spēlēs rezultāts neapšaubāmi būtu mums labvēlīgs, ja nebūtu slikto tiesnešu. Pavisam klubs (papildināts ar 4 Vanderera un 1 Olimpijas spēlētāju) Francijā veica 5 spēles — 2 beidzot neizšķirti un 3 zaudējot. Vislabākā spēle bija redzama Marseļā (3:3).

Latvijas meistarības izcīņa noritēja ne visai gludi. Tās gaita ievilkās garumā un lielā tiesa spēļu neuzrādīja vajadzīgo spraigumu un virsligas klasi. Vaina šeit meklējama pagājušās sezonas lielajā spēļu skaitā. Klubi meklēja ienākumus sacensībās ar ārzemniekiem, kas paši nebija klase par sevi un, par kaunu mums, vairāk zaudējām, nekā spējām uzrādīt pieklājīgus rezultātus. Dažas ārzemju vienības, pēc skatītāju (šo aso novērotāju un kritizētāju) izteicieniem, sniedza „akmens laikmeta" futbolu. Nav tiešām jāaizmirst, ka no ārzemju viesiem mēs gaidām labu spēli, lai varētu ko mācīties, tāpēc arī vērtīgāki spēki tikai jāizsauc. Tāpat nav jāaizmirst, ka mūsu sacīkšu apmeklētāji futbola spēli teorētiski it labi pārvalda un nevērtīgu uztvert nevēlas. Lai kase neciestu, tas jāņem vērā, citādi sacīkstēs ar ārzemniekiem skatītāju rindas retināsies, kā tas jau notikās Rīgā, sezonas otrajā cēlienā.

Kur skatītāju gaužam maz vai pavisam nava, tas ir ligas spēlēs. Nava arī šeit tās klases, lai publika būtu vairāk ieinteresēta, bet gluži tādu nievāšanu kā līdz šim ligas spēles ir piedzīvojušas, tās gan nav pelnījušas. Nākotnē tas it viegli novēršams un proti, līdzšinējo komandu skaitu var reducēt, likvidējot dzīvot nespējīgās vai apvienojot tās ar labākām. Tiešām, viena otra vienība ir pilnīgi bez nākotnes un veselīgai futbola attīstībai tas nāk tikai par ļaunu. Diemžēl, nākošā sezonā mūsu jau tik lieki daudzo futbolu vienību starpā ir cerams sagaidīt atkal jaunus viesus. Kā pastrīpoti nevēlama parādība mināma

dažādo darba iestāžu futbola vienības, jo tas amatieŗus padara vienā ziņā par profesionāliem un bez tam, līdz ar to ieviesusies futbolistu masu staigāšana no vienas vienības uz otru, kas panākusi to, ka futbola fronte vairāk sadrumstalojusies. Tagad, kad visā valstī jau vairāk gadus valda vienotības apziņa un gars, tam tāpat jābūt arī futbola arēnā. Darba iestāžu komandas var pievienoties Latvijas arodu savienības futbola saimei, līdz ar ko tā kļūs par ievērības cienīgu spēku. Uz līdzīgiem pamatiem var apvienoties arī citas biedrības un, ja spēlētāju ir pavairāk, var uzstādīt vairāk komandas, būs lielākas rezerves, būs kuplāk apmeklēti treniņi, sekmīgāka apmācība u. t. t., kas nevar palikt bez pozitīva iespaida. Treniņu jautājumam pieskaŗoties, jāsaka, ka tas vienmēr ir bijis sāpju bērns. Mūsu futbolisti ir ļoti kūtri šai ziņā. Negribas ticēt, ka vaina būtu meklējama vienīgi nepieciešamo labierīcību (sliktas ģērbtuves un dušas, slikti laukumi u. t. t.), vai arī treneŗu trūkumā. Kad pagājušā sezonā bija treneŗi vairāk biedrībām (jāpiezīmē, ka Latv. futb. s-bai treneŗa izvēlē 1935. gadam gan ne visai bija laimējies), treniņi tomēr, samērā ar spēlētāju skaitu, bija ļoti maz apmeklēti. Jāsaka gan, ka uz reizi nevaram spoži kļūt. Vajadzīga atkal tikai laba griba un disciplīna pašos spēlētājos un pavisam mērenā, bet sistēmātiskā treniņā var sasniegt taisni apbrīnojamus rezultātus. Kā spilgts piemērs lai būtu mūsu reprezentējošā basketbola vienība. Bez labām zālēm un ārzemju treneŗiem mūsu baskets ir pasaules klase. Tas arī nav sasniegts uz reizi, bet tikai vienmērīgā, neatlaidīgā treniņā, vienotības apziņā, jo tāds basketbola komandās ir stipräks, nekā futbola vienībās, kur bieži uz laukuma viens otru iznīcina ar savu „gudri pamācošo" kritiku, vai kas ļaunāks, pavisam atsakās spēli turpināt, kā to savā laikā varējām pieredzēt. Ar prieku konstatējams, ka šis netikums pamazām izzūd. Tiešām, šāds mīnuss jāizdzēš.

Nobeidzot šo pārskatu, jāpiezīmē, ka futbols Latvijā, neraugoties uz dažām nelabvēlīgām parādībām un apstākļiem, kas, cerams, ir pārejošas dabas, tomēr iekaŗo arvien lielākas skatītāju masas, tā kā it sevišķi valšķu sacensībās jau pierādījies piemērota laukuma trūkums Rīgā. Laukumi gan ir, tikai tie jāuzlabo un jāizveido, lai skatītāji rī varētu sekot spēles gaitai. Pavisam bēdīgs pie mums vēl tribīnu jautājums. Lielajās sacīkstēs skatītājiem ar sēdvietu biļetēm ir tomēr ne reti bijis jāstāv. Ieguldīt līdzekļus sporta laukumu izbūvē vairs nav zemē nomests kapitāls. Katrai lietai tikai jāpieiet no pareizās puses un sekmes neizpaliks.

Mēs jau atrodamies nākošās futbola sezonas pievārtē. Ar interesi lūkojamies nākotnē un tur vērojam tādus lielus notikumus kā Baltijas valšķu sacensības un Berlīnes olimpiādi, kur ceram mūsu futbolu redzēt stiprinātu. Mēs gaidām gadu no gada to brīdi, kad Latvija varēs nostāties kā līdzvērtīgāks spēks futbola lielvalšķu starpā. Mēs gribam, lai Latvijas vārds starptautiskās futbola arēnās varētu iegūt spožāku nokrāsu. Palīdzēsim mūsu futbolistu saimei ātrāk to panākt. Atbalstīsim tos morāliski sacensībās un materiāli — apmeklējot vairāk sacīkstes un viņu sarīkojumus, dodot iespēju biedrībām gūt līdzekļus sekmīgam darbam. Mūsu valdība rāda mums gaišu piemēru, sportu ievērojami atbalstot, jo arī sporta laukumos tagadnē katras valsts vārds var tikt ievērojami celts un pušķots.

SPORTA CHRONIKA

Rosība aizsargu slēpošanā.

* Aizsargu štāba rīkojums izvest apgabalu meistarsacīkstes slēpošanā 1935./36. g. ziemas sezonā iekustināja slēpošanas lietu visos aizsargu pulkos. Lai izraudzītu kandidātus apgabala sacīkstēm, pulki rīkoja saviem slēpotājiem-jām pārbaudes, kuŗās nereti piedalījās vairāk desmitu dalībnieku. Aizsargi-aizsardzes ar lielu interesi piegriezušies šim jaukajam ziemas sporta veidam Tas dod garantiju, ka arī slēpošanas sports gūs vispārēju piekrišanu un ka pēc nedaudz gadiem varēsim gaidīt slēpošanas uzplaukumu laukos. Protams, nebūsim vieglprātīgi un nedomāsim, ka slēpošanas sportā mēs sasniegsim tādus rezultātus un gatavību, kā ziemeļu zemēs, kur sniega apstākļi nesalīdzināmi labāki un pati ziema gaŗāka, kur trenēšanās iespējamības daudz lielākas. Mūsu interesēs — panākt tādu stāvokli, ka katrā mājā būtu vismaz viens slēpju pāris. Neaizmirsīsim, bet aizvien biežāk iedomāsim, ka laukos slēpēm ir praktiska nozīme, kā satiksmes līdzeklim. Tādēļ ar prieku jāapsveic katrs slēpošanas sporta pasākums laukos.

Š. g. februārī, kad sniega apstākļi bija daudz maz ciešami, tika izvestas pulku un arī apgabala slēpošanas sacīkstes. Sacīkstēs uzrādīti jau labi rezultāti gan individuāli, gan komandu slēpojumos. Notikušas arī spraigas cīņas, sevišķi apgabala sacīkstēs, kur satikās visu apgabalā ietilpstošo pulku labākie slēpotāji, slēpotājas.

* 3. Ludzas aizsargu pulka meistarsacīkstes 10 klm. slēpošanā notika 16. februārī. Dalībnieku skaits stipri kupls — 29 aizsargi un sportisti.

Komandu sacensībā 1. vietu izcīnīja Mērdzenes nodaļa ar laiku 58 min. 57,0 sek., 2. v. Briģu nod. 1 min. 0,7 s., 3. v. Kārsavas nod. 1 min. 38 sek. — Individuēli labākais bija E. Miza ar laiku 53 min. 40 sek. 2. V. Mieriņš 54 m. 3. J. Latkovskis 55 min. 01 sek.

Balvas slēpošanas meistarsacīkstēm bija dāvājis pulka fiziskās audzināšanas instruktors Matisons, kā arī pulks bija iegādājies dažas balvas izcīņai. Labākā komanda izcīnīja sev ceļojošo balvu — sudraba kausu. Individuālās sacensībās pirmie trīs ieguva balvas — sudraba lietas.

* 5. Rīgas aizsargu pulks savas gadskārtējās meistarsacīkstes slēpošanā noturēja š. g. 9. februārī — visneizdevīgākos laika apstākļos. Iepriekšējā dienā stiprs atkusnis, sacīkšu dienā asais vējš, aukstums un trūcīgā sniega segā bij par iemeslu, ka sacīkstes nevarēja izvest tik plašas, kā tas bija paredzēts. Sacīkstes notika Meža parkā, startēja tikai 6 aizsargi un 6 aizsardzes. 10 klm. slēpojumā kā pirmais distanci beidza Buliņš ar laiku 42 min. 59,2 sek. 2. Riņģis 43 min. 47,6 sek. 3. Galiņš 53 min. 41,8 sek.

3 klm. slēpojumā aizsardzēm uzvaru guva J. Pētersone ar laiku 20 min. 40,8 sek. 2. Neilande 20 min. 57,6 sek.

Aizsargu pulku fiz. audz. instruktoru kursu dalībnieki.

10. C. a. p. slēpotāju komanda.

3. Ramata 22 min. 38,8 sek. Par sacīkšu lietpratīgu vadību rūpējās pulka fiziskās audzināšanas instruktors E. Lapiņš, instruktrise I. Grīnberga un Tīcmanis.

* 7. Valkas aizsargu pulka slēpošanas sacīkstes notika š. g. 9. februārī. Labākos panākumus uzrādīja aizsargs Kurpnieks, veicot 10 klm. slēpojumu 43 min. 19 sek. 2. v Šmits 46 min. 01 sek. 3 klm. slēpojumā aizsardzēm 1. v. Kuplis ar laiku 13 min. 13 sek. 2. v. Skuja 13 min. 20 sek. Komandu sacensībā uzvarēja štāba rota ar laiku 48 min. 55 sek., izcīnot jau trešo gadu pēc kārtas ceļojošo balvu.

* 8. Valmieras aizsargu pulka meistarsacīkstēs 10 klm. slēpojumā labākā bija štāba rotas sporta pulciņa komanda ar caurmēra laiku 50 min. 45,5 sek.

Individuālā slēpojumā 1. vietu izcīnīja Trunts 46 min. 55,5 sek. 2. v. Reimanis 47 min. 37,5 sek. 3. v. Bērziņš 47 min. 44,6 sek.

* Fiziskās audzināšanas kursi 8. V. a. pulkā notika no 1.—3 februārim, un tajos piedalījās pāri par 100 dalībnieki — sportisti un sporta pulciņu vadītāji no 50 aizsargu nodaļām. Kursus ar patriotisku uzrunu atklāja 8. V. a. p. komandiers A. Prauliņš. Visa kursu darbība noritēja reti priekšzīmīgi un rosīgi. Kursos kā pasniedzējs darbojās: vieglatlētikā — valsts trenners V. Rinne, slēpošanā — vecmeistars Motmillers, ķermeņvingrojumos — Priedīte un tiesnešu sagatavošanā — 8. V. a. p. S. K. priekšnieks H. Traubegs.

* 8. V. a. p. S. K. hokejkomanda uzvarēja Cēsu komandu ar lielisku 12:1 (5:0) rezultātu. Valmieras komandā spēlēja H. Keršteins, L. Trēziņš, kapt.-ltn. Marvē, Bergs, Zommers, Auzenbergs, Zariņš un Udrovskis.

* 8. V. a. p. S. K. smagatlētikas sekcija attīsta ļoti sekmīgu darbību. Sevišķi valmieriešus sajūsminājis „dievišķīgais" bokss. Sekciju vada R. Baumanis.

* Pateicoties 8. V. a. p. S. K. gādībai arī Valmierā ieviesies basketbola spēles „velniņš". Īsā laikā nodibinātas 6 komandas, kas cītīgi trennējas, lai varētu sekmīgi aizstāvēt 8. V. a. p S. K. krāsas. Lai gan basketbolu valmierieši spēlē tikai otro mēnesi, tomēr savos sasniegumos tie krietni progresējuši. To pierāda arī pirmā plašākā mēroga cīņa ar 10. C. a. p. S. K. 17. februārī, kur, valmierieši, lai gan zaudēja ar 31:19 (10:13) p., tomēr pierādīja, ka basketbolam Valmierā ir nākotne.

* 12. Ilūkstes aizsargu pulka slēpošanas sacīkstes notika 9. februārī Skrudalienas apvidū neizdevīgos un nelabvēlīgos laika apstākļos.

10 klm. slēpojumā labāko laiku uzrādīja 1. vietas ieguvējs J. Ševnirovičs 1 st. 10 min. 22 sek. 2. v. N. Latkovskis 1 st. 11 min. 11 sek. 3. v. K. Almenovičs 1 st. 12 min. 30 sek. Komandu sacensībā labākā izrādījās Skrudalienas nodaļas k., 2. Dēmenes un 3. Laucesas nodaļas komandas Sacīkstes lietprātīgi vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors P. Dakša.

* 18. Daugavpils aizsargu pulka slēpošanas pārbaudes sacīkstes notika 16. februārī Stropu ezera apkaimē. Distance bija 10 km. 1. vietu izcīnīja Zeltiņš (Aiviekstes sporta pulciņa) ar laiku 59 min. 02 sek.; 2. v. Reinfelds (Aiviekstes sp. pulc.) — 1 st. 1 min. 58 sek.; 3. vietā Šidlovskis (Sakaru bataljona) — 1 st. 4 min.; 4. vietā Ancāns (Sakaru bat.) — 1 st. 6 min.; 5. v. Beļeičiks (Sakaru bat.) — 1 st. 11 min. Sacīkstēs ņēma dalību 8 aizsargu sportisti-slēpotāji. Samērā vājie rezultāti izskaidrojami ar to, ka sacīkšu dienā bija ārkārtīgi auksts laiks, kas kavēja sasniegt izcilākus rezultātus. Sacīkstes vadīja 18. Daugavpils aizsargu pulka fiz. audz. instruktors Ķergalvis, Rudzītis un aizsargs Kalniņš.

* Dzelzceļu aizsargu pulka rīkotās iekšējās slēpošanas sacīkstes bija pulcējušas 16 aizsargus un 7 aizsardzes — slēpotājas. Sacīkstes notika Rīnužu—Vecāku apkārtnē, izdevīgos sniega apstākļos.

Komandu sacensībā 10 klm. slēpojumā 1. vietā ierindojās virsvaldes nod. komanda ar laiku 51 min. 33,2 sek. 2. v. Rīgas nod. 52 min. 9,7 sek. 3. v. Daugavpils nod. 52 min. 29,4 sek. Individuālā slēpojumā labāko rezultātu uzrādīja Levics 47 min 17,4 sek. 2. v. Kampāns 49 min. 20,2 sek. 3. v. Bechmanis 51 min. 15 sek. 2. klasē 1. v. Baris 51 min. 09 sek. 2. v. Fokins 51 min. 45,5 sek. 3. v. Lamberts 52 min. 28 sek.

Individuālā 3,5 klm. slēpojumā aizsardzēm 1. v. Ozoliņa 21 min. 3,9 sek. 2. v. Vēzītis 22 min. 58 sek. 3. v. Lakstīgala 26 min. 47 sek.

Sacīkstes saistoši risinājās pulka fiziskās audzināšanas instruktora A. Pechako vadībā.

* Vidzemes apgabala sacīkstēs piedalījās 10. Cēsu, 8. Valmieras, 7. Valkas, 5. Rīgas un 9. Madonas aizsargu pulku labākās komandas. Sacīkšu rīkotājs bija 9. Madonas aizsargu pulks. Sacīkstes notika 16. februārī Madonas apkārtnē.

Pirmo vietu 10 kilometros ar caurmēra laiku 48 min. 58,7 sek. izcīnīja Cēsu aizsargu pulka komanda; 2) Valkas aizs. pulka komanda 51 min. 31,5 sek.; 3) Madonas aizs. pulka komanda 52 min. 51,7 sek.; 4) Rīgas aizs. pulka komanda 52 min. 54,1 sek. Individuēli labākais bija J. Mediņš (10. Cēsu aizs. p.) ar laiku 47 min. 12.2 sek.; 2) Lapiņš (10. Cēsu aizs. p.) 49 min. 14,8 sek.; 3) Kurpnieks (7. Valkas aizs. p.) 49 m. 27,8 sek. Aizsardžu sacensībā 3 klm. pirmo vietu izcīnīja 5. Rīgas aizs. p. komanda ar caurmēra laiku 20 min. 50,2 sek.; 2) 9. Madonas aizs. p. komanda 22 min. 43.9 sek.; 3) 7. Valkas aizs. p. komanda 23 min. 24 sek. Individuēli labākā bija Pētersone (5. Rīgas aizs p.) 19 min. 19.4 sek.; 2) Neilande (5. Rīgas aizs. p.); 3) Rāmane (5. Rīg. aizs. p.) 22 min. 0,2 sek.

Sacīkšu noslēgumā visi uzvarētāji un zaudējušie pulcējās Madonas aizsargu namā, kur uzvarētājiem izdalīja balvas.

* Zemgales apgabala sacīkstēs dalību ņēma 4. Jēkabpils, 11 Tukuma, 16. Jelgavas un Dzelzceļu aizsargu pulku komandas. Sacīkstes notika 23. februārī Ropažu apkārtnē un iekrita izdevīgos sniega un laika apstākļos. Tika izcīnīta satiksmes ministra Einberga ceļojošā balva. Balvu pirmo gadu sev izcīnīja Dzelzceļu aizsargu pulka komanda.

Dzelzceļu pulka komandas vidējais laiks 48 min. 10,4 sek.; 2) Tukuma p. kom. 48 min. 22,3 sek.; 3) Jēkabpils pulks 55 min. 48.3 sek. Jāpiezīmē, ka Tukuma pulka komandas lielais panākums ir negaidīts, sevišķi vēl tādēļ, ka šoziem Tukuma apkārtne nevar lepoties ar labiem sniega apstākliem. Individuāli labāko laiku uzrādīja Veispals (Dzelzc. aizs p.) ar laiku 46 min. 36,8 sek.; 2) Lēvics (Dzelzc. aiz. p.) 48 min. 11,4 sek.; 3) Ruciņš (Tukuma aizs. p.) 48 min. 22,1 sek. Aizsardžu acensība 3 klm. slēpojumā notika tikai individuāli. Labākās izrādījās: 1) Ozoliņa 17 min. 46.3 sek.; 2) Zvaigzne 18 min. 17 sek.; 3) Vēzītis (visas trīs no Dzelzc. aizs. pulka).

* Kurzemes apgabala sacīkstēs piedalījās tikai 2 pulki: 1. Tālsu un 14.

Kuldīgas aizsargu pulku komandas. Uzvaru izcīnīja Talsu aizs. p. komanda ar caurmēra laiku 48 min. 52,1 sek., Kuldīgas aizs. p. komandas laiks 55 min. 11,1 sek. Individuāli labākos laikus uzrādīja A. Volfs 48 min. 26 sek.; 2) F. Volfs 48 min. 26,2 sek. un 3) F. Antons 49 min. 44 sek. (visi no 1. Talsu aizs. pulka). Kā galvenais tiesnesis Kurzemes apgabala slēpošanas sacīkstēs darbojās 14. Kuldīgas aizsargu pulka k-ra palīgs A. Vasarājs. Sacīkstes vadīja tā paša pulka instruktors A. Andersons.

* Latgales apgabala sacīkstēs piedalījās 18. Daugavpils, 19. Jaunlatgales, 3. Ludzas un 12. Ilūkstes aizsargu pulki. Sacīkšu rīkotājs bija 3. Ludzas aizs. p. Latgales apgabala meistarsacīkstēs 10 klm. slēpošanā par visiem aizsargu pulkiem kopā uzrāda vislabāko laiku 19. Jaunlatgales aizsargu pulka komanda un atsevišķie slēpotāji, kā M. Lapiņš un A. Dzalbs. 19. Jaunlatgales aizs. p. komandas caurmēra laiks 46 min. 13,7 sek.; 2) 3. Ludzas aizs. p. k. 50 min. 47,8 sek.; 3) 18. Daugavpils aizs. p. k. 52 min. 29,6 sek.; 4) 12. Ilūkstes aizs. p. k. 55 min. 0,8 sek. Individuāli labākie: 1) M. Lapiņš 45 min. 47,5 sek.; 2) A. Dzalbs 45 min. 59,8 sek.; 3) A. Švalkovskis 46 min. 53,8 sek (visi 19. Jaunlatgales aizs. p.); 4) P. Zeltiņš 48 min 11,2 sek. (18. Daugavp. aizs. p.); 5) Zellītis 49 min. 16,4 sek. (19. Jaunlatgales aizs. p.); 6) Mieriņš 49 min. 39,1 sek. (3. Ludzas aizs. p.).

Visus uzvarētājus bagātīgi apbalvoja. Celojošo balvu — vairogu, saņēma 1. v. izcīnījušā komanda, bez tam katrs komandas loceklis saņēma sudraba glāzes turētāju. Individuāli labākā rezultāta sasniegušajam pasniedza sudraba cukurtrauku. Galvenā tiesneša pienākumus meistarsacīkstēs izpildīja 3. Ludzas aizsargu pulka komandieris Mauriņš, sacīkstes vadīja komandiera palīgs kapt.-ltn. Frišmanis.

Latvijas basketbolistu cīņas Polijā.

Negaidītu pārsteigumu un smagu zaudējumu sagādāja mūsu basketbolam pēdējā šīs sezonas cīņā Polijas vienība. Šī pirmā Latvijas-Polijas valsts sacīkste beidzās ar Polijas 30:24 uzvaru. Poļi basketbolā izrādījās krietni progresējuši. Mūsu vienība to spēkus bija novērtējusi par zemu. Tam vēl pievienojās neparastie vingrotavas un citi apstākļi.

Otrā dienā Rīgas-Krakovas pilsētu sacīkstē mūsu vienība guva 28:22 uzvaru. Tāpat uzvaru atzīmēja mūsu basketbolisti pret Varšavas vienību.

Latvijas basketbolistu līdzšinējie panākumi rādījuši, ka šajā sportā mēs esam nopietni pretinieki katrai Eiropas vienībai, bet piemērotas vingrotavas trūkums var būt tas iemesls, kas Latvijas basketbolam liedz tālāku attīstību.

Aizsargu slēpotāju starts Polijā.

Uz Polijas aizsargu organizācijas uzaicinājumu, piedalīties Polijas, Somijas, Igaunijas un Latvijas slēpošanas sacīkstēs Zakopānē, mūsu sastādītā komanda, aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktora Paula Poļa vadībā, izbrauca uz sacīkšu vietu 28. janvārī.

Mūsu komandā bij iedalīti M. Lapiņš, A. Dzalbs, A. Švalkovskis no 19. Jaunlatgales aizs. pulka, Kurpnieks un Šmits no 7. Valkas aizs. pulka un Buliņš no 5. Rīgas aizsargu pulka. Lai gan komanda pirms aizbraukšanas bija kopīgi trenējusies Mārcienas apkārtnē, tad tomēr braucienam uz Poliju šogad bija vairāk draudzības, nekā sacensības raksturs. Pirmais treniņš Zakopānes Alpos rādīja, ka mums būs smags pārbaudījums, mēs vēl tālu stāvam no tā, lai būtu pa spēkam pārvarēt lielos kalnus. Stipri traucēja kā treniņu, tā sacīkstes sliktie sniega apstākļi, jo sniegs bij noledojis, nevienāds. Pat Latvijas komandai piekomandētais pavadonis, būdams slavens kalnu slēpošanas meistars, laižoties no kalna, vārīgi sasitās.

Mūsu dūšīgiem aizsargiem tomēr netrūka enerģijas un drosmes laisties no lielajiem kalniem un mācīties pagriezienus, ko vēl spēja pāris dienās iemācīties.

Sacīkšu pirmā dienā, t. i. 1. februārī 5×10,000 m stafetes skrējiens. Uz starta 15 labi sagatavotas un kalnos trenētas komandas. Laika apstākļi pirmajā dienā vēl neizdevīgāki nekā iepriekšējās — sniegs pārvērties slapjā masā, kādēļ lielas grūtības dara slēpju smēra piemērošana. Mūsu smēri pilnīgi nederīgi, vienīgi somu un igauņu slēpotāji atraduši īsto smēru — somu Kiva klīsteris īsti piemērots šādam slapjam sniegam.

Neskatoties uz visu to, slēpotāji turas dūšīgi, mūsu aizsargi ieliek visu mākslu, visu spēku slēpojumā, bet rezultātā — paliekam tomēr ceturtā vietā, aiz Somijas, Igaunijas un Polijas. Skaitot visas 15 dalību ņēmušās komandas, Latvijas komanda ierindojās V vietā, jo latviešus pārspēja vēl Polijas rezervistu komanda, sastāvoša no labākiem poļu slēpotājiem. Visumā ar pirmās dienas rezultātiem varam būt apmierināti, komandas koplaiks 5 stundas 17 sek. Labāko laiku no mūsu komandas slēpotājiem uzrādīja 7. Valkas aizs. p. aizsargs Kurpnieks 55 min. 42 sek. Kurpnieks savā slēpojumā satikās ar vienu no labākiem rezervistu komandas spēkiem — Motiku un to atstāj apm. 200 m aiz sevis.

Kopsavilkumā rezervistu komanda ierindojās II vietā, tūlīt aiz somiem.

Otrā sacīkšu dienā, 2. februārī, Latvju komandai smaga pārbaudījuma diena — jāslēpo 18 km pilnā apbruņojumā, ar šauteni un 5 kg svara uz muguras. Pēc 11 km slēpojuma šaušana, kur katram jāizšauj 10 patronas krūšu figūrā. Pirmo pusi, t. i. līdz šaušanai mūsu slēpotāji veic labi, bet šaušanā neveicas — no iespējamiem 30 pkt. iegūst tikai 12. Pēc šaušanas sākas slēpošanas otrā daļa — šis ceļš izraudzīts ļoti grūts — smags kāpiens kalnā, tad stāvs un tāls nobrauciens pa pašu aizas malu. Trīs slēpotāji no latvju komandas locekļiem distanci iztur labi, bet viens atkrīt. Tā kā noteikumi nosaka, ka komandai, caur mērķi ejot, jābūt 50 m, tad pārējiem nekas cits neatliek, kā gaidīt.

Grūto distanci ļoti labi, pat spīdoši, veica Somijas komanda, labi arī igauņi, pārējie vājāki. Sevišķi grūti klājās mūsu pie kalniem nepieradušiem slēpotājiem.

Pēc slēpošanas sacīkstēm latvju slēpotājiem bij izdevība redzēt poļu sportistu demonstrēto lēkšanu no lielā Zakopanes tramplīna. Labākais sasniegums 50,5 mtr Turpat notika arī zēnu sacensības, viens no 12 g. zēniem aizlēca 40 m. Apbrīnojama šo jauno zēnu drošme un veiklība. Laika apstākļi neļāva tālākus sasniegumus parādīt.

Vakarā, atvadīšanās banketā, Polijas „strēļcu" priekšsēdis Paschaļskis uzrunāja atbraukušās komandas, izsakot pateicību par līdzdalību sacīkstēs. Uzvarētājiem godalgas izdalīja Polijas aizsargu priekšnieks Fridrichs. Runāja arī Somijas, Igaunijas un Latvijas komandu pavadoņi. Latvijas komandas pavadonis, aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors Pauls Polis, pateicās poļiem par labo uzņemšanu un gādību.

5. R. a. p. slēpotāju aizsardžu komanda.

Poļu aizsargu gādība par komandu bija ļoti uzmanīga un rūpīga. Jau Polijas robežstacijā, Turmontos, Latvijas komandu sagaidīja Polijas aizsargu štāba pārstāvis poručņiks Skoņečnijs, kurš tad arī skaitījās mūsu komandai piekomandēts un to rūpīgi apgādāja un pavadīja visu Polijā pavadīto laiku. Iebraucot skaistajā ziemas kūrortā Zakopānē Latvjus stacijā sagaidīja Polijas aizsargu goda sardze. Sardzes vecākais viesus apsveica, nododams ziņojumu mūsu komandas pavadonim. Pēc tam mūsu komanda sacīkšu organizācijas komitejas priekšnieka Vāgnera vadībā devās uz viesnīcu.

4. ziemas sporta olimpiāde.

10 dienas pasaules labākie ziemas sporta pratēji cīnījās mazajās Vācijas kalnu pilsētiņās Garmišā un Partenkirchenā un visu pasaules sporta cienītāju uzmanība bija pievērsta šīm 4. olimpiskām ziemas sporta sacensībām.

Ga-Pa olimpiāde bija plašākā par visām iepriekšējām. Tajā piedalījās 28 valstis ar pāri par 1500 sportistiem, kamēr 1. olimpiādē 1924. g. Šamoniksā bija tikai 16 valstis ar 293 sportistiem, 2. — 1928. g. St. Moricā — 25 valstis ar 492 sp. un 3. — 1932. g. Lēk-Plesidā — 17 valstis ar 307 sp.

Arī Latvija šoreiz parasto pāris dalībnieku vietā sūtīja pāri par 30 sportistu lielu vienību.

6. februārī Vācijas valsts kanclers Hitlers ap 60.000 skatītāju klātbūtnē svinīgi atklāja ceturto ziemas sporta olimpiādi, un tūliņ sākās pirmās cīņas.

Ledushokeja turnīrā piedalījās 15 valstu vienības, kuras sadalīja 4 grupās.

Mūsu vienībai nācās sacensties vienā grupā ar Kanadu, Poliju un Austriju.

Jau pirmā cīņā ar pasaules meistaru Kanadu bija jāpiedzīvo pirmais zaudējums — 11:0. Tam sekoja nākošā dienā otrs — pret Poliju — 9:2 un trešais pret Austriju — 7:1.

No visām 15 vienībām 8 — Kanāda, Austrija, Čechoslovakija, Ungārija, Anglija, Zviedrija, Amerikas sav. valstis un Vācija iekļuva starpzonu sacensībās. Šeit skatītāji piedzīvoja vienu no lielākiem olimpiādes pārsteigumiem: Anglija uzvarēja Kanadu ar 2:1. Tālāk fināla sacensībās iekļuva: Anglija, Kanāda, Čechoslovakija un Amerikas sav. valstis. Tā kā olimpiādes noteikumi noteica, ka tām vienībām, kuras jau cīnījušās starpzonā, otrreiz vairs nav jācīnās, tad 7 reizes pasaules meistarnosaukumu izcīnījušai Kanādai zaudējums pret Angliju izrādījās liktenīgs. Anglija finālā uzvarēja Čechoslovakiju 5:0, neizšķirti nospēlēja ar Amerikas Sav. Valstīm (0:0) un izcīnīja olimpiskā ledushokeja turnīrā 1. vietu. 2. palika Kanada, 3. — Amerikas Sav. Valstis un 4. — Čechoslovakija.

Kuplu dalībnieku skaitu bija pulcējušas nobrauciena sacensības. Tajās piedalījās 64 sportisti un 37 sportistes. Starp tiem arī latvieši — Hermanovskis, Bērtulsons un Mārtinsone. Pirmā dienā vīriešu 3,8 klm. garajā nobraucienā ātrākais izrādījās pazīstamais norvēģu slēpotājs Birgers Ruds — 4 m. 47,4 sek. Tālāk sekoja vācieši Pfnīrs — 4 min. 51,8 sek. un Lancners — 4 m. 58,2 sek. Mūsu sportisti Hermanovskis 12 min. 22,4 sek. un Bērtulsons — 13 m. 6 sek. ierindojās 56. un 57. vietā.

Otrā dienā slaloma sacensībās pielaida tikai 36 labākos. Labākos panākumus tajās uzrādīja vācietis Pfnīrs, kas galīgā novērtējumā ar 99,25 p. ierindojās 1. vietā. 2. v. palika vācietis Lančners — 96,25 p. un 3. v. — francis Allē. Rūdam bija jāapmierinās ar 4. vietu.

Sieviešu sacensībās, 1. dienā 3,3 km. nobraucienā uzvarēja norvegiete Šu-Nilsens 5 min. 4 sek. Tālāk sekoja vācietes Rašs — 5 min. 8,4 sek. un Grassegers — 5 min. 10,6 sek. Mūsu Martinsone spēja ierindoties tikai priekšpēdējā vietā.

Otrā dienā slalomā labākos panākumus guva vāciete Krancs un izcīnīja tāpat kā vīriešu sacensībās Vācijai zelta medaļu. Krancs kopsummā ieguva 97,06 p. 2. v. ierindojās vāciete Grassegers — 95,02 p. un 3. v. — Šu-Nilsens — 93,48 p.

Sīvu cīņu ziemeļu tautu vienības izcīnīja 4×10 km. stafetes slēpojumā. Uzvaru ar niecīgu laika starpību guva Somija — 2 st. 41 min. 33 sek., 2 v. palika Norveģija — 2 st. 41 m. 39 s. un 3. v. Zviedrija — 2 st. 43 m. 3 s. Mūsu vienība — Dāboliņš, Gruzītis, Kaņeps, Riekstiņš ar laiku 3 st. 26 min. 8 sek. 16 valstu konkurencē ierindojās 13. vietā. Somijas uzvara šajā sacensībā izšķīrās pēdējā maiņā. Lieliskā cīņā soms Jelkanens iedzina norveģi Iversenu un līdz ar to izcīnīja savai vienībai 1. vietu.

18 km. slēpojumā atkal galvenā sacensība risinājās ziemeļnieku starpā. 1. vietu izcīnīja zviedrs Larsens — 1 st. 14 min. 38 sek., 2. v. — norveģis Hagens — 1 st. 15 min. 33 sek. un 3. v. soms Nūmi — 1 st. 16 min. 59 sek. Latviešu labākais vīrs bija Kaņeps — ierindojās 51. vietā ar laiku 1 st. 31 min. 44 sek. 59. pienāca Dāboliņš un 67. Riekstiņš.

Liels norvēģu triumfs bija kombinētais slēpojums (18 km. un lekšanas). Visas trīs pirmās vietas izcīnīja norveģi Hagens, Hofsbakens un Brodars. Vēl labākus panākumus uzrādīja zviedri grūtākajā slēpošanas sacensībā — 50 km. Četri pirmie bija zviedri — Viklunds — 3 st. 30 min. 11 sek., Vikstrēms, Englunds, Bergstrēms un tikai 5. vietā ierindojās soms.

Ārpus olimpisko sacīkšu programmas notika pusmetru slēpošanas sacīkstes. Negaidīti šajās sacensībās ziemeļniekus sīvā cīņā pārspēja Italijas vienība. Tikai 14 sek. aiz uzvarētājiem pienāca Somijas vienība. 3. v. ierindojās Zviedrija.

Par apmierinošu no visas mūsu lielās olimpiskās ekspedicijas jāatzīst ātrslidotāju starts. Kaut arī tie neierindojās godalgoto starpā, ātrslidotāji rādīja, ka mums ir materiāls, no kura dienās var ko gaidīt un ar kuru nav kauns rādīties pasaules labāko ātrslidotāju vidū. Latvijas ātrslidotāju labo slavu godam aizstāvēja mūsu meistars Bērziņš.

Ātrslidošanas sacīkstes atkal bija liels norveģu triumfs. 3 uzvaras izcīnīja granitzemes dēls Balangruds un arī ceturto droši vien nebūtu dabūjis tā tautietis Matisens, ja labāki apzinātos savus pienākumus vācu starta tiesnesis. 500 m. skrējienā, kur vairāk varēja gaidīt no amerikāņiem, 1. v. ieguva Ballangruds — 43,4 sek., 2. norvēģis Kroghs — 43,5 sek., 3. amerikānis Freisingers — 44 sek. Bērziņš palika 14., ar laiku 45,7 sek. un Andriksons 16., ar laiku 45,9 sek.

5000 m. skrējienā atkal uzvarēja Ballangruds — 8 min. 19,6 sek., 2. v. soms Vaseniuss 8 min. 23,3 sek., 3. v. soms Ojala — 8 min. 30,1 sek. Bērziņš ar laiku 8 min. 53,4 sek. ierindojās 18. vietā.

1500 m Ballangruds ar laiku 2 min. 20,2 sek. palika 2. vietā aiz sava tautieša Matisena — 2 min. 19,2 sek., 3. pienāca soms Vaseniuss — 2 min. 20,9 sek. un 19. Bērziņš — 2 min. 25,8 sek.

Sīvākās cīņas un labākie rezultāti bija pēdējā dienā 10.000 m. skrējienā. Jaunā olimpiskā rekorda laikā 17 min. 24 sek. uzvarēja „vecais" Ballangruds. 2. v. soms Vaseniuss — 17 min. 28,2 sek. un 3. v. austrietis Stīpls — 17 m. 30,6 sek. Mūsu Bērziņš, kaut arī distanci veica — 18 min. 22,5 sek. spēcīgā konkurencē, palika 19.

Daiļslidošanā sieviešu sacensībās uzvarēja norveģiete Soņa Henie. Tās nopietna pretiniece bija angliete Koledžs, kuŗa pie tiesnešu lielākas labvēlības varēja būt arī pirmā. 3. v. palika zviedriete Hultēns un ar stipri lielu starpību pēdējā — Alīse Dzegūze.

Vīriešu sacensībās vietas sadalījās: 1. austrietis Šēfers, 2. vācietis Baiers un 3. austrietis Kaspars. Mūsu reprezentants Auls starptautiskajā konkurencē bija gaužam vājš un palika, protams, pēdējais. Pāŗu sacensībās uzvarēja, tikai tāpēc, ka tie bija vācieši, Maksija Herbers un Ernsts Baijers. 2. vietā palika austrieši Ilze un Eriks Pauzini, bet trešā — ungāri — Emīlija Rotters ar Laslo Sollašu. Mūsu meistarpāris Švarcs-Gešels ierindojās 17. vietā, bet par tiem vājāki bija vairs tikai igauņi.

Vislielāko skatītāju skaitu bija pulcējušas lēkšanas sacensības. Ap 100.000 skatītāju pēdējā olimpiādes sacīkšu dienā jūsmoja par slēpotāju lieliskiem lēcieniem, vai pareizāki sakot, lidojumiem. Olimpisko zelta medaļu izcīnīja norvēģis Birgers Ruds, otrā vietā, kaut arī tā lēcieni bija tālāki, kā uzvarētājam Rūdam, sliktāka stila dēļ, bija jāierindojas zviedrim Eriksonam, 3. palika norveģis Andersons.

Galīgā novērtējumā labākos panākumus uzrādījuši Norvēģijas sportisti. Viņu savākto punktu kopskaits — 93. Mazāk kā pusi no tā spēja savākt 2. vietas ieguvējs Vācija — 44,5 p. Tālāk seko: Zviedrija — 41,5 p., Somija — 37. p., Amerikas Sav. v. — 31,5 p., Austrija 25,5 p.

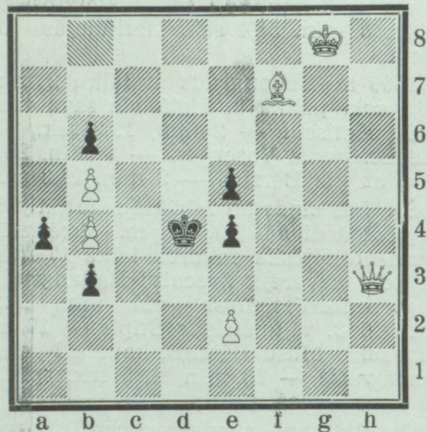
Mūsu lielās vienības brauciens un piedalīšanās ziemas sporta olimpiādē ne ar ko nav attaisnojusies. Izdoti plaši līdzekļi, sportisti no visa tā spēja mācīties tikai maz un Latvijas sportistu neveiksmes sāpīgi skāra katra īsta latvieša pašcieņu. Neveiksmē nav vainojami sportisti — tie darīja visu iespējamo, bet visa atbildība gulstas uz mūsu ziemas sporta vadītājiem.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus u. t. t. lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Uzdevums Nr. 14.

K. Bētiņa, Rīgā.

Baltie: Kg8; Dh3; Lf7; Bb4, b5, e2 (6). Melnie: Kd4; Ba4, b3, b6, e4, e5 (6).

Mats trijos gājienos.

Partija Nr. 16.

Spēlēta š. g. Latvijas čempionāta turnīrā. Baltie: V. Petrovs, melnie: S. Levitins.

1) e2—e4, e7-e5. 2) Zg1-f3, Zb8-c6. 3) Lf1—b5, a7—a6. 4) Lb5—a4, Zg8—f6. 5) 0—0, d7—d6. 6) c2—c3, Lf8—e7. 7) d2—d4, Lc8—d7. 8) La4—c2, Ld7—g4. 9) Lc1—e3, 0—0. 10) h2—h3, Lg4—h5. 11) d4—d5[1]), Zc6—b8. 12) g2—g4, Lh5—g6. 13) Zb1—d2, c7—c6. 14) c3—c4, c6╳d5. 15) c4╳d5, Zb8—d7. 16) Zf3—h4, Ta8—c8. 17) Zh4—f5, Tf8—e8. 18) Ta1—c1, Le7—f8. 19) Lc2—d3, Tc8╳c1. 20) Dd1╳c1, h7—h5. 21) Ld3—e2!, Dd8—b8. 22) Dc1—b1, Te8—c8. 23) Tf1—c1, h5╳g4. 24) h3╳g4, Tc8╳c1. 25) Db1╳c1[2]), Zf6—e8. 26) b2—b4!, Db8—c7. 27) Dc1╳c7, Ze8╳c7. 28) a2—a4, b7—b5. 29) a4—a5, f7—f6. 30) Zd2—b1, Kg8—f7. 31) Zb1—c3, Lg6—h7. 32) Le3—b6, Zc7—a8. 33) Lb6—a7, g7—g6. 34) Zf5—e3, Za8—c7. 35) Ze3—c2, Lf8—h6. 36) Le2—d3, Lh6—d2. 37) Zc3—a2, Ld2—h6[3]). 38) Kg1—f1, Kf7—e7. 39) Kf1—e2, Lh7—g8. 40) Zc2—a3, f6—f5. 41) f2—f3, Zd7—f6. 42) Za2—c3[4])!, f5╳g4. 43) f3╳g4, Zf6╳g4. 44) Za3╳b5!, a6╳b5. 45) Zc3╳b5, Ke7—d7[5]). 46) Zb5╳c7, Kd7╳c7. 47) b4—b5, Kc7—b7[6]). 48) b5—b6, Lh6—e3. 49) a5—a6+, Kb7—a8. 50) Ld3—b5. Melnie padevās[7]).

Piezīmes.

[1]) Īstais moments zirdziņa aizdzīšanai stallī.

[2]) Stāvoklis tagad ļoti izskatās pēc neizšķirtas. Baltie tomēr ar smalkiem manevriem pierāda, ka stratēģiskais pārsvars ir viņu pusē.

[3]) Drusku labāk laikam bija tūliņ f6—f5.

[4]) Labi pārdomāts bandinieka upurs, kas baltajiem dod uzvaru.

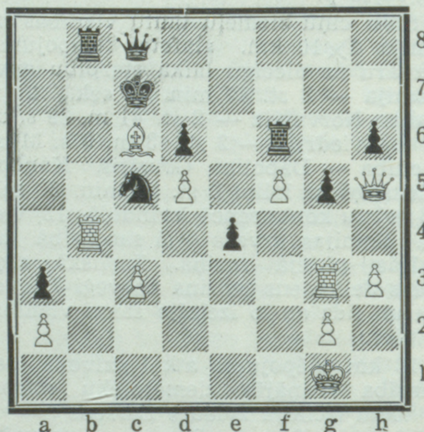
[5]) Arī pretziedojums 45) . . . Zc7╳d5. 46) e4╳d5, Lg8╳d5 partiju vairs neglābj, jo pēc 47) Zb5—c7 balto savienotie brīvbandinieki kļūst pārāk stipri.

[6]) Vai 47) . . Zg4—f6. 48) b5—b6+, Kb7—a8. 50) Ld3—b5.

[7]) Jo uz Le3╳b6 sekotu 51) La7╳b6, draudot Lc6+ ar neglābjamu matu.

Partijas beigas Nr. 17.

Liels meistars kombinācijā pagājušā gadusimtenī bija anglis J. Mēzens (Mason). Viņa partija pret Vinaveru Vīnes meistarturnīrā bija sasniegusi šādu stāvokli:

Mēzens (baltie) nobeidza partiju ar šādu ģeniālu turpinājumu, kuŗu toreizējie šacha entuziasti nokristīja par „dēmonisko kombināciju". Viņa arvien ieņems goda vietu šacha literātūrā: 1) Tg3╳g5!, h6╳g5. 2) Dh5—h7+, Zc5—d7. 3) Lc6╳d7, Dc8—g8. Uz D╳d7 baltie atbildētu ar 4) Tc4+, Kd8. 5) Dh8+, atgūstot torni un paturot uzbrukumu. Bet melnie, no vilka bēgdami, ieskrien lācim nagos 4) Tb4—b7+!! Kc7╳b7. 5) Ld7—c8++ un baltie nākošā gājienā iegūst dāmu.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 9. Baltie: Ke3; Te5; Ld8 un h3; Zf6; Bb5, d4, h6 (8). Melnie: Kf7; Bh7 — mats 3 gājienos.

1) Te5—f5, Kf7—e6. 2) Zf6—e4, Ke6—d7. Tf 5—f8 mat.

1) . . . Kf7—g6 2) Zf6—g4, Kg6╳f5 3) Zg4—e5 mat.

1 . . . Kf7—f8. 2) Zf6—d7+ kā grib 3) Tf8 mat.

Atrisinājums uzdevumam Nr 10. Baltie: Kf8; Dg1; Tc4 un d1; Lh2; Za3 un a6; Bd5 (8). Melnie: Kd6; Ta5 un e5; Lb8 un e6; Ze7; Ba4, d7, g6 (9). Mats divos gājienos. 1) Tc4—f4, kā grib 2) Tf6, Tc4, T╳f5+, T╳e4, Zb5, Zc4. Db6 vai Dc5 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: J. Kalniņš, K. Krūmiņš, R. Teteris un F. Ulpe, Rīgā, A. Driba un J. Kārkliņš Liepājā, E. Rāviņš, Jēkabpilī, S. R. Ventspilī, A. M. Carnikavā, K. Leimanis, Krustpilī, A. Ozols, Mālupē un aizsargs J. Ozoliņš, Katvaros.

Atrisinājums uzdevumam Nr 11 Baltie: Kh8; Dd2; Tc2 un h6; Lf1 un h2; Zc7 un g7; Ba5, b3, d6, e2, f3, g4 (14). Melnie: Kc5; Dc3; Zb8; Bb4, c6, d4, f2, f4, g5 (9). 1) e2—e4, kā grib. 2) Ze6, Za6, D╳f2, D╳c2 vai T╳c4 mat.

Pareizi atrisinājuši: J. Kalniņš, R. Teteris, Rīgā, J. Kārkliņš, Liepājā, A. Ozols, Mālupē, aizs. J. Ozoliņš, Katvaros, A. Višķers, Daugavpilī, J. Pērkons, Katvaros, Ad. Lesiņš, turpat, A. Cintiņš un O. Zutītis Jēkabpilī, aizs. Jānis Endziņš Rūjienā, dz. aizs. Leopolds Melcherts Dundagā.

Šacha ziņas.

Š. g. 23. februārī, pēc mēnešiem ilgas cīņas, noslēdzās Rīgas meistarības turnīrs. Uzvaru guva meistars V. Petrovs, kuŗš Ziemsvētku turnīrā izcīnīja jau arī Latvijas čempiona tituli. Viņš no iespējamiem 17 punktiem sasniedis 14. Otro vietu izcīnīja meistars Fr. Apšenieks ar 12,5, trešo meistars M. Feigins ar 12 p. . Ceturto un piekto godalgu ar 11,5 p. dalīja adv. A. Strautmanis un T. Bergs, bet sesto ar 11,5 p. ieguva M. Brakmanis. Pārējo dalībnieku rezultāti: meistars E. Krūmiņš 10,5, Indr. Kalniņš, T. Melngailis un K. Ozols ik 9, M. Models 7,5, E. Gīze 6,5, adv. A. Melnbārdis un Arn. Kalniņš ik 5,5, E. Melngailis 5, V. Rummelis 4,5, A. Stabiņš 4 un J. Frīde 3,5 p.

Mūsu tālpartiju sacīkšu I grupā spēlē šādi 10 dalībnieki: 1) E. Runcis, Raunas lauksaimn. biedrībā, caur Raunu, 2) K. Feldmanis un E. Juliks, caur Valgundi, 3) Jānis Krūzkops, Valmierā, Diākonāta ielā Nr. 10 - 4, 4) Al. Kemers, Valmierā, Palejas ielā Nr. 7, dz. 2, 5) M. Nīgals, Skrīveŗos, 6) Jānis Bērziņš, L. S. K. Krimuldas sanātorijā, caur Siguldu, 7) Ž. Krastenbergs, Madonā, pasta kaste 3, 8) Edgars Stuķens, Krustpilī, 9) J. Sliezis, Rucavas pag. namā, Rucavā un 10) Mālupes nod. aizs. Arvids Ozols, Alodzenē, caur Sofikalnu.

Otrā grupā pieteikušies: R. Ošs, Liepājas cukurfabrikā, Liepājā, 2) A. Salna, Matkules piensaimn. sab., caur Matkuli, 3) A. Sīmanis, Annas pag. namā, caur Annu, 4) Jānis Endziņš — Rūjienas pag. aizs. nod. sportists, 5) Artūrs Bērziņš, Mores pag. Lagos, caur Mori, 6) aizsargs Jānis Ozoliņš, Katvaros p. p. n., 7) J. Dosbergs, Dundagas pat. b-bā, Dundagā, 8) dz. aizsargs Leopolds Melcherts, Dundagā, Dīķu mājās, 9) Jānis Zemītis, Kalna Maurēnos, caur Aizkraukli un 10) J. Laipenieks, Rucavas Miemju pamatskolā, c. Rucavu. Arī šinī grupā cīņa varēs sākties pēc spēles noteikumu saņemšanas un dalības naudas iesūt. (Ls 5,—).

HUMORS

Ačuks.

Gatavais diletants

Aculiecinieka E. Rirdāna illūstrācijas.

Savā laikā viņš bija bijis brašs romiešu leģionārs. Bija pie Kartagas mūŗiem arī stāvējis. Tagad nu tas, gaŗlaicības mocīts, klaiņāja apkārt pa ēnu valsti, spēlēja kauliņus ar citiem leģio-

nāriem un biljonu sešdesmit trešo reizi stāstīja par Kartagas aplenkšanu.

„Toreiz bija tieši tāds pat laiks, kā šodien,“ tas mēdza iesākt. „Iestrēbām no rīta paipalu zupu, sagatavojāmies un sākām brukt Kartagai virsū. Pats Marks Porcijs Katons lai bija klāt . . .“

„E, ko tu te mūžīgi dziedi! Vai rīts, vai vakars — viens un tas pats,“ citi uztraucās.

„Jā, bet ko tad lai es daru?“ stāstītājs paraustīja īgni plecus. „Divcīņā ar mani jūs arī neviens negribat nākt. Te tak no gaŗlaicības var tiešām nomirt!“

„Jūs dzirdējāt, kas viņam par runu — divcīņā lai ejot!?“ citi platām acīm skatījās viens otrā. „Te, kur apkārt mirtes, palmu koki, kur valda tāds miers, ka ne ods nedzied .. gaidi vien, ka tev te ļaus vairogus grabināt!“

„Jā, bet ko tad lai es daru?“ leģionārs, kā melna nakts, plijās citiem virsū.

„Vot, es tev pateikšu, ko tu dari!“ piecēlās kāds vecāks leģionārs „Tikpat miera no tevis te nebūs — ej zemes virsū. Tur, es dzirdēju no sapņu dieva, atkal ejot plītiņš vaļā; tur kautkādi etrusku pēcnācēji vicojoties ar melnajiem, tāpat kā savā laikā mēs. Es domāju: tādā gadījumā tur lietpratēju par daudz nekad nebūs.“

„Lietpratējs palika līksms. Viņš uzspodrināja ķiveri, uztrina zobenu, uzsita vairogu pa celi, lai putekļi nobirst, un devās ceļā. Pats Marss tam izrakstīja atvaļinājuma apliecību, izsniedza uzturu divām dienām un palaida

Drīz vien tas nonāca galā, izskatījās šurp un turp, bet kaŗavīrus nevarēja nekur ieraudzīt. Beigās viņš tomēr sastapa divus vīrus, misiņa ķiverēm galvās. Laimīgs tas steidza abiem klāt un noprasīja:

„Kur jūsu centūrijs?“

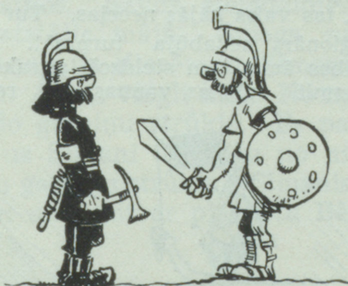
„Kas? Kas?“

„Es prasu, kur jūsu centūrijs?“

„Tu, varbūt, gribēji jautāt, kur mūsu brantmeistars?“

„Nē, es gribu sastapt jūsu centūriju.“

„Bet saki, mīļais, — ja tu neesi galīgi jucis — no kuŗa laika ugunsdzēsējiem tāds centūrijs ir?“

„Ugunsdzēsējiem?!“

„Klau, ko tu ar tādu!“ pirmais ugunsdzēsējs paraustīja otru pie svārku stūŗa, norādīdams uz leģionāra tērpu. „Tu taču redzi, ka tas ir viens dulls brīvprātīgais... izskrējis kreklā no mājas uz ugunsgrēku.“

Leģionārs palika vaļā muti. Galu galā leģionārs tomēr nokļuva kaŗalaukā.

„Stāt!“ viņam pēkšņi uzsauca svešs cilvēks un pastiepa tādu kā nolauztu kaŗoga kātu pretim. „Kas tu tāds esi?“

Tanī mirklī netālu no abiem smiltis un uguns vien apjuka Karsta svelme nogriezās leģionāram gar ausīm.

„Vai! Zemestrīce!!“ leģionārs iekliedzās „Varenais mākoņu un kalnu drebinātāj, glāb nu manu dzīvību!“

„Nepenterē!“ svešais sagrāba „stratēģi“ pie apkakles un ierāva ierakumos. „Bāz labāk degunu smiltīs, ka nenorauj galvu kā sīpolu.“

Ierakumos visi apstāja jauno pienācēju un centās izdibināt: kas šis tāds? no kuŗienes pats?

„Leģionārs . . . no 5. centūrija nodaļas . . . Kartagas ieņēmējs,“ pienācējs lepni stādījās priekšā. „Bet ko tad jūs te darāt?“

„Kaŗojam.“

„Kaŗojat? Pa zemes apakšu!? Vai tad jūs ar kurmjiem kaŗojat?“

„Nu, palien vien no zemes laukā, tad tev parādīs kurmi . . .“

„Bet kur tad jums stopi, bultas, ballilas, a? Un kur ienaidnieku leģioni?“

Viņš pacēla galvu pāri ierakumiem, bet tūliņ dabūja vieglu baukšķi pa cepuri. Labi, ka pa sāniem.

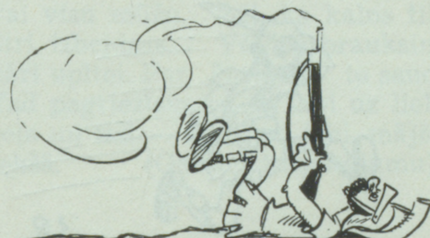
„Jūs .. jūs te nesvaidaties ar akmeņiem,“ leģionārs vai apvainojās. „Cilvēks nācis jums palīgā, bet jūs . . . Pie velna, kas te par dunduŗiem skraida apkārt!“

Kāds seržants to parāva atpakaļ un sapurināja: „Muļķi, vai tu gribi, lai tevi nošauj kā zvirbuli! Ja gribi kaŗot — še šautene un šauj!“

„Šautene? Kas tas ir — šautene?“

„Nu, are šitā. Redz, pieliec tā, nospied te un . . .“

Leģionārs pielika laidi pie krūts, nospieda un nogāzās augšpēdu. „Jūs,

lūgtu, nesitiet pa vēderu, ja? viņš dusmīgi šņāca. „Citādi es parādīšu leģionāra dūšu, saprotat?“

„Nemuldi! Pats neproti šaut, tas ir viss.· Piespied šauteni cieši pie pleca, šauj tad — redzēsi, ka ienaidnieks viņā galā velsies gar zemi.“

„Velsies? No kā tad šis velsies?“

„Nu tak — no lodes. Tā nāk te ārā, skrien prom un nonāvē ienaidnieku!“

„Nāk ārā? Bet kā tad es neredzēju?“

„Dullais, neliec stobru pie acs!“

„Pagaidiet, bet ja nu ienaidnieks nāk virsū, ar ko jūs aizsargājaties? Kur jums ir šķēpi, vairogi?“

„O, mums ir vēl smalkākas lietas, nekā vairogi. Lūk, mums ir ložmetēji, patšautenes, mīnas . . .“

„Un tās resnās dzelzs mucas, kas tās ir?

„Tie, brālīt, ir smagie lielgabali “

„Ak tā — ar tiem jūs lejat vārošu piķi ienaidniekam virsū.“

„Pagaid' vienu mirkli — mēs tūliņ rādīsim, kas par piķi tur nāk ārā. Artileristi, parādiet, puiši!“

Kad leģionārs pēc stundas pamodās, viņš apvaicājās: „Cik te, pie mums, ir beigtu?“

„Neviena nav. Bet ienaidnieka pusē gan. — Are, un šitie ir tanki, tad vēl gāzes lai ir, ja citādi nevar . . .“

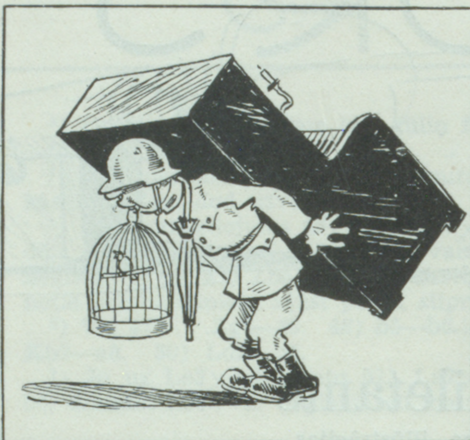
Nepagāja ne pusotras stundas, kad slavenais Kartagas iekaŗotājs piedzīvoja lidmašīnu uzbrukumu . .

Ar to pašu viņam pietika. Tanī pat naktī viņš aizmuka, un nebija pagājušas

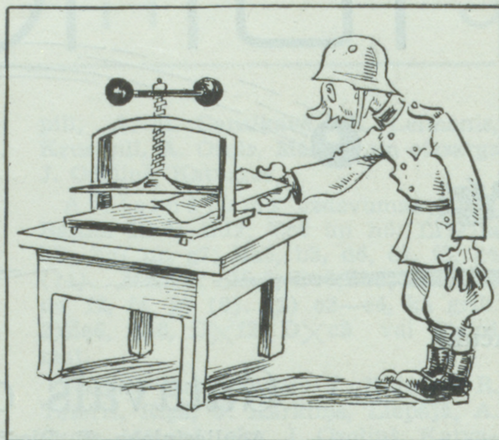
Instruktoru rokas grāmata illūstrācijās

91. lpp. Ja sasveicinoties tikai vienā rokā ir nesamais, tad jāsasveicinās tāpat kā bez nesamā.

96. lpp. Ja instruktors vai kareivis iet uz ārstniecības iestādi, atvaļinājumā, vai arestā, tad viņam jānodod valsts un personīgās mantas savam tuvākam tiešam priekšniekam.

85. lapp. Karavīriem ir tiesības ar pulka komandiera, viņam tiesībās līdzīga vai augstāka priekšnieka piekrišanu ievietot presē rakstus, parakstītus ar pseudonīmu, uzvārdu, vai dienesta pakāpi un uzvārdu.

ne trīs dienas, kad tas ieradās atpakaļ ēnu valstī.

„Nu?" saskrēja visi apkārt. „Vai daudz slavenu kauju beidzi? Daudz goda zīmju iemantoji?"

Leģionārs atmeta ar roku:

„Ek, brāļi, mēs tagad viņu priekšā esam tīrie cāļi! Vai tur vairs loks, bultas, bruņas un vairogi der? Tur tagad cilvēki tur olekti garus kokus pie vēdera, šķiļ ugunis, bet otrā galā ļaudis krīt kā pupas. Ar dzelzu mucām taisa pērkoni, bet otrā galā mājas iet pa gaisu. Tur pat ērgļi lido pa gaisu un dēj olas, gluži karstas olas. Kas ar tādu dabū, tas vairs kājās neceļas. Tur . . "

Leģionārs nedabūja turpināt. Ēnu valstības ārsts tam steidzoši parakstīja divdesmit aukstas vannas, trīs reizes

dienā pa stundai. Ārsts pats uz pirkstu galiem staigāja gar slimnieka istabu un visiem stāstīja: „Viņam te, te drusku..." Un grieza pirkstu ap pieri.

Bet tur, lejā, karalaukā, visi sprieda: „Leģionārs? Kartagas grāvējs? Tpi tu! Diletants gatavais šitādās lietās, vairāk nekas. Jau pirmajā dienā ņem kājas padusē . . ."

Masku ballē pēc pl. 12: „Nerausti, bucīt, manu bārdu — tā man ir īsta."

NO REDAKCIJAS UN IZDEVNIECĪBAS

„Aizsarga" š. g. 1. un 2. burtnīcas izdevniecībai nav vairs krājumā, kamdēļ vēlāk pieteiktiem abonentiem žurnālu par šo gadu izsūtām sākot ar 3. burtnīcu.

Abonentu vācējus lūdzam līdz 1. aprīlim norēķināties ar izdevniecību par pirmo pusgadu, t. i., lai uz katru pasūtītu eksempl. būtu iemaksāts vismaz 2 ls. Vienībām, kas arī šos, atvieglotos, noteikumus nebūs pildījušas, izdevniecība būs spiesta žurnāla piesūtīšanu pārtraukt.

Atsevišķus abonentus un abonentu vācējus atkārtoti lūdzam adreses un abonentu vārdus rakstīt skaidri salasāmi, pretējā gadījumā neizbēgami pārpratumi pastā u. t. t.

Par katru nekārtību žurnāla saņemšanā lūdzam nekavējoties ziņot izdevniecībai.

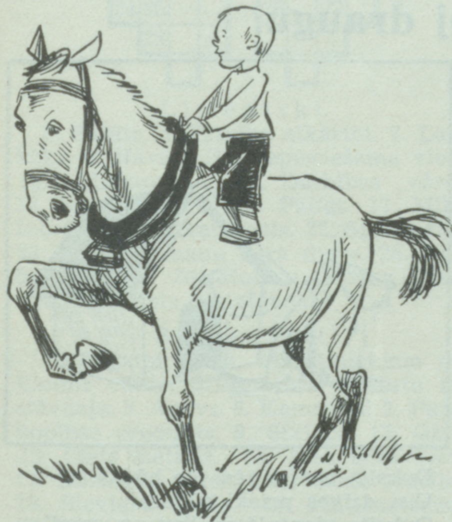
Aizsargu un aizsardžu dzīves chronikas materiāli par katru mēnesi redakcijai jāiesūta līdz mēneša pēdējai dienai. Š. g. 4. burtnīcai manuskripti un uzņēmumi par marta mēnesi iesūtāmi līdz **23. martam**, lai šo burtnīcu varētu iespiest un izsūtīt jau līdz Lieldienām.

Redakcija un izdevniecība.

Frd. Dombrovskis-Dumbrājs

Vecā Sīmaņa stāsts

Cik patīkami soļot vecam Sīmanim blakus. Likt tādus pat lielus vīra soļus, kādus liek Sīmanis un just, ka arī tu esi liels. Ja Sīmanis novelk dūraiņus, aizbāž tos aiz jostas un padod tev sasilušo roku, tad pa visu miesu pārskrien tāds patīkams vilnis. Šī cietā, sastrādātā roka, cik maigi viņa tur manu roku! Tu ej balkus Sīmanim un jūti, ka viņš ir liels bērnu draugs. To var just. Un kad šīs tērauda cietās rokas paņem tevi zem padusēm un viegli, kā spalviņu, uzceļ Bērim mugurā, vai lielāku lai-

mi var iedomāt. No sākuma gan tā nedroši, kad Bēris speŗ soli — tā vien liekas, ka nupat, nupat būs jākrīt zemē. Bet kad paskaties, cik mierīgi vecais Sīmanis, savu kaķķīti kūpinādams, ved Bēri pie pavadas, tad tu jūties Bēŗa mugurā tikpat droši kā uz zemes. Kas tev var notikt, ja blakus iet vecais Sīmanis.

Ziemā nu gan tā garlaicīgāk: jāsēž istabā. Bet labi arī tā. Kad bilžu grāmata izskatīta, sāc griezt no koka lidmašīnu. Kapteinis Cukurs aizlidoja no Latvijas uz Gambiju. Tālu, tālu. Laikam neviens latvietis tik tālu nebija aizlidojis. Nu ja. Cukuram lidmašīna, kā saka, viņa paša būvēta. Un es arī no koka griežu sev lidmašīnu. Vienā žurnālā atradu zīmējumu un tagad griežu. Grūti gan iet, — jāsargājas iegriezt pirkstā. Nav viegli izgriezt tā kā zīmējumā. Bet lai tikai atbrauc vecais Sīmanis. Viņš aizbrauca mežā pēc malkas. Tikko ieriesies Medors. Ne tā, kā parasti mēdz Medors riet, bet tā — ieraudoties, un aizlingos pa gana ceļu uz meža pusi, tad tik velc steigšus svārkus mugurā, paķer ausaini un steidz pakaļ Medoram: Sīmanis no meža mājā brauc. Viņš tev palīdzēs izgriezt tādu lidmašīnas modeli, ka vai nu. Un arī lielgabalu pagatavos, kas ar zirni piecus soļus šauj. Man viens tāds ir.

Cik jauki sēdēt uz malkas vezuma. Turēt rokā grožus. Rokām tik silti vecā Sīmaņa raibi izrakstītos dūraiņos. Savus, steigdamies, biju atstājis mājā. Sniegs gurkst zem ragavu sliecēm un Sīmaņa soļiem. Bēris viegli kūp. No mutes izlido garaiņu strūkla. Es paskatos uz Sīmani un laižu no mutes gaŗu garaiņu strūklu. Sīmanis pasmīn un uzsit ar plaukstu Bērim. Viņi ar Bēri lieli draugi. Bēris pa gabalu pazīst veco Sīmani un priecīgi bubina viņu ieraugot. Jauki!

„Saturies nu," nosaka Sīmanis. „Brauksim no kalna."

Un veikli uzlēcis uz vezuma, Sīmanis paņem grožus. Ar otru roku apņem mani ap vidu un mēs laižamies no kalna lejā. Medors jautri riedams riņķo ap Bēŗa galvu. Viņam nepatīk, ka vecais Sīmanis sēž vezumā. Vārna, kas sēdēja eglē, neganti ķērkdama paceļas gaisā un uz mums birst smalks sniega pārslu birums. Viena no pārslām uzkrīt man uz degungala un es ar mēli to ievelku mutē. — Gārds.

Bēris skrej līgodamies. Vējš sitas sejā, bet pie vecā Sīmaņa tik droši un silti. Tā varētu braukt vai visu mūžu. Žēl, ka kalns tik ātri izbeidzas. Vēl pārbrauksim pāri upītei. Par „čurkstīti" to sauc. Tad pagriezīsimies pa labi uz lielceļa un tad — atkal pa labi, mājās iekšā. (Gaidiet turpinājumu).

Nora Martinsone

Kad es būšu liels...

„Nudie, aizgulējies gan," noraizējies domā Janka, izbāzis galvu no siltās gultas segas un miegu no acīm berzēdams.

Istabā vairs nav neviena, visi jau savās gaitās un droši vien kaimiņu Ievuks jau gaida Vārnu kalnā.

Janka jau grasās kāpt iz gultas, kad durvis atveŗas un tanīs parādās kāds, kad tevi kaza saspertu, nu, tak brālis Juris, nē, atkal tā kā nav brālis Juris! Tik skaistā tērpā, tāda plata josta ap vēderu un cepure ar sauli pierē un, ak tu tētīt, pār plecu rēgojas plinte, īsta plinte! Ne, ne, tas nav Juris. Būs kāds svešs ciemiņš. Kāds kauns, ka Janka vēl gultā, tad jau paslēpties pavisam zem segas, lai domā, ka neviena nav istabā.

„Vai rāpsies no gultas, slinkumlāpītāj," atskan brāļa, ja nudie, brāļa balss, un nākamā mirklī sega tiek norauta un Janka plikiem stilbiem spārdās gultā.

„Juri, tu?" Janka izdveš un tā ar' paliek vaļēju muti uz gultas malas sēdot...

„Nu, puika, apvelc bikses, ko sēdi kailiem stilbiem, ienāks vēl meitieši," skubina brālis.

„Juri, vai tas patiešām esi tu?" čukstošā balsī vēlreiz vaicā Janka.

„Ja, draudziņ, tas esmu es pats. Tavs brālis nu ir aizsargs un šis skaistais tērps ir aizsargu tērps. Esmu tik laimīgs un jūtos tik lepns, ka mani uzņēma aizsargu saimē."

Bet tad nu Janka ar' šaujas kā bulta no gultas ārā un dažās minūtēs ir „gatavs". Jāsteidzas ir, briesmīgi jāsteidzas — cik ātri vien iespējams jāpastāsta Ievukam jaunais notikums.

Nu jau ar' Vārnu kalns ir klāt un Ievuks redzams, un Ievuks nebūtu īsts skuķis, ja tik ilgi gaidot nebūtu sācis raudāt.

Janka ietupina Ievuku ragavās un drāžas, kā pats domā, vēja ātrumā, atpakaļ uz mājām.

Kad nu beidzot māja sasniegta

un istabas durvis kārtīgi un cieši aiztaisītas un Ievuks savu sarkani nosalušo deguntiņu lakata stūrī noslaucījis, Janka krūtis izgāzis nostājas Ievukam pretim un svinīgā balsī paziņo :

„Brālis Juris ir aizsargs. Viņam ir skaistas drēbes, cepure ar sauli pierē, un īsta, saproti, — ī s t a plinte!"

Ievuks stāv kā stāvējis, nemaz neieblaujoties aiz brīnumiem Nu paga. Janka parādīs visas tās brīnišķās lietas, droši vien, tās būs skapī novietotas, gan tad visu to redzot Ievukam paliks balta mēle aiz brīnumiem. Tāds skuķis jau pirms nesaprot, kamēr nav rokām aptaustījis...

Ievuks tiek nostādīts aizdurvē sardzē ar pavēli ņaudēt pa kaķiski, ja kāds nāk..

Pēc brīža istabā atskan Janka balss:

„Nāc iekšā !"

Ievuks, smaidīdams pār visu seju, bāž durvīs vispirms galvu, jo droši vien, Janka būs ko jocīgu izdomājis. Tas, ko Ievuks ierauga, to nogrūž sēdus uz grīdas: istabas vidū stāv Janka lielos svārkos ar piedurknēm līdz grīdai, bikšu stil-

bos pazudušām kājām, kādā skaistā cepurē, kas tam aizsedz visu seju, bet tad nāk tas briesmīgākais — Jankam rokā īsta plinte ! Kad redze šo pēdējo uztveŗ, Ievuks pielec kājās kā atspole, pilnā balsī kliedzot: „Palīgā, palīgā, Jankam rokā īsta plinte, Janka šauj," metas pa durvīm laukā.

Paiet daži mirkļi, un istaba pilna ļaužu. Jankam zaļš vien pašķīst gar acīm, kad ierauga Juri. Ieraudzījuši Janku, visi ienācēji sāk neganti smieties, bet Jankam no šiem smiekliem karsts sakāpj galvā. Ne vienu reizi vien lielais brālis Janku ir paglābis no dažādām ķezām. Arī šoreiz Juris saprot, kas notiek Jankas sirdī un saka:

„Nu, Janka, tev vēl šis tērps par lielu, kad izaugsi, pats kļūsi aizsargs, tad būs tev tērps arī. Bet šis te daikts," — Juris rāda uz „plinti", — „kuŗu latviešu mēlē sauc par šauteni. Kad būs vaļīgāks brīdis, es tev pastāstīšu kaut ko tuvāk par aizsargiem un šauteni. Bet tu, Ievuk, otrreiz netaisi nieku dēļ troksni."

Visi ļaudis izklīst, bet Janka pieiet pie lielā brāļa un saka apņēmīgi:

„Kad būšu liels, es gribu būt aizsargs, tāpat kā tu. "

Kad Janka atkal ar Ievuku paliek divi vien istabā, Janka pievēršas logam, paliek domīgs un nesaka ne vārda.

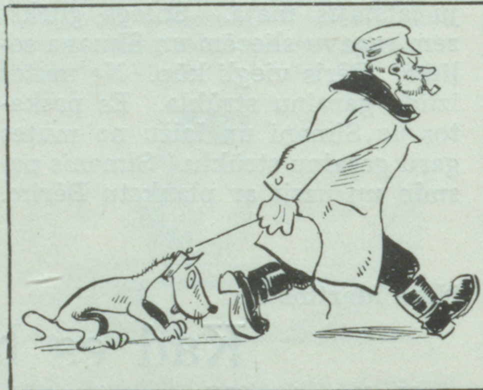
Ievuks jūt, ka nebija labi darīts sacelt brēku nieka dēļ, bet tur nu atkal vainīga tā bailīgā daba. Ievuks tuvojas Jankam un lūpa jau atkal dreb raudās, te Janka spēji apgriežas un saka:

„Un kad es būšu liels, es būšu aizsargs un man katrā kabatā būs pa pistolei, pie sāniem līks zobens un, lūk, šitik gaŗa šautene," rādot šautenes gaŗumu, Jankas roka ciešāk nobrauc gar Ievuka degunu, bet Ievuks to i nemana, bet gan apvaldītās raudās šļupst:

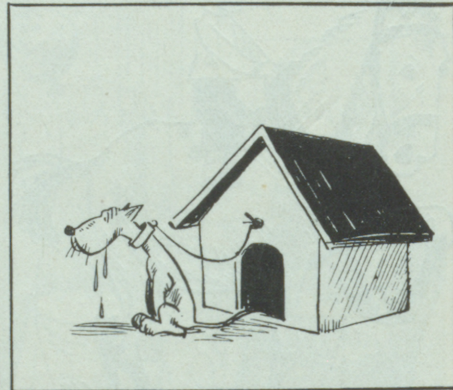
„Kad tu būsi a-a-a-aizsargs, tu maaa-ni māa-cīīī-si šaut ar šaaa-uteni. "

L. Š.

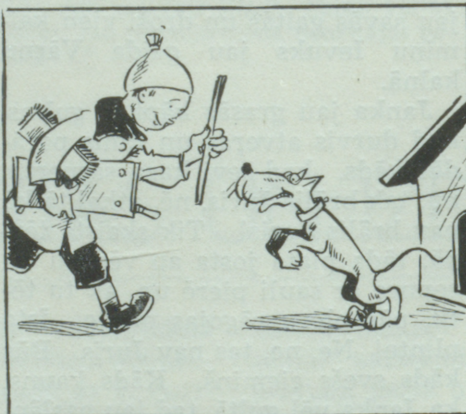
Jānītis glābj draugu.

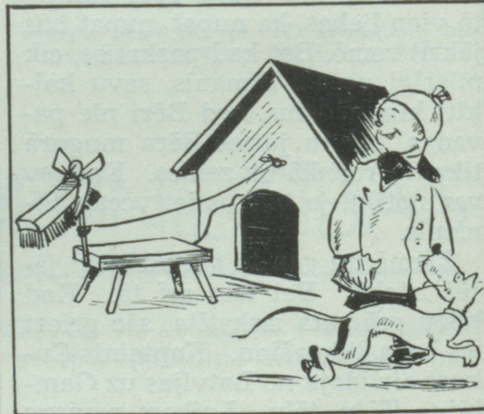
Saimnieks duksi ved pie valga:
„Rakar, tā par bleņām alga —
Nu pie būdas tevi siet,
Nevarēsi apkārt skriet!"

Duksīts bēdīgs sēd pie būdas —
Visi dzīves prieki zūdas;
Duksīts vientuļš smilkst un gaud' —
Lielas asaras viņš raud.

Ak, tie prieki! Jānīts nāk,
Duksi mierināt viņš māk:
„No šī sola, sukas, kokiem
Vietnieks iznāks tev pa jokiem."

Jānīts tiešām veikli prot
Viltus suni gatavot...
Jānīts, Duksīts brīvē iet —
Pasaule tiem jauka šķiet.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS. **Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».**
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS». **Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.**

Krustvārdu mīkla № 4

Līmeniski.

3. Sajūta. 5. Prasība atkārtot. 7. Lapu koks. 8. Navigācijai nepieciešama vieta. 10. Slēptuve. 11. Darbības vārds. 13. Senču ierocis. 14. Palīgs. 17. Miltu fabrika. 21. Skaņu tonis. 22. Sporta rīki. 23. Seno normaņu kaŗa dievs. 24. Darbības vārds. 26. Motoru fabrika Francijā. 28. Vieta staigāšanai.

Stateniski.

1. Ragaiņi. 2. Māksliniekiem patīkams vārds. 3. Roktuŗi. 4. Ratu sastāvdaļa. 5. Apavs. 6. Komanda! 7. Putnkopības produkts. 9. Siklops. 12. Gāze. 13. Ciets metalls. 16. Liek savā vietā. 17. Darbības vārds, kuŗš izteic prasību. 18. Sieviešu vārds. 19. Platības mērs. 20. Simts svešvalodā. 25. Burta izruna. 27. Metalla apzīmējums ķīmijā.

Krustvārdu mīklas Nr. 3 atrisinājums.

Līmeniski:

1. Āda. 4. Ass. 6. Apogs. 8. Tumsa. 10. PS. 11. Lībeka. 13. Eiropa. 15. Aina. 17. Sinole. 19. Palanga. 21. AS. 22. Inka. 24. Atis. 25. Dumpis. 28. Bis. 29. Fermato. 30. Fa. 31. Salas. 32. Aka.

Stateniski.

1. Āpsis. 2. Do. 3. Aglona. 4. Auka. 5. Smaida. 6. Ape. 7. Sīpoli. 8. Te. 9. Ala. 12. Balande. 14. Ripsis. 16. NI. 18. Enkurs. 20. Gammas. 21. Atika. 23. Aitas. 24. Abo. 26. Pali. 27. SOS. 29. un 30. Fa.

Rakstnieku mīkla

```
    + − + − | + | − + − −
        − + | − | − + + − + −
          + | − | + − + −
        − + | − | + − −
          − | + | − − +
− + + − + + | − | + −
+ + − + − − | + | −
      − − + | − | + − + − +
        − − | + | − − +
        − + | + | − + −
          + | − | − + − + − +
```

+ patskanis. — līdzskanis.

Pēc pareizas atrisināšanas vertikālā stabiņā jāiznāk Apsīšu Jēkaba stāsta nosaukumam.

Divkauja.

Diviem franču aktieriem, viens ļoti resns, otrs pārāk tievs, bija jāiet divkaujā. Kad tie satvēra zobenus, vājais teica:

— Mans mīļais kollēga, man patiesi ir sirdsapziņas pārmetumi, ka jāmērojas ar jums. Jūs man dodiet milzīgu laukumu uzbrukumam, kurpretim es esmu tievs kā skals. Tā man ir pārākums pret jums, tādēļ atļaujiet to izlīdzināt.

Ar šiem vārdiem viņš izvilka no kabatas krīta gabalu, uzzīmēja uz sava pretinieka vareno vēderu riņķi un teica:

— Redziet, mans mīļais, visi dūrieni, kas gadīsies ārpus šī riņķa, neskaitīsies.

Ģenerālkonsuls.

— Cienītā kundze, vai jūsu vīrs ir konsuls?

— Kas par konsulu!? Cēzars bija konsuls. Mans vīrs ir ģenerālkonsuls.

— „Tā tad šo māju jūs vērtējiet 300 tūkst. latu. Labi! Bet kur stallis?“

— „Kāds stallis?“

— „Ēzelim, kas jums šo naudu samaksās.“

Financiāls jautājums.

— Draudziņ, ko tu darītu, ja būtu miljonārs?

— Muļķīgs jautājums! Labāk pasaki tu man, ko darītu miljonārs, ja viņam būtu tik maz naudas, kā man?

Jānīša vēlēšanās.

— Tēt, vai skursteņslauķis arī kādreiz bijis mazs bērniņš?

— Katrā ziņā, Jānīt!

— Vai, kā man gribētos reiz redzēt tādu mazu skursteņslauķīti!

Jādod vien būs.

— Piedod, bet es esmu cieši apņēmies draugiem nekad neaizdot naudu, jo tas tikai sabojā attiecības!

— Gluži pareizi, mīļais, bet man tu vari aizdot, jo sevišķi labas attiecības, tu pats zini, mums nekad nav bijušas!

Nervozā.

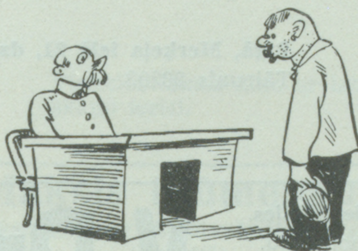
— Kāpēc, Marta, jūs atstājāt savu pēdējo vietu?

— Tāpēc, ka kundze bija pārāk nervoza!

— Kā tā?

— Ak, viņa nevarēja izturēt, kad dzirdēja traukus plīstam!

Pēc paraduma.

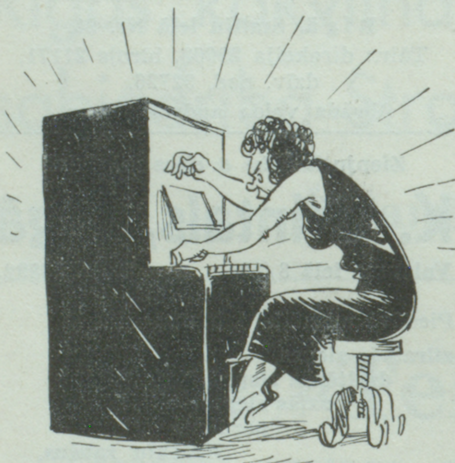
Cietuma priekšnieks: „Tagad, kad jūs atkal iegūstiet brīvību, novēlu jums visu labu un uz priekšu būt godīgākam."
Sodu izcietušais: „Pateicos, priekšnieka kungs, arī jums tāpat!"

Tramvajā.

Anniņa ir visai dzīvs bērns, visu tā redz un visu grib zināt. Tāpēc māte tai pastāvīgi atgādina, citiem dzirdot tikdaudz nejautāt un nerunāt. Gadās ka Anniņa ar māti brauc tramvajā, kad ienāk uzkrītoši izkrāsota dāmiņa. Anniņai pirmā acumirklī pārsteigumā paliek mute vaļā un viņa jau grib griezties pie mātes ar jautājumu plūdiem, bet tad īstā brīdī vēl apķeras, un skaļā balstiņā, kā visā tramvajā var dzirdēt, saka: „Memmīt, par šito izkrāsoto kundzi parunāsim mājās, jā?"

Optimiste.

Pavasaris. Jauna kundzīte sēklu veikalā iepērkas sēklas.
— Bet sakiet man taisnību, — viņa pārdevējam nopietni noprasa: — vai no šīm sēklām tiešām arī izaugs lieli, spēcīgi koki?
— Uz galvošanu, kundze, — pārdevējs atbild.
— Vai, cik jauki! Tad jau es tūliņ pie viena nopirkšu arī guļamo tīklu!

Tēvs: „Bērni, nekaitiniet mammu, jo tad viņa sāks spēlēt klavieres.“

Ēdi nu vītāmīnus.

— Mīļo bērniņ, tu esi tik bāls, tev vajaga vairāk ēst augļus, pie tam ar visu mizu, jo tie satur vītāmīnus. Kādi ir tavi mīļākie augļi?

— Apelsīni un banāni!

Viņš zina.

— No visiem mūzikas instrūmentiem vijole visvairāk līdzinās cilvēka balsij! — vecākais brālis saka.

— Nekā, — mazais Jurītis visgudri krata galviņu: — nevis vijole, bet gramofons!

Makšķernieki.

— Tagad jūs jau stundas divas stāviet man aiz muguras un vērojiet, kā es makšķerēju! Kāpēc tad jūs pats nemakšerējiet?

— Ak, priekš tam man nav pietiekoši pacietības!

Pārsteigums.

Mazais Jancis pārnāk mājās pagalam saskrāpēts un sadauzīts.

— Kas tad nu atkal gājis vaļā? — māte jautā.

— Kaimiņu puikas kāvās, — Jancis šņukstēdams atbild.

— Kāpēc tad tu mani nepasauci?

Jancis pārsteigumā ieplēš acis: — Vai tad tu arī gribēji izkauties?

Sufliera ģenerālmēģinājums pirmizrādes priekšvakarā.

Pati nopelnījusi.

— Oho! Tev jauns kažoks?
— Jā! Pie tam pašas nopelnīts!
— Pašas nopelnīts?
— Kā tad: es visu vasaru neļāvu vīram pīpot!

Salda atriebība.

Pakalns atnāk vietu apgādāšanas kantorī.
— Jūs man pirms nedēļas ieteicāt ķēkšu!
— Ja, pareizi! Vai jūs neesiet ar viņu apmierināts, gribiet sūdzēties?
— Kas tur ko sūdzēties, labāk atnākiet rīt pie manis pusdienās!

Biskvīts.

— Mammu, ja es būtu burvis, tad es visu pārvērstu biskvītā un apēstu!
— Bet, mīļais bērns, tik daudz tu tak nemaz nevarētu apēst!
— Varētu gan, mammucīt, jo es papriekšu pārvērstos zilonī!

MAKSĀ 50 SANT.

Rīgas slimo kasu starpbirojs

Rīgā, Ģertrūdes ielā 15-17

Aptiekas: Ģertrūdes ielā 15-17
Tērbatas ielā 4
Matīsa ielā 64-a
Brīvības ielā 93
L. Maskavas ielā 119
Slokas ielā 12

Ar š. g. 1. janvāri izsniedz zāles arī **valsts ierēdņiem, lauku iedzīvotājiem** un **privātai publikai**

Starpb. ķimiski-farmaceitiskā laborātorija

izgatavo plaši pazīstamos „SKA" un galeniskos preparātus

ĀRSTNIECĪBAS LĪDZEKĻI

AR

Bayer-krustu

ZĪME
KAS ATTAISNO
UZTICĪBU

Tirdzniecības rūpniecības akciju sabiedrība

«Rīgas Audums»

